

J e g y z ő k ö n y v *

a **Nemzeti Vidékstratégia Konceptió** országgyűlési nyílt vitanap keretében
2011. május 18-án, szerdán, 10 óra 15 perckor
a Vidékfejlesztési Minisztérium (Budapest, V. kerület, Kossuth tér 11.) Színháztermében
megtartott társadalmi vitájáról

---

*A jegyzőkönyv eredeti hitelesített példánya az Országgyűlés Levéltárában megtalálható.

Tartalomjegyzék

Program	4
A Nemzeti Vidékstratégiai Koncepció	7
<i>Megnyitó</i>	7
Font Sándor, az Országgyűlés Mezőgazdasági bizottságának elnöke	7
Jávor Benedek, az Országgyűlés Fenntartható fejlődés bizottságának elnöke	8
<i>A stratégia bemutatása</i>	10
Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszter	10
Ángyán József, a Vidékfejlesztési Minisztérium parlamenti államtitkára	15
Kardeván Endre, a Vidékfejlesztési Minisztérium élelmiszerlánc-felügyeleti és agrárigazgatási államtitkára	19
<i>Kormányzati és országgyűlési felkért hozzászólók</i>	22
Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes	22
Hende Csaba honvédelmi miniszter	24
Balog Zoltán, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadalmi felzárkózásért felelős államtitkára	27
Bencsik János, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium klíma- és energiaügyi államtitkára	30
Szepesi Balázs (Nemzetgazdasági Minisztérium parlamenti és gazdaságstratégiai államtitkársága)	33
Szászfalvi László, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkára	35
Jakab István, az Országgyűlés alelnöke, a MAGOSZ elnöke	37
Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke, a Nemzeti Fórum elnöke	39
Nagy Andor, az Országgyűlés Fenntartható fejlődés bizottságának alelnöke	41
Hanó Miklós országgyűlési képviselő	43
<i>A parlamenti pártok országgyűlési frakciói</i>	45
Font Sándor (Fidesz)	45
Sáringner-Kenyeres Tamás (KDNP)	45
Ficsor Ádám (MSZP)	47
Varga Géza (Jobbik)	50
Szabó Rebeka (LMP)	52
<i>Országgyűlési biztos</i>	55
Fülöp Sándor, a jövő nemzedékek országgyűlési biztos	55
<i>További felkért hozzászólók</i>	58
Fábián Zsolt (Magyar Önkormányzatok Szövetsége)	58
Dancsó József (Kisvárosi Önkormányzatok Országos Érdekszövetsége)	59
Balogh József (Magyarországi Tanyákon Élők Egyesülete)	60
Csizmadia László (Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége):	62
Krizsán András (Falufejlesztési Társaság)	64
Kis Miklós (MAGOSZ)	66
Szabó Gellért (Magyar Faluszövetség)	68

Szeremley Béla (HANGYA)	70
Weisz Miklós (AGRYA)	71
Tóth István (MOSZ)	73
Kőváriné Bartha Ágnes (Bács-Kiskun Megyei Agrárkamara)	76
Wágenhoffer Zsombor (Magyar Állattenyésztők Szövetsége)	78
Lomniczi Gergely (Országos Erdészeti Egyesület)	80
Czeller Gábor (Magyar Biokultúra Szövetség)	82
Folláth Györgyné (Élelmiszer-feldolgozók Országos Szövetsége)	83
Farkas István (Magyar Természetvédők Szövetsége)	85
Szabadkai Andrea (Szövetség az Élő Tiszáért)	87
Bagi Béla (Kecskeméti Fogyasztó- és Vidékvédő Egyesület)	89
Karakai Tamás (Védegylet)	91
Beliczay Erzsébet (Levegő Munkacsoport)	93
Graczká Sylvia (Hulladék MunkaSzövetség)	94
Halmos Gergő (Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület)	96
Kerpely Klára (WWF Magyarország)	99
<i>Írásban jelentkezett hozzászólók</i>	<i>101</i>
Hahn László	101
Horváth Jenő	102
Kárpátiné Györffy Katalin	105
Csáky Csaba	106
P. Csikay Miklós	107
<i>A helyszínen jelentkező hozzászólók</i>	<i>107</i>
Tömöri Balázs	107
Olasz Krisztina	108
Zichy László	109
Petró Tibor	110
<i>Elnöki zárszó</i>	<i>110</i>

Program

10.00 – 10.10 Megnyitó

Font Sándor, az Országgyűlés Mezőgazdasági bizottságának elnöke

Jávor Benedek, az Országgyűlés Fenntartható fejlődés bizottságának elnöke

10.10 – 11.10 A stratégia bemutatása

Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszter

Ángyán József, a Vidékfejlesztési Minisztérium parlamenti államtitkára

Illés Zoltán, a Vidékfejlesztési Minisztérium környezetügyi államtitkára

Kardeván Endre, a Vidékfejlesztési Minisztérium élelmiszerlánc-felügyeleti és agrárigazgatási államtitkára

11.10 – 11.20 Kávészünet

11.20 – 13.00 Kormányzati és országgyűlési felkért hozzászólók

Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes

Hende Csaba honvédelmi miniszter

Balog Zoltán, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadalmi felzárkózásért felelős államtitkára

Bencsik János, az Nemzeti Fejlesztési Minisztérium klíma- és energiaügyi államtitkára

Szepesi Balázs, az Nemzetgazdasági Minisztérium parlamenti és gazdaságstratégiai államtitkárának titkárságvezetője

Szászfalvi László, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkára

13.00 – 13.50 A parlamenti pártok országgyűlési frakciói

Font Sándor (Fidesz)

Sáringner-Kenyeres Tamás (KDNP)

Ficsor Ádám (MSZP)

Varga Géza (Jobbik)

Szabó Rebeka (LMP)

14.50 – 14.30 Ebédszünet + sajtótájékoztató

Fazekas Sándor

Font Sándor

Jávor Benedek

14.30 – 14.40 Országgyűlési biztos

Fülöp Sándor, a jövő nemzedékek országgyűlési biztosa

14.40 – 15.30 További felkért hozzászólók

Fábián Zsolt (Magyar Önkormányzatok Szövetsége)

Dancsó József (Kisvárosi Önkormányzatok Országos Érdekszövetsége)

Szabó Gellért (Magyar Faluszövetség)

Balogh József (Magyarországi Tanyákon Élők Egyesülete)

Csizmadia László (Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége)

Krizsán András (Falufejlesztési Társaság)

Kis Miklós (MAGOSZ)

Szeremley Béla (HANGYA)

Weisz Miklós (AGRYA)

Horváth Gábor (MOSZ)

15.30 – 15.40 Kávészünet

15.40 – 16.50 További felkért hozzászólók

Kőváriné Bartha Ágnes (Bács-Kiskun Megyei Agrárkamara)

Wágenhoffer Zsombor (Magyar Állattenyésztők Szövetsége)

Lomniczi Gergely (Országos Erdészeti Egyesület)

Czeller Gábor (Magyar Biokultúra Szövetség)

Folláth Györgyné (Élelmiszer-feldolgozók Országos Szövetsége)

Farkas István (Magyar Természetvédők Szövetsége)

Szabadkai Andrea (Szövetség az Élő Tiszáért)

Bagi Béla (Kecskeméti Fogyasztó- és Vidékvédő Egyesület)

Karakai Tamás (Védegyelet)

Beliczay Erzsébet (Levegő Munkacsoport)

Graczka Sylvia (Hulladék Munkaszövetség)

Halmos Gergő (Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület)

Kerpely Klára (WWF Magyarország)

Gyulai Iván (Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért)

16.50 – 17.15 Írásban jelentkezett hozzászólók (2-2 perc)

17.15 – 17.40 Rövid kérdések (moderálás, mozgó mikrofon, 1-1 perc)

17.40 – 17.55 Válaszok az előadók részéről

17.55 – 18.00 Összegzés és a fórum zárása

(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 15 perc)

A Nemzeti Vidékstratégiai Koncepció

Megnyitó

Font Sándor, az Országgyűlés Mezőgazdasági bizottságának elnöke

FONT SÁNDOR (Fidesz), az Országgyűlés Mezőgazdasági bizottságának elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Tisztelt Miniszter Úr! Tisztelt Államtitkár urak! Tisztelt Előadótársak! Kedves Vendégek! Szeretettel köszöntöm mindazokat, akik elfogadták a mai napra szóló meghívásunkat. A Vidékfejlesztési Minisztérium társadalmi vitára bocsátotta a nemzeti vidékstratégiai koncepciót, és a Fenntartható fejlődés bizottsága, valamint a Mezőgazdasági bizottság úgy döntött, hogy a mai napon társrendezőként vállaljuk ennek a rendezvénynek a megszervezését és megrendezését. Akik figyelik esetleg az e területen zajló folyamatokat, láthatják, hogy egy programsorozatnak talán a középső állomása a mai, hiszen több vidéki nagyvárosban megtörtént már ennek a nemzeti vidékstratégiai koncepciónak a társadalmi vitája, és néhány nagyvárosban még hátravan.

10 évre szól az az elképzelés, amelyet már sokak megismerhettek. Ez egy óriási kihívás, nem volt még olyan, aki 1990 óta vállalkozott volna egy ilyen koncepció 10 éves távlatokban való előrettekintésére - ez adja az igazi kihívást. De talán mindazok számára, akik érintettjei a magyar mezőgazdaságnak, az élelmiszer-gazdaságnak és netán a kereskedelemnek, valamilyen szinten a kiszámíthatóságot is láthatják ebben a stratégiában. Abban vagyunk érdekeltek - hiszen sok-sok kormányváltás, kormányzati szemléletek után és az ezeket a kormányváltásokat követő agrárstratégiáról vallott nézetkülönbségek és változások következtében a szereplőknek állandó kihívásokkal kellett szembenézniük -, hogy valami stabilat, valami hosszabb távra szólót nyújtson ez a koncepció, tisztázva néhány kritikus kérdést, mert vannak a szereplők között, a politikai szereplők között is kritikus, vitatott kérdések.

Én azt gondolom, hogy ennek a stratégiának az első, nagyon komoly, felvezető része maga az alkotmány, az alkotmánytervezet, majd pedig az elfogadott változata, amit a parlament egész tavasszal vitatott, hiszen ebben olyan kérdésekhez nyúltunk hozzá, amelyeket az eddigi kormányzatok és az alkotmánykészítők nem tartottak fontosnak, de mi igen, és ezért - az érintettek bizonyára tudják - a föld, a víz és az erdő az alkotmány elfogadott változata értelmében a nemzeti vagyon része. Ez nagyon súlyos mondat, és ennek a következménye lesz a későbbiekben, hogy a földtörvény várhatóan kétharmados szintű törvény lesz - ezzel is próbáljuk stabilizálni és garantálni a kiszámíthatóságot, a hosszú távra való gondolkodás lehetőségét.

Vagyunk néhányan - úgy érzem, a magyar társadalmi és politikai életben ez a többség -, akik úgy gondoltuk, hogy igen fontos az az alkotmányba az utolsó pillanatban bekerült megfogalmazás, hogy Magyarország továbbra is, úgy, ahogy eddig, genetikailag módosított növényektől mentesen szeretné a köztermesztésben az élelmiszer-alapanyagot megtermelni. Tudjuk, hogy vannak olyanok, akik ezt nem így gondolják, de mi azt látjuk, hogy Magyarország sok-sok mindenben lemaradt a versenytársaktól, egyben viszont van egy hihetetlen előnyünk, egyszerűen így alakult a történelmünk, hogy tiszta agrárkörnyezetünk van, és az élelmiszerek felé irányuló nagyon nagy kereslet és a következő 10-20 évben még nagyobb intenzitású kereslet azt jelenti, hogy akiknek ilyen minőségű földje, vize van, mint nekünk, és nem bánik vele pazarlóan - mert nálunk ez időnként sajnos megtörténik -, azoknak

valami komoly lehetőségük és szerepük lehet a világ élelmezési ellátásában. Mint említettem, túl sok stratégiai előnyünk nincs, de egy van: hogy tiszta agrárkörnyezetünk maradt, és talán a magyar élelmiszer-gazdaságnak és az élelmiszer-termelésnek a magyar fogyasztók, az európai uniós fogyasztók és a világ fogyasztói felé egyetlenegy logót, szlogent lehet megismertetni: hogy Magyarországon tiszta agrárkörnyezetben tiszta élelmiszert tudunk termelni - és ezt most már nem sokan tudják megtenni a világon. Ebben különbözünk mindenkitől.

Azt gondolom, az a stratégia, amely vitára bocsátásra került, ezt a logikát erősen tartalmazza. És olyan ágazatról beszélünk, amely 1990 óta talán nem mutathatott fel erős gazdasági periódusokat, de most valamilyen kiszámíthatóságot, stabilitást kapnak a szereplők. S netán a végfok, amikor az eladásról, értékesítésről beszélünk, ebben elsődlegesen a magyar fogyasztókat kell visszahódítanunk, ez a legnagyobb kihívás, majd pedig – mint ahogy említettem, a lehetőségeink erre adottak – az Európai Unió, illetve a világ élelmiszer-fogyasztói felé a tiszta agrárkörnyezetben termelt tiszta élelmiszereinkkel különleges helyzetet tudunk betölteni.

Kívánom, hogy ez a hosszú távú cél teljesüljön, és az érintettek egyszer talán azt is érezhessék, hogy megélhetnek ebből a mezőgazdaságból, nem pedig a társadalom periferikus részeként számít mindenki, aki ma valamiért éppen mezőgazdasággal foglalkozik.

Sok sikert kívánok a tanácskozáshoz! Köszönöm figyelmüket. *(Taps.)*

Jávor Benedek, az Országgyűlés Fenntartható fejlődés bizottságának elnöke

JÁVOR BENEDEK, az Országgyűlés Fenntartható fejlődés bizottságának elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Tisztelt Miniszter Úr! Államtitkár Úr! Kedves Vendégeink, Egybegyűltek! A rendezvény társszervezőjeként a Fenntartható fejlődés bizottsága nevében engedjék meg, hogy néhány szót szóljak önökhöz.

Amikor fölmerült az a gondolat, hogy ezt a rendezvényt a vidékfejlesztési stratégiával kapcsolatban a Fenntartható fejlődés bizottsága társrendezőként szervezze meg, az a gondolat járt a fejünkben, hogy egy vidékstratégia nem pusztán egy gazdasági-társadalmi stratégia, hanem egyben a természeti környezetünket alapvetően meghatározó alrendszernek a stratégiája is.

2011-ben nyilvánvalóan egy teljesen más keretben kell beszélünk az agráriumból, a vidékről, mint amilyen keretben, megközelítéssel, mondjuk, 15-20 évvel ezelőtt beszélünk. Ma már tudjuk, hogy a társadalom működésének egész egyszerű fizikai korlátai vannak, és bármiféle tervezés a társadalom, a gazdaság területén csak úgy képzelhető el, hogy ezeket a fizikai korlátokat tekintetbe vesszük.

Tudjuk, hogy a klímaváltozás az emberiség előtt álló egyik legfontosabb megoldandó probléma. Azt is tudjuk, hogy van egy célkitűzésünk, hogy 2 Celsius-fokos globális átlaghőmérséklet-emelkedésen belül kellene tartani a globális klímaváltozást, úgy, hogy közben az agrárium, amelynek a stratégiájáról itt beszélünk, az üvegházhatású gázok kibocsátásának becslések szerint 15-30 százalékaért felelős.

Tudjuk, hogy meg kell állítani a biodiverzitás globális csökkenését. Az Európai Uniónak van egy biodiverzitás-stratégiája, amelynek megújítására éppen most kerül sor. Ez az elmúlt tízéves periódusban nem sikerült. Úgy kell ezt a stratégiát megvalósítani, hogy Magyarország területének több mint a 60 százaléka így vagy úgy mezőgazdasági művelés alatt áll, hatásai pedig tulajdonképpen a teljes magyar ökoszisztémára kiterjednek.

Tudjuk, hogy olyan fenntartható anyaghasználatokat kell megvalósítanunk a termékek előállítására, a felhasznált anyagok tekintetében, amelyek csökkentik a környezetre háruló terhelést, a nyersanyag-, erőforrás-felhasználást. Ez nyilván nem független a mezőgazdaság által előállított termékektől, és nem független azoktól a nyersanyagoktól, legyenek ezek

energiaforrások vagy más típusú nyersanyagok, amelyek a mezőgazdasági művelés vagy a vidék fejlődése során felhasználásra kerülnek.

Tudjuk, hogy egy teljesen forradalmi energiastruktúrára van szükségünk az elkövetkezendő húsz évben, amelynek az energiatakarékosságon, az energiahatékonyságon és a megújuló energiaforrásokon kell alapulnia, úgy a mezőgazdasági művelés során, tehát a mezőgazdasági gépesítés által használt energia vagy más módon felhasznált energia tekintetében, és idetartozik természetesen az agroüzemanyagoknak vagy más biomassza eredetű energiaforrásoknak a kérdése is. Egész egyszerűen szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy az olcsó energia és nyersanyag korszaka véget ért. Egy teljesen új rendszerben kell megtalálni a fejlődés lehetőségeit az emberiség számára; teljesen új paradigmára van szükség, amelynek az alapjai az energiahatékonyság, az anyagtakarékosság, a lokalizáció, a lokalizált gazdasági egységek létrehozatala; a munkaerő-intenzív ágazatok fejlesztése – nem olcsó energiából, olcsó tőkéből és olcsó nyersanyagból minimális munkaerő felhasználásával kell termékeket előállítani, hanem az emberi erőforrást kell a középpontba állítani, és a társadalom számára munkahelyeket, munkalehetőségeket kell teremteni, minimális energia- és anyagfelhasználással. S végezetül mindennek, amit tervezünk, a helyi közösségekre kell támaszkodnia, és ezeket a helyi közösségeket kell megerősítenie. Ilyen mezőgazdaságra és ilyen vidékfejlesztésre van szüksége Magyarországnak és van szüksége az egész világnak.

Magyarország az elmúlt évtizedekben nem ezen az úton járt, és talán az utolsó pillanatban vagyunk, amikor Magyarországot még rá lehet állítani arra az útra, amely egy fenntartható, nemcsak környezeti, de természetesen környezeti szempontból is, de társadalmi szempontból is fenntartható vidékfejlesztés, mezőgazdaság irányába mozdítja el az országot. Az a vidékstratégia, amelynek a társadalmi vitája folyik – és ahogy ezt Font elnök úr már elmondta, nem ez az egyetlen alkalom; ilyen hasonló nyilvános egyeztetések, megbeszélések sorozata folyik az országban, és a jövőben is várható ezeknek a folytatása –, mindenképpen egy teljesen új megközelítést hozott a magyar agráriumról, a magyar vidékről való gondolkodásban. Ha vannak is esetleg kritikai észrevételek – amelyeket államtitkár úrnak korábban más fórumokon is már elmondtunk, valószínűleg a mai nap során is el fognak hangzani még a stratégiával kapcsolatos észrevételek, kritikák –, azt mindenképpen meg kell állapítani, hogy végre egy olyan stratégiáról vitázunk, amelynek az alapállása, az alapirányai jók és helyesek. Az a kérdés, hogy ezeket az irányokat vajon pont azokkal az eszközökkel, úgy kell-e megvalósítani, ahogy a stratégiába bele van írva, és ez természetesen lehetővé teszi, hogy erről konstruktív vitát folytassunk.

Én abban bízom, hogy a stratégia összességében alkalmas lesz ennek az iránynak a megvalósítására. A nagy kérdés természetesen az, hogy ha egy jó stratégia elkészül és elfogadásra kerül, akkor abból a gyakorlatban végül is mi fog megvalósulni. Ellenzéki politikusként én annyit mindenesetre ígérhetek miniszter úrnak és államtitkár úrnak, hogy legkésőbb a 2012-es költségvetés tárgyalásakor mi szembesíteni fogjuk a kormányzatot ezzel a vidékstratégiával. De azt reméljük, hogy nem lesznek ezzel kapcsolatos kritikáink nagyon élesek, mert a költségvetés és más pénzügyi és tervezési eszközök is végső soron ezzel a stratégiával harmonizálva Magyarország számára egy fenntartható jövőt vázolnak föl. Én ebben a reményben kívánok mindenkinek eredményes és jó tanácskozást.

A szünetig tartó első etap levezető elnökeként egyben felkérem Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszter urat, hogy tartsa meg előadását. Köszönöm szépen. *(Taps.)*

A stratégia bemutatása

Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszter

FAZEKAS SÁNDOR vidékfejlesztési miniszter: Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Elnök Urak! Szeretettel köszöntök mindenkit. Nagy örömmre szolgál az, hogy itt, a Vidékfejlesztési Minisztérium épületében találkozunk ma, és fontos sorskérdésekről beszélünk. Van ennek egyfajta üzenete is, hiszen bizonyára sokan tudják, hogy ez az épület annak idején a pályázaton egyébként jól szerepelt egyik parlamentterv, ez épült meg itt a Kossuth téren. S ha üzenetekről beszélünk, az egyik az, hogy a vidékstratégiáról, a vidék alkotmányáról beszélünk ma egy olyan épületben, amely egyfajta országgyűlési épület, bár később más célra használta a mindenkori magyar állam, de mégiscsak a vidék ügyeinek az intézése itt történik már hosszú évtizedek óta. Azt hiszem, ennek is jelentős üzenetértéke van; illetve annak is, hogy Budapesten kerül megrendezésre ez a mai tanácskozás, azért is, mert nem lehet közömbös a főváros számára sem az, hogy mi történik vidéken, éppúgy, ahogy a vidék számára sem mindegy, hogy mi történik Budapesten.

A vidékstratégiának, amely 10 évre szándékozik kijelölni az irányokat a magyar vidéki társadalom, egyáltalán az ország számára, nagyon fontos eleme az, hogy a város és a vidék kapcsolatát helyre kell állítani. Ez egy szellemi közösséget is jelent, és egyúttal egy olyan egymásra utaltságot is, amely a magyar történelem 1100 évében megfigyelhető. Mindig a vidék volt az, amelyre támaszkodva a magyarság meg tudott újulni, a vidékben voltak olyan energiák, olyan őserő, amely a nemzet fennmaradását biztosította. Ezért is fontos az, hogy egy határozott iránymutatás legyen az elkövetkező 10 évre a magyar vidék, a magyar agrárium fejlesztése valamennyi vonatkozásában. Ezt a célt szolgálja a nemzeti vidékstratégia.

Amikor az előkészítő munkákat végeztük, akkor szembesültünk azzal, hogy bizony az elmúlt évtizedekben nem volt egyértelmű agrárprogram, nem volt stratégiaalkotás ezen a fontos területen, ami teljesen abszurd egy olyan országban, amely ezer szállal kötődik az agráriumhoz, és elengedhetetlen, hogy legyen egy olyan programalkotás, amely megmutatja azt, hogy merre haladjunk, melyek a prioritások, melyek a fő célok, amelyeket el kell érünk.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Hogyha most végzünk egy leltárt arról, hogy milyen állapotban van a magyar vidék - és én nagyon óvatosan bánok ezzel a leltárral, hiszen önmagában csak ez elvinné a mai napot -, akkor bizony eléggé nehéz helyzetet látunk, eléggé szomorú az a kép, amely elénk tárul. Hiszen Magyarországon - nem túlzás kijelenteni - az elmúlt 8 évben szervezett vidékrombolás, szándékos vidékrombolás zajlott. Kormánydöntések, privatizációs döntések, aláírt határozatok mutatják ezt a vidékrombolást, és nekünk ezt az örökséget kellett átvennünk. Felszámolt vasutak, haldokló falvak, bezárt iskolák, a lakosság elvándorlása, járhatatlan mellékutak, sőt főutak jellemzik a vidéki állapotokat, és szinte minden terület válságban van. Ez a korábbi évtizedek döntéseire is visszavezethető: a kulákküldözésre, amely megroppantotta a magyar vidék, a magyar parasztság gerincét, az erőszakos téjesítésre, ami átrendezte a hagyományos, organikusan fejlődő társadalmat, a privatizációra, amely döntően megfosztotta az élelmiszer-ipari bázisától a vidéket. Ez mind-mind olyan csapás volt, amelyek közül önmagában egy is elég lett volna ahhoz, hogy megrendítse azt a társadalmat, amely - ahogy említettem - mindig is a magyarság megújulását hordozta, mindig is a magyarság gerince volt. Ez tehát az az állapot, amely javításra vár, ez az a helyzet, amelyből ki kell jönnünk, amelyre olyan megoldásokat kell találnunk, amelyek illeszkednek a mai, XXI. századi viszonyokhoz.

Azért érdemes megállni itt, ennél a szervezett vidékrombolásnál. Az, hogy ma Magyarországon az élelmiszeripar töredékében van jelen a korábbiakhoz képest, az, hogy egész kapacitásokat veszítettünk el, hogy iparágak tűntek el, az egy sor téves, szándékos döntésnek a következménye. Ennek az alapos kivizsgálása érdekében fontos döntés előtt áll a Magyar Országgyűlés: megtörtént a beadása annak a határozati javaslatnak, amely a

cukorgyárak privatizációját feltáró vizsgálóbizottság felállításáról rendelkezik. A cukoripar, a cukortermelés mint cseppben a tenger megmutatja azt, hogy mik történtek Magyarországon, milyen döntések voltak a privatizációban, a kapacitások felszámolásában, egész vidéki térségek tönkretételében. Azért is fontos, hogy tisztán lássuk, hogy lássuk a kiindulópontot, ahonnan végül odáig jutottunk, ahol most áll a magyar vidék. Ez a helyzet jelenleg, és nekünk az a feladatunk, hogy a vidékstratégiával megkeressük a kiutat a jelen állapotból.

Határozott cselekvési terveket jelöl ki a vidékstratégia négy átfogó területen: az agrárgazdaságban, a vidékfejlesztésben, az élelmiszer-termelésben és a környezetvédelemben, azért, hogy 2020-ig érezhető legyen a javulás a vidék társadalmi életében valamennyi területen. Hiszen Magyarország jövőjét olyan kategóriák, olyan fogalmak határozzák meg, amelyekkel egyébként szembesülünk, amelyekkel tisztában vagyunk, de egységes egészként, egymásra épülő egészként kell kezelni ezeket a dolgokat, így a természeti erőforrásainkat, a növény- és állatfajok sokszínűségét, a mezőgazdaság GMO-mentességét - amely miatt vannak, akik támadnak bennünket, de sokan irigylik is tőlünk -, az ország ellátását jó minőségű élelmiszerekkel, a munkahelyek megőrzését és a foglalkoztatottság növelését mint összekapcsolódó dolgokat, illetve az alkalmazkodást az éghajlatváltozás hatásaihoz. Ezek tehát azok a keretek, fogalmak, amelyek meghatározzák a magyar vidék, az ország jövőjét.

A vidékstratégia szerint 8 célnak kell valóra válnia ahhoz, hogy a 10 éves nemzeti program a magyar gazdaság motorjává tegye a vidéket, és érezhető javulás legyen a tanyák, falvak, kisvárosok életében. Céljaink között szerepel, hogy meg kell őrizni, és gyarapítani kell a munkahelyeket. Kiemelt cél a vidéki népesség megtartása és a demográfiai egyensúly helyreállítása. Szavatolni kell az élelmezési és élelmiszer-biztonságot, azért, hogy az ország népességét el tudjuk látni elegendő és biztonságos élelemmel - az elsődleges piac a hazai piac. A GMO-mentes magyar mezőgazdasági termékekben rejlő lehetőségeket ki kell használnunk mind belföldön, mind külföldön. Nagyon fontos az, hogy megőrizzük a Magyarországon előállított vetőmagok kiváló minőségét, ami az alapja a biztonságos mezőgazdasági termelésnek. Növelni kell az agrár- és élelmiszer-gazdaság életképességét, javítani kell a piaci pozícióit, és helyre kell állítani a növénytermesztés és az állattenyésztés egyensúlyát is, erre külön programokat kell kidolgoznunk. Eleve javítanunk kell az agrár- és élelmiszer-gazdaság piaci pozícióin, növelni kell az ágazat életképességét, meg kell védeni ivóvízbázisainkat, vízkészleteinket, a talajokat, a természetes élővilágot, a tájak épségét. Növelni kell a környezetbiztonságot, ami önmagában egy jelentős versenypotenciál, de a vidéki életminőség szempontjából is nagyon jelentős. Az energiabiztonságot is növelnünk kell, helyi erőforrásokra és rendszerekre is támaszkodó energiaellátással tudjuk csökkenteni energiatülszórásunkat a külső piacoktól. Az egész emberi civilizáció számára alapvető sorskérdés, hogy erre milyen megoldást lehet találni. 70-80 évvel ezelőtt még szinte minden helyi társadalom önellátó volt az energia vonatkozásában.

Összességében támogatjuk a több lábbon álló vidéki gazdaság kialakulását. Ma a magyar vidék egyre kevesebb növényt termel egyre nagyobb energiafelhasználással, egyre nagyobb erőgépeket veszünk igénybe, egyre inkább kiszolgáltatottak vagyunk a világpiaci és a hazai áringadozásoknak. A több lábbon állás irányába kell elmozdulnunk. Ha megnézzük azt, hogy egy osztrák vidék miért versenyképes, akkor erre a megoldás itt van a szomszédban, nem kell messzire menni.

Helyre kell állítani a város és a vidék kapcsolatát. Teljesen abszurd az, hogy ma a falu a városban veszi az élelmiszert, döntően multinacionális láncoktól. Megvannak erre a megoldások.

A célok megvalósításában kiemelt szerepet szánunk a családi gazdaságoknak, a vidéki kis- és középvállalkozásoknak. Támogatásuk széles rétegeknek nyújt esélyt a felemelkedésre és a megélhetésre. Ahhoz, hogy ezeket a célokat elérjük, 7 stratégiai területet jelöltük ki, ezeken a területeken nemzeti és térségi programokon keresztül tudjuk megvalósítani a

célkitűzéseket, itt alprogramokra van szükség. Az első stratégiai terület a természeti értékek védelme, a fenntartható természeti erőforrás- és tájgazdálkodás. Itt a természeti javak feletti önrendelkezés mint a nemzeti szuverenitás része, a termőföld, az édesvíz, a víziközművek, a vizek visszatartása, fenntartható hasznosítása, az ár- és belvízvédelem képez egy nagyon jelentős feladat- és témakört, olyan jogi normákra van szükség, amelyek itt biztosítják azt, hogy a nemzeti önrendelkezés megvalósuljon, és ezeket az értékeket meg tudjuk védeni. Meg kell őriznünk génkészleteinket, őshonos növény- és állatfajainkat, azért, hogy fenntartsuk a biológiai sokféleséget. Ehhez meg kell erősíteni a génbankokat. Újra kell szervezni a hazai nemesítés és fajta-előállítás intézményrendszerét.

A következő stratégiai terület a környezet fokozott védelme a vidéki életminőség javításáért. Hiszen a tiszta környezet - ahogy arról már volt szó - rendkívüli érték, és ez az érték még inkább előtérbe kerül az elkövetkező évtizedekben. Itt a környezeti elemek megóvása, tisztasága, a hulladékgazdálkodás, a talaj-, a víz- és a levegőszennyezés csökkentése szerepel a programban. Szerepel benne a szelektív hulladékgyűjtés kiterjesztése, vissza kell állítanunk a betétdíjas palackok rendszerét, újra kell fogalmaznunk a termékdíj-szabályozást. Meg kell akadályoznunk a hulladékok beáramlását az országba, a veszélyes vegyi anyagok gyártását, raktározását, szállítását és felhasználását pedig folyamatosan és szigorúan ellenőrizni szükséges. Támogatjuk az energiatakarékos építési technológiák és környezetbarát fűtési rendszerek széles körű alkalmazását. A környezeti terhelést érinti a helyi élelmiszer-termelés és -értékesítés, amit még fogok érinteni. Ezen kívül növelni kell a közösségi közlekedés és a vasúti szállítás arányát is.

A harmadik stratégiai terület a föld- és birtokpolitika. Ez kifejezetten érzékeny kérdés. Birtokpolitikánk középpontjában a családi, egyéni gazdaságok és azok társulásai állnak. Elsőrendű kérdés, hogy a termőföld maradjon nemzeti hatáskörben és a gazdálkodó családok kezében. Ehhez meg kell erősíteni a családi gazdaságokat, az alapanyag-termelés mellett ösztönözni kell őket termékeik feldolgozására és a közvetlen értékesítésre. A közvetlen értékesítés azért fontos és világszerte azért kerül egyre inkább előtérbe, mert ott a jövedelem a gazdáknál csapódik le, és kíméli a környezetet, hiszen nem utazzatjuk száz és ezer kilométerekre a különböző megtermelt javakat.

A földvásárlási moratórium lejártáig, 2014-ig átalakítjuk a földszerzés hazai szabályrendszerét is. Meg kell akadályoznunk a spekulatív célú, illegális földszerződések, a zsebszerződések realizálását. Egyetlen jogállam, így a magyar állam sem ismerheti el soha a zsebszerződéseket.

Felgyorsítjuk az osztatlan közös földtulajdonok igény szerinti kimérését. Szintén a föld- és birtokpolitika része a demográfiai földprogram, ahol a termőföld tartós, 25-50 éves bérbeadásával segítjük a vidéki népesedési helyzet javítását, a nemzedékváltást. Itt ki kell dolgoznunk egy életpályamodellt a fiatal gazdák részére.

A vidéki szociális feszültségek oldására időszakos földhasználatot biztosítunk a rászorulóknak az önkormányzatok közreműködésével.

S a föld- és birtokpolitika része az is, hogy lehetőleg ne a zöldmezős ipari beruházásokat támogassuk, hanem a kihasználatlan iparterületeket hasznosítsuk újra. Ilyen barnamezős területtel tele van az ország, ezekkel is kell kezdeni valamilyen okszerű hasznosítás formájában valamit.

A negyedik stratégiai terület a fenntartható agrárszerkezet és termeléspolitika, a többfunkciós mezőgazdaság. Olyan gazdálkodási rendszereket kell támogatnunk, amelyek jó minőségű, szermaradványmentes, egészséges és biztonságos élelmiszereket termelnek. Az elmúlt időszak jó néhány élelmiszerbotránya ráirányította a figyelmet ennek a területnek a fontosságára. Az is lényeges, hogy kevesebb fosszilis energiát használjunk föl, ez csökkenti a kiszolgáltatottságunkat, és egyre kevesebb ilyen energiaforrás lesz hozzáférhető.

Olyan gazdálkodási rendszereket kell támogatnunk, amelyek több munkahelyet teremtenek, több családnak adnak munkát, mint az iparszerű monokultúrás mezőgazdasági rendszerek, amelyeknek a következtében kiürülőben van a vidék. A tájak eltérő adottságaira, hagyományaira épülő gazdálkodási formák támogatása rendkívül fontos. Az ökológiai gazdálkodás, a kertészeti ágazatok támogatása, a zöldség, gyümölcs, szőlő, bor, gyógy- és dísznövénytermesztés, a háztáji gazdálkodás, illetve önellátó gazdálkodás ösztönzése is szerepel a programban. Nagyon fontos, hogy önkéntes gazdatársulásokat kell támogatnunk tároló-, feldolgozó-, értékesítőkapacitások megteremtésében. Egyáltalán az adott ágazatok koherenciáját, összefogási hajlandóságát kell támogatni, mert a magyar gazdáknak, termelőknek, kicsiknek és nagyoknak nemcsak a belső piacon kell szervezett versenytársakkal számolniuk, a külső versenytársaink is nagyon szervezettek. Több tízezer gazdát tömörítő érdekeltségek, értékesítési társulások vannak az Európai Unión belül, akikkel csak akkor lehetünk versenyképesek, ha ágazati összefogás alakul ki. Azt is megkockáztatom, hogy vannak olyan ágazatok, amelyek csak akkor lesznek képesek állni a versenyt, ha minden szereplő összefog, kicsi és nagy, közepes és kezdő, régi motoros és új vállalkozás egyaránt össze kell hogy fogjon, mert máshogy a világpiacra és az európai piacon nem leszünk versenyképesek. Éppúgy, ahogy most sem vagyunk sok esetben. És itt az is nagyon fontos, hogy ezek az ágazati szereplők egymás kárára ne kössenek különböző üzleteket, ne adják el a pillanatnyi előnyökért a jövőt.

Része a stratégiai területnek az erdőtelepítések növelése. 20-ról 27 százalékra szeretnénk növelni az ország erdőszültségét. A magánerdők is részt tudnak venni ebben a programban, illetve a közmunkaprogramban.

A közmunka területén nagyon fontos, hogy ki kell terjeszteni a közmunka célterületeit, belvízelvezető árkok, csatornák karbantartására és a külterületi mezőgazdasági utakra a rendbetételére. Itt konkrét programokon dolgozunk.

Az ötödik stratégiai terület a hozzáadottérték-növelés, a biztonságos élelmiszer-ellátás, egyáltalán a biztonságos piac. Le kell rövidítenünk az élelmiszerláncot, helyi piacok, helyi feldolgozás, helyi értékesítés, helyi termékek szükségesek mindehhez. Idetartozik a hungarikumok szabályozás előtt álló területe is. Mindehhez a kis- és közepes méretű feldolgozóüzemek létrejöttét kell támogatnunk, hozzátéve azt, hogy Nyugat-Európában is az élelmiszer-ipari termelésnek 60 százaléka kis- és középüzemekből származik. Kis vágóhidak, vágópontok, konzervüzemek, feldolgozók tartoznak ebbe a körbe.

El kell érni azt, hogy kiskereskedelmi egységek hálózattá szerveződjenek. Erre szükség lenne, az ország mezőgazdasága ezt indokolná, hogy nemzetközi szinten is versenyképes, a multikkal versenyképes kereskedelmi láncunk legyen, amely biztosítja a magyar termékek exportját a különböző szomszéd és távolabbi országokba, úgy, ahogy azt gyakran a magyar termelők rovására csinálják kereskedelmi láncok: a kereskedelmi hálózaton keresztül hoznak be Magyarországra úgy termékeket, hogy azzal szemben a magyar termelők nem tudnak versenyképesek lenni. Az eleve indokolt, az ország, ahogy említettem, mezőgazdasági súlya indokolja, hogy nemzetközi szinten versenyképes feldolgozóüzemeink is legyenek. Ehhez különböző ösztönzőket és nyilván az ágazatoknak az adott területen a koherenciáját is mozgósítanunk kell.

Erősíteni kell a hazai vállalkozások alkupozícióját a kereskedelmi láncokkal szemben. Ez az adott ágazatok összefogásán is múlik.

A hatósági ellenőrzés és fogyasztóvédelem hazai intézményrendszerét is erősítenünk kell, végig kell gondolnunk. És olyan új feladatok is vannak, mint a GMO-mentesség megőrzése, ami mondjuk, tíz évvel ezelőtt nem volt ennyire forró történet, most pedig elsőrendű érdeké lép elő.

Összességében a feldolgozottság szintjét minden vonalon, kis- és nagytermelőknél egyaránt növelni szükséges, mert amíg alapanyagokat termel a magyar mezőgazdaság, addig

teljes mértékben kiszolgáltató az áringadozásoknak és a feldolgozóknak, kereskedőknek egyaránt.

A hatodik stratégiai terület a helyi gazdaságfejlesztés. Ahogy említettem, helyi termékekre, erőforrásokra, helyi értékesítésekre épülő megoldások szükségesek, és a közbeszerzési kényszer és a lánckereskedelem kiiktatása elsőrendű érdekünk, az ágazat jövője is nagyrészt ezen múlik. Tehát közvetlenül kell összekapcsolnunk egymással a helyi élelmiszer-előállítás, -feldolgozást és az értékesítés rendszerét a helyi intézmények közétkeztetésével, ami egy többmilliós piacot jelent. Itt az első jogi lépések megtörténtek, de fontos, hogy az érintett szereplők is ebben a szellemben kössék meg majd az adott szerződéseket.

Ki kell szélesíteni az EU által is támogatott szociális élelmiszerprogramot, valamint az iskolai „igyal tejet” és az iskolagyümölcs-programot is, ami társadalmi szempontból indokolt, a mezőgazdaság számára pedig piacot jelent.

A több lábon állást már említettem. Nagyon fontos, hogy a vidéki jellegű, de nem mezőgazdasági jellegű tevékenységek támogatása is szerepet kap a programban. A helyi energiatermelés mellett a népi hagyományok ápolása, a kézművesség, az ezeket bemutató és ezáltal tulajdonképpen piacot nyitó falusi öko- és gyógyturizmus fejlesztése, a szálláshelyek bővítése, összefüggésben a Széchenyi-tervvel, lehetővé teszi azt, hogy egyfajta osztrák modell irányába mozdítsuk el a magyar vidéket.

A hetedik stratégiai terület a vidéki szellemi és fizikai infrastruktúra, az életképes vidéki települések és helyi közösségek ügye. A hazai és az uniós források elosztását úgy kell átalakítanunk, hogy a mikro-, kis- és közepes vállalkozások megerősödjenek. Ezért leszállítjuk az igényelhető támogatási összegek alsó és felső határait, programokat indítunk a hátrányos helyzetű régiók felzárkóztatására, a kistalvas, az aprófalvas és a tanyás térségek fejlesztésére - itt a tanyaprogram az első kezdeményezés. Megerősítjük a közösségi élet intézményeit, így folytatjuk az Európai Unió programját az integrált közösségi szolgáltatóterek fejlesztésére. És ebben a vonatkozásban, szellemi és fizikai vonatkozásban is helyre kell állítani a város és a vidék kapcsolatát - ma gyakran elszigetelten élnek egymás mellett a települések. A kutatás, az oktatás, a képzés, a szaktanácsadás, a tájékoztatás intézményrendszerét a helyi közösségek szolgálatába kell állítani. És végül, de nem utolsósorban ügyfélközpontúvá kell tennünk a hivatalokat, az MgSZH-t, az MVH-t, a földhivatalokat. Itt meg kell oldanunk azt, hogy az ügyfelek betekintést nyerjenek az ügymenetbe, pályázataik állásába, hogy a beadványaikat nyomon tudják kísérni a számítástechnikai rendszereken keresztül. Ez nem egy kis feladat, de elsőrendű érdekünk; ez ösztönzi a hivatalt és egyben az ügyfelek, a polgárok számára is szolgáltatást jelent.

Az eszközökre szeretnék még kitérni. Eszközeink különböző európai uniós és belföldi források, amelyek ma is rendelkezésre állnak. Bárcsak olyan mennyiségben állna rendelkezésre forrás, mint korábban volt! Hiszen az ÚMVP-ben 200 milliárd forintot örököltünk az előző kormányzattól. Jó kérdés, hogy a többi több mint ezer milliárd forint hogy hasznosult az ágazatban, ezt is külön meg kell vizsgálni, mert megoszlanak a vélemények arról, hogy van-e jele egyáltalán ezeknek a pénzeknek, látható-e az eredménye, hogy mire költötte el az ország, illetve azok, akik a pályázatokat megnyerték. Nekünk mindenesetre ez a forrás rendelkezésre áll az ÚMVP-ben. Úgy írjuk ki, úgy fogjuk kiírni a pályázatokat, hogy azok összhangban legyenek a már említett programelképzelésekkel. Emellett belföldi források is rendelkezésre állnak, ez a költségvetésben majd tényleg nyomon követhető lesz.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Egy nagy terjedelmű és gazdag anyag a vidékstratégia, még jó darabig lehetne róla beszélni. Összességében a fő célunk az, hogy a nemzeti vidékstratégia a vidék alkotmánya legyen. Akkor lehet igazán hatékony, hogyha a legkülönbözőbb véleményeket képesek vagyunk begyűjteni, bedolgozni, ezért érdeklődéssel

várunk minden hozzászólást. Minden hozzánk eljuttatott véleményt kiértékelünk, és a véglegesítés során ezeket be fogjuk tenni az anyagba.

Célunk a vidékstratégiával az, hogy a magyar tájak, falvak, kisvárosok versenyképesek legyenek más országok vidékeivel, ahol a városból, nagyvárosból, az agglomerációból kiköltözni egy faluba a társadalmi előrelépés jele, nem valamilyen menekülés, ahol gyönyörű, ápolt környezet, szép települések, megélhetés, jó megélhetési lehetőségek, komoly életminőség várja azokat, akik a vidéki életformát választják. Ez az a cél, amelyet el akarunk érni. Vannak előttünk példák, vannak országok, amelyek ezt minden további nélkül meg tudták oldani - nekem meggyőződésem, hogy a magyarságban is van annyi tettekésség, alkotóerő és munkakészség, amivel ezt mi is el tudjuk érni. Meggyőződésem, hogy a vidéki embereknek joguk van a vidéki életformához, és azokat a kereteket, amelyek ehhez szükségesek, az államnak lehetősége és egyben kötelessége is biztosítani.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Köszönöm a figyelmet, és kérem a segítségüket ahhoz, hogy a vidékstratégia eredményes legyen, és hogy valamennyi olyan véleményt egybegyűjthessünk, amely a magyar vidék felemelkedéséhez szükséges. Köszönöm szépen. *(Taps.)*

ELNÖK: Nem működik a mikrofon, de anélkül is lehetőségem van megköszönni a miniszter úr előadását, és egyben felkérni Ángyán József vidékfejlesztési minisztériumi államtitkár urat, hogy tartsa meg előadását.

Ángyán József, a Vidékfejlesztési Minisztérium parlamenti államtitkára

ÁNGYÁN JÓZSEF a Vidékfejlesztési Minisztérium parlamenti államtitkára: Kedves Barátaim! Hölgyeim és Uraim! Tisztelettel és szeretettel köszöntöm kedves mindnyájukat, köszöntelek benneteket - nagyon sok ismerős arc van. Azt hiszem, hogy minden okunk megvan arra, hogy ilyen nagyszámban, szép számban összejöjjünk, és megvitassuk azt a stratégiát, amelyet a miniszter úr hosszasan és részletesen bemutatott; egy nagy ívű bemutatását adta ennek az elképzelésnek. Én magam nem is kívánok hosszabban, csak talán néhány részletéhez hozzászólni, de mielőtt ezt megtenném, engedjék meg, engedjétek meg, hogy elmondjam azt a véleményemet, hogy minden stratégia akkor lehet csak sikeres, ha az az emberekkel a lehető legnagyobb nyilvánosság előtt megvitatásra került, és talán azt mondhatom: hogy ha ész és szív egyaránt elfogadja. Én az ész és a szív oldaláról szeretnék néhány gondolatot hozzáfűzni a nemzeti vidékstratégiához.

Engedjék meg, hogy bevezetőül talán a szív oldaláról azt kérjem - hogyha felkészültek a kollégák -: nézzünk meg egy kis spotot, amely talán mutatja, hogy miről is gondolkodunk. *(Nem működik a vetítő berendezés. - A technikus: Elnézést kérünk a kis technikai malőrért, a szünetben megpróbáljuk megoldani és ismételten lejátszani. Köszönjük szépen.)* Remélem, a stratégia nem lesz ilyen kudarcos. *(Derültség.)* Bocsánatot kérek, elnézést kérek azért, hogy ez most nem sikerült. Ennek kellő következményei kell hogy legyenek, mint ahogy ha a stratégia nem lesz sikeres, annak is kellő következményei kell hogy legyenek.

Szóval visszatérve az eredeti gondolathoz: azt hiszem, akkor lehet sikeres egy nemzeti vidékstratégia, hogyha abban a város és a vidék társadalma egyaránt egyetért, és azok a szereplők, akiket ez érint, ésszel és szívvel is elfogadják ezt a stratégiát. Nyilván nem lehet olyan stratégiát alkotni, amely mindenkinek egyformán az örömét váltja ki, de arra szeretnénk törekedni - és ez a törekvés vezetett bennünket, amikor a stratégiát összeállítottuk -, hogy a magyar társadalom és a magyar vidék messze túlnyomó többségének a támogatását megszerezzük ehhez a stratégiához. És azt hiszem, hogy ennek reális esélye lehet. Másrészt ezekkel a fórumokkal azt szeretnénk elérni, hogy ne egy-egy kör, a saját levében főve, vitassa

meg ezt a stratégiát, hanem valószínűleg a különböző érdekcsoportoknak egymásnak kell elmondaniuk a véleményüket ezzel kapcsolatban. Tehát valószínűleg azok a fórumok a sikeresek és eredményesek, ahol világossá válnak a legkülönbözőbb nézetek és érdekek, egy világos vitában lehet ugyanis eldönteni, hogy merre is menjen a magyar társadalom.

Azt hiszem, az vitathatatlan, hogy múlhatatlanul szükségünk van egy ilyen stratégiára. Az egyik oka annak, hogy a magyar mezőgazdaság és a vidék ilyen állapotba kerül, talán éppen az, hogy nem volt egyfajta iránytű az elmúlt - mondhatom talán - évtizedekben, amely megmutatta volna, hogy merre is keressük a kiutat a magyar agrárium és a vidék számára. Azt hiszem, hogy aki nem tudja, hogy melyik kikötőbe tart - ahogy szokták mondani -, annak számára nem lehet jó a széljárás, tehát ahhoz, hogy sikeresek lehessünk, szükségünk van egy ilyen közös, közösen elfogadott stratégiára. Annál is inkább szükségünk van erre, mert ahogy a miniszter úr is jelezte, nagyon súlyos helyzetből kell újra talpra állítani nemcsak a vidéket, hanem ezt az egész országot. Néhány mondattal hadd csatlakozzam azért ehhez a megállapításhoz is!

Egy kirabolt országban vagyunk - beszéljünk egyenesen! Nagyrészt széthordták a nemzeti vagyont, tehát az állam kezében alig van valami, amivel a közjót szolgálhatná; merthogy az államnak az a dolga, hogy a közjót szolgálja, de nem ez történt az elmúlt időszakban. A kasszákat kiürítették. Amit az ÚMVP-vel kapcsolatban a miniszter úr említett, az az összes kasszánkra igaz. A költségvetésünk olyan állapotban van, amilyen állapotban van, és ez nagyrészt azzal függ össze, hogy kiürültek a kasszák. És elképesztő módon eladósították ezt az országot, ami pedig a szuverenitásunk kérdése. Legelőször is tehát vissza kell szerezni a szuverenitásunkat. Ezért mondja azt a magyar kormány, hogy a legfontosabb, hogy ezt az adósságcsapdát kikerüljük, hogy kikerüljünk ebből a csapdából, és hogy ettől az adósságtól, ettől a tehertől valahogy megszabaduljunk, mert különben nem tudunk a saját sorsunkról önállóan rendelkezni. Azt hiszem, a magyar kormány meg is tette ezeket az első lépéseket, nem kis meglepetést okozva a világon és Európában, amikor kijelentette, hogy akik a hasznát élvezték annak az időszaknak, amelynek során kirabolták ezt az országot, azok szíveskedjenek hozzájárulni a problémák megoldásához is. Az egyenlő közteljesítés alapkérdés, és ez mindenkire vonatkozik, különösen azokra, akik haszonélvezői voltak ennek a folyamatnak, miközben a vidéki közösségek és egyáltalán a közösségek, a helyi társadalom tönkrement ebben az országban.

Szóval, ha a mezőgazdaságra térünk, ott is ugyanezt a kiraboltságot látjuk, és a vidék társadalma mindig is kevésbé volt képes az érdekeit érvényesíteni, mint más csoportok. Ez látszik a vidék állapotán. Talán a legsúlyosabb állapotban éppen ezért a vidéki települések, a vidék közösségei, a vidék gazdasága és társadalma van. Ezért is múlhatatlanul szükséges, hogy egy ebből a mélységből kivezető agrár- és vidékstratégiát alkossunk meg.

Mi is ennek a stratégiának néhány eleme, amihez én is szeretnék csatlakozni? A vidéki térségek európai chartája mondja – talán ezen a szálon indulnék el –, hogy város és vidék közös sorson osztoznak. Mi ezt régen úgy mondtuk, hogy város és vidék összetartoznak. A szétválasztottság mind a két fél számára, a város és a vidék számára is katasztrófához vezet, ezt látjuk. Ennek egy szeletét hadd emeljem ki: ez az élelmiszer-ellátás. Egy olyan rendszer alakult ki a világban, amely valószínűleg a város és a vidék számára is katasztrófális következményekkel jár, ahol ezer kilométereket hurcolásszuk föl-alá az élelmiszereket. Egy holland elemzésből szoktam venni a példát, ide is idehozom: egy átlagos sárgarépa, amelyik bekerül ebbe az örületbe, míg a földtől az asztalra kerül, 1847 kilométert utazik. Miközben ott helyben a veremben a sárgarépa tönkremegy, és a gazda, aki azt megtermelte, ugyancsak tönkremegy. Ezer kilométerekről hozzuk a tejport, egy tejüzemet ide letesznek, úgynevezett tejet állítanak ebből elő, azt terítik a környezetükben, és a gazda, aki pedig tehénből tudna, ahogy szokták mondani, tisztességesen, megbízható tejet előállítani, ő tönkremegy. Ez tarthatatlan! Ezt az irányt meg kell fordítanunk.

Az élelmiszer nemzetbiztonsági, stratégiai kérdés. A nemzetek biztonságát a XXI. században legalább olyan mértékben az élelmezés- és élelmiszer-biztonság, a környezetbiztonság, az ivóvízellátás biztonsága határozza meg, mint amilyen mértékben a korábbi időszakban a honvédség vagy éppen a nemzetbiztonsági szolgálatok állapota. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy ezek nem fontos területek, hanem azt akarom mondani, hogy ezek nagyon fontos stratégiai területekkel egészültek ki, és ezek az új területek ráadásul szinte kizárólag és majdnem mind a vidékhez és az agráriumhoz köthető valamilyen módon, így vagy úgy. Ezért mondjuk azt, hogy az agrárium és a vidék stratégiai kérdés, az agrárium és a vidék állapota stratégiai, nemzetbiztonsági kérdés. Ez a vidékstratégia ebből az alapelvből indul ki, és így próbálja az agrárium és a vidék fejlesztését továbbvinni.

A másik kérdés talán, amihez kapcsolódnék, hogy milyen mezőgazdaság is segíthet a vidéken. Merthogy általában itt beszélünk el egymás mellett. A vidéki térségek európai chartája – hogy megint erre hivatkozzam – azt mondja, hogy a vidék gerince a mezőgazdaság. De egyáltalán nem mindegy, hogy miről beszélünk! A tőkebefektető társaságok mezőgazdasága Dél-Amerikához vezet. Ha egy dolog vezényli a folyamatokat, hogy év végén mennyi az osztalék, és a befektető azt sem tudja, hogy hol működik a pénze, ismeretlen összetételű tőkés társaságok mozognak a terepen, az Dél-Amerikához vezet. Az a vidék társadalmának a tönkretételéhez vezet. Nem lehet ez az út, sőt ezt az utat minden erővel el kell kerülni. Ehelyett azt az egyébként Európában működő rendszert kell segítenünk, amelyben a kis, közepes családi gazdaságok a meghatározó alapegységek, ahol egészen más motivációi vannak a gazdálkodásnak, a tevékenységeknek, mint amit ez az egydimenziós, primitív, tőkebefektetői szempontú mezőgazdaság jelent. Egyfajta biológiai iparról van ott tulajdonképpen szó, ami a vidéket gyáracsarnokká teszi.

Nagy örömünkre szolgál, hogy e tekintetben is fontos megállapításokat sikerült az alaptörvényben elhelyezni, és ennek talán még nem is mérte föl mindenki a kihatását, de a sarkalatos törvények ezt ki is fogják bontani. Nevezetesen azt, hogy közpénzeket ismeretlen tulajdonosi összetételű társaságoknak nem lehet adni. Ennek messze ható következményei lesznek a továbbiakban! Sőt, állami vagyont bérbe adni vagy bármilyen formában juttatni sem lehet olyan cégeknek, off-shore vagy nem off-shore cégeknek, ahol azt sem tudjuk, hogy kik a szereplők. Csak olyan társaságok, csak olyan cégek, szövetkezetek és gazdák, akik azonosíthatók, lehetnek a közpénzek támogatóitjai. Ennek nagyon komoly következményei lesznek reményeink szerint, és jelentős változásokat fognak e téren hozni.

Tehát egy minőségi mezőgazdaságot céloz ez a vidékstratégia, amely biztonságos, egészséges élelmiszert állít elő mindenekelőtt és legfőképpen. Ahogy miniszter úr jelezte, ez az a terület, amely fölértékelődik a világban, és valóban stratégiai ágazattá emeli a mezőgazdaságot. De olyan mezőgazdaságot gondolunk, olyan rendszereket, amelyek fenntartják az élhető vidéket, fenntartanak egy élhető tájat, környezetet, a vízbázisok tisztaságát megőrzik, a talajok termékenységét, vagyis egy élhető környezetet tartanak fenn, merthogy az emberről szól ez a történet, és nem másról. S ráadásul olyan rendszereket kívánunk fejleszteni és támogatni ezzel a stratégiával, amelyek sok embernek megélhetést biztosítanak a vidéki térségekben.

Hadd mondjak egy példát, hogy mi az, amit nem szabad követnünk. Föld- és birtokpolitika, ami az egyik súlyponti kérdése lesz az új stratégiának. Mire használjuk azt a stratégiai eszközt, amely a földvagyon az országnak? Kérem, látszik most már, a Nemzeti Földalapról készül az áttekintés erre vonatkozóan, és a részletek is hamarosan rendelkezésre állnak, hogy az állam mire is használta azt a nemzetivagyon-elemet, amelyet a gondozására bízunk. A bérbe adott állami földek 80 százalékát 180 tőkés társaság – olyan tőkés társaság nagyrészt, amiről beszéltem – birtokolja, ahol valóban a tulajdonosi szerkezet sem igazán ismerhető sok esetben. A 20 százalék marad a többieknek. De az is elképesztő, hogy milyen föltételekkel adta bérbe ezt az állam, ami pedig a hűtlen kezelés és valamilyen más

bűncselekmények irányába mutat, amit valóban szintén ki kell vizsgálni, hogy tiszta lappal tudjunk e tekintetben indulni: van olyan szerződés nálunk, amely szerint 5 ezer hektár földet az állam úgy adott egy adott érdekeltség kezébe, hogy ezért hektáronként 100 forintot kért el a szántóért bérleti díjként, 50 forint a gyep, és miután a szerződésbe beleírtak valami közös természetvédelmi tevékenységet is, az erdőért nem fizet a társaság egy fillért sem. Húszéves állami szerződés. Na, ez az, amit nem szabad csinálni! A köz vagyont a közjó mentén kell fölhasználni. A közös földeket nem lehet így elkótyavetyélni! Azok másra valók.

És ezt a fordulatot jelzi az a törekvésünk, amelyet a stratégia is megfogalmaz, hogy például demográfiai földprogramot akarunk indítani. Mert a fiatal pároknak, igen, érdemes odaadni, akik arra vállalkoznak, hogy letelepednek, gazdálkodnak, és két vagy több gyereket tisztességgel világra hoznak és fölnevelnek, amivel a demográfiai problémáinkat is megoldhatjuk, legalábbis lassíthatjuk azt a folyamatot, ami itt történt, s ahogy ezt a franciák is meg tudták tenni a saját demográfiai problémáikkal. Oda érdemes az államnak eszközöket adni, nemzetivagyon-elemeket adni, mert az a közjó szempontjából mérhető hatású, kedvező hatású. Míg az előzőnek a közjó szempontjából mérhető hatása semmi nincs. Ugye, azt szokták mondani, hogy persze adóznak. Egyetértünk, ki kell fehéríteni a gazdaságot, ezen nincs vita. De kérem, ha az elengedett földbérleti díjakat összeadjuk – megtettük – és összevetjük a befizetett adókkal, a mérleg negatív! Tehát a közjó szempontjából hasznos bevétel az államnak ebből az akcióból semmi nincs. Nem is ez motiválta valószínűleg azokat, akik ilyen módon juttatták a földet. Gyökeres és alapvető változásokra van szükség ahhoz, hogy a vidék társadalmát helyreállítsuk.

S még egy elemet szeretnék kiemelni talán, ami az utóbbi időben a viták középpontjába került: ez a szervezethez és a vertikum újraépítése és a vertikum összefogásának kérdése. Abból indulunk ki, hogy ha a mezőgazdaság beszorul abba az elképesztő alapanyag-termelő pozícióba, ahova szorult, amelynek következtében a vertikum teljes nyereségének körülbelül a 10 százaléka az, ami az alapanyagot és az alaptevékenységet végzőket illeti, a többi pedig a rátelepülő láncban tűnik el, akkor a mezőgazdaságnak, a magyar mezőgazdaságnak legalábbis vége van. Elengedhetetlen és más szempontból is elengedhetetlen, hogy a termelés, a feldolgozás és az értékesítés egy közös érdekeltségi rendszerbe kerüljön, hogy egy olyan közös köztestületet hozzunk létre, amely az élelmiszerlánc mentén a szereplőket összerendezi, ami nem zárja ki azt, hogy ennek a vertikumnak a szereplői horizontálisan egymáshoz is kapcsolódjanak, sőt a kereskedelmi egységek kapcsolódjanak a kereskedelmi kamarához is. De ha élelmiszer-biztonságot akarunk, ha azt akarjuk, hogy a nemzetbiztonsági szempontból fontos élelmiszerlánc megmaradjon, akkor nincs más út, mint hogy újra kell építeni ezt a vertikumot, újra létre kell hozni a kapcsolatait - nem véletlenül szakították azt szét, ez a helyi gazdaság tönkretételének az egyenes útja. Újra kell építenünk ezt, és ezt a feldolgozó és kereskedő barátainknak is világosan meg kell érteniük. Közösek az érdekeink, de az újratárgyalás nélkül egyik vertikumnak sem fog sikerülni a továbbjutás.

Az összefogásnak ez az egyik formája, amelyet szerettem volna idehozni, a vertikális összefogás. A másik fajtája pedig a szövetkezés. Nagyon határozottan szeretném cáfolni mindazokat az itt-ott elhangzó véleményeket, hogy ez a program éppen az összefogás vagy a szövetkezés ellen lenne. Épp ellenkezőleg. A kis- és közepes családi gazdasági modell akkor lesz életképes és versenyképes, ha ugyanakkor, amikor a piaccal kapcsolatba kerül, minden eszközzel segítjük az összefogását, tehát ha beszerez, ha tárol, feldolgoz, értékesít, abban az esetben ezeket, ha lehet, tegye együtt, közösen. Így erősebbek leszünk, és nagyobb lesz az érdekérvényesítő képesség is. A családi gazdasági modell csak akkor lesz életképes és versenyképes, hogyha ez egyúttal párosul a szövetkezés egyébként nálunk hagyományos módszereivel. Jó tradícióink vannak erre, és Nyugat-Európa példája is mutatja, hogy ez az az út, amelynek a mentén a családi gazdálkodás valóban meghatározó és sikeres, virágzó irány

lehet, szemben mindenfajta más, dél-amerikai vagy egyéb tőkebefektető társaságok mentén megvalósuló rendszerekkel.

Kedves Barátaim! Ezeket a gondolatokat gondoltam hozzáfűzni, talán kicsit az indítékokat vagy a háttérrel is magyarázva, hogy miért is ebbe az irányba keresi a tájékozódást a vidékstratégia. Hívunk és várunk mindenkit először a megvitatásra. Én is köszönöm, hogy ilyen sokan eljöttek, és azt remélem, hogy kifejtik a véleményüket. Írásban is várjuk a véleményeket. Június lesz az a hónap, amikor igyekezünk minden véleményt mérlegelve, összevetve a stratégiát véglegesíteni - nem is stratégiának nevezi magát ez az anyag, hanem koncepciónak, amit szándékaink szerint együtt fogunk tovább építeni -, és úgy június vége táján gondoljuk a kormány elé terjeszteni. Ezt követően kezdődik a nemzeti programok kidolgozása, amely a kereteket, az eszközöket is felvázolja majd, hogy hogyan is gondoljuk megvalósítani ezeket a stratégiai célokat, először az iránytűre van szükségünk, a pontos irányokra van szükségünk, hogy ehhez programokat is tudjunk alkotni. Ezt követi az őszi időszakban a sarkalatos törvények tárgyalása. Reményeink szerint vidékstratégia is egyfajta törvényként, egy sarkalatos törvényként rögzítheti az irányokat a földtörvény mellett, amelyet szintén szeretnénk sarkalatos törvényként a parlament elé vinni. És végül, azt reméljük, amire itt az elnök úr a bevezetőben utalt, és erre fogunk törekedni, hogy a jövő évi költségvetés már az új, a vidék és az agrárium tényleges érdekeit kifejező irányban szülessen meg, hogy a forrásokat, a közpénzeket valóban a közjó mentén költjük el, és segítsük a magyar agrárium és a vidék talpra állását, hogy minden egyéb elképzeléssel szemben egy ilyen, a vidék gazdaságát és társadalmát, a helyi közösségeket, a helyi piacokat megerősítő rendszer irányába tereljük a magyar agrárium és a vidék sorsát.

Kérem a segítségüket, a közreműködésüket, és közreműködést ajánlok mindenkinek, minden jó szándékú embernek Magyarországon. Valóban alkossuk meg együtt a vidék alkotmányát, és aztán ennek megfelelően állítsuk újra talpra Magyarországot. Ez az ország, a Kárpát-medence sokkal jobbra és sokkal többre érdemes, mint amit az elmúlt időszakban sikerült ebből kihozni, és a magyarság sokkal tehetségesebb annál, mint hogy beérhetné ennyivel, amit ebben az országban eddig e területen sikerült tenni. Köszönöm, hogy eljöttek, jó tanácskozást kívánok, és várom az észrevételeket, megjegyzéseket. Köszönöm szépen. (Taps.)

ELNÖK: Köszönöm szépen az államtitkár úrnak az értékes előadását. Tekintve, hogy Illés Zoltán államtitkár úr egyéb elfoglaltsága miatt nem tud velünk lenni, felkérem Kardeván Endre urat, a Vidékfejlesztési Minisztérium élelmiszerlánc-felügyeleti és agrárigazgatási államtitkárát, hogy tartsa meg előadását.

Kardeván Endre, a Vidékfejlesztési Minisztérium élelmiszerlánc-felügyeleti és agrárigazgatási államtitkára

KARDEVÁN ENDRE, a Vidékfejlesztési Minisztérium élelmiszerlánc-felügyeleti és agrárigazgatási államtitkára: Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Vendégeink! Előadásom első felében szeretném röviden ismertetni az államtitkársághoz kapcsolódó területeket, majd rátérek a stratégiai célkitűzéseinknek megfelelő feladatainkra.

Kezdjük egy kis helyzetértékeléssel először az élelmiszer-ellátás területén! A multinacionális tőkeérdekeltségű vállalatok hazai megjelenése alapvető változásokat hozott az élelmiszer-kereskedelemben. Jelentősen megnőtt az importélelmiszerek aránya, miközben mind belföldön, mind külföldön piacvesztést szenvedtünk el mindannyian. 12 kereskedelmi lánc kínálatát vizsgálva egy felmérés kimutatta, hogy a Magyarországon előállított élelmiszerek hazai forgalmazási aránya 70 százalék körüli értékre esett vissza. A növekvő import mellett nehezíti a helyzetet, hogy a hazai vállalatok jelentős része tőkehiánnyal,

alapanyaghiánnyal, innovációs elmaradással és a szakképzett munkaerő hiányával küzdenek. Kevés a nagyüzem, és az élelmiszer-ipari vállalkozások zöme továbbra is 10 főnél kevesebbet foglalkoztató kisvállalkozás. Meg kell említenem továbbá, hogy mára az élelmiszer-kereskedelem kiemelten árversennyé vált, ennek egyik eredménye a hazai termékek átlagos vagy gyenge mivolta is. Versenyhátrányt jelent az élelmiszerek döntő többségére alkalmazott, az EU-ban legmagasabbnak számító 25 százalékos áfa is. A magas áfatartalom a hazai termelés és a hozzáadott érték növelésének szab határt, illetve növeli az importélelmiszerek mennyiségét. Az agrárágazat és az élelmiszeripar esetében az alacsony hozzáadott értékű alaptevékenység és az egyoldalú tömegtermelés a jellemző. A kivetített ábrán jól látszik, mennyire nem élünk a hozzáadott érték versenyelőnyével. Az EU 27 tagállamok átlagánál gyengébbek vagyunk a hozzáadott érték arányában.

A következőkben ismertetem a halászat, a vadgazdálkodás és az erdészet helyzetét. A halászzal összefüggésben elmondható, hogy még mindig kevés halat fogyasztunk, évente átlagosan 3 kilogramm/fő mennyiséget. Probléma, hogy természetes vizeinkben csökkent a halászati hasznosítás, és előtérbe került a horgászat. Az ökológiai, társadalmi és gazdasági fenntarthatóság szempontjából az a kedvező, ha vizeinken eltérő súllyal, de mindkét hasznosítási típus jelen van.

A vadgazdálkodás helyzetét vizsgálva megállapítható, hogy vadhúsexport-lehetőségeink beszűkültek, főként a más országokban is tapasztalható túlkínálat miatt. Ennek kiváltója, hogy Európában is megnövekedett az állomány és a teríték, emellett főként Új-Zélandról és Argentínából hatalmas mennyiségű tenyésztett vadhús jelent meg.

A minőségi turizmus része a vadászati turizmus. A vadász vendégéjszaka értéke 15-szöröse az átlag turisztikai vendégéjszakának. A jobb hazai minőségű szolgáltatásból eredő korábbi versenyelőnyünk azonban elfogyott, mivel vadászati kínálatunk drágább lett a környező országokban lévőknek.

Az erdészettel kapcsolatban kiemelném, hogy az erdőtelepítéseknek és a nem hasznosított területek beerdősülésének köszönhetően Magyarország területének erdőterületi aránya napjainkra 20,6 százalék lett. Hazánkban állami feladat a körzeti erdőtervezés, amelynek keretében a fenntartható gazdálkodást figyelembe véve határozzák meg a haszonvételi lehetőségeket. Ezeket a lehetőségeket az erdőgazdálkodók jellemzően mintegy 70 százalékban használják föl.

Ezek után tekintsük át, milyen feladatok várnak államtitkárságomra a stratégiai célkitűzéseket illetően. A stratégia tartalmazza a hozzáadottérték-növelés, biztonságos élelmiszer-ellátás, biztonságos piac fogalma alatt az alábbi teendőket.

Előmozdítjuk az élelmiszer-előállítás és a -kereskedelem irányának, súlypontjainak megváltoztatását. A magyar agrárgazdaság számára legfontosabb a helyi és a hazai piac. Ezért először a helyi igényeket kell kielégíteni, azt követi a regionális és az országos, s legvégül az export. A tisztességes piaci viszonyok érdekében lépéseket teszünk arra vonatkozóan, hogy erősítsük a hazai vállalkozások alkupozícióját a kereskedelmi láncokkal szemben. A kereskedelmi lánc lerövidítésével segítjük a helyi piacok fejlesztését, a termelői-feldolgozó közösségek létrehozását, a helyi feldolgozást és értékesítést. Segíteni kell továbbá a gazda-, valamint a termelői értékesítési közösségeket kis és közepes méretű feldolgozóüzemek létesítésével, melyekben a helyben termelt alapanyagból hagyományos, minőségi termékeket állítanak elő. Kiemelt célunk a magasabb hozzáadott értéket hordozó termékek előállítása.

Hasonlóan fontosnak gondoljuk a versenyképes magyar nagyvállalatok kialakulásának elősegítését is. A közösségi marketing eszközeivel élve a fogyasztókat ösztönözzük a magyar termékek vásárlására, és tudatosítjuk bennük, hogy a magyar termékek vásárlásával magyar munkahelyeket őrizhetnek meg. A magyar termékekhez lojális, tudatos, egészséges értékrendű fogyasztók képzését is el kell kezdeni. Mindezen intézkedések eredményeképpen

érhetjük csak el, hogy a magyar élelmiszer mindenki számára ellenőrzött, biztonságos, hagyományosan kiváló minőségű termékeket eredményezzen.

Az arányos közteherviselés érdekében a jogszabályok felülvizsgálata mindenképpen szükséges.

Az állattartás versenyképességét befolyásoló tényezők közül az egyik legfontosabb az, hogy milyen állat-egészségügyi státusú állománnyal rendelkezünk. Minél több betegségtől mentesek állataink, annál kedvezőbb feltételekkel tudunk részt venni az egységes európai uniós piacon. A környezetet, a gazdálkodást vagy az emberi egészséget veszélyeztető események megelőzése egy EU-konform, az egész élelmiszerláncon végigvonuló kockázatelemzési rendszer alkalmazásával lehetséges. Ehhez az élelmiszerlánc-felügyeleti adatok minőségének, elérhetőségének, időben történő szolgáltatásának javítása szükséges.

Az élelmiszer-biztonság és az élelmiszer-ellátás biztonságának szavatolása nemzetbiztonsági kérdés. Hatékonyabbá kell tenni az agrárigazgatási intézményrendszert, a lehető legalacsonyabb szinten kell tartani a hatósági tevékenységek bürokratikuságát. Elengedhetetlen a hatékony állat-egészségügyi, élelmiszerlánc-felügyeleti képzési rendszer kialakítása és működtetése. Az illegális tevékenységek felszámolása érdekében országos ellenőrzéseket kell végrehajtani, amire az agrár-szakigazgatási intézményrendszert fel kell készíteni. Az agrár-szakigazgatási laboratóriumi rendszert az üzemeltetés racionalizálásával költséghatékonyra és átláthatóvá kell tenni.

Fontos a közgazdasági szabályozórendszerek, támogatások, adók súlypontjának áthelyezése az élőlombára, a környezethasználatra, energiafelhasználásra, szállításra.

Előmozdítjuk a minőségbiztosítás, élelmiszer-biztonság megerősítését is. Kidolgozzuk a magyar termékek jelölésére vonatkozó rendeletet és a hungarikumokról szóló törvényt. Közérthetően megfogalmazzuk a magyar, illetve hazai termék fogalmát, alapvetően három kategóriát beállítva: magyar termék, hazai termék, hazai gyártású termék.

Halászati feladatok. A halfogyasztást úgy szeretnénk növelni, hogy a növekmény hazai termelésből kerüljön ki. A halfeldolgozás fejlesztésével minél nagyobb hozzáadott értéket tartalmazó, megfizethető és nyomon követhető termékeket szeretnénk. További célkitűzés a növekményt biztosító halárualap megteremtése. Ezt új halastavak, tógazdaságok, intenzív rendszerek építésével és felújításával kívánjuk elérni. Fontosnak gondoljuk a K+F tevékenység támogatását. Kiemelt célunk, hogy az Európában egyedülálló természetvédelmi jelentőségű, az egykori mocsarak, rétek helyén kialakított sekély vízű, extenzív gazdálkodású halastavak biodiverzitás-megőrzési célú támogatása mihamarabb ismét elinduljon és kiteljesedjen.

A vadászat területén meglévő kihívások. A hazai vadhús fogyasztását mint egészséges élelmiszert magas szintű feldolgozás révén elő kell segíteni. A feldolgozás egyik legfontosabb kérdése, hogy a vadhús értékesítése helyi szinten történjen. Célként határozzuk meg a kis vadhúsfeldolgozók, -hűtőházak létesítésének és fenntartásának támogatását is. Ez a helyi specialitások, hungarikumok felkarolását, támogatását is jelentené egyben. Mindez az elmaradott térségekben jó vadászati lehetőséget és hozzá kapcsolódó szolgáltatásokat tesz lehetővé. A vadgazdálkodási ágazatban 10 ezer vidéki munkahely lehetősége rejlik pillanatnyilag.

Erdészet. Tervezzük az erdőtelepítések ütemének minden éves szinten 15 ezer hektárra történő növelését, az erdei melléktermékek – vadgyümölcs, gomba – gyűjtésére és helyben feldolgozására szerveződő vállalkozások ösztönzését. Előmozdítjuk az erdőkhöz kötődő közfoglalkoztatási programok bővítését is. Célunk az erdészeti szakirányítói rendszer megerősítése, az erdei biomasszára alapozott kis és közepes teljesítményű hőerőművek kistérségenkénti létrehozása az önkormányzatokkal együttműködésben. Szükséges a körzeti erdőtervezés és erdészeti monitoringrendszer működtetése, kutatási programok indítása. Fontos a faanyag nyomon követésére alkalmas eredetigazolási rendszer bevezetése,

erdővédelmi szolgálat felállítása. Kiemelt feladatunk az erdők védelme az illegális fakitermelés visszaszorítása érdekében.

Röviden ennyiben kívántam összefoglalni a ránk, az államtitkárságomra irányuló feladatokat. Természetesen ennek a részletei megvannak nálunk már sokkal részletesebben kimunkálva, s amennyiben ez jóváhagyásra kerül – márpedig nagyon reméljük, hogy az egész vidékfejlesztési stratégia jóváhagyásra kerül –, akkor megvannak a lehetőségeink arra, hogy ezeket meg is valósítsuk, amiket mi most megterveztünk.

Köszönöm szépen a figyelmet. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen államtitkár úrnak az előadását.

Font elnök úrral és államtitkár úrral abban maradtunk, hogy tekintve, hogy nagyon jelentős csúszásban vagyunk, a szünetet most megszőroljuk, és a második blokk előadásaival folytatjuk.

Megkérem a második blokk előadóit, akik részben már elfoglalták helyüket itt az asztalnál – aki még nem, Bencsik államtitkár urat látom, hogy itt van, ő még nem ült ki, Jakab elnök urat is kérem, hogy fáradjon ki –, mindenki, aki a második blokkban tartja az előadását, fáradjon ide az asztalhoz. A technikai kollégákat kérem, a névtáblákat cseréljék ki. Úgy néz ki, közben a filmet is sikerül elindítani, úgyhogy a technikai váltás alatt levetítjük.

A második blokkban átadom az elnöklést Font Sándor elnök úrnak. Köszönöm szépen. (*Filmvetítés. - Zúg a hangosító berendezés.*) A technika még mindig nem bizonyul tökéletesnek.

Kormányzati és országgyűlési felkért hozzászólók

Továbbmegyünk a második blokkal, Font elnök úr másodperceken belül itt lesz, még a sajtónak nyilatkozik. Addig is megkérem a második blokk megkezdésére Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes urat, hogy tartsa meg előadását. Köszönöm.

Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes

SEMJÉN ZSOLT miniszterelnök-helyettes: Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaim! Kevés hálátlanabb dolog van, mint a 10 órás szünet idejében egy köszöntővel foglalni le a tisztelt hallgatóságot. (*Derültség.*) Annyit tehetek az ügy érdekében, hogy megpróbálom minél rövidebbre fogni ezt a köszöntőt, részint hogy az idővel is spóroljunk, részint hogy azért a szünet tekintetében se maradjon semmiről az igen kedves társaság.

„Rajtunk múlik, hogy a kegyelmi időt felhasználjuk, és az érett vetést Isten csűrűbe gyűjtsük.” - Erdély tiszteletre méltó püspökének, Márton Áronnak az állapotbéli kötelezettségeinkre vonatkozó intésével köszöntöm önöket. Az érett vetés átvitt értelmű üzenete vonatkozik hazánk mindennapi kenyeréért viselt felelősségünkre is egyben. Szent István ezer esztendeje megkezdett országépítésének vagyunk az örökösei és folytatói. Ennek az évezrednek az igazi kincsei valójában azok az emberek, akik őrizték és művelték a földet, kenyeret adva a legnehezebb századokban is. Örökségünk és jövőnk a magyar vidék, a föld, és az azt fáradságos munkával megművelő magyar emberek nemzetünk talpkövei.

Egy esztendővel ezelőtt az emberek bizalmából lehetőséget kaptunk arra, hogy mindennapjainkért felelősséget vállalva megerősítsük a magyar vidéket, és bebizonyítsuk, hogy a falu és a mezőgazdaság nem a múlthoz tartozik, hanem a jövő egyik erőforrása. Kötelességünk meghallgatni az embereket, és ennek alapján, az ő véleményük alapján elmondani, hogy milyen Magyarország az, ahol élni szeretnénk, s aminek a megvalósítására velük közösen képesek vagyunk. A most tárgyalt nemzeti vidékstratégiai koncepciót azért

alkottuk meg, mert új korszakot nyitunk a magyar vidék életében. Az Orbán-kormány első intézkedéseivel, adókedvezményekkel és pályázatokkal lehetőséget adtunk a kezükbe, hogy végre túlléphessenek a közösségeket romboló, kevesek érdekét szolgáló szűk esztendőkön.

A XX. század csapásai nem kímélték a magyar mezőgazdaságot sem, ember és föld egyaránt sokat szenvedett. Éppen ezért van szükség történelmi fordulatra. Ezt a fordulatot egy évtizedre szóló nemzeti vidékstratégia jelenti, amely világos, reményteljes jövőképet ad Magyarországnak. Ahogyan azt a most tárgyalt program is megfogalmazza: a nemzet csak akkor érezheti magát biztonságban, csak akkor szüntetheti meg a kiszolgáltatottságát, ha erős vidékre támaszkodhat. Az Orbán-kormány nemzetpolitikája alapvető nemzeti ügynek tekinti, hogy a vidékfejlesztésben, az élelmiszer-termelésben előrelépjen, annak érdekében, hogy belátható időn belül érezhető javulás legyen a vidék társadalmi és gazdasági életében egyaránt. A program, amelyet a mai fórumon vizsgálunk, számba veszi mindazokat a szempontokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy választ tudjunk adni arra, hogy a XXI. században mi történik természeti erőforrásainkkal, a termőföldjeinkkel, az erdőinkkel, a vizeinkkel, a tiszta levegővel.

A kormány alapvető kötelezettsége, hogy választ adjon arra, lesz-e elég kenyér minden ember asztalán, el tudjuk-e látni hazánkat jó minőségű élelmiszerekkel, mindezt ki és hogyan teremtheti elő. Azt gondolom, hogy különösen az uniós elnökség idején - hogy is mondjam? - politikailag korrekt megfogalmazás ide, politikailag korrekt megfogalmazás oda, mégis csak az a nemzeti kötelességünk és a magyar emberek iránti kötelességünk, hogy a magyar emberek egészséges és jó minőségű élelmiszerhez jussanak, és ezt lehetőleg a magyar gazdák, a magyar vidék által megtermelt élelmiszer jelentse. Tehát globalizmus ide, globalizmus oda, egységes uniós piac ide, egységes uniós piac oda mégis csak az a küldetésünk, hogy megakadályozzuk azt, hogy sok esetben igen rossz minőségű, mondhatnám szemét minőségű dolgokat címkézznek át uniós terméké, hozzák be Magyarországra és terítik szét a külföldi multinacionális érdekeltségű élelmiszer-láncolatokon keresztül. Ezért is volt fontos lépés éppen az emberek egészségének a védelmében a másodlagos élelmiszer-ellenőrzés bevezetése, és természetesen kötelességünk az, hogy igyekezzünk olyan viszonyokat teremteni, hogy legalább Magyarországon, a magyar emberek a jó minőségű magyar élelmiszert kaphassák meg, ne pedig a bizonytalan eredetű, külföldi érdekeltségek extraprofitját szolgáló árukat.

Programunk egyik alapvetéseként az ember mindennapi életének biztonságát jelentő feltételeket fogalmazza meg: élhető magyar vidéket kell teremteni, meg kell őrizni az élő közösségeket, és sok helyen újra meg kell vetni az alapját a megtartó, egymásra odafigyelő közösségeknek is. Ehhez elsősorban erős családok kellenek, amelyek gyermekeket vállalnak és nevelnek. Megélhetésük biztonsága érdekében az Orbán-kormány támogatja a több lábbon álló vidéki gazdaság kialakulását. Birtokpolitikánk középpontja a családi gazdaság, ezek állnak politikánk középpontjában, már csak azért is, mert több munkahelyek teremtenek, több családnak adnak munkát és megélhetést a vidéki térségben, mint az iparszerű rendszerek.

A vidékstratégiai koncepció szorgalmazza a termőföld védelmének törvényi garanciáit. Itt is hadd mondjam azt önöknek, hogy természetesen normatívnak tekintjük az uniós megállapodásokat, de azért hogyha végignézzük az Európai Unió tekintetében, akkor látjuk, hogy leleményes nyugati országok megtalálták azokat a módszereket, amelyekkel meg tudták védeni a saját termőföldjüket. Azt gondolom tehát, hogy ha van egy nemzetileg elkötelezett kormány, akkor az meg tudja találni azokat a szabályozókat, amelyekkel az uniós szabályok betartásával együtt meg tudja védeni a magyar termőföldet. Azt gondolom, hogy egy nem franciának felettébb nehéz dolog Franciaországban termőföldet szereznie, vagy például Dániában egy nem dánnak felettébb nehéz dán termőföldhöz jutnia. Azt gondolom, hogy ha ezt a franciáknak, a dánoknak és számos más uniós országbelinek lehet, akkor számunkra ugyanígy lehet, sőt számunkra még fontosabb, hogy ezt biztosítsuk, mert amíg a

magyar termőföld ára töredéke mondjuk az Ausztriában lévő termőföldárnak, addig különösen fontos, hogy ne tudják fillérékért felvásárolni külföldi befektetők a magyar termőföldet.

Nemzetpolitikai vonatkozásból kifolyólag eleget járok a körülöttünk lévő országokban, és látható, például ha Romániát nézzük, hogy Temesvár környékén nem sok román vagy magyar ember van, akinek termőföldje van, tekintve hogy például az olaszok fillérékért felvásárolták az ottani termőföldet. Következésképpen az ottani mezőgazdaságból élő emberek legfeljebb idénymunkások, mondhatnám zsellérek lehetnek a saját országuk földjén. Azt gondolom, ezekből a példákból is tanulnunk kell. Meg kell nézni, hogy nálunk leleményesebb nyugati országok hogyan védik meg a saját termőföldjüket, és ennek alapján, legitim módon, az uniós szabályokkal összhangban, meg tudjuk mi is találni azt a leleményes megoldást, hogy a magyar földet a magyar emberek tulajdonában tudjuk tartani.

A vidékstratégiai koncepció szorgalmazza tehát a termőföld védelmének törvényi garanciáit, kitér a lételemünket jelentő édesvízkészlet védelmére, hiszen a víz a harmadik évezred egyik legkeresettebb természeti kincse. Energiafüggőségünk nemzeti ügy, hiszen kiszolgáltatottá tesz bennünket ez az irreális energiafüggőség, mint amiben mai nap vagyunk. Célunk a helyi erőforrásokra is támaszkodó energiaellátás, hiszen ez az, ami az ország energiafüggőségét, következképpen külpolitikai kiszolgáltatottságát csökkenti.

Meggyőződésünk, hogy a nemzeti együttműködés rendszerében megtestesülő összefogással képesek leszünk megváltoztatni Magyarország jövőjét, erőssé és sikeressé tenni Magyarországot. Széchenyi István biztató szavaival köszöntöm önöket: „Tőlünk függ minden, csak akarjuk!”

Köszönöm, hogy meghallgattak. *(Taps.)*

(A tanácskozás vezetését Font Sándor, az Országgyűlés Mezőgazdasági bizottságának elnöke veszi át.)

ELNÖK: Köszönöm szépen. Hende Csaba miniszter urat kérem, tartsa meg előadását. Szeretném jelezni, hogy ebben a blokkban elvileg tízperces felszólalási idejük van a hozzászólóknak. Én óvatosan jelezni fogok, amikor ez a tíz perc letelt. Köszönöm szépen. Öné a szó, miniszter úr.

Hende Csaba honvédelmi miniszter

HENDE CSABA honvédelmi miniszter: Parancs, érttem, kérek engedélyt! Jó napot kívánok, hölgyeim és uraim!

Semjén Zsolt Széchenyivel fejezte be, én vele kezdem: „Akárki akármit ábrándoz, csak a vagyonos nemzet szabad.” Ezeket a súlyos szavakat gróf Széchenyi István hagyta ránk. Most, amikor Magyarország megújulásáról tanácskozunk, mindenképpen érdemes szembesülnünk ezzel a gondolattal. Nem lehet az a nemzet szabad, amelyik anyagi értelemben nem független, amely nem tudja meghozni a mindennapi életét érintő legfontosabb gazdasági döntéseket. Nem lehet az a nemzet szabad, amelynek jelentős hányada, praktikusán a vidéki emberek nagy része filléres gondokkal küzd. Változásra van tehát szükségünk. A cél, amelyet magunk elé kell tűznünk, s amelyet egy pillanatra sem veszíthetünk szem elől, a következő: vissza kell adnunk a vidéknek az önálló élet lehetőségét, a tisztességes munkából tisztességes megélhetés lehetőségét.

Tisztelt Tanácskozás! Magyarország és a nemzet élete a valóságban nem bontható szét különböző részletekre. Valójában a nemzet élő szervezetet alkot, amely együtt mozdul: ha a szegénység nő a Budapesttől távol eső borsodi falvakban, annak előbb-utóbb következményei lesznek a fővárosban is. Az a terv, amelyet ma vitatunk, a vidéket akarja felemelni a maga

összetett valóságában, a maga teljességében, gondosan ügyelve arra, hogy összekapcsolódjon az ország életének egyéb rendszereivel.

Az, hogy honvédelmi miniszterként most itt állhatok, és a honvédelem, illetve a vidékfejlesztés kapcsolatáról van módom szólni, azt mutatja, hogy egy igen alaposan végiggondolt és megtervezett stratégiát tárgyalunk. Persze a Vas megyei 2. számú választókerület 29 falujának és Szombathely városának képviselőjeként, szóval vidéki emberként és a vidéki Magyarország elkötelezett híveként is szeretném üdvözölni ezt a stratégiát, amely hosszú évek óta először veszi számba teljeskörűen gondjainkat, és kínál rájuk megoldást. Nem lejárt szavatosságú, hamis csodaszereket, hanem hosszú és kitartó munkával kiküzdhető, valódi megoldásokat.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! A honvédelem maga is egy rendkívül összetett rendszer. Ennek egyik alapvető eleme nemzeti hadseregünk, a honvédség. A honvédség azonban erős vidék nélkül bajosan képes megfelelni a hivatásának. Engedjék meg, hogy ezt egy nagyon szemléletes példával meg is világítsam.

Az elmúlt évek negatív jelensége az élelmiszer-kereskedelemben kialakult egyenlőtlen árverseny. A kíméletlen harc elősegítette a silány külföldi termékek elterjedését a hazai élelmiszerpiacon, melynek köszönhetően sok magyar gazda tönkrement, és jó néhány hazai termék eltűnt a boltok polcairól. Kardeván Endre szólt már előttem arról, hogy vannak bizonyos nemzetbiztonsági összefüggései is a vidékfejlesztési stratégiának; ezt szeretném most kicsit közelebbről megvilágítani önöknek, anélkül, hogy bárkit ijesztgetni akarnék. A honvédelmi tárca szakemberei szerint ez a folyamat, amely tehát a hazai termelés visszaesésében mutatkozik, jelenleg már nem csak az élelmiszer-kereskedelmet fenyegeti. A hazánk fegyveres védelmének ellátásához szükséges élelmiszer-tartalékolást, valamint a Magyar Honvédség és a szövetséges csapatok magyar élelmiszerrel való ellátását az agrárium jelen helyzetében már nem tudja biztosítani. Ezért a honvédelmi ágazat szempontjából is elengedhetetlen a vidékfejlesztési stratégiában megfogalmazott azon igény, hogy a hazai élelmiszer-termelési potenciált legalább olyan szintre növeljük, hogy az a lakossági igényt minimum 80 százalékban fedezni legyen képes. A védelmi igazgatási szakembereim elemzése szerint az élelmiszer-előállítási kapacitás ilyen szintű felfejlesztése már elegendő lenne a honvédelmi feladatokban részt vevő honvédségi és szövetséges csapatok ellátására is. Mindez hadműveleti értelemben pozitívan befolyásolná a kirendelt erők önállóságát, kedvező helyzetet teremtene hazánknak egy – Isten ne adja! – esetleges fegyveres konfliktusban is. Mondom, nem akarok én senkit ijesztgetni, de hát azért tartunk fenn honvédséget, hogy készüljünk a legrosszabbra; ahogy a régi latin mondás szól: *si vis pacem, para bellum* – ha békét akarsz, készülj a háborúra!

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! A honvédelem szempontjából a vitaanyagban megjelölt stratégiai területek közül kiemelten fontos a természeti értékek védelme, a fenntartható természeti erőforrás- és tájgazdálkodás, valamint a biztonságos élelmiszer-ellátás, a biztonságos piac megteremtésének területei. A honvédelem és azon belül is a Magyar Honvédség és szövetségeseink szempontjából is fontosak a stratégiában megjelölt, ivóvízzel, energiaforrások megőrzésével és a hazai élelmiszergyártással kapcsolatos célkitűzések. A honvédség, jelentem, a stratégiában megfogalmazott célok teljesítéséhez aktívan is hozzá tud és hozzá kíván járulni. A honvédelem rendszere ugyanis igényli az országunkban található természeti erőforrások, azon belül is az ivóvíz és az energiaellátás nyerőhelyeinek nemzeti kézben tartását. A védelmi feladatok ellátása során a Magyar Honvédség és a hazánk esetleges védelmében részt vevő szövetséges erők ellátásához elengedhetetlen a tiszta ivóvízlelőhelyek folyamatos fenntartása, a nemzetgazdaság mozgósításakor annak akadálytalan fenntartása érdekében kiemelten fontos a saját nemzeti, valamint az új, alternatív energiaforrások felhasználása is.

A stratégia célkitűzései az említett területeken jelentősen hozzájárulnak hazánk biztonságához, a nemzetgazdaság védelmi célú felkészítéséhez. Mindez számunkra és szövetségeseink számára is kedvezően tudja befolyásolni egy esetleges fegyveres konfliktus kimenetelét.

Tisztelt Tanácskozás! Hogy most a másik oldalról is beszéljünk, mert eddig arról szóltam, hogy mit tehet a vidék a honvédelemért, és miért olyan fontos az ország védelme szempontjából a vidék teljesítménye, most hadd szóljak arról, hogy mi az, amit mi tudunk adni a vidéknek.

A Magyar Honvédség békében is sokat tehet hozzá a nemzet életéhez. A tavalyi esztendő két hatalmas katasztrófája, a júniusi árvizek és az októberi vörösiszap-katasztrófa jól mutatta, hogy lehet számítani a magyar katonára váratlan és rendkívüli súlyosságú helyzetekben is. Megjegyzem, hogy ebben a két katasztrófában a honvédelmi költségvetéssel vetekedő értékeket sikerült megmentenünk.

A vidékstratégia területén belül meghatározó a víz visszatartása és fenntartható biztosítása érdekében kitűzött program, azon belül pedig az árvíz- és belvízvédelem megerősítése. Nos, mindebben a Magyar Honvédség, amint azt bizonyítottuk az elmúlt években, már meglévő képességeivel aktívan is közre tud működni. A honvédség jelenleg is rendelkezik az árvízi védekezési feladatok végzéséhez szükséges humán és technikai erőforrásokkal, amit elgondolásunk szerint tovább fog javítani a honvédelemben megkezdett újjáépítés, fejlesztés végrehajtása. E fejlesztések, átalakítások keretében már létrehoztuk az önkéntes tartalékos rendszert, amely szükség esetén segíteni tudja a vidékstratégiában megfogalmazott ár- és belvízvédelmi feladatok végzését, és támogatni fogja a vízügyi és katasztrófavédelmi szervek munkáját. Sok helyütt elmondtam már, de annyira bájos, hogy itt is el kell mondanom – és egyben tragikomikus is –, hogy amikor tavaly júniusban jött Észak-Magyarországon az árvíz, és a kormány válságtanácskozásra gyűlt össze, egy nagyon sajátos feladattal szembesültünk: versenyt kellett futnunk a vízzel meg az idővel. A vízügyi szakemberek által meghatározott feladat az volt, hogy sebesebben építsük a víz előtt futva a gátat, mint ahogy az árhullám odaér. Ehhez nagyon nagy számú munkáskézre van szükség, meg zsákra meg homokra, és mindenekelőtt igen fegyelmezett emberekre. Ezt népfelkelési alapon nem nagyon lehet megcsinálni, ehhez katona kell, rendőr kell, tűzoltó kell, tehát parancsteljesítéshez szokott és az önfeláldozásig helytálló vitéz ember. S ebben a pillanatban a miniszterelnök úr nekem szegezte a kérdést: miniszter úr, hány tartalékos katonát tud kivezényelni a gátakra? Mondtam: jelentem, 18-at. 18 ezret? Nem, mondom, 18 főt. *(Derültség.)* Ugyanis az előző nyolc év honvédelmi vezetése olyan páratlan magaslatokra fejlesztette a Magyar Honvédséget, hogy a 2000-ben még több százezres – elvileg legalábbis mozgósítható – tartalékos állomány 18 fős állományra apadt. Nem akarnék itt a magyar állattenyésztés és a létszámok vonatkozásában rosszízű viccelődésbe fogni, de azt hiszem, itt nagyobb volt a csökkenés, mint a sertés- és a szarvasmarha-ágazatban arányosan. *(Derültség.)* És ne értse senki félre, ez most csak egy hirtelen eszembe ötlött, kissé csacsi hasonlat.

Nos, az elmúlt egy év alatt eljutottunk odáig, hogy jelenleg több mint 2 ezer önkéntes védelmi tartalékosunk van *(Az elnök csenget.)* - köszönöm szépen –, akik amellet, hogy felváltották a laktanyák és más katonai objektumok körül posztoló fekete ruhás, In-Kal Security-s és mindenféle biztonsági örököt, tehát ma már a Magyar Honvédség objektumait magyar katonák őrzik, emellett bármilyen katasztrófa helyzetben, legyen az árvíz vagy más, azonnal bevetethők. S ezzel a 2 ezer emberrel, ezzel a 2 ezer önkéntes katonával máris erősebbek vagyunk, és növeltük a katasztrófaelhárítási képességünket.

Utolsó gondolat, engedjék meg: én úgy vélem, a legfontosabb, hogy a lelkekben menjen végbe a változás. A mi célunk az, hogy minél többen akarjanak szabad emberként, a saját erejükből boldogulni. És annál többen fognak akarni a saját erejükből boldogulni, minél több embernek sikerül ez, tehát minél több vonzó példa jelenik meg a társadalmunkban. Minél

inkább segíti a szabályozás a becsületes és sikeres munkával történő érvényesülést, annál többen lesznek, akik majd végül sikerrel járhatnak Ezen az úton.

A vidék ügye mindannyiunk ügye, akik ehhez a nemzethez tartozunk, ezért mindnyájunknak van a magunk területén - én próbáltam felvillantani a saját területemről - tennivalónk ebben az ügyben. Ne feledjük - még egyszer - Széchenyi István intelmét: „Akárki akármit ábrándoz, csak a vagyonos nemzet szabad.”. Köszönöm szépen a figyelmüket. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm, miniszter úr.

Felkérem Balog Zoltánt, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadalmi felzárkózásért felelős államtitkárát, tartsa meg előadását.

Balog Zoltán, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadalmi felzárkózásért felelős államtitkára

BALOG ZOLTÁN, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadalmi felzárkózásért felelős államtitkára: Én is tisztelettel köszöntöm a konferencia résztvevőit. Amikor a vidékstratégia koncepciójában azt a területet kerestem, amelyhez én hozzá tudok szólni, akkor a legvégén találtam meg, a legszélén, a periférián, a vidéki szellemi és fizikai infrastruktúra, életképességes vidéki települések, helyi közösségek területén, hiszen amikor társadalmi felzárkózásról beszélünk, akkor természetesen minden mélyszegénységbe csúszott embernek és közösségnek a felzárkózásáról, de ma Magyarországon elsősorban mégis csak a magyarországi cigányság helyzetéről és az ő jövőjükéről beszélünk.

Én úgy fogalmaznék, hogy ha nem etnikai alapon közelítem meg ezt a problémát, hogy a zárványoknak, a vidéken létrejött zárványoknak a bevonása. Szándékosan nem „szegregátumok”-at mondok, mert az egy más összefüggésben terhelt szó, de ha arra gondolunk, hogy a vidéki életben milyen zárványok jöttek létre, ez azt jelenti, hogy életmódban, szociális mutatókban, foglalkoztatási mutatókban, iskolázottságban olyan sajátos jellemzőkkel bíró közösségekről beszélünk - a „közösség” szó talán egy kicsit eufemisztikus is ebben a helyzetben -, amelyek mutatói alapvetően eltérnek a környezetük mutatóitól, eltérnek a környezetük állapotától, és nincs is átjárás valójában a zárvány és a környezete között, s ennek az átjárásnak a hiánya, a szerves kapcsolatnak a hiánya az, ami komoly problémát okoz.

A magyarországi cigányságnak körülbelül a 60-70 százaléka él vidéken, 80 százalékuk él ilyen típusú zárványokban, ami nemcsak életmódbeli, hanem településen is megjelölhető zárvány, 85 százalékuk nem rendelkezik munkavisztonnyal, 30 százalékuk nem végzi el a 8 osztályt, amivel egyébként, azért hadd jelezzem, Európában nagyon jól állunk, mert az európai cigányságnak csak a 40 százaléka végzi el az alapiskolát, nálunk pedig azért mégis csak a 70 százaléka elvégzi, és azért ez egy lényeges különbség; az európai cigányságnak a 40 százaléka rendelkezik betegbiztosítással, Magyarországon pedig a 95 százaléka - csak hogy az összehasonlításra mondjak néhány számot. Világosan kiderül ebből, és hogyha megadom a számot is, amely ma a kutatások szerint körülbelül 700 és 800 ezer körül van, akkor teljesen világos - a 70 százalékuk vidéken él -, hogy ha ezt a réteget nem vonjuk be a nemzeti vidékstratégiába, ha őket nem célozzuk meg, és nem vonjuk be, akkor sikertelen lesz a vidékstratégiánk.

Az egyik feladat nem feltétlenül a vidékfejlesztési stratégiáé, hanem összkormányzati feladat: ezt úgy hívják, hogy meg kell számolni őket, tehát jó lenne, hogyha nem mitikus számokkal dobáloznánk, hanem világos lenne, hogy kikről is beszélünk ebben az ügyben. Remélem, hogy ebben a népszámlálás egy előrelépést fog jelenteni, és egyébként is az európai uniós stratégiában azért küzdünk, hogy legyen egy tisztességes kimutatás arról, hogy kikről is beszélünk, hol élnek, mit akarnak. Vannak, akik ezt mindenfajta ilyen, szerintem vélt emberi

jogi szempontok alapján elutasítják, ebből következik az a, valószínűleg a teremben mindenki által ismert szám, hogy miközben Magyarország 10 év alatt 120 milliárd forintot költött romaügyre, biztosan csak 10 milliárd forintról tudjuk, hogy megérkezett, és ez nemcsak és talán nem is elsősorban a korrupcióról szól, arról is, hanem arról, hogy nem tudjuk, hogy kiről beszélünk. Hogy egy, most már Brüsszelben is meghonosodott közmondást említsek: amikor az Európai Unióból pénz érkezik, akkor mindenki roma, amikor meg a rendőrség jön, akkor meg senki. (*Derültség.*) Hogyha elgondolkoznak ezen a kijelentésen, akkor ez csak látszólag előítéletes kijelentés, ez konkrét helyzeteket takar. Tehát ha ők nem lesznek megcélözva és bevonva - mind a kettő fontos: hogy megcélözva és hogy bevonva -, akkor nem tud sikeres lenni a vidékstratégia. A bevonás - nem véletlenül használjuk ezt a szót -, a társadalmi felzárkózás, a bevonás nem egyenlő sem az integrációval, sem az asszimilációval. Én úgy gondolom, hogy mind az integráció, mind az asszimiláció az ember saját személyes döntése, hogy ő akar vagy nem akar valamit. Ezt a döntést mindenkinek meg kell hagyni. Lehetőséget, esélyt biztosítani, arra viszont szükség van, már csak a békés egymás mellett élés érdekében is.

Amikor a magyarországi cigányságról beszélünk, akkor mindig az szokott lenni a klasszikus kérdés - ezt most én nem fejtegetném túlságosan részletesen -, hogy mennyiben etnikai kérdés vagy nem etnikai kérdés. Szerintem kerüljük el ennek a kérdésnek a buktatóit, és beszéljünk arról, hogy vannak olyan szociokulturális különbségei ennek a népcsoportnak a munkakultúra, a földhöz való viszony - ami a vidékstratégiában egy nagyon fontos dolog -, a tulajdonhoz való viszony területén és az identitásukban, az önértelmezésükben, hogy kik is ők tulajdonképpen, a kisebbségi tudat, annak a tudata, hogy ők mások, mint a környezetük, és ezt nemcsak ők gondolják így, hanem a környezetük is így gondolja, tehát olyan szociokulturális adottságok vannak itt, amelyek figyelembevétele nélkül nem lehet sikeres a stratégiánk. Tehát nem valamifajta fajelméleteket akarunk gyártani, vagy nem öncélú okoskodás miatt kell beszélünk a szociokulturális különbségekről, hanem a felzárkózási politika sikerének az érdekében, hiszen az a lényege ennek a dolognak, hogy sajátos módszereket igényel ez a kérdés. Még hogyha a szegénységi mutatója egy magyarországi cigány családnak ugyanolyan is, mint egy nem cigány magyar családnak, akkor is más módszerekre van szükség a felzárkóztatásra és a felzárkózásra, éppen ezért egy speciális stratégiát is igényel ez az ügy.

Az Európai Unióban - nyelvtileg szoktak leginkább erősek lenni - szerintem egy fontos és tanulságos megfogalmazás, amit így fejeznek ki ott az Európai Unió szakzsargonjában, hogy a romastratégia *explicite but not exclusive*, tehát *explicit megközelítést igényel*, és nem *exkluzív megközelítést*. Ez azt jelenti, hogy ki kell emelnünk, külön is meg kell céloznunk ezt a népcsoportot, ezt a szociális csoportot, de nem lehet kizárólagosan őket megcélözni - pontosan tudják, hogy mit jelent ez a magyar vidéken, hova jutnánk akkor, hogyha speciálisan, kizárólag olyan programokat indítanánk, amelyekhez csak romák tudnak hozzáférni. Teljesen joggal merülne fel az ugyanabban a szociális kiszolgáltatottságban lévő emberek részéről a kérdés, hogy miért csak ők, és más miért is nem.

A stratégia kulcsmondata az új együttműködés a cigányság és a nem cigány magyarság között a vidéken is. Azért fontos mind a két szó, az „új” is meg az „együttműködés” is, mert az egy abszolút torz kép, amit Európában sugallnak felénk - nekem sokat kell küzdenem ezzel mostanában -, hogy itt 700 éve élnek együtt magyarok és cigányok, és itt mindig rasszizmus volt, és itt borzalmas állapotok voltak. Mondjuk ki azt a magyar vidéken - mindenki ezzel kezdi egyébként, aki panaszkodik -, hogy akikkel több évszázada, évtizede együtt élünk, nem azokkal van a baj. Merthogy valóban volt és még van is nagyon sok helyen - keveset beszélünk róla, többet beszélünk a konfliktusról - olyan közösség, ahol létezik egy olyan együttélési minta, amit az elmúlt 100-200-300 évben követtünk. Ez nem azt jelentette, hogy ugyanazok voltunk, hogy egyformák voltunk ebben az ügyben, hanem hogy volt egyfajta munkamegosztás, ami az alapja volt annak az együttműködésnek, ahol mindenki

tudta, hogy hol van az ő saját helye egy tradicionális társadalomban, és a problémáink valójában ennek a tradicionális társadalomnak az összeomlásából következnek. Az új magatartásformák nem alakultak ki, vagy olyan magatartásformák alakultak ki, amelyek nem az együttműködésnek, hanem a szembenállásnak az irányába mutatnak. De azért ne adjuk fel! Magyarországon, különösen Magyarországon, a Magyar Királyság területén annak idején egy példamutató együttélés volt a magyarság és a cigányság között. Hogy csak egy példát mondjak - miután európai uniós elnökségben vagyunk, az országot nem említeném, de ki fogják találni, délkeletre van Magyarországtól -: 1870-ig ebben a szomszéd országban rabszolgaságban tartották a cigányokat, rabszolgák voltak. 1849-ből van egy följegyzés, ennek az országnak az ékes nyelvén, egy ortodox kolostornak a falán volt kifüggesztve, ahol cigányvásárt tartottak, együtt árulták a gyerekeket a szülőkkel, de lehetett külön is vásárolni gyermekeket; leírták, hogy melyiknek hány foga van, hány éves, és így tovább, és így tovább. A magyarországi cigányságnak a beás része részben ennek a rabszolgaságtól való menekülésnek köszönheti azt, hogy az elmúlt évszázadokban Magyarországra jött, és ennek az országnak a területén telepedett meg, ahol egyébként szabadon élhettek. *(Az elnök csenget.)* Azt gondolom, ezek fontos történelmi adalékok.

De hogy még két percben mégis legalább címszavakban elmondjam azt, hogy hogyan is függ össze ez az új együttműködés és új munkamegosztás a vidékstratégiával: az egyik oldala ennek a rend és a törvények betartása, ami természetesen mindenkire vonatkozik. A mostani konfliktusok, amelyeket hallunk, azok a negatív oldalát mutatják ennek az ügynek, de számos olyan komolyan működő önkormányzat és polgármester van, akik az adott körülmények között is rendet tudnak tartani a településükön. Ez az elvárások és a törvények betartása szigorának köszönhető. A másik oldala, tehát a rend és a törvények betartása mellett, ami mindenkire vonatkozik, és a békés egymás mellett élésnek az alapja – itt nyilván megvan az államnak is a szerepe, a központi államnak, nemcsak a helyi államnak, az önkormányzatnak a szerepe –, az egy új szociálpolitika és foglalkoztatáspolitikai, amely elsősorban a teljesítményre alapul. Ha az állam valamit ad, akkor azért neki joga és kötelessége valamit el is várni. Ilyen lesz a munka, a tanulás és az egészségügy és a lakhatás területén is ez az új politika; ennek az elemei már megvannak. A lakhatás területén például nem generális cigánytelep-fölszámolások lesznek, hanem azoknak a lakáshoz juttatása, akik ezért saját önrészt vállalnak azzal, hogy dolgoznak, a gyermekük iskolába jár, és egyébként a közösség érdekében is tesznek valamit. És a közösség döntése lesz az, hogy kik azok a családok, akik ilyen módon részesülhetnek egy olyan állami ajánlatban, hogy ők házat kapnak majd, házat építhetnek maguknak. Ugyanez lesz az új ösztöndíjprogramnak is a lényege: aki nem javít a tanulmányi eredményén az ösztöndíjprogram keretében, attól megvonjuk az ösztöndíjat; aki pedig javít folyamatosan, ott nemcsak a diákot, hanem a tanárt is díjazzuk ebben az esetben.

Nagyon fontos a kapcsolat. Arról beszéltünk, hogy zárványok vannak, hogyan lehetséges a kapcsolattartás. Úgy gondolom, ezzel nem leszek valószínűleg nagyon népszerű, de úgy látom, nincs más megoldás, mint hogyha önálló létezőként vagy önálló alanyaként ennek az együttműködésnek tételezzük a magyarországi cigányságot, akkor annak kell lennie választott vezetőinek, akiken keresztül a kapcsolattartás folyik. Tehát nem engedhetjük meg magunknak továbbra azt a luxust, hogy azt a 6 ezer, egyébként állami rendszerben megválasztott és a magyar állam által finanszírozott önkormányzati, kisebbségi önkormányzati képviselőt, akit Magyarországon megválasztottak tavaly októberben is – '93 óta mindig megválasztanak négyévente –, ne vegyük komolyan, ne vegyük komolyan a felelősségüket, ne tegyük őket felelőssé azért a közösségért, aki őket megválasztotta. Nyilván itt sokan ki fognak hullani ebből a rendszerből ezáltal, de egy olyan közéleti képzést akarunk nekik indítani, hogy képesek legyenek képviselni a sajátjaikat, valamilyen módon regulálni a sajátjaikat, és ugyanakkor képesek legyenek a többségi társadalommal kompromisszumok

elérésére és a megegyezések betartására. Itt nyilván nagyon fontos a másik oldal, az önkormányzat, akikkel a kapcsolat létre fog jönni; és nagyon fontosak a polgárok önszerveződésai. Mindenütt ott működik jól a cigányprogram, ahol van valaki olyan önkéntes ember, nyugdíjas tanítónő, nyugdíjas közgazdász vagy mezőgazdász, aki vállalja azt, hogy valamifajta polgári társulási forma keretében hajlandó emberi tényezőként is foglalkozni ezekkel az emberekkel.

S az utolsó mondatom egy konkrét dologról is szól. A szociális földprogramot is, amelynek a kiírása éppen a mai napon indul el, úgy alakítottuk át, hogy abban is a teljesítmény áll a középpontban. Az kap egyéni, saját gazdaságban lehetőséget vetőmaggal és eszközökkel, hogy a földet művelje, aki vállalja egyébként, hogy az önkormányzat által biztosított közföldön, hadd mondjam így, szintén munkát végez, és megállapodásban vagyunk a foglalkoztatáspolitikai államtitkársággal, hogy ez a közmunka keretében is működhet. Sok helyen van már ilyen vidéken. Tehát az önkormányzat által biztosított földterületen közmunkát végez, pénzért, s ugyanakkor pedig a saját gazdaságában, az önkormányzat által ellenőrizve, elvégzi a saját létfenntartásához szükséges terményeknek a megtermelését; ami pedig közmunkában termelődik, az pedig ott a helyi igényeket fogja lefedni, hogy egy példát mondjak.

Az utolsó mondatom Tisza Istváné – én őt választottam –: „Célunk, hogy mindenki, aki ezen a földön született, érezhesse, hogy ő is a nemzeti közösségnek a tagja.” Szerintem ezt az előlegezett bizalmat, mindenfajta elő- és utóítélet ellenére, meg kell adnunk, mert más esélyünk nincs; meg kell adnunk mindenkinek, aki ezen a földön született, a cigányságnak is ezt a lehetőséget, hogy ők is lehetnek a nemzeti közösség tagjai, ha akarják, és ha méltóak erre. Úgy gondolom, bármilyen sok kudarcot is éltünk át az elmúlt években, évtizedben ebben az ügyben, ezt az igényt nem adhatjuk föl, mert ez az igény egyszerre jelenti, hogy ha komolyan veszem a másikat, akkor tudom benne fölébreszteni a felelősséget, és számon kérni azt, ami az ő kötelessége.

Köszönöm, hogy meghallgattak. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen, államtitkár úr. Most pedig felkérem Bencsik Jánost, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium klíma- és energiaügyi államtitkárát, hogy tartsa meg előadását.

Bencsik János, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium klíma- és energiaügyi államtitkára

BENCSIK JÁNOS, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium klíma- és energiaügyi államtitkára: Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Értékgazdák! Államtitkár Úr! Az elkészült vidékstratégia legfőbb erénye az, hogy különbséget tud tenni a szüzesség és a hűség között. Mind a kettő nagyon fontos erény; de ha valaki már próbálta gyakorolni egyiket és a másikat is, az tudja, hogy mecsoda különbség van a kettő között! (*Derültség.*) No mármost, a természeti erőforrások használatát megvonhatjuk magunktól, a vidéki térségektől, az emberi közösségtől rövid távon, de a megmaradásunk szempontjából hosszú távon ezt nem tehetjük meg. Tehát marad a hűség, marad a hűség az országhoz, marad a hűség a tájhoz, amely megszült bennünket, és a felnevelkedésünkhöz és az megélhetésünkhöz szükséges erőforrásokat is biztosítani tudja. Tehát ez a stratégia az önmegtartóztatás és a hűség között különbséget tud tenni, és olyan tájhasználatra tesz javaslatot, olyan erőforrás-használatra tesz javaslatot, amely hosszú távon fenntartható módon, decentralizált, eltérő adottságokkal bíró térségekben is tud épkezláb, megvalósítható, a megélhetésünket biztosító programot nyújtani.

A vidékstratégiát összevetettük az elmúlt héten társadalmi vitára bocsátott energiastratégiával - nem volt nehéz, hiszen az elmúlt hónapokban több alkalommal is

egyeztettünk részletkérdésekben -, és azt tudom mondani, hogy a két stratégia egymásnak komplementere. Ez nagyon fontos, hiszen ugyanazokkal a természeti forrásokkal rendelkezünk, és az eltérő vagy egymás mellett futó stratégiai célkitűzések megvalósítása csak akkor biztosítható, hogyha a két stratégia fedésben van. Ezen túlmenően azt is tudom mondani, hogy a már elkészült és jóváhagyott megújuló energia cselekvési tervvel is összhangban van, és összhangba fogjuk hozni a jelenleg felülvizsgálat alatt álló energiahatékonysági tervet és a nemzeti éghajlat-változási stratégiát is mind az energiastratégiával, mind pedig a vidékstratégiával.

Három olyan kulcsterületet szeretnék megemlíteni, ahol szinte napi szintű együttműködésre és egyeztetésre van szükség. Az egyik ilyen terület maga az éghajlatvédelem, a másik az energiahatékonyság, a harmadik pedig a megújuló energiák előállításának termelése. Maga a vidékstratégia megfogalmazza azt, hogy olyan sokrétű mezőgazdaság, környezet- és tájgazdálkodás megteremtése a cél, amely úgy állít elő értékes, a természetet a lehető legkevésbé terhelő, egészséges és biztonságos élelmiszereket, valamint nyersanyagokat, köztük helyben hasznosítható, primer energiaforrásokat is, hogy közben megőrzi talajainkat, ivóvízkészleteinket, az élővilágot és a természeti értékeket. Az agrárgazdaság eredményességét jelentős mértékben veszélyeztetheti az éghajlatváltozás, így az energiatermelés és -felhasználás hatékonyabbá és ésszerűbbé tétele, valamint a károsanyag-kibocsátásnak a mérséklése fejlettebb, jobb technológiák alkalmazásával - ez vonatkozik az agrártechnológiára is -, a tiszta technológiák alkalmazásával hozzájárulhat ahhoz, hogy ez az éghajlat-változási kockázat jelentős mértékben csökkenjen. Nagyon fontos, hogy a megelőzés eszközrendszerét és az alkalmazkodási stratégiákat egyaránt felvázoló és felülvizsgálat alatt álló éghajlat-változási stratégia teremtse meg annak a lehetőségét, hogy az agrárgazdaság számára fontos vízkészleteinkkel és a klimatikus hatások által leginkább befolyásolt felszíni vízkészletekkel a jó gazda gondoskodásával fenntartható módon gazdálkodjunk.

A vidékstratégia megfogalmazza azt a célkitűzést is, hogy decentralizált, hálózati gazdaság jöjjön létre. A hálózatot alkotó önálló egységek csökkenthetik a mobilitási, szállítási, energiafelhasználási igényeket, ahogy az itt már több alkalommal is elhangzott a mai napon, de kiemelhetjük azt is, hogy a vidéki önálló építmények agrárgazdálkodása, a mezőgazdasággal kapcsolatos építmények különösen nagy energiahatékonysági potenciállal rendelkeznek, és hogyha ezeket az energiahatékonysági fejlesztéseket közös erővel el tudjuk végezni, akkor nagymértékben lehet javítani az agrárgazdálkodás versenyképességét is, és a rendelkezésre álló megújuló energiák többes használatának egymás mellé illesztésével ezt a hatékonyságot és eredményességet tovább lehet növelni.

Kell hogy beszéljünk az új biomassza-iparág kiépítésének a lehetőségéről is, ami a mezőgazdaság és a vidék egyértelmű nyertessé tételével valósítható meg, egyébként semmi értelme ezekkel a kérdésekkel foglalkoznunk. Tehát az elérhető haszon jelentős hányadát a mezőgazdasági szektorban, decentralizált térségben kell hagyni; ehhez viszont saját köreinken belül is, tisztelt hölgyeim és uraim, a kormányzaton belül is el kell majd dönteni, hogy ez a stratégia megvalósításra szánt stratégia, vagy pedig a kirakatba tesszük - és ugyanez vonatkozik az energiastratégiára is. Hogyha ezeket társadalmilag megvitatjuk, és azt követően a kormány és az Országgyűlés is jóváhagyja, akkor a szabályozási környezetet, az ösztönző rendszert is ennek megfelelően kell kialakítani, és kapacitáshatárokat kell bevezetni. Nem vagyunk érdekeltek abban, hogy 10 biogázüzem jöjjön létre Magyarországon, hogy 25-30 megawattnyi villamosenergia-teljesítménnyel rendelkező üzem jöjjön létre, amikor 2-3 megawattos üzemekkel is meg tudjuk oldani ezeknek az agrármelléktermékeknek az ártalmatlanítását, úgy, hogy annak a hőhaszna, villamosenergia-haszna ott kerüljön felhasználásra, a pénzügyi haszon is ott maradjon, és azt ne vigye már el senki ebből az országból, mert akkor ugyanúgy fogunk járni, mint ahogy jártunk a '90-es évek közepén a hálózatos energiainfrastruktúra értékesítésével. Tehát egy nagyon fontos dolog, hogy

beszélhetünk itt szép dolgokról, de hogyha ezt nem tudjuk legyökereztetni a szabályozási és ösztönzési környezetben, akkor ebből nem biztos, hogy valami is meg tud valósulni.

Nagyon fontos az is, hogy az agrárenergetikai szektor fenntartható módon történő átalakítására kerüljön sor, ezért egyeztettünk az elmúlt hetekben az erdőgazdálkodás szabályozásáról is, és Kardeván államtitkár úrékkal megállapodásra jutottunk, hogy egy faválasztékolási szabályzat kerül kialakításra, hogy egy szigorú fenntarthatósági kritériumrendszer bevezetésével egy faválasztékolási, új szabályozási környezet jön létre, amely megszigorítja majd az erdészeti melléktermékek és tűzifa energetikai piacra történő bejutását az egyik oldalon, a másik oldalon pedig megint csak kötelező hatások és felső erőműkapacitás-határ megállapításával fogjuk közösen mederbe terelni ennek a nagyon fontos haszonveteli lehetőségnek az ésszerű és hatékony felhasználását.

Ugyanígy nagyon fontos kérdés ezekben a napokban, hogy a termálvízhasználat kérdésében meg tudjunk állapodni. Konkuráló vízhasználatok vannak ezen a területen: biztosítanunk kell a biztonságos ivóvízellátást, ez a legfontosabb, emellett, ha már vannak gyógyfürdőink, és azok évtizedes vagy akár évszázados hagyományokkal működnek, akkor az agrártérségekben dolgozó hölgyek és urak is - régebben csak vasárnap, manapság már akár szombaton is - beülhessenek ezekbe a gyógyfürdőbe, hogy a saját erőforrásaikat megpróbálják újjáépíteni, gyarapítani, megújítani. Nagyon fontos, hogy ezek a szolgáltatások, gyógyfürdőhelyek, amelyekre idegenforgalom is települ, működni tudjanak. Ezután jön a kertészeti célú vízhasználat, és csak azt követően jöhet a tisztán hőhasznosítás, ami lehet intézményi vagy lakossági fűtés a termálenergiára alapozva. De a nemzetgazdasági szempontokat is figyelembe kell venni a konkuráló vízhasználati megosztás kialakításánál, és figyelembe kell venni a geológiai és hidrogeológiai, földtani adottságainkat is, hogy eltérő módon, a fenntarthatósági kritériumok szigorításával biztosítsuk ezeket a vízhasználatokat, és hogy a munkahelyeket az agrárgazdaság területén is meg tudjuk őrizni, mert vannak olyan térségek, ahol 30-40 ezer embernek a megélhetését jelenti ez, és hiába vinnénk oda 5-6 Mercedes-gyárat, az nem oldaná meg a foglalkoztatási problémákat, mert nem tudna meggyökeresedni, és azok, akik korábban hajtatóval meg egyelével foglalkoztak, azok nem biztos hogy zökkenőmentesen be tudnának kapcsolódni egy 3 műszakos gyári környezetbe, és ott ki tudnák teljesíteni azt a tudást, tapasztalatot, amivel rendelkeznek. Erre is oda kell figyelniük az elkövetkezendő időszakban. *(Az elnök csenget.)*

Végezetül: nagyon fontos az agroüzemanyagok kérdése, amiben szintén az elkövetkezendő hetekben dűlőre kell jutnunk. Ha a mi államtitkárságunk itt, a Vidékfejlesztési Minisztériumban működne, akkor szerintem olyan középtájon helyezkednénk ez az álláspontunkkal, tehát nem tudjuk megkerülni azt, hogy az Európai Unió által előírt bekeverési arányt, a 10 százalékos arányt Magyarországon teljesítsük, ugyanakkor nem lehetünk érdekeltek abban, hogy olyan üzemméretű, fenntarthatatlan módon működő agrárüzemanyag-gyárak jöjjenek létre, amelyek veszélyeztetik egyrészt az élelmiszer-ellátásunk biztonságát szavatoló területek ésszerű, célszerű hasznosíthatóságát, illetve komoly vízkészlet-gazdálkodási problémákat is felvethetnek.

Ha nekünk vannak köteleseink, akkor abban lássuk meg a lehetőséget! A lehetőség pedig az, hogy kis, közepes üzemek jöjjenek létre, vidéki decentralizált környezetben, és az előállított agrárüzemanyag is abban a térségben kerüljön fölhasználásra, akár a vidéki városok közösségi közlekedésébe betáplálva, és megteremtve persze a hazai buszgyártásnak ezen válfaját és szegmensét, mert csak ebben az esetben tudunk egy teljes értékláncot fölállítani, amelynek következtében munkahelyek is létrejöhetnek. Egyébként ezek az erőforrások, amelyek rendelkezésünkre állnak, ugyanúgy máshová fognak kerülni, és máshol, a világnak más részén fogják az innen előállított, kitermelt erőforrásokat saját javukra hasznosítani.

Azt azért szeretném leszögezni, hogy ebben a kérdésben alapvetően a labda a Vidékfejlesztési Minisztérium térfelén pattog, hiszen az agrárüzemanyagok előállításához

szükséges növényi anyag, biomassza termesztési szabályait alapvetően ebben a minisztériumban alakítják ki. Most csak három konkrét együttműködési, tapadási területet említettem meg; nem egyszerű kérdések, vitás kérdések, de ha ezekben meg tudunk állapodni, és már fele részben meg tudunk állapodni, akkor ezekből a konkrétumokból lehet látni, hogy a vidékstratégia és az energiastratégia egymással szinkronban készült el, és ezek tényleg egymás helyettesítői is lehetnek, majd akkor, amikor a konkrét kormányzati, illetve parlamenti döntéseket meg kell hozni.

Úgy látjuk tehát, hogy a vidék felemelkedése, a falvak élhetővé és fenntarthatóvá tétele szempontjából egy nagyon jó, megalapozott vidékstratégia készült, és azon kell dolgoznunk, hogy a társadalmi vitát követően erős szakmai támogatottsággal a kormány, az Országgyűlés fogadja el, a szabályozási környezete ennek megfelelően alakuljon, legyen egy jó ösztönzőrendszer, és akkor tíz év alatt, bár nem hosszú ez a stratégiai időtáv, de tíz év alatt maradandó és ténylegesen a jövő agrárkulturáját kijelölő stratégia születhet meg.

Gratulálok, államtitkár úr! Köszönjük szépen, hogy együtt dolgozhattunk. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen, államtitkár úr. Most felkérem Szepesi Balázst, a Nemzetgazdasági Minisztérium parlamenti és gazdaságstratégiai államtitkárának titkárságvezetőjét, hogy Cséfalvay Zoltán államtitkár úr képviselőként tartsa meg előadását.

Szepesi Balázs (Nemzetgazdasági Minisztérium parlamenti és gazdaságstratégiai államtitkársága)

SZEPESI BALÁZS (Nemzetgazdasági Minisztérium parlamenti és gazdaságstratégiai államtitkársága): Köszöntöm a vitát. Szepesi Balázs vagyok, a gazdaságstratégiai munkálatok irányítása a feladatom az államtitkár úr helyetteseként. Hét tételben szeretnék beszélni a vidékfejlesztési stratégia és a gazdaságstratégia kapcsolatáról.

Három kifejezés feszíti ki a gazdaságstratégia terét – ezek: innováció, versenyképesség, területfejlesztés – a minisztérium mostani munkájában. Ezek elsöre nagyon városi, nagyon technokrata szavaknak tűnnek, mert eddig arról volt szó, hogy az e szavak mögött megfogalmazott elméletekhez, technokrata gondolatokhoz hogyan tud illeszkedni a vállalkozó, a hétköznapi ember. Ebben fordulatra van szükség, mert a gazdaság igazi értékteremtő munkájának támogatása a valós feladat. A politikának a dolgozó, vállalkozó embert kell szolgálnia, és nem fordítva. Ezt én úgy szoktam mondani a kollégáimnak, hogy szokjanak le a szokásos igazgatási nyelvről, amikor azt mondjuk, hogy mi vagyunk „bent”, mármint a minisztérium épületében, és a többiek vannak „kint”. Ez ugyanígy áll, hogy aki a városban van, az van „fent” vagy „bent”, és aki kint van a határban, az van „kint”. Fordítsuk meg: ahol a dolgok történnek, ahol az értékteremtés történik, az van valahol, és ahhoz képest mi vagyunk hátul. Tehát nagyon fontos, hogy minden, amit mi csinálunk, az hátul van, és az, ami a vidéken történik, ahol a munka folyik, ahol a vállalkozások működnek, az van elől, az van igazából „bent”.

Egy összefogó cél vezeti a gazdaságstratégia-alkotási munkákat, ez pedig a minél több munkahely teremtése. A kormányprogram kiemelt célja az egymillió munkahely létrehozása. Ez az egyik legfontosabb találkozási pont a vidékfejlesztési stratégia és a gazdaságfejlesztési stratégiák között. Erről nem szoktunk beszélni, hogy miért fontos, mert olyan triviálisnak tűnik. Arról szoktunk beszélni, hogy ez mennyivel növeli a GDP-t, hogyan tudunk ezáltal nagyobb jólétet teremteni, pedig van néhány másik aspektus, amit ugyancsak fontos kiemelni, és ez is egy közös gondolat a vidékfejlesztési stratégiával. Az egyik az, hogy a társadalmi munkamegosztásban a közösséghez való csatlakozáshoz a munkavállalás adja meg a lehetőséget. Akinek nincs saját munkáján alapuló egzisztenciája, ő saját magát sem fogja a közösség teljes jogú tagjának tartani, és a közösség sem fogja őt elfogadni ilyen tagnak. A

munka az, amely lehetőséget teremt a továbblépésre, a tanulásra, a vállalkozásra. Az igazi szegénypolitika, az igazi vidékpolitika az, amely mindenkinek lehetővé teszi, hogy munkát tudjon vállalni; a gazdaságstratégiának meg az a feladata, hogy ezt szolgálja, létrehozza azokat az eszközöket, ami ezt lehetővé teszi. Nem az államnak kell munkát adnia, hanem meg kell teremtenie azokat a feltételeket, hogy a vállalkozások munkát tudjanak adni az embereknek.

Van egy alapelv, ami nagyon fontos a gazdaságstratégiák alkotása során, általában a stratégiák alkotása során, sőt, ami az egész kormányzati munkát szervesen áthatja: ez pedig az, hogy a valósághoz kell igazítani a politikát, és nem fordítva. Azt, hogy milyen, amikor a politikához igazítják a valóságot, megismerhettük abban a rendszerben, amelyik összeomlott '89-ben. Azt, hogy milyen, amikor a politika meg a valóság nem zavarja egymást, azt pedig megismerhettük az előző kormányok tevékenysége alatt. Ez is lényegében egy hasonló államválságot idézett elő, akár gazdaságilag, akár pedig az ország működését tekintve. Most egy új rezsím kipróbálása következik, hogy az pedig milyen, amikor a valósághoz igazodik a politika. Hogy miről is beszélek?

Magyarországon több mint egymillió ember van, aki vagy részben, vagy egészben feketén dolgozik, vagy pedig színlelt vállalkozásként dolgozik. Magyarországon a hasonló fejlettségű országokhoz képest egymillióval kevesebb embernek van munkája. Ha mindezt összeadjuk, akkor nagyságrendileg helyes az a becslés, hogy a jelenleg főnálló, főleg szabályozási, államműködési keretek miatt ugyanannyi ember az, aki nem tud legálisan munkát vállalni, mint az, aki a legális munkaerőpiacon ott van. Ez tehát a fele; a munkaerőpiacon kétszer annyi ember dolgozhatna legálisan, ha a valósághoz tudnánk igazítani a politikát. Hogy itt miről van szó, ezt úgy is meg lehet mondani, hogy a magyar gazdaság működése a nagyüzemre van méretezve, és hogy ennek milyenek a társadalmi-gazdasági következményei, ami mai napig is folyik Magyarországon, ezt nagyon jól le tudja írni az a gazdaságtörténész vagy társadalomtörténész, aki a tévesítés társadalmi hatásait leírja, vagy ezt nagyon jól ismerjük nagyapáink, dédapáink vagy néhányan apáink elmeséléséből, hogy ez hogyan s mint történt.

Ez a cél és ezek az alapelvek sok feladatot adnak számunkra. Én abból a három területből szeretnék kiemelni egy-egy pontot, ami a mi államtitkárságunkhoz tartozik, majd utalni arra, hogy ez hogyan kapcsolódik a vidékfejlesztéshez.

A versenyképesség területén sok stratégiai előkészítő munka folyik; az, ami konkrétan a legnagyobb feladat, az a vállalkozói adminisztrációs költségek csökkentése. Hogyan kapcsolódik ez a vidékfejlesztéshez? Egyrészt mindenhol az emberek dolgoznak és vállalkoznak, és amikor Magyarországon háromszor annyi a fölösleges adminisztrációból következő teher, mint az Európai Unió átlagában, ez lényegében azt jelenti, hogy 2000 milliárd forintot elégetünk. Ez sok. Ez különösen sok akkor, ha azt nézzük, hogy Magyarországon egy kis- és középvállalkozás adminisztrációs terhe 18-szor nagyobb, mint egy nagyvállalkozásé egy főre vetítve. Ez mindenhol így van, hogy nagyobb a kisvállalkozásoknak az egy főre jutó adminisztrációs terhe, mert kisebbek, csak ez a különbség az Európai Unió átlagában 6-szoros – nálunk 18-szoros. Háromszor annyira sújtja az adminisztráció a kisvállalkozásokat hazánkban és általában vidéken, mint ez az Európai Unióban szokásos.

Innováció. Az innovációnál mindenki nagy laborokra, gyárakra, hatalmas számítógépközpontokra gondol, pedig az innováció nem más, mint egy eszközrendszer, amit valós céljaink szolgálatába kell állítani. Ha a mi problémánk az, hogy nincsenek olyan üzleti modelljeink, nincsenek olyan technológiáink, amelyek ennek az 1 millió embernek, aki most nem talál munkát, valós jövedelmet, valós értékteremtést biztosító vállalkozást, gazdaságot teremtsen, akkor ezt kell szolgálnia az innovációnak. Azon dolgozunk, hogy az innovációpolitika eszköze legyen a gazdaságstratégiának, a gazdaságpolitikának, és ne a

szokásos innovációpolitikai intézményrendszert tartsuk fenn, követve a világ fejlett államainak a nálunk egyébként csak részben alkalmazható példáit.

A területfejlesztés területén idén kell kidolgoznunk az új országos területfejlesztési koncepciót. Itt a műhelymunka elkezdődött. Az alapgondolat minden vidékfejlesztőnek triviális, a területfejlesztés eddigi gyakorlatához képest azonban radikális, ez pedig az, hogy a területfejlesztés-politikának azt kell segítenie, hogy minden térség a saját fejlődési potenciálját tudja kihasználni. Nem egy országos statisztikák alapján meghatározott kiegyenlítődési pályát kell követni, hanem mindenkinek a saját pályáját kell a lehető legoptimálisabban befutnia. A kiegyenlítési politika Magyarországon megbukott. Az 1930-as években ugyanakkorák, ugyanolyanok voltak a területi különbségek az országban, mint jelenleg. Ideje lenne levonni a tanulságokat, hogy ennek mi az oka, és hogy lehet ezen változtatni. *(Az elnök csenget.)* Sok kutatás kimondja, hogy azok a térségek tudtak kitörni, amelyek a saját fejlődési pályájukat követték.

A gazdaságpolitika és a vidékfejlesztési stratégia szerves egységet alkot, és itt én nemcsak a munkahelyek fontosságát emelném ki, hanem ugyanilyen fontos gondolat a közösségek együttműködése, megerősítése. A magyar gazdaság tipikus szereplője a sok munkahelyet teremtő és jólétet teremtő multinacionális és nagyvállalat mellett kicsi. Ezek közül a vállalkozások közül néhány fel fog nőni naggyá, de igazából akkor tudnak naggyá válni, ha összefognak. Ez az összefogás pedig csak akkor jöhet létre, hogyha a helyi társadalom eléggé összetartó ahhoz, hogy megteremtse a gazdasági együttműködés lehetőségeit is.

A gazdasági stratégia, a stratégia általában fontos, víziót vázol fel, irányokat ad nemcsak a kormánynak - általában erre szoktunk gondolni -, hanem ugyanígy a vállalkozóknak, az embereknek, akik erre építhetik fel a saját jövőjüket, beruházásukat, és azoknak az egyéneknek, akik eldöntik magukban, hogy mit kezdenek az életükkel.

Végezetül hadd idézzem meg Magyarország egyik legkorszerűbb gondolkodóját, aki a tordai hasadék melletti mészkőfaluban volt lelkész a '30-as években, Balázs Ferencet. Ő végül is nem az unitárius püspökségen vállalt munkát, hanem egy kis helyi közösség összefogását vállalta el, amin nagyon sokan meglepődtek, mert ő alapvetően nem erre a feladatra érett embernek tűnt. Ő azonban erre azt mondta, hogy ha én egy falut meg tudok váltani, akkor száz hozzám hasonló ember meg tud váltani száz falut, és akkor csuda dolgokra vagyunk képesek. A mai Balázs Ferencek, vállalkozók, tanítók, lelkészek, ők a hősök, ők a főszereplők - mi, akik a stratégiákat írjuk, csak gyártjuk nekik a történetet, és tisztára kell söpörjünk előttük a terepet, hogy elvégezhesék a valódi munkát. Én azt gondolom, nagyon jó, hogy a stratégia ezeket az irányokat kijelöli, és engedjük át a terepet a vidék igazi hőseinek. Köszönöm szépen. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen a titkárságvezető úrnak.

Most felkérem Szászfalvi Lászlót, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkárát, hogy tartsa meg előadását.

Szászfalvi László, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkára

SZÁSZFALVI LÁSZLÓ, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkára: Köszönöm szépen a szót. Igen tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Jelenlévők! Nagy örömmel és nagy szeretettel köszöntök mindenkit, és rögtön azzal az örömhírrrel kezdem így 12 óra 35 perckor, hogy nem fogom felolvasni az előadásomat, hanem pusztán egy mondatot szeretnék elmondani - de

azért engedjék meg, hogy néhány percben ezt meg is indokoljam még. Ez az egy mondat pedig arról szól, hogy nagy örömmel köszöntöm és üdvözlöm a nemzeti vidékfejlesztési stratégiai koncepciónak az előkészületi munkálatait, nagyon fontosak a közgazdasági és technokrata programok, de nem fog menni erkölcsi és morális megújulás nélkül, nem fog menni az emberek nélkül, nem fog menni ez a megújulás azoknak az alapvető erkölcsi értékeknek az újrafelfedezése nélkül, mint tisztesség, becsület - tudom, hogy egyszerű szavakat sorolok -, munka, szeretet, együvé tartozás-tudat, hazaszeretet, hűség, és sorolhatnám tovább. *(Közbeszólás: Szakértelem!)* Azt gondolom tehát, hogy nagyon-nagyon fontos tanácskozássorozaton vagyunk, és köszönöm Ángyán professzor úrnak, államtitkár úrnak, hogy lehetőséget kaptam, kaptunk arra, hogy mi is hozzátegyük a magunk gondolatait ehhez a nagyon fontos dokumentumhoz, abban bízva, hogy ez valóban nem egy dokumentum marad, hanem élet lesz belőle, mert hiszem, hogy Magyarország megújul, hiszem, hogy Magyarországnak meg kell újulnia, és hiszem, hogy mindannyian azért vagyunk itt, mert tudjuk azt erősen, hogy Magyarország megújulása nem fog menni a vidék megújulása nélkül, a vidék megújulása pedig nem lehetséges, nem valósulhat meg erkölcsi és morális megújulás nélkül. Ebben szükségünk van természetes szövetségesekre, és úgy gondolom, hogy a magyar egyházaink, a magyar történelmi egyházaink ilyen történelmi, stratégiai, természetes szövetségesek és partnerek mindannyiunk számára, ezért mondhatjuk azt talán, hogy a vidék lelke az egyház, és ezért nagyon fontos, azt gondolom, hogy ezeket a kapcsolati rendszereket is erősítsük és építsük. És köszönöm is, hogy a stratégiában, a koncepcióban vannak erre utaló nagyon komoly jelek.

Természetesen amikor erről a megújulásról beszélünk, azt sem felejtethetjük el, hogy nem fog menni a közösség-szervezés és az együttműködés megújulása nélkül - erről már többen szóltak az előttem szólók közül -, és én azt gondolom, nyugodtan mondhatjuk azt, hogy a vidék közösség-szervező ereje, legalábbis hagyományosan, évszázadok óta az egyház, az egyházak voltak. Hiszem, hogy sok esetben még mindig szinte az egyház, az egyházi intézmények az egyetlen szervező erő, közösség-szervező, közösség-megtartó erő a kistelepüléseken, a hátrányos helyzetű közösségekben, térségekben.

Engedjék meg, hogy hadd utaljak - Kecskeméten ezt már megtettem, én református lelkész volnék - egy évtizedekkel ezelőtti ősomre, elődömre, aki annak idején egy kistelepülés életében 3-4 szövetkezésnek az élén állt. Tudom, hogy a XXI. század elején ez már talán nem egy modern gondolat vagy üzenet, de még mindig azt merem állítani, hogy igenis az egyházak, az egyházi közösségek területén számíthatunk ezeknek a közösségeknek a közösség-megtartó erejére, a közösség-szervező erejére az erkölcsi megújulás kovászaiként, ami mindenképpen alapja és feltétele annak, hogy a vidék megújulhasson, hogy Magyarország megújulhasson, és hogy azokból a nagyon nemes, jó gondolatokból, amelyek ebben a stratégiában, koncepcióban megfogalmazódnak, valóban élet legyen, valóban valóság legyen, és mindez eszközként hozzájárulhasson a magyar embereknek, a felnövekvő generációknak az egészséges életéhez, jövőjéhez, jövőképéhez. És most hadd ne fejtsem ki az egészségnek minden dimenzióját, minden konzekvenciáját!

Engedjék meg, hogy még arról hadd számoljak be, hogy az elmúlt egy esztendőben igen sokat dolgoztunk annak érdekében, hogy éppen ezzel a koncepcióval együtt élve, együtt gondolkodva, ebben a szellemiségben olyan programokat, projekteket tervezzünk, amelyek segítik az egyházaknak éppen a vidéken, a kistelepüléseken, a kistérségekben, a hátrányos helyzetű közösségekben ezt a fajta közösség-szervező erejét és ezt a fajta társadalmi hasznosságát, a kohézió erősítését, a közösség szervezését. Ennek érdekében ebben az esztendőben öt új program fog elindulni; csak nagyon röviden hadd beszéljek erről az öt új programról. Egy rekonstrukciós előirányzat; egy egyházi kulturális programtámogatási projekt; elindul egy „templom és iskola” című programunk; elindul egy egyházi szórványprogram; s elindul egy úgynevezett „testi és lelki kenyér” című program. A

címekben nyilván többé-kevésbé benne van a tartalom is. Tehát igyekszünk úgy irányítani ezeket a programokat, és igyekszünk olyan támogatási struktúrát kialakítani, ami nemcsak abban gondolkodik, hogy az egyházakat, az egyházi közösségeket, egyházi intézményeket, amelyek át- és átszövik a magyar vidéket, csak a fizikális, materiális építkezéseikben támogassuk és segítsük, hanem olyan konkrét szakmai programokban szeretnénk segítséget nyújtani, amelyek lehet, hogy nem több tíz milliós vagy százmilliós programokat, projekteket kívánnak megvalósítani, hanem sok kicsi injekcióval segíthetünk olyan lelki, szellemi, spirituális, kulturális és egyéb közösség-szervező, képzési, oktatási programban, amely nélkül, hiszem és még egyszer mondom, meggyőződésem, hogy nem fog sikerülni ennek a programnak a megvalósítása. Ez csak akkor sikerülhet, ha az emberek a magyar vidéken, a magyar kistelepüléseken, a helyi közösségekben igenis hisznek abban, hogy van értelme az életüknek, van értelme a munkájuknak, van még értelme az erkölcsi értékeknek, van még értelme a jövőben való gondolkodásnak, van még értelme a családalapításnak, van még értelme gyermekeket, unokákat nevelni a jövő számára.

Én hiszem azt, hogy ezek a programok is hozzá tudnak majd járulni ennek a nagy stratégiának vagy stratégiakoncepciónak az aprópénzre váltásához, a mindennapos megvalósulásához, és ebben természetesen, örülvén annak, hogy a koncepció tartalmazza ezt a fajta együttműködési, partneri stratégiai szövetséget, felajánlom segítségemet Ángyán professzor úrnak és munkatársainak. Mi magunk is készek vagyunk arra, és meg kell mutatnunk az országnak, hogy képesek is vagyunk rá, hogy mi is együtt tudunk működni a megújulás érdekében.

Engedjék meg, hogy én is egy neves emberrel fejezzem be a gondolataimat; hadd idézzem ide Bethlen Gábor erdélyi fejedelmünket, aki úgy fogalmazott, hogy „úgy cselekedjünk, hogy megmaradjunk”. Azaz minden munkánknak, minden lélegzetvételünknek azt a célt kell szolgálnia, hogy megmaradjunk és megújuljunk. Tehát úgy cselekedjünk, hogy megmaradjunk; megmaradjunk őseink nyelvén és vallásában, gyermekeink fényes tekintetében és a szülőföldhöz való ragaszkodásban. Hát, kívánom, hogy így cselekedjünk!

Köszönöm szépen. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen, államtitkár úr. Most Jakab Istvánt kérem, az Országgyűlés alelnökét, a MAGOSZ elnökét, hogy mondja el gondolatait.

Jakab István, az Országgyűlés alelnöke, a MAGOSZ elnöke

JAKAB ISTVÁN, az Országgyűlés alelnöke, a MAGOSZ elnöke: Tisztelt Elnök Úr! Államtitkár Urak! Kedves Barátaim! Azt gondolom, jó hosszú ideje ülünk már a teremben, nehéz koncentrálni, mégis teszek egy halvány kísérletet arra, hogy mindenkit egy együttgondolkodásra hívjak és kérjek.

Régóta vártunk erre a pillanatra. Engedjék meg, hogy külön tisztelettel köszönjem meg a stratégia alkotóinak, készítőinek. Régóta vártunk; ebben az épületben nagyon gyakran hatalmas vitákat folytattunk néhány évvel ezelőtt pontosan a stratégia alkotóival és többekkel, akik ma itt vannak a teremben, hogy milyen legyen a magyar vidék, milyen legyen a magyar agrárgazdaság, milyen legyen a közös jövőnk. Akkor éppen alighogy túl voltunk az európai uniós csatlakozáson. Barátaim! A helyzet az, hogy akkor is azt követeltük, azt kértük: legyen stratégia! Helyette programok voltak, parciális érdekek mentén kialakított programok. Ide, ebbe a terembe többször idehívtuk az Unió vezetőit, hogy próbálják meg megérteni, mi mit akarunk. A vége mindenki előtt ismert, és onnan kezdtünk építkezni. Még egyszer köszönet.

Barátaim! A nemzet alkotmánya, a nemzet alaptörvénye elkészült. Ez az alapokat letette, irányt szabott, és most itt van kezünkben a vidék alkotmányának megalkotási

lehetősége. Ez egy keret; keretet ad, irányt szab, és közös gondolkodásra hívott és hív mindenkit. Ezért jó érzés ebben a munkában részt venni.

Először hadd foglalkozzam azzal a kérdéssel, hogy bennünk is és sokakban milyen kritikai vélemények fogalmazódtak meg. Mert mondjuk meg őszintén: sokunkban fogalmazódtak és fogalmazódnak meg kérdések, mert ha komolyan vesszük magunkat, ha hiszünk abban, hogy rajtunk is múlik az ország sorsa, az ország egységének a sorsa is, hiszen vidék és város egy sorson osztozik, igen, de vidék és város nem szemben áll egymással; mi azon dolgozunk, hogy egymásra figyeljenek, hiszen az ő életminőségük attól függ, hogy az a kapcsolat hogyan alakul, ez az együttműködés milyen minőségi változáson megy át. Meggyőződésem, hogy ebben az ügyben mi nagyon jól együtt tudunk és tudunk működni; nem ellenségei vagyunk egymásnak, még csak ellentét sincs közöttünk, hiszen mi azért dolgozunk, hogy valóban, a város, a nagyvárosok, a főváros élhető legyen az ott élő polgárok számára, a pihenés szempontjából viszont a vidék megfelelő teret adjon. De ezt a vidéket ápolni kell, és ez pénzbe kerül, mert, kedves barátaim, ingyenebéd nincs! Annak az időszaknak már rég vége van, és mindent értékén kell mérni!

Nos, visszatérve tehát, megvannak az alapok, és ami a legfontosabb, az az, hogy a földet meg tudtuk tartani. Nagyon fontos, van mire alapozni, van mire építeni. Hogy miért nem mutatja be a stratégiai terv részleteiben, hogy most hogyan is állunk a földtulajdonlással, -használattal és egyebekkel? Hát, kérem, furcsa lenne, ha most be tudnánk mutatni, hogy a zsebszerződések kiknek a zsebében lapulnak, és pontosan mekkora az a terület, amire vonatkoznak! Azt viszont nagyon sajnáljuk, hogy azokat az adatokat sem ismerhetjük igazán, amelyek egyébként korábban kormánykézben kellett hogy legyenek és vannak ma is, és még mindig nem lehetett rendet rakni, mert akkora a mesterségesen gerjesztett káosz. Barátaim, ezek nem véletlenül történtek! És most, ennyi idő után, a stratégiaalkotás közepette azt gondolom, hogy nagyon nehéz lenne pontos adatokkal operálni. Ezért mondjuk mi azt, hogy a stratégia most irányt szab, tartalommal pedig közösen töltjük meg. Mint ahogy az alaptörvény esetében a sarkalatos törvények a meghatározóak, ugyanúgy most a stratégiában ha az irány a többség akarásával megegyező módon kerül meghatározásra, akkor utána külön az alapoknak az értékelése, elemzése és az együttépítkezés már a törvényekben, jogszabályokban is megjelenik mint az együttműködés alapja, és innentől kezdve már könnyen tudunk továbblépni és könnyen tudunk sikeresek lenni.

Miért fontos ez? Azért, kedves barátaim, mert néhány dolgot kiemelve: ha a földet kézben tudjuk tartani, remélem, a nyugat-európai országok gyakorlatát figyelembe véve elég rutinunk van már ahhoz, hogy a stratégiában meg tudjuk határozni, hogyan lehet a helyben lakó gazdát első helyre sorolni. Az a meggyőződésem egyébként a föld kapcsán, akár tulajdon, akár használat, akár a fiatal gazdák számára történő életprogram kialakítása kapcsán, hogy meg kell teremteni a lehetőséget. A legfontosabb a helyben lakó, a vidéken élő ember. Szó volt már róla, és csak egy gondolat erejéig szeretném megemlíteni a nagybirtokrendszert. Mi nem ezért küzdöttünk. De azt tudomásul vettük, vesszük és kell hogy vegyük, hogy kicsi, közepes és nagy együtt kell hogy működjön, mert ez adja ki az egészséget. A gazdaság fejlődésének ez lehet és kell az alapja legyen. Azonban olyan feltételrendszert, olyan teret kell kialakítani, amelyben egyik a másik rovására az erőfölényével nem tud visszaélni.

Egy pillanatra visszakanyarodnék a korábbi programokhoz. Kedves barátaim, Magyarországon ma működnek olyan, nemzetközi multinacionális nagyvállalatok, amelyek a világ meghatározó nyersanyag-spekulánsai, 150 milliárdos, 100 milliárd dolláros éves forgalmakat bonyolítanak, és most nekünk ezekkel a cégekkel kell itt, Magyarországon versenyezni, azzal a hatalmas tőkeerővel szemben, amivel ők rendelkeznek. És ne felejtjük el, amikor majd a szövetkezésről meg az összefogás jelentőségéről beszélünk, hogy ezek a cégek, ezek a cégcsoportok kapták meg az ÚMVP kereteiből a fejlesztési forrásokat, ők voltak az első helyen a forrásszerzések tekintetében. Nos, most itt áll előttünk a feladat, a

számlát végül nekünk kell megfizetnünk, tehát nem mindegy, hogy milyen irányt szabunk. A földet, azt gondolom, lezárhatjuk.

Következik a szövetkezés, az összefogás. Ami az anyagban megtalálható, és rajtunk múlik, hogy milyen módon sikerül ennek érvényt szerezni, és hogyan tudjuk összefogásra megszólítani a gazdaság szereplőit, hogy gazdaságmérettől függően képesek legyenek összefogni nemzeti szinten. Miért? Azért, mert ha nemzeti szinten nem vagyunk képesek összefogni, akkor nem leszünk képesek erre európai uniós szinten sem, nemzetközi szinten meg erre végképp esélyünk sem lesz. Mire gondolok? Ma Magyarországon, ha csak a gabonatermelésről beszélünk, 1 millió tonna alatt nem lehetünk megfelelő súllyal szereplői a piacnak. Ha európai uniós szinten számolunk, akkor 10 millió tonna alatt nem tudunk labdába rúgni. Nemzetközi szinten pedig ez 100 millió tonna. Az tehát az alap, hogy itthon meg tudjuk magunkat szervezni, és ennek - amit a miniszter úr és az államtitkár úr említett - az a nemzeti szintű összefogás teremti meg az alapját, amin, azt gondolom, igen régóta dolgozunk, és nyilván a stratégiával együtt közösen tudjuk majd ezt megvalósítani.

Talán még egy másik szempontot engedjenek meg idehoznom! Az összefogás, a szövetkezésen túl az az állapot, ami ma a víz, az öntözés, tehát a gazdálkodás feltételeinek, a versenyképesség alapjainak a megteremtése tekintetében található, az tarthatatlan. A stratégia az irány tekintetében meghatározza, tehát az alaptörvény garantálja többek között a vizet, és ez vonatkozik az öntözővízre is, de nyilván a mi lehetőségünk és a mi felelőségünk az, hogy valóban érdemben tudjunk majd ezeken változtatni, javítani. Hatalmas munka, hatalmas erőpróba van előttünk, ezzel együtt viszont nyilván a birtokrendezést sem kerülhetjük meg.

Kedves Barátaim! Úgy gondolom, az a meggyőződésem, hogy ez az anyag megadta a keretet, ez a stratégiai elképzelés megadta a keretet, és ezt követően rajtunk múlik, hogy hogyan tudunk a lehetőségekkel élni. Elhangzott az energiával, a megújuló energiával kapcsolatos felvetés. (Az *elnök csenget.*) Nagyon örülök, hogy Bencsik államtitkár úr ezt szóba hozta. Barátaim, nem hiszem, hogy nekünk hatalmas, gigacégek, gigacapacitások létrehozásával kell foglalkoznunk. Az csak a környezetet szennyezi, az csak azt a veszélyt hordozza magában, hogy egy-egy térségben szinte ráállnak az iparszerű termelésre, és az élelmiszer-alapanyagot vonják ki. Azt gondolom, hogy ésszerűen, a rendelkezésre álló nyersanyagok megfelelő módon történő felhasználásával ezt az ügyet kezelni tudjuk.

Talán egyetlen gondolatot szeretnék még idehozni önök elé, fél percem még talán van. Rajtunk múlik - rajtunk múlik! -, hogy mennyire tudunk figyelni egymásra, mennyire tudunk összekapaszkodni, összefogni, és mennyire tudjuk a lehetőségeinket úgy kihasználni, hogy nemzeti szinten megszerveződve Európában, sőt nemzetközi szinten is versenyképesek legyünk. Ez az anyag ezt tükrözi. A lehetőség adott, az irányt megszabta, és a közös munka eredménye lesz az, ami reményeink szerint egy másik Magyarország képét garantálja a számunkra. Köszönöm megtisztelő figyelmüket. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm, alelnök úr.

Felkérem Lezsák Sándort, az Országgyűlés alelnökét, a Nemzeti Fórum elnökét, hogy tartsa meg előadását.

Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke, a Nemzeti Fórum elnöke

LEZSÁK SÁNDOR, az Országgyűlés alelnöke, a Nemzeti Fórum elnöke: Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt fogyatkózó Elnökség! (*Derültség.*) És fogyatkózó Terem! (*Derültség.*) Hölgyeim és Uraim! Kedves Államtitkár Úr! Az idő szorításában arra kérem a jelenlévőket, hogy gondoljuk végig együtt azt a rövid vázlatot, amit megpróbálok valóban röviden elmondani, felmondani. A bevezető mondat talán egyszerűsíti a helyzetet: céltalan hajósnak semmiféle szél nem kedvez. A nemzeti együttműködés kormánya a célt a

kormányprogramban meghatározta, és íme, az iránytű - ahogy az államtitkár úr is nevezte -, a nemzeti vidékstratégia. Ember nélkül viszont semmi nem lehetséges. Kell mögéje társadalmi erő, politikai erő, és kellenek szakemberek. Úgy gondolom, hogy mivel magam is tanúja lehettem ennek az előkészületi munkának - akár Lakiteleken is - az itt jelenlévőkkel, sokakkal együtt, Nagy Bálinttal vagy éppen Ficsor Ádámmal, érzékelhettem, hogy a valóság jegyese volt minden olyan alkalom az elmúlt lassan már 7 esztendőben évente 4 olyan alkalommal, amely „A magyar vidék, a magyar gazda élni akar” címet viselte, és Ángyán tanár úr vezette. És jól emlékszem, Ficsor Ádámot, szocialista képviselőtársamat is emlékeztetem, hogy ő akkor bátran odaállt, állt a pergőtűzben, és vállalta ezt a kemény küzdelmet. És ebből is okultunk, és ebből is edződött tulajdonképpen ez a program. E mögött tehát nem egy esztendőnek a munkája, hanem valóban az elmúlt esztendőknek, az elmúlt 20 esztendőnek a tapasztalata van - Oscar Wilde a baklövést nevezi tapasztalatnak egyébként. De ott van, ebben a programban is tetten érhető - és ez nagyon lényeges - a korszerű klebelsbergi szellemiség, jelen van a két világháború közötti népirók gondolkodása, Németh László minőségforradalma, a kert-Magyarország gondolata, a korszerű kert-Magyarország gondolata, jelen van Veres Péter is, és mondhatnám, tovább, Féja Géza át, és nyilván vissza is mehetnék az időben, az itt már megidézett szellemóriások gondolkodása is ott van e program, e nemzeti program mögött. És, igen, ott van a mézskői prédikátornak, a népfőiskola egyik nagy mesterének, gondolkodójának Balázs Ferencnek a gondolkodása is - köszönöm szépen Szepesi úrnak, hogy ezt felvillantotta itt az előadásában. Igen, ember nélkül semmi nem lehetséges, de intézmény nélkül semmi nem tartós, tehát kell az az intézményrendszer, amely aztán megfelelő szigorúsággal és megfelelő számonkéréssel képes lesz ezt a programot megvalósítani.

A vázlat 2. pontja már utal a nemzeti vidékstratégiára, a 7 területre, amely valóban nemcsak arról szól, hogy a vidék arra való, hogy fogyasztható ételt-italt állítson elő, hanem a vidéken élni akarunk, és értelmes, egészséges életet akarunk élni. Erről is szól ez a vidékstratégia, és itt illeszkedik talán egy-két olyan terület, amelyről megint csak vázlatosan szólok. Az egyik a nemzeti lovasprogram, amely elkészült, Lázár Vilmos szakmai irányításával, egy nagyszerű csapat segítségével; többen jelen vannak, akik ebben részt vettek. Farkas Sándorra nézek, hiszen ő az elmúlt években nagyon sokat tett ezért. Egy olyan nemzeti lovasprogram készült, amelyet két héttel ezelőtt a parlament illetékes bizottsága támogatott, minden párt részéről nagyon kedvező fogadtatása volt.

Elkészült a Lakiteleki Népfőiskola program is, amelynek feladata és felelőssége lesz egyéb népfőiskolai törekvésekkel a Kárpát-medencében, hogy ezt a szakmai bázist erősítse, és azokat a szakmai műhelyeket segítse, amelyekre rendkívül nagy szükség lesz.

Készül a hungarikumtörvény, amelyet én inkább „magyar örökség, nemzeti érték, hungarikumok” címmel illetnék. A második változat társadalmi vitája is megtörtént, és bár a minisztérium munkacsoportja odaírta, hogy ez még nem tükrözi sem a minisztérium, sem az Országgyűlés álláspontját, de van egy vitaanyag, és rendkívül nagy kockázatot vállalt ezzel a minisztérium, készíteni egy olyan törvénytervezetet, amilyen korábban még nem volt, és a világban is egyedülálló. Minden elismerésem ezért a törekvésért. És éppen mert nagyon komolyan vesszük ott a parlamentben ezt a munkát, közel ezer példányban küldtem szét az országban a legutolsó változatot, és ömlenek a vélemények, tapasztalatok, szakmai szervezetektől kezdve különféle területekről, s ennek összegzése történik most. Úgy gondolom, ez a törvény, amennyiben elfogadásra kerül, és beilleszthető lesz a nemzeti vidékstratégia részeibe, szinte gyógyító balzsamként fog megjelenni a nemzetközösségben, a Kárpát-medencében, mozgósító erő lesz. Hiszen ha a települések helyi örökség részévé nyilvánított területei... – és mi az, hogy hungarikum, itt álljunk meg egy pillanatra, mi az, hogy magyar örökség? Megpróbálok röviden egy meghatározást megfogalmazni, hogy érzékeltessem azt, hogy szinte minden terület, ami érték, ide kell hogy tartozzon, a magyar

örökség része kell hogy legyen: természeti kincs, tájérték, őshonos növény, állat, étel, ital, szellemi termék, épület, eszköz, találmány, művészeti, népköltészeti, népművészeti alkotás, életmű. Tehát az élet minden területéről mindaz, ami érték, és amelynek tulajdonságai közt meghatározó a nemzeti jelleg, és meghatározó a történelmi hazánkhoz, a Kárpát-medencéhez történő kötődés, erős kötődés. Úgy vélem, képes lesz ez a hungarikumtörvény mozgósítani az embereket, a közösségeket, hiszen mi kell most ennek a megfáradt országnak, ennek a rendkívül rossz idegrendszerű, rendkívül rossz állapotban lévő országnak: sikerélmény kell. És mi más ad sikerélményt, mint a minőség, a teremtett, megteremtett és mások által is elismert teljesítmény ott helyben, aztán a megyében, aztán a Kárpát-medencében, aztán ott a piramis csúcsán a hungarikum formájában. Rendkívül nagy lehetőség ez, és nagyon bízom abban, hogy ez a törvénytervezet kellő edzettség után a parlamentben elfogadásra kerül, és hozzá tudjuk rendelni már az új költségvetésben azt a minimális feltételrendszert, amire ehhez szükség van.

Kedves Barátaim! Az időm letelt, illetve az időnk most kezdődik úgy igazán. A következő tíz esztendőhöz kívánok mindenkinek jó erőt, jó egészséget. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen, elnök úr. Felkérem Nagy Andort, az Országgyűlés Fenntartható fejlődés bizottságának alelnökét, hogy mondja el gondolatait.

Nagy Andor, az Országgyűlés Fenntartható fejlődés bizottságának alelnöke

NAGY ANDOR, az Országgyűlés Fenntartható fejlődés bizottságának alelnöke: Köszönöm a szót, elnök úr. Még két előadást kell kibírniuk, aztán jön a várva várt szünet. Többször veszek részt ilyen konferenciákon, és mindig el szoktam mondani Láng István professzor úrnak a nagybecsű mondását, hogy minden olyan tanácskozás, amelyik két és fél óránál tovább tart, az alkotmányellenes. (*Derűltség.*) Úgyhogy mi már közeledünk az alkotmányellenesség határához, és ilyenkor, amikor már három órája ülünk a széken – bár a rutinosabbak már kimentek mosdóba meg kávé inni –, egy előadó mit tud csinálni; erre két módszert találtam ki. Az egyik – ezzel most nem élek –, láttam már olyan előadót, aki ilyenkor fölállít mindenkit, és két perc tornázás van. Ezt egy hölgytől tanultam; ez egyébként egy hölgytől elfogadható, én ezzel nem élnék. A másik pedig, hogy bedobunk egy viccet; én ezzel szeretnék kicsit mosolyt csalni az arcukra. Ezt a vicces történetet az a vidékjáró körút ihlette, amelyen részt veszel, államtitkár úr, ez most már talán a negyedik alkalom, összesen hat helyszínen.

A történet egy amerikai professzorról szól, aki felkérést kap arra, hogy tartson előadást tíz helyszínen. El is fogadja, de a professzor retteg a repüléstől, és Amerika nagy ország, ezért fölbérel egy gépkocsivezetőt, és bejárják Amerikát keresztül-kasul. Minden helyszínen megtartja az előadását a professzor, a gépkocsivezető illedelmesen mindig leül az utolsó sorba, meghallgatja őt, és a negyedik-ötödik előadás után már úgy érzi, hogy ő már majdnem mindent tud. S amikor elérkeznek a tizedik helyszínre, azt mondja a professzornak: professzor úr, ez az utolsó alkalom, eddig mindig becsületesen végighallgattam, nem engedné meg, hogy megtartsam maga helyett az előadást? A professzor gondolkodik, hát, végül is ő is szereti a tréfát – legyen! Eljuttassák azt, hogy a gépkocsivezető kimegy a mikrofonhoz, a professzor leül a hátsó sorba, és a professzornak álcázott gépkocsivezető nagy sikerrel megtartja a professzor előadását. De jönnek a kérdések. (*Derűltség.*) Az első kérdés még olyan, amit a gépkocsivezető hallott, arra is tudja rutinból a választ; a második is ilyen, még a harmadik is. No, de a negyedik kérdésre már nem tud válaszolni. Meghallgatja a kérdést – mit csinál? Azt mondja a kérdést feltevő fiatalembernek: ide figyeljen, fiatalember, ez egy olyan egyszerű kérdés, hogy ott az utolsó sorban ül a gépkocsivezetőm, majd ő fogja megválaszolni. (*Derűltség.*)

Úgy érzem magam én is egy kicsit már, mint egy ilyen gépkocsivezető, hallgatva a sok előadást. Nagy okosságokat nem akarok szólni, nekem is van megírt beszédem, de amikor már ennyit ülünk egy helyben, akkor az ember kímélje meg a hallgatóságot, és becsülje is meg azzal, hogy nem beszél hosszú ideig. Egy dolgot szeretnék mondani, a jelentőségét látva ennek a stratégiának. Azt gondolom – Ángyán professzor úrnak mondom ezt –, hogy ezért már érdemes volt bejönni a politikába. Olyan nagy szavakat azért nem mernék mondani, hogy érdemes volt megszületni, de aki egy ilyen teljesítményt összehoz – gondolom, emögött persze van egy csapatmunka –, az azért egy komoly teljesítmény. Őszintén mondom, örülünk neki, hogy ez van, de azért egy stratégia sosem csodaital. Mi, magyar Asterixek nem úgy vagyunk, hogy ezt most elfogadjuk, bevesszük, aztán majd építünk egy jó nagy, erős országot. Én is részt vettem több ilyen vitán; Nógrád megyében vagyok egy olyan térségben országgyűlési képviselő – bár a kinézetem nagyon urbánus, főleg ha így öltönyben jelenek meg –, ahol 49 falu van, 80 fős lélekszámú település is van, a legnagyobb 6500 fős, Szécsény. Érdekes egyébként ez a „vidék” kifejezés, mert ki is a vidéki Magyarországon? Mert egy nem szécsényi azt mondja, hogy én vidéken lakom – most Budapesthez képest vidék a vidék, vagy a nem városi a vidéki? Ez csak zárójeles megjegyzés. Szóval, azt akarom csak mondani, hogy azt tapasztalom, hogy fontos dolgok ezek a stratégiák, hiszen ezek olyanok, mint egy piramis; utána az általunk meghozott döntéseket ebbe a piramisba be lehet rakni. Ugyanakkor annyi problémával küzdenek a mindennapi életben az emberek, nyomorognak, nem tudnak kijönni a fizetésükből; nemcsak a gazdák – ők is, megvan a maguk apró-cseprő problémája. És látom rajtuk, hogy meghallgatják ezeket a stratégiákat, de rögtön utána jönnek oda, hogy Andorkám, akkor intézd már el ezt, mert igazából őket más problémák gyötrik. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy ezekre nincs szükség, mert a stratégia egy jó vezető, hiszen segít utána a döntéseket meghozni, de foglalkoznunk kell a napi problémák megoldásával is. Mert ez az ország most olyan állapotban van, hogy egyszerre kell ezt is csinálni, meg a kormánzatnak egyszerre kell apró-cseprő ügyekkel is foglalkoznia, hiszen az embereket igazából - valljuk be! - azok érintik.

A Fenntartható fejlődés bizottság alelnökeként külön jónak tartom azt, hogy a fenntarthatóság gondolata ennyire megjelenik ebben az anyagban. Ma divatos ezt a „fenntartható fejlődés” kifejezést használni, sok mindent értenek alatta, mindenféle definíciók vannak. Azt állítom, hogy az, hogy ebben a stratégiában a környezetvédelem egy a fenntartható fejlődés ekkora jelentőséget kap, az egy jó irány. A környezetvédelem össze lett vonva, voltak is ebből politikai viták, hogy miért nincs önálló minisztérium, és kormánypártiként jómagam is próbáltam érveket kitalálni arra, valljuk be őszintén, hogy el tudjam mondani, ebben mi a jó. És azt gondolom, hogy van benne jó is, többek között hogy ez a stratégiában látszik. Ha most nem egy minisztérium lenne, hanem kettő, akkor ez a stratégia valószínűleg nem foglalkozna ennyit a környezetvédelemmel. Meg abban is, hogy a vízüggyel egy helyen van, abban is rengeteg jó dolog van.

Valamennyien tudjuk, sok szakember ül ebben a teremben, hogy minden nemzetgazdaságnak alapvetően három erőforrása van: van a termőföld, amelyen élelmiszert állít elő, van a víz meg az energia. Mi termőfölddel jól állunk, szerencsés ország vagyunk, becsüljük is ezt meg! Az energiáról Bencsik államtitkár úr sokat beszélt. A vízről is esett szó, de talán ez az a terület, amelyhez egy-két gondolatot hozzátennék, aztán lassan én is befejezném.

Az is elhangzott, hogy a víz stratégiai eszköz. Mi itt a Kárpát-medencében egy olyan helyen vagyunk, egyfajta lavórban ülünk - ezt a szót szokták használni a vízügyi szakemberek -, ahol egyidejűleg szenvedünk attól, hogy néha nagyon sok víz zúdul ránk, majd hónapok múlva pedig attól, hogy nincs elég vizünk. Le van írva ebben az anyagban, hogy a Homokhátságtól alig 20-30 kilométerre lévő területeken - a Homokhátság a sivatagosodástól szenved - óriási belvizek pusztítanak. Tehát ebben az országban nem lehet úgy kezelni a

vízügyi problémát, hogy nincs egyidejűleg egy aszálystratégiánk, a kettőt össze kell tolni - és ebben a stratégiában is van erre utalás. Többek között ezért is jó, hogy ezek a területek most együtt, a Vidékfejlesztési Minisztériumban vannak. A szakemberek mindig azt mondják, hogy az árvízre mindig akkor kell elkezdni felkészülni, amikor aszály van, az aszályra meg akkor, amikor árvíz van. A kulcsszó, a megoldás egyébként a vízmegtartás, a tározóépítés, az öntözés - ezek is szépen le vannak írva -, ezek persze pénzbe kerülnek, nem olyan egyszerű ám ezeket megcsinálni, mint ahogy gondoljuk, de valóban ez a kulcs. Magyarország esetében több víz folyik ki az országból, mint amennyi bejön - ezt is vízügyi szakemberektől hallottam -, ami csak önmagában egy ellentmondás. Nem tartjuk meg a vizet olyan mértékben, ahogy Magyarország stratégiai érdekei azt megkívánnák. Meg kell tartani a vizet - de ez is benne van a stratégiában.

Bencsik államtitkár úr nem nevesített egy problémát, hanem nagyon szépen körülírta. Én hadd zárjam azzal a hozzászólásomat, hogy két problémát őszintén bedobnék, mert kicsit gyanús nekem, hogy mindenki dicséri ezt a stratégiát, (*Ángyán Józsefnek:*) nem tudom, neked nem az-e - bár majd lesznek ellenzéki hozzászólók, és ők biztos elmondják a feltehetően jogos észrevételeiket. Bencsik államtitkár úr nem mondta ki azt a szót, hogy „visszasajtolás”, de valójában erről beszélt, és (*Farkas Sándornak:*) ránézek Sándorra, aki egy olyan vidékről jön, a Dél-Alföldről, ahol a kertészettel foglalkozó emberek jó része az üvegházait termálvízzel fűti. Bencsik János világosan elmondta, hogy itt párhuzamos vízhasználatok vannak, a termálvizet használhatjuk gyógyvízként is, használhatjuk kertészeti célokra, fűtésre is, illetve lehet energetikai hasznosítása is, de most vissza kell sajtolni. Sándor meg azt mondja, hogy ha őneki vissza kell sajtolnia, nem éri meg kertészkedni. Ezt csak így bedobom, majd megválaszolják az okos emberek.

A másik dolog pedig, amit még... Nem, a másikat el sem mondom, mert lejárt az idő, megkímélem önöket ettől. Köszönöm szépen a figyelmet. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen, alelnök úr.

Hanó Miklós országgyűlési képviselő úr a Kisgazda Polgári Egyesület alelnökeként mondja el gondolatait. Parancsolj, Miklós!

Hanó Miklós országgyűlési képviselő

HANÓ MIKLÓS országgyűlési képviselő: Köszönöm szépen. Utolsóként szólok, nem is leszek túl sportszerű... (*Közbeszólások: Nem az utolsó!*) Ebéd előtt.

ELNÖK: Nem, nem.

HANÓ MIKLÓS országgyűlési képviselő: Nem leszek túl sportszerű, mert a csabai kolbászról fogok beszélni, és, gondolom, ez egy kicsit mindenkit gerjeszteni fog. (*Derültség.*) Tehát én vagyok a csabai kolbász reklámembere, Békéscsabáról jöttem. '78-ban végeztem Szegeden, az Élelmiszer-ipari Főiskolán, de '78-tól gazdálkodom is - akkor még nem volt föld, most van föld - őstermelőként - ezt csak azért mondom, hogy mindkét részét átlátom. Egy-két gyakorlati dolgot szeretnék elmondani.

Ángyán professzor úrral, mielőtt kormányra került ez a kormány, elég sokat jártuk a vidéket, és beszélünk arról, hogy mi a baj és mi a megoldás. Bajnak alapvetően azt látom, hogy a piacszerző privatizációval tönkrementek az élelmiszeripart. Ebben benne volt egy-két kormány, és sajnos ennek a levét isszuk most. Békéscsaba - és most kanyarodok Békéscsabára - egy nagy mezőváros, ahol az elmúlt időszakokban bezártak egy tejüzemet, egy malmot, a Barnevált, egy húsüzemnél megszüntették Békéscsabán a vágást, most külföldi kézben van az a feldolgozó, amely nem vág sertést, és mindjárt mondom a kolbásznak a lényegét: és a

Gyulai Húskombinát 5 éve nem vág sertést, miközben most lett elfogadva, hogy a csabai és a gyulai kolbász helyi eredetvédett termék (*Derültség.*), ahol helyi sertéseket kellene vágni. Én azt mondom, hogy a sertés stratégiai kérdés, kevés hangsúly van rajta az anyagban - ezt most kicsit negatívumként mondom -, még jobban ki kellene emelni, de egyébként elfogadom a stratégiát, nagyon jó a stratégia, csak annyit ér a stratégia, amennyi abból megvalósul, és minél gyorsabban meg kellene valósítani, mert lemaradunk mindenről.

Én úgy gondolom, az élelmiszeripart itt újra kellene indítani, és - egy kulcsdolog van benne - termelői kézbe kell adni. Ha ezt nem adjuk termelői kézbe, akkor mindig kiszolgáltatottak leszünk. Én úgy gondolom, hogy egy nagyon fontos dolog van - és erre mindenkinek a figyelmét felhívom, aki kormánytag, államtitkár, egyebek, de elsősorban Ángyán professzor úrét, hisz ezt ő alkotta -: hogy ehhez pénz kell. Ha nem is ad direktben pénzt az állam, de adjon kormánygaranciás hitelt, segítse azt, hogy kisebb üzemek újrainduljanak, vagy hogy újak jöjjenek létre, de feldolgozóipar kell. Azért lett annyi munkanélküli Békéscsabán és vidéken, mert abból a nagy feldolgozóiparból több ezren kiestek például Békéscsabán is, de akik oda bedolgoztak, betermeltek, akik vízi szárnyasokat, egyebeket állítottak elő, azoknak is megszűnt a munkájuk.

Úgy gondolom, hogy nagyon jó adottságaink vannak, nagyon dolgozó emberek vannak, a mi parasztjaink nem rózsadombi nejlonparasztok (*Derültség.*), hanem dolgozók, én is közülük való vagyok, minden nagyszülőm parasztember volt, a szüleim pedagógusok, hál' istennek élnek, nekem '78-tól tanyám van, 40 hektáron gazdálkodom, átlátom mindkét részét. Ha jó Csabai kolbászt csinálunk östermelőként, de ezt üzemben is meg lehet csinálni, prémium minőséget, gondolom, azt itt önök közül mindenki megenné. Azt a bizonyos áruházlánci gazdaságot meg nem hiszem. (*Derültség.*) Hölgyek is vannak: egy krumplileves egy darab kolbással isteni, mással, gazdasággal nem biztos, mert keserű, avas. Minden szemét bejut ebbe az országba, nemcsak kommunális, hanem élelmiszernek nevezett szemét is. Régebben, akkor, amikor még jól működött az élelmiszer-gazdaság, az importanyag, amit feldolgoztak, 30 százalék volt, most 70. Miről beszélünk? Tehát nem a saját alapanyagainkat dolgozzuk fel. A piacvédelem is nagyon fontos tehát. Jött ebbe az országba dioxinos csirkehús, disznóhús, aflatoxinos paprika, melaminos tejpor. Miről beszélünk? Ezek mind mérgezik az itt élőket. Olyan adalékokat adnak, amelyek rákkeltők. A rák legnagyobb növekménye az emésztőrendszeri rákban van. Ez mind ebből ered. Én otthon csak konyhasóval sózok. Itt hívom fel mindenkinek a figyelmét a nitritre. Nézzük csak a vizeket! A nitritben húst pácolnak egyébként még most is. Gondolkozzunk már egy kicsit!

Ami nagyon fontos: az öntözőrendszer, amit elmondták. Ez egy nagy program lehetne, mondjuk az Alföldet öntözhetővé lehetne tenni, de a belvizet is el lehetne ezzel vezetni - ezt többen elmondták, nagyon fontosnak tartom.

Jön be a GMO-s termék. Ugyan mi GMO-t nem állítunk elő, de a tápokban GMO-szója van, a felvágottakban GMO-szója van, tehát ezek mind olyan dolgok, amelyeket nekünk le kell törnünk. Ezek az előző időszak eredményei.

A piacszerző privatizációról még egy dolgot hadd mondjak! Cukorgyár. Békés megyében kettő volt: Sarkadon és Mezőhegyesen. Nincs.

Mit nem mondtam még, hogy be is fejezzem? Áruházláncok. Olyan megalázóan teszik tönkre a gazdaságunkat az áruházláncok, hogy az nem igaz. Igaz, hogy azt mondják, hogy azért, mert olcsó terméket akarnak adni, de termelői ár alatt veszik meg a termékeinket. Felháborító.

Termőföld. Egy nagyon lényeges dolog, ezt még nem nagyon hallottam. A termőföldnél, igaz, hogy minket lehazaárulóztak ott a jobbikos képviselőtársaink, de én úgy gondolom, hogy a magyar földet, ha az nyereséget termel, a magyar paraszt soha el nem adja. Ne csak azt nézzük, hogy ki vehet - ki adja el? Ha jövedelem van a mezőgazdaságban, ha értéket hozunk létre, és abból meg tud élni a család, a gazdaság, a vidék, eszébe nem jut annak

a gazdának, ha igazi gazda, hogy eladja! A spekulánsok meg úgyis eladják, ha el akarják. Úgyhogy ezt fontosnak tartom.

Valamikor 10 millió sertés volt ebben az országban. Most 2,5! Abrakfogyasztás. Vissza kell hozni azt a rendszert, amit itt megint elmondtak, és a stratégia is tartalmazza, hogy legyen egyensúly az állattartás és a gabonatermesztés között. Ráadásul az állattartáshoz nem kell 6 millió forintot fizetni egy munkahely létrehozására. Egy csomó embernél megvan, csak piaci védelmet kell nekik biztosítani, hogy meg tudják ezt termelni, és legyen belőle jövedelem. Nincs jövedelem a magyar mezőgazdaságban, ez a legnagyobb baj! Ha jövedelemképződés van, akkor van kilábalás, és akkor van elmozdulás.

Tovább nem is húzom az időt. Úgy gondolom, nagyon fontos, még egyszer, a vidéknek a feldolgozóipar. Ide más nem nagyon jön; mikroprocesszorgyár meg egyebek nem hiszem, hogy Békéscsabára jön, autópályánk sincs, meg semmi, de mindegy. Ha a feldolgozóipar megindul, akkor nekünk van megélhetésünk, mert akkor a mezőgazdaság újra lendületbe tud jönni.

Köszönöm szépen. (*Taps.*)

ELNÖK: Nagyon szépen köszönöm Hanó Miklós gondolatait.

14 óránál előbb nem tudunk szünetet tartani, mert úgy van szervezve a program, a meghívóban is ez szerepelt, ezt szeretném jelezni.

A parlamenti pártok országgyűlési frakciói képviselőinek megszólalásai jönnek a következő blokkban. Nagyon szépen köszönöm ennek a blokknak az előadónak a türelmet és az értékes hozzászólást.

A parlamenti pártok országgyűlési frakciói

Font Sándor (Fidesz)

Elsőként a Fidesz került feltüntetésre. Én magam a konferencia megnyitásakor a legfőbb gondolatokat elmondtam a kibocsátott vidékstratégiáról. Két mondatot engedjenek még meg. Ahhoz, hogy ennek a stratégiai programnak a céljai megvalósuljanak, elsődlegesen a hazai fogyasztók visszaszerzését kell elérnünk, valamint el kell hitetnünk a világgal, hogy Magyarország tiszta agrárkörnyezetben képes tiszta élelmiszert termelni, és ezzel nagyjából minden helyreállna.

A program szerint szeretettel köszöntöm Sáringner-Kenyeres Tamást a KDNP részéről; Ficsor Ádámot az MSZP részéről; Varga Gézát a Jobbik képviselőjében; és Szabó Rebekát az LMP képviselőjében. Ilyen sorrendben kérem őket gondolataik elmondására.

Tehát Sáringner-Kenyeres Tamás következik, a KDNP-frakció képviselőjében.

Sáringner-Kenyeres Tamás (KDNP)

SÁRINGNER-KENYERES TAMÁS (KDNP): Köszönöm a szót, elnök úr. Tisztelt Meghívottak, Vendégeink! Mint a Kereszténydemokrata Néppárt országgyűlési képviselőjének és a Mezőgazdasági bizottság tagjának kellene nyilatkoznom erről a stratégiáról. Első, bevezető mondatként annyit tudok mondani, mint a kormánypárt koalíciós partnere én a legnagyobb tisztelettel olvastam és a pozitívumokat próbáltam meglátni ebben a stratégiában. Nem volt nehéz feladat, mert tele van olyan célkitűzésekkel, amelyekkel maximálisan egyet tudunk érteni. Azokat a különbségeket igyekeztem megtalálni benne, ami esetleg kimaradhatott, vagy további figyelmet igényel az elkövetkezendő időszakban. Nem mondom, nem volt könnyű feladat. Ángyán professzor úrnak, tanár úrnak – nem tudom, melyik kifejezést szereti jobban – teljes tiszteletem az anyag elkészítéséért.

Általában el tudjuk mondani, hogy a vidék az ország sikereinek és kudarcainak a helyszíne, egy olyan hely, amely alapvetően meghatározza az országunk sorsát az elkövetkezendő időszakban, és ez mindig így volt a történelem során, a múltban is, és reméljük, így lesz a jövőben is. A legfontosabb értékeink, a benne rejlő potenciálok mind vidéken vannak. Többek között a föld rendkívül fontos kérdés, Semjén elnök úr is beszélt külön erről a kérdéskörrel, hogy a magyar föld védelme, annak megőrzése, nem utolsósorban, ha mód és lehetőség van rá, magyar tulajdonban történő megőrzésének igen fontos szerepe van, nemcsak a mi szempontunkból, a nemzetársaink szempontjából, hanem a magyar nemzet további boldogulása szempontjából is.

A víz kérdéskörét többen érintették, nagyon sokan nagyon sokfélét beszéltek róla. Bár tudjuk, de nem vagyunk kellően büszkék rá, ezt mindenhol el kellene mondani, hogy Magyarország ivóvíz vonatkozásában nagy hatalom. Az átfolyó vizek kapcsán is nagyon jól állunk, erről korábban említést tettünk. De ezen kívül a vidék fejlődése szempontjából nagyon fontosak a gyógyvizeink is. Nyugodt lelkiismerettel mondhatjuk azt, hogy ilyen kis területen, mint Magyarország, ilyen sok és ilyen sokféle gyógyvíz Európában szinte sehol nem fordul elő. Ennek is rendkívüli jelentősége van a vidék fejlődése szempontjából, hiszen ezek a vizek nem mind Budapesten törnek föl, hanem többek között az én megyém, Zala megye is büszkélkedhet a hévízi, zalakarosi és egyéb gyógyfürdők európai szintű kvalitásával és gyógyító hatásával.

Mint kereszténydemokrata képviselő, a teremtett környezettel kapcsolatban az a véleményem, hogy mindent meg kell védeni, ami az emberrel kapcsolatos, az individuum van a középpontban, és amit annak érdekében teszünk, hogy az egyént és a boldogulását megvédjük, illetve az egyéneken keresztül a családot és a csoportokat, a kistelepülési csoportokat vagy a nagyobb települési csoportokat megvédjük, az minden hasznos és számunkra elfogadható. Az én szűkebb szakmai területem a növényvédelem, én leginkább ebben vagyok jártas, hiszen ezt tanultam a korábbi időszakokban. Ez a kérdéskör is előfordul a stratégia megfogalmazásában. Amikor a keresőt végigfuttattam rajta, nyolc alkalommal jelent meg a „növényvédő szer” fogalma a koncepcióban. Ez egy kicsit, lehet mondani azt is, hogy kevés, lehet mondani azt is, hogy untig elegendő. Olyan szempontból lehet kevés például, hogy az európai uniós országokban lényegesen többet kell beszélni a növényvédelemről, azért, mert kevésbé szabályozott, mint Magyarországon. Ez tehát azt jelenti, hogy ne ejtsünk róla túl sok szót, hiszen működik egy olyan rendszer, amivel, nyugodtan mondhatjuk azt is, hogy példát mutatunk Európának. De két hét múlva érkezik Oroszországból egy csoport, akik kifejezetten ezt szeretnék megvizsgálni, hogy Magyarországon hogyan működik ez a rendszer, és a benne rejlő pozitív értékeket szeretné átvenni.

Hogy milyen hatása van a vidékstratégiára? Természetesen az élelmiszerekben előforduló szennyezőanyagok csökkentésén keresztül jelenik ez meg. Milyen piaci lehetőség van a továbbiakban? Ismerjük e tekintetben az ökotermékek felsorolását. Bejöhethet egy újabb csoportosítás, amely külföldön már megszokott csoportosítási forma, ez az integrált termék. Azt is külön polcra lehet helyezni, azt is magasabb áron lehet eladni, mint ahogy el tudják adni az egyéb védelemmel ellátott növényeket, termékeket, ami az asztalunkra kerül.

Természetesen azzal, hogy kijelentettük, hogy Magyarországon a növényvédelem jól szabályozott, ezzel egy kis dicséretet adtunk magunknak, de ez nem jelenti egyúttal azt, hogy nem kell semmit sem tennünk.

Van még bőven feladat a növényvédelem vonatkozásában, én többek között ilyen feladatnak látom magának a hálózati rendszernek a továbbfejlesztését, azoknak a szakértőknek a képzését és vidéken történő, folyamatos feladattal való ellátását, akik segítik a gazdálkodót abban, hogy mindig és mindenkor optimális mennyiségben vegye igénybe a növényvédő szert. Miért fontos ez? Szintén azért, hogy olyan figyelő tekintetek

legyenek a felhasználáson, amelyek garantálják a fogyasztónak azt, hogy az adott termék, amely az asztalára kerül, tiszta, növényvédő szerekéntől mentes, vagy csak olyan mértékben fordul elő benne esetleg káros anyag, ami egy elfogadott norma szerint megengedhető.

Ehhez a gondolatsorhoz kell még azt is hozzáfűzni, hogy sajnos nagyon nehéz helyzetben vagyunk. Magyarország egy intenzív mezőgazdaságot folytató ország, ahol nagyon sok termék nagyon jó minőségben megterem. Az Európai Unióban az egyes hatóanyagokat folyamatosan vonják ki, ami számunkra olyan nehézséget is előidéz, hogy bizonyos növények védelme rendkívüli nehézségek közé került. Arra is figyelemmel kell majd lennie a mezőgazdasági vezetésnek és annak, aki a jövőnket meghatározza, hogy a helyi lokalitásokat kellőképpen érzékeltessék az európai uniós hatóságokkal, azzal, hogy magyarországi régiós körülmények között milyen hatóanyagokat kell engedélyeztetni vagy engedni használni, ahhoz, hogy a termelést teljes biztonsággal lehessen végezni. Példának tudnám mondani azt, hogy ahol az eper nem terem meg, azokat az országokat nem nagyon rázza meg, hogy az epret védő növényvédő szerek, gombaölő szerek egy jelentős részét visszavonták. Ők nem foglalkoznak vele, míg Spanyolországban, Magyarországnak vagy Görögországnak, tehát a déli, európai részeken ez igenis egy nagyon fontos kérdéskör, hiszen ezekben a régiókban termelik a legnagyobb mennyiségben az epret.

Nem szeretném igazából az időt húzni, hiszen tényleg az utolsó pillanatokban vagyunk ebéd előtt, de mindenképpen szeretném még egyszer megköszönni a terv elkészítését. A részletes kidolgozás során nyilván sokat fogunk még egyeztetni mind bizottsági szinten, mind pedig a parlament területén és ahol megbeszéljük a kérdéseinket. Én nagyon sok észrevételt kaptam, többek között a szakmai kamarámtól, a Magyar Növényvédő Mérnöki Kamarától is, amelyeket majd a későbbiekben jó szívvel fogok ajánlani a törvényalkotás, illetve a bizottsági munka során kollégáimnak, az országgyűlési képviselőknek. *(Az elnök csenget.)* Így, hogy koccant is a pohár, és lejárt az időm, megköszönve az önök figyelmét ajánlom figyelmükbe a gondolataimat. Az államtitkár urat pedig a Kereszténydemokrata Néppárt teljes körű segítségéről biztosítom a törvényalkotási folyamat és a megvalósítás során is. Köszönöm a figyelmet. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen Sáringer-Kenyeres Tamásnak.

Ficsor Ádámot kérem hozzászólásra az MSZP-frakció képviselőjében.

Ficsor Ádám (MSZP)

Ficsor Ádám (MSZP): Köszönöm szépen. Én is nagy tisztelettel köszöntöm önöket. Értelmes és hasznos vita volt, azt hiszem, az eddigi... *(Közbeszólások: Nem hallani!)* Megint nem jó a mikrofon? Akkor próbálok addig hangosan beszélni... *(Közbeszólások: Közelebb!)* Közelebb? Így jobb? *(Közbeszólások: Igen.)* Jó.

Több hozzászóló is a hosszú távúság igényét emelte ki ezzel a stratégiával kapcsolatban, az egyik legfőbb erényeként feltüntetve, hogy egy 10 éves perspektívájú és reményeik, reményeink szerint egy olyan stratégia tud születni, amely valóban a következő éveket, évtizedet egyfajta iránytűként tudja szolgálni. Azt hiszem, hogy ez mindenképpen egy kívánatos cél, és mindannyiunknak tennünk kell ennek érdekében. Azt hiszem, hogy annak, hogy egy ilyen anyag, egy ilyen stratégiai anyag valóban hosszú távon is maradandó legyen, és valóban iránytűként tudjon szolgálni, egy alapvető feltétele van: hogy törekedni kell mögötte a konszenzusra. Félreértés ne essék, nem a politikai konszenzusra, és nem pártokról beszélek itt, hanem azokkal a szereplőkkel, azokkal az emberekkel kell erre törekedni, akiről oly sokan szóltak már ma itt, akiknek ezt a stratégiát meg kell majd valósítaniuk, akiknek ezt végre kell hajtaniuk, akiknek ez a mindennapi életét befolyásolni fogja. Azt hiszem, ennek egy alapvető feltétele, hogy ne meglévő struktúrák szétverését, hanem sokkal inkább a

szükséges átalakítását szolgálja. Azt hiszem, ennek fontos eleme az, hogy ne a torta újraosztásáról, hanem a növeléséről szóljon.

Én nem tudom ma megítélni, hogy ez a stratégia megfelel-e ennek a konszenzusra törekvésnek, ezt az élet fogja eldönteni. Az ember, vidéken járva, fontos, meghatározó vidéki szereplőkkel beszélgetve legalábbis hall olyan hangokat is, hogy úgy érzik néhányan, hogy kimaradtak ebből a stratégiából. Az, hogy 6 vidéki fórum van arról, hogy milyen is legyen ez a stratégia, az persze... Rengeteget vitatkoztunk annak idején az államtitkár úrral arról, hogy hány rendezvényt kell ahhoz tartani, hogy egy társadalmi vitát társadalmi vitának tekinthessünk, és azt hiszem, az államtitkár úrnak igaza volt, nem a rendezvények száma, az ott részt vevők száma a kizárólagos indikátor, hanem az, hogy a stratégiaalkotó befogadó-e, befogadóan figyeli-e ezt a vitát. Ezt kíváncsian várjuk.

Ami benne van a stratégiában - ami benne van a stratégiában! -, annak a jelentős része, azt hiszem, támogatható. Csak a legfontosabbak ezek közül, amelyek kapcsán határozott és egyértelmű támogató kijelentést szeretnék tenni: a feldolgozottsági szint növelése egy jó stratégiai cél. Hazánk GMO-mentességének a megőrzésében mindig is konszenzus volt, a jövőben is legyen konszenzus! A föld nemzeti hatáskörben tartása megint egy jó cél, támogatható cél. A térszek, az összefogás erősítése, erre forrás áldozása, ennek a szemléletnek az előtérbe helyezése megint csak támogatható. Ezeknek egy jelentős része, azt hiszem, még csak meg is valósítható. Amik ez után jönnek, azok szintén támogatható célok, de azért jóval nehezebbek lesznek: az ügyfélbarát hivatalokra, az állattenyésztés növekvő arányára, az erdősítés folytatására gondolok. Ezek mind-mind olyan célok - és még sorolhatnék többet is -, amelyek kapcsán szeretném, ha világos lenne, hogy azt hiszem, parlamenti konszenzus van, de még lesznek rajtam kívül is hozzászólók, és azt hiszem, hogy a vidéki népesség körében, Magyarország körében is konszenzus van.

Van azonban egy olyan jellemzője ennek a stratégiának, ami inkább arról szól, hogy mi az, ami nincsen benne, és szerintem ez ad elsősorban aggályokra okot. Egyfajta paradigmaváltást hirdet ez a stratégia - hozzáteszem, hogy a világ tendenciájától nem teljesen eltérően. Egy világgazdasági válság, egy globális világgazdasági válság volt, részben talán még benne is vagyunk, ami után mindenhol keresik az utat. Új út keresése zajlik, új gondolatok jönnek be. Hogy teljesen világosan fogalmazzak: én is osztom azt, hogy a fenntarthatóságnak, a lokalizációnak növekvő szerepe kell hogy legyen egy agrárstratégiában, egy vidékstratégiában. Ugyanakkor véleményem szerint itt a ló túloldalára való átesés esete forog fenn, mert nagyon-nagyon sok minden kimaradt. Azok, amik benne vannak - még egyszer mondom -, támogatható és jó dolgok, ugyanakkor ne higgyük azt, hogy megdőltek a legalapvetőbb emberi viselkedésre jellemző közgazdasági összefüggések, az eddigi hozzászólók is azt erősítették meg, hogy akkor lesz perspektíva a vidéki lét, akkor fognak fiatalok vidékre költözni, hogyha ebben jövedelmezőséget látnak. Jövedelmezőséget akkor fognak látni, ha a piacon helyt tudnak állni. A piacon akkor fognak tudni helytállni, ha költséghatékonyan fognak tudni termelni. Ezek olyan alapvető összefüggések, amelyeket szerintem nem kellően vesz figyelembe, nem kellően domborít ki ez a stratégia.

Ha a globális folyamatokra nézünk, azt hiszem, hogy nagyon-nagyon sok fontos globális folyamat van, de az egyik legjellemzőbb mégis csak az, ami egy félmondatban megjelenik a stratégiában, csak azt hiszem, nem vonja le ebből a kellő konklúziót, hogy 10 milliárd embert kell hamarosan ezen a Földön ellátni. Egy olyan potenciálú, egy olyan agrárpotenciálú országnak, mint Magyarország, ez mindenképpen egy lehetőség. Ezt mindenféleképpen úgy kell felfogni, azt hiszem, hogy egy termelésközpontú stratégiára is szükség van. Nem elvitatva azt, hogy ennek a termelésközpontú stratégiának végeredményben az emberekről kell szólnia, hogy annak fenntarthatóan kell az erőforrásokkal gazdálkodnia, muszáj a termelésre odafigyelni.

Ne feledjük, gyakran úgy beszélünk, hogy ha valaki, aki semmit nem tud a magyar agrárgazdaságról, beülne ide, akkor azt hinné, hogy itt egy olyan helyzetről van szó, amikor Magyarország egy jelentős nettó importőr mezőgazdasági és agrártermékekből. A teremben ülők mindannyian tudjuk a statisztikát, hogy nettó exportőr ország vagyunk a mezőgazdasági és az élelmiszertermékek területén. Ez mégis csak tény. Egyébként hozzáteszem, hogy az indikátorok már egyfajta realitást tükröznek. Az indikátorok között azt olvashatjuk, hogy a helyi termékek forgalmazási aránya 2015-re 7-ről 12 százalékra fog nőni. Ez egy reális, helyes és megvalósítható célkitűzés. Csak könyörögve kérem, hogy azzal a 88 százalékkal is foglalkozzon valaki! És ez a stratégia szerintem azt nem adressálja kellőképpen.

Ne feledjük azt a számot sem, hogy miközben retorikában, szónoklatban Dél-Amerikáról, tőkés társaságokról beszélünk, a magyar mezőgazdasági termelés 98 százalékát kis- és középvállalkozások adják az európai uniós klasszifikáció szerint. 98 százalékát! Azt hiszem, nem ellenségképet kell ezekben a cégekben, ezekben a vállalkozásokban, ezekben a jellemzően nagyobb méretű, gyakran családi gazdaságokban, családi tulajdonú cégekben találni, hanem ezekkel a kooperációt, az együttélést és ezeknek is a támogatását kell megtalálni.

Nem tartom ugyanakkor reálisnak azt az indikátort, ki kell hogy mondjam, bár nagyon jó lenne, ha ezt sikerülne elérni, és minden örömmel szurkolni fogok neki. De hogy 700 ezer ember fog megélni az időszak végére mezőgazdaságból, ha egy nagyon gyors számítást végzünk, ez azt jelenti, hogy átlagosan valamivel kevesebb mint 8 hektár termőföldből kellene hogy megéljen egy ember. Nem azt mondom, van olyan modell, amiben 8 hektár termőföldből meg tud élni egy ember, sőt meg tud élni egy család. Van olyan modell. Ki tudja ez tenni az ország területének egy valamekkora részét. De azért nem 5-6 millió hektáron fog ez bekövetkezni! Én azt hiszem, ennek a realitásával gond van.

Összességében én azt látom, hogy lesz sok olyan dolog, amit ez a stratégia fel fog építeni, de az építkezés mellett tízezer számra tudnak megszűnni munkahelyek, ha nem egészítjük ki, nem módosítjuk bizonyos pontokon ezt a stratégiát. Más pontokban hadd mondjak még néhány apróságot.

Szerintem van néhány végrehajthatósági kérdés. Megint csak hadd idézzem államtitkár úrral korábbi vitáimat, aki sokszor megfogalmazta, milyen sok a korábbi vidékfejlesztési programban az 54 darab intézkedés. Itt most, ha jól számoltam, 54 darab stratégiai program van, csak stratégiai programból van 54 darab. Hát, én kíváncsi vagyok arra a vezetői figyelemre, arra a kormányzati figyelemre, arra a költségvetési forrásra, amely 54 darab stratégiai programot fog sikerre vinni. Megint csak azt tudom mondani, a stratégiai programok többségével egyet lehet érteni, szurkolunk neki – kicsit talán soknak tűnik. Lehet, hogy koncentrálni kellene az erőforrásokat.

Mert itt jutunk el a következő ponthoz, hogy iszonyatos forrásokat kell majd e mellé a program mellé rendelni. Ha ez lehetséges lesz, az nagyon-nagyon jó lesz, de az eddigi tevékenysége a kormánynak, az adórendszerrel, amely tízezer számra fog már a jövő évben mezőgazdasági, vidéki munkahelyeket megszüntetni, a felszámolt közmunkaprogrammal, a leállított pályázati rendszerrel, a Széchenyi-tervből kizárt ágazattal, a zárolásokkal – ezek azért nem abba az irányba mutatnak, amerre ez a stratégia mutatni akar.

Összességében azt szeretném megfogalmazni, hogy nem alapvető az elutasításunk ezzel a stratégiával kapcsolatban. Nagyon sok jó és támogatható elem van benne, de kérjük, hogy egészítse ki a kormányzat a versenyképes szektorra való odafigyeléssel, a jelenlegi, meglévő adottságokkal, a meglévő struktúráknak azzal a támogatásával, hogy azoknak, akiknek a globális térben, a globális piacon helyt kell állniuk, helyt tudjanak állni. Mert nagyon nagy kárt tud okozni, ha erre nem fogunk odafigyelni.

Köszönöm szépen. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen én is. Varga Gézát kérem, a Jobbik-frakció képviselőjében.

Varga Géza (Jobbik)

VARGA GÉZA (Jobbik): Elnök Úr! Köszönöm a szót. Tisztelt Tanácskozás! Szeretném leszögezni, hogy a Jobbik Magyarországért vidékfejlesztési koncepciója és a tárgyalt stratégia között nincs akkora különbség, mint amit ez az ülésrend tükrözne. Könnyű egyetérteni a stratégia fő irányjaival, hiszen nagy részük a Jobbik Magyarországért „Radikális változást!” című programjában is megtalálható. Azonban sajnos nem mindegyik. Itt rövid tíz percben nincs mód arra, hogy átfogó elemzést adjunk erről a súlyos anyagról, ezért csak néhány általános és néhány konkrét kiemelés tennék.

Örömmel olvastuk, amikor a rendszerszemléletet hangoztatja a stratégia, nevezetesen, hogy büszke arra, hogy ez akkor végre rendszerszemléletben születik meg. Ugyanakkor, amikor belemegyünk a részletekbe, látjuk, hogy ez alatt a rendszer alatt csupán annyit ért, hogy a növénytermesztést, állattenyésztést, élelmiszer-feldolgozást helyezi egy rendszerbe. Amit mi elvárnánk egy rendszerszemlélettől, az az, hogy azt a nagyobbik rendszert is vegye sokkal jobban figyelembe, mint amennyire teszi ez az anyag. Melyik ez a nagyobbik rendszer? Számos ilyen van, de egyik ezek közül mindenképpen a Közös Agrárpolitika. Az anyagot elolvassván és abban keresvén az arányokat, azt látjuk, hogy ez nem arányos a Közös Agrárpolitikában megfogalmazott célokkal és lehetőségekkel.

Tudjuk, hogy a Közös Agrárpolitikában az 1-es pillér a profitorientált, a pénzközpontú gazdaságot próbálja fejleszteni, míg a 2-es pillér az a típusú vidékfejlesztés főleg, amiről az anyagban szó van. Nos, egyetértve az előttem szólóval, hogy ezt a termelésorientált mezőgazdasági részt azért elhanyagolja ez a program, ennek nyilvánvalóan anyagi vonzata van, és így a megvalósulása kérdéses lehet.

A másik rendszer, amelynek kapcsán kell róla szólni: hiányoljuk belőle a scenáriókat. Tízéves stratégiákat tervez felvázolni ez a program, de tíz év alatt, ha visszatekintünk az előző tíz évre, látjuk, milyen hatalmas változások voltak körülöttünk, milyen hatalmasat változott a világ vagy azok a rendszerek, ha úgy tetszik, amelyekben ezt a stratégiát meg akarjuk valósítani. Nos, tehát ezeket a scenáriókat hiányoljuk, hogy mi van akkor, ha az üzemanyag kérdése így és így alakul; mi van akkor, ha a világ demográfiai állapota így és így alakul; mi van akkor, ha az élelmiszerellátás lehetőségei így és így alakulnak? Tehát ezeket a scenáriókat hiányoljuk, mert ezek mindenképpen befolyásolni fogják és meghatározzák a sikerét a programnak.

Ugyanennek kapcsán hiányoljuk a mérföldköveket. Ugyan '15-re és '20-ra nevesít indikátorokat, de úgy gondoljuk, ahhoz, hogy ezt követni lehessen, és hogy ne kelljen három vagy öt évig úgy hátradőlve tekintetünk erre a programra, hogy na, majd öt év múlva megnézzük, mi történik, ezért egy sokkal részletesebb, legalább az első évre sokkal jobban lebontott mérföldkövekben szeretnénk látni ezeknek a programoknak a megvalósulását, hogy ellenőrizhető legyen az előrehaladás, hogy haladunk-e vagy csak beszélünk róla. Ezt a bizalmatlanságunkat az támasztja alá, hogy a jelenlegi kormányunk mögött azért ott van már több mint egy év, és ha megnézzük ennek a törvénykezésnek a folyamatát, akkor azt látjuk, hogy számos olyan lehetőséget már elhalasztott a kormány, amit megtehetett volna az elmúlt egy év során. Ha azt vesszük, hogy ez a stratégia, amelyről itt ma ünnepélyesen beszélünk és főleg dicshimnuszokban szólunk, azt látjuk, hogy ez a 2012-es költségvetési vitánál merülhet majd fel először. A 2012-es költségvetési vitának a megvalósulása 2013-ban lesz. Tehát eleve már hároméves időarányos lemaradásban leszünk. Ezzel szemben ha megnézzük azt, hogy a tavalyi évben milyen lehetőségeket mulasztott el a kormány, láthatjuk, hogy azoknak a száma jelentős. A Nemzeti Földalap tárgyalásakor elmulasztottuk azt, hogy legalább a Nemzeti

Földalap ne kerülhessen árverés vagy pályázat útján forgalomba. Elhalasztottuk a vízügyi törvény tárgyalásakor a tájgazdálkodási intézmények, a tájgazdálkodási társulások létrehozását; ez az a komplex szemlélet, amelyet ez a program tükrözni próbál, hogy a mezőgazdaság, a vízügy és a környezetvédelem szempontjai harmóniában legyenek egymással. Nem fogadta el a kormány azokat a módosító javaslatainkat, amelyek az osztatlan közös tulajdonra vonatkoztak, annak a kérdésnek a megoldására. És számos olyan van tehát, amit a kormány elmulasztott. Ezek közül a legjelentősebb az, hogy az alkotmányba nem került bele a magyar föld védelme. Tudjuk, hogy bizonyos földjogi tanácsadók óvatosságra intik a kormányt, hogy mert akkor azt majd az Európai Uniónál és az Európai Bíróságnál meg lehet támadni, ha ez az alaptörvényben benne van; de nem értjük, miért ne lehetne megtámadni ugyanilyen okon a kétharmados törvényekbe foglalt védelmet, ha egyszer a kormány őszintén azt gondolja, hogy ezeket ott meg tudja védeni.

Ezek voltak tehát a rendszer jellegű problémáink vagy azokból egy csokor.

Nem használja ki a lehetőségét annak, ugyan említi az élelmiszer-önrendelkezés vagy a helyi pénzek kérdését, de ezeket véleményünk szerint csak azért említi a program, hogy kifizesse azokat is, akik erről az elmúlt egy-két, néhány évben egyáltalán beszéltek. Azért tekintem úgy, hogy ez csak a kifizetése azoknak, akik erről beszéltek, mert úgy fogalmaz, hogy megvizsgáljuk annak a lehetőségét, hogy az EU-tagállamok között megvizsgálható-e annak a kérdése, és a többi, és a többi. Ez tehát nem veszi komolyan azt, hogy az élelmiszer-önrendelkezésünk megvalósításának igenis vannak lehetőségei. Tisztában vagyunk, én magam is tisztában vagyok azzal, hogy nemzetközi szerződéseink és a kereskedelmi megállapodásaink a WTO-n és az Unión keresztül köteleznek bennünket, de ez a program éppen hogy nem veszi figyelembe azt a kettős rendszert, amelyben élünk. Ez a kettős rendszer pedig az, hogy van egy leszakadt, leszakadó vidék-Magyarország, és van egy viszonylag prosperáló, exportorientált, összeszerelő-üzemekre és multinacionális cégekre építő gazdaság, és ennek az átlaga az, ami adja az egészséget. De ha ezt ketté kell választanunk - hiszen a stratégia is igyekszik ezt kettéválasztani, de nem elég határozottan -, az élelmiszer-önrendelkezésért ugyan kell küzdeni az EU szintjén, a tagállamok szintjén, a WTO-szintjén, ugyanakkor a lokális gazdaság erősítésével itt és most már volnának olyan lehetőségeink, amelyekkel az élelmiszer-önrendelkezésnek ezt a szintjét igenis meg lehetne valósítani. Ehhez viszont a helyi pénzek bevezetésének a rendszerét is sokkal komolyabban kellene venni, az abban rejlő potenciált is sokkal jobban ki kellene használni, bátrabban kellene használni, hiszen megfigyelhetjük, hogy a soproni kékfrank - ami eddig az egyedüli magyar pénzhelyettesítő, aminek örülünk, hogy van, és ami modellként ott tud lenni - milyen vegzálásnak és zaklatásnak van kitéve a PSZÁF, az APEH és mindazon intézmények részéről, amelyek nehezé teszik a helyi pénzek dolgát. A stratégiának tehát fel kellene vállalnia azt, hogy egy élelmiszer-önrendelkezésnek a lokális szintjét valósítsa meg egy helyi pénzzel védetten. Ha ezt meg tudná tenni, akkor - mi is úgy gondoljuk - jelentős előrelépés lehetne.

Az energia kapcsán Bencsik államtitkár úr is szólt, elég részletesen, és nagy örömmel hallottam, hogy ő már nem bioüzemanyagoknak nevezi ezeket az üzemanyagokat. Biomassza igen, bioüzemanyag nem, ugyanis a bioüzemanyag szó félrevezető, az azt sugallja, hogy itt valami finom, jó dologról van szó a biotermékekre asszociálva, ugyanakkor viszont ezeket agroüzemanyagnak nevezzük. *(Az elnök csenget.)* Amikor mi ezt javasoltuk az alternatívenergia-törvények tárgyalása kapcsán talán decemberben, akkor ezt a javaslatunkat még lesöpörték. Ma örömmel hallottam, hogy Bencsik államtitkár úr ezt már agroüzemanyagnak nevezi.

Összefoglalva: azt gondoljuk, a fő probléma az, hogy most egy mindenkit kielégítő kívánságlista van előttünk, és mint ilyen valóban térképként kezelhető, valóban megadja a fő irányokat, de jelentős időbeli lemaradásban van, és jelentős rendszerbeli hibái vannak, amiket

sürgősen pótolni kell - talán a végső anyagban ez meg is fog történni. Köszönöm szépen a szót. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen.

A délelőtti blokk utolsó felszólalójaként Szabó Rebekát kérem meg, az LMP-frakció képviselőjében mondja el gondolatait.

Szabó Rebeka (LMP)

SZABÓ REBEKA (LMP): Mindenkit üdvözlök! Tudom, hogy a szünet előtti utolsó előadónak lenni nem kifejezetten hálás feladat, úgyhogy ezért megpróbálom röviden és tömören összefoglalni azokat a dolgokat, amelyeket a Lehet Más a Politika fontosnak tart elmondani a vidékstratégiai koncepció kapcsán.

Igazából a legfontosabb, amit le kell szögezmem, azt hiszem, az, hogy az LMP üdvözlí a vidékpolitikai stratégiában tükröződő paradigmaváltást, ugyanis azt gondoljuk, itt nem csupán arról van szó, hogy most hirtelen a nagybirtok helyett majd a kisbirtokokat szándékozzuk támogatni, hanem arról, hogy a gazdaság, a környezet és a társadalom viszonyát egy helyes keretben, egy helyes szemlélettel nézzük, és ez a stratégia felismeri azt, hogy a környezeti erőforrások teremtik meg az alapot a társadalom működéséhez, s hogy hosszú távon a gazdaság is csak akkor működhet jól, hogyha a természeti környezet, illetve a társadalom is egészségesen működik. Azt gondolom, hogy ebben a szemléletben, ebben a fenntarthatóságot tükröző szemléletben a természeti alap és az emberi közösségek ugyanolyan fontosak kell hogy legyenek, mint az anyagi termelés, és azt gondolom, hogy csak ilyen alapokkal lehet nekiindulni egy új stratégia megvalósításának.

Mindez összhangban van azzal is, amit az LMP megalakulása óta képvisel, és amit programunkban is kifejtettünk már, hiszen meggyőződésünk, hogy csak a természeti adottságokat tiszteletben tartó, a helyi közösségekre alapozó, a holisztikus megközelítési vidékfejlesztési politika lehet sikeres. Régóta hangsúlyozzuk ennek keretében, hogy elengedhetetlen a támogatási rendszer átalakítása oly módon, hogy ne az iparszerű mezőgazdaságnak és a nagybirtokoknak kedvezzen, mint ahogy a jelenlegi struktúra tulajdonképpen ezeknek kedvez, hanem a fenntarthatóan és a több munkahelyet teremtve gazdálkodókat segítse.

Nagyon fontos az olyan gazdálkodási formák segítése, amelyek az adott táji vagy környezeti adottságokkal összhangban vannak, ide kell érteni a komplex vízgazdálkodást is, amellyel egy szemléletváltással a jelenlegi ár- és belvízhelyzetek jelentős része is megelőzhető lenne. Nagyon fontos a természetközeli gazdálkodási típusok, az őshonos erdők, a gyepgazdálkodás, az extenzív legeltetés támogatása. Még két dolgot emelnék ki, amit nagyon fontosnak tartunk, és ami egyébként a stratégiában is megjelenik: az egyik, amiről már sok szó esett, a birtokpolitika és a földkérdés. Nagyon fontos, hogy a föld azé legyen, aki megműveli, és nagyon fontos lenne, amit már többször szorgalmaztunk, hogy a földmoratórium ideje alatt végre megszülessenek azok a jogszabályok, amelyek egyrészt megakadályozzák, hogy külföldi spekulánsok vásárolják fel a termőföldünket, de arra is lehetőséget adnak, hogy megszűnjön az a fajta birtokkoncentráció, ami most jellemző, és hogy a hazai nagytőke se egyfajta befektetési célként tekintsen a magyar termőföldre. Nagyon fontos lenne, hogy a fenntartható módon gazdálkodóknak földet tudjunk juttatni, és ehhez fel kell szabadítani bizonyos területeket.

A másik kiemelten fontos intézkedés a helyi termelés, a helyi élelmiszer-feldolgozás, illetve a kistermelői értékesítés segítése, a helyi piacok revitalizálása, a termelő és a fogyasztó közötti kapcsolat újraértelmezése, és ehhez nagyon fontos a nagy élelmiszerláncok létesítésének és működésének a szigorúbb korlátozása is.

Itt most felvázoltam néhány olyan gondolatot, amelyre alapozva mondhatom azt, hogy különösen támogatjuk ebben a vidékstratégiai koncepcióban azt, hogy az is valóban a családi és egyéni, a kis- és közepes méretű gazdaságokra helyezi a hangsúlyt, és ezeknek a támogatását helyezi előtérbe. Nagyon fontosnak tartjuk az elkötelezettséget a többfunkciós agrármodell mellett és a táji adottságokhoz illeszkedő gazdálkodás mellett. Határozottan üdvözljük, hogy a helyi gazdaságra épülő vidékfejlesztés szerves részeként tekint a helyi élelmiszer-feldolgozásra és a kistermelői értékesítésre, ez is összhangban van azokkal, amiket eddig elmondtunk. Nagyon fontosnak tartjuk - és örülök, hogy ebben konszenzus van -, hogy az ország GMO-mentességét biztosítsuk, és itt azért szeretném hangsúlyozni a rendszeres ellenőrzések szerepét is. Nagyon fontos az is, hogy megőrizzük a génkészleteinket, a hagyományos és tájfajtáinkat, illetve hogy fenntartsuk a biológiai sokféleséget. Elfogadjuk azt a stratégiában felvázolt ökoszociális piacgazdasági modellt is, amely valóban a vidék társadalmi és gazdasági felemelkedését, illetve a leszakadó régiók és a perifériák felzárkóztatását szolgálja.

Röviden ezek a főbb és lényegi egyetértések, és akkor most azért szeretnék kitérni néhány általánosabb, illetve konkrétabb kritikára is.

Az egyik legfontosabb talán az, hogy nem szabad elfelejtenünk, hogy ezeknek a rendkívül előremutató terveknek a megvalósításához nélkülözhetetlen a megfelelő humánerőforrás is. Ennek tekintetében a stratégiát egy kicsit optimistának találjuk, hiszen sajnos tudjuk, hogy vidékről nagyon sokan, főleg a kreatív, önálló kezdeményezőkésszeggel rendelkező emberek és a fiatalok jelentős része elvándorolt, és a kistelepülésen maradtak körében sajnos nagyon jelentős a mélyszegénység. Mindezek miatt elengedhetetlen nemcsak a lehetőségek megadása, de a nagyon határozott szemléletformálás és a gazdálkodás elindítását elősegítő határozott és célzott ösztönzők. Tulajdonképpen nagyon fontos az, hogy amellett, hogy mondjuk földet adunk a gazdálkodni még képes embereknek, akik most nem rendelkeznek földdel, egy folyamatos szaktanácsadást és mentorálást is biztosítani kell nekik. Tehát ezt a fajta szociális földprogramot sokkal erősebben össze kell kapcsolni az önkormányzatok működésével, illetve a szociálpolitikával, hiszen jelenleg egyre nő az a réteg, amely polgárosodásra középtávon is képtelen és elesett és kiszolgáltatott.

Itt jegyezném meg, hogy az önkormányzatok szerepének feltárását nem tartjuk kielégítőnek ebben az anyagban, a szubszidiaritás elvének véleményünk szerint erősebben meg kellene jelennie, az önkormányzatokra erősebben kell alapozni ebben a vidékstratégiában.

Említettem, hogy ezeknek a kitűzött céloknak nagyon fontos feltétele a földhöz jutás. Azt gondoljuk, a Nemzeti Földalap szerepe nagyon fontos lesz ennek a problémának a kezelésében. De emellett feltétlenül szükség lesz az osztatlan közös tulajdonok, illetve a zsebszerződések felszámolására is; erre vonatkozóan örömmel várjuk majd a konkrétabb elképzeléseket.

Ezt a paradigmaváltást megalapozandó, nagyon fontos lenne egy újfajta intézményrendszer felvázolása, ugyanis azt gondoljuk, hogy a jelenleg felsorolt programok önmagukban nem fogják garantálni ezt az irányváltást, amelyet a stratégia célul kitűz. Hiszen a jelenlegi tapasztalunk az, hogy az intézményi-hatósági környezetre inkább a büntető hozzáállás jellemző. A stratégia fókuszában lévő, kis léptékben gazdálkodókat gyakran egyfajta amatőrként kezelik, és ez határozottan negatívan motiválja őket. Sajnos nagyon jellemző a túlzott bürokrácia, az európai uniós követelmények fölösleges bonyolítása vagy túl szigorú értelmezése. Tehát szükség van egy felkészült, felelős, ökoszociális szemléletű és megoldásorientált szaktanácsadásra és ügyintézésre is, és ennek a létrejöttéről, a hogyanjáról sem sokat olvashatunk a stratégiában.

Természetesen a stratégiai célok megvalósításához pénz is kell. Csak utalnék röviden a Közös Agrárpolitikára, hogy azt sem látom pontosan, hogy a most körvonalazódó első pillér,

amiben még lehet, hogy a degresszív támogatások sem lesznek benne, ez hogyan fog illeszkedni ehhez a stratégiához.

A természeti feltételeket illetően a koncepció nagyon helyesen mondja ki, hogy a fenntartható mezőgazdasági művelés alapja a természeti értékek, illetve az ökoszisztéma-szolgáltatások megőrzése. Ez nagyon-nagyon fontos, mégis úgy látjuk, hogy sajnos az anyag későbbi részében mintha egyes fejezetekből ez a koncepció, ez a szemlélet néha kicsit kihullana. Holott azt gondoljuk, hogy erre nagyon oda kellene figyelni, mert a stratégiában megfogalmazott nagy ívű célokat csak akkor tudjuk megvalósítani, ha ezt mindvégig fejben tartjuk, és ezeket az elveket minden részágazat, minden célprogram megtervezésekor és kivitelezésekor szem előtt tartjuk. Tehát én azt gondolom, nagyon fontos üzenet az agrárium, a vidékfejlesztés minden ágazati szereplője számára egyértelműen kimondani azt, hogy a gazdasági folyamatok hosszú távú fenntarthatóságának is alapfeltétele a természeti környezetünk és a természeti erőforrásaink megőrzése. S idekapcsolódik az is, hogy a klímaváltozással kapcsolatos megfontolásoknak véleményünk szerint nagyobb súlyt kellene kapniuk ebben az anyagban.

Most szeretnék néhány kisebb léptékű, konkrétabb kritikát is megfogalmazni, kezdve ott, hogy a vízről szeretnék beszélni, ami persze tudjuk, hogy rendkívül nagy és átfogó probléma, de ennek most talán csak egyetlen elemét emelném ki idő hiányában. Nagyon fontos az, hogy a vízzel való bölcs gazdálkodás szerencsére szerepel az anyagban, és ez nagyon fontos eleme. De azt gondolom, mégis kicsit egyoldalúan kezeli ezt a problémát, hiszen rendkívül fontos azt tudatosítani, hogy az egész árvíz-belvíz kérdésének megoldása már a csapadék megérkezésének a helyén rejlik. Vagyis elengedhetetlen a helyes vízvisszatartó tájgazdálkodás, és ezzel a csapadéknak a beszivárgását elősegíteni, illetve a lefolyását lassítani. Emiatt sok helyütt, főleg lejtős területeken vagy kis vízfolyások mentén nagyon fontos lenne az egyéves szántóföldi kultúrák helyett a folyamatos növényborítás biztosítása. Fontos odafigyelni a talaj regenerációjára, a pufferzónák kialakítására, a természet közeli erdők, gyepek vagy vizes élőhelyek kialakítására, mert rövid távon egész egyszerűen így tudjuk a legolcsóbban és a leghatékonyabban kezelni ezt az egész problémakört. *(Az elnök csenget.)*

Röviden kitérnék még az erdészeti ágazattal kapcsolatos kérdéskörre. Azt gondolom, súlyához képest ez kevésbé van kifejtve, és bár Magyarországon szerencsére elég magas a védelmi rendeltetésű erdők aránya, sajnos ennek gyakorlatilag háromnegyed részét még mindig vágásos üzemmóddal kezelik, amin a fenntarthatóság jegyében, azt gondolom, mindenképpen változtatni kellene. És az sem elég, hogy a stratégia a természeti tájba illeszkedő fajok ültetéséről beszél, mert ehelyett az őshonos fafajú erdők részarányának növelését kell célul kitűzni.

Szeretném megemlíteni röviden, hogy a vadászati fejezetnek nagy hiányossága az is, hogy nem említi meg az emberi segítséggel létrejött óriási vadsűrűség következményeit. Ezért mi azt gondoljuk, hogy nem elsősorban a vadászati turizmust kellene fejleszteni, hanem a vadsűrűség csökkentésére kellene egy stratégiát alkotni.

Nagyon röviden szólnék csak az energiaellátás kérdéséről. Ez valóban kulcskérdés lesz a jövőben, a vidéken különösen. Itt csak annyit szeretnék hangsúlyozni a nagyon sok pozitív leírt gondolat mellett, hogy a helyi, illetve a kistérségi szintű energiaellátás mellett nagyon fontos lenne, hogy ez közösségi is legyen egyben. Vagyis a helyi közszféra, a civilek és a lakosság részvételére, illetve tulajdonlására alapozzon, hiszen különben könnyen kiszolgáltatottakká válhatnak ezek a helyi közösségek.

Nagyon sokat lehetne beszélni egyébként erről a stratégiáról, még fél óránál is többet *(Derültség.)*, de végül szeretném azt leszögezni, hogy mindahhoz, hogy ez megvalósuljon, nagyon fontos a folyamatos hatásvizsgálat, amely kiterjed nemcsak a gazdaságra, de a környezetre és a társadalomra gyakorolt hatásokra is; illetve a monitoring és az indikáció. S

ebből a szempontból, ahhoz képest, hogy milyen ambiciózus a stratégia, az indikátorokat mi nem tartjuk megfelelőnek, ezek meglehetősen szerények a kitűzött célokhoz képest. Nagyon fontos lenne nemcsak a munkahelyek számával kalkulálni, hanem a jövedelem eloszlásával is, illetve meg kellene jelennie konkrétan a fenntarthatóbb ágazatok, például akár az állattenyésztésen belül az extenzív legeltetéses állattartás részesedésének.

Mindenesetre összegezve azokat, amiket itt most próbáltam önök előtt felvillantani, azt szeretném hangsúlyozni, hogy az LMP támogatja ennek a stratégiának a főbb célkitűzéseit. Ugyanakkor azt látom, hogy a stratégia hitet tesz egy erős állami beavatkozás, vagy legalábbis aktív szerepvállalás mellett, és nagyon reméljük, hogy a törvényhozási kétharmad mellett lesz elegendő szellemi és pénzügyi tőke, illetve morális kitartás ezeknek a szép céloknak a megvalósításához, és ezeket nem fogják majd szétzilálni a különböző gazdasági lobbicsoportok, amelyek a jelenlegi struktúra fenntartásában érdekeltek. Nagyon szeretnénk, hogy a kormányzat majd képes legyen valódi társadalmi részvételt és civil kontrollt biztosítani a programok végrehajtásához, egészen a tervezéstől a monitoringig. S mindehhez kívánjuk a vidékfejlesztési tárcának, hogy a többi ágazattal együttműködve, az egész kormányzat támogatását megszerezve, az általunk és a mai fontos tanácskozás más előadói által említett hiányosságok kijavítása után sikerrel hajtsa majd végre az ebben a stratégiában megfogalmazott célkitűzéseket.

Köszönöm szépen a figyelmet. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen az előadónak az elmondott gondolatokat. Köszönöm szépen a vendégeknek az ez alatt a nagyon hosszú időszak alatt tanúsított türelmüket.

Fél óra ebédszünet következik, a szervezők vendégül látják önöket az ebédre.

Kérem, legyenek szívesek fél óra elteltével visszajönni, hiszen Fülöp Sándor országgyűlési biztos beszédét fogjuk meghallgatni elsőként a konferencia első részében.

Jó étvágyat kívánok!

(*Szünet: 14.08 órától 14.44 óráig,*

Elnök: Nagy Andor,

az Országgyűlés Fenntartható fejlődés bizottságának alelnöke)

ELNÖK: Szeretném megkérni a résztvevőket, hogy foglalják el a helyüket, az előadókat is erre kérem.

Tisztelettel köszöntöm önöket rendezvényünk második félidejében. Fél 4-ig átveszem Font Sándortól a levezető elnöki szerepet. Azt szeretném önöknek javasolni, hogy bár még nincs benn mindenki, de kezdjük el, mert egyébként nagyon sokáig el fog húzódni a konferencia.

Első előadónk Fülöp Sándor, a jövő nemzedékek országgyűlési biztosja lesz, akinek 10 pert áll a rendelkezésére, hogy megossza velünk a gondolatait. És ahogy eddig is tettük, én is kemény leszek, mint a Rolling Stones, és időben jelezni fogom, ha az idő a végéhez közeledik. Akkor tehát az országgyűlési biztos úr a szó.

Országgyűlési biztos

Fülöp Sándor, a jövő nemzedékek országgyűlési biztosja

FÜLÖP SÁNDOR, a jövő nemzedékek országgyűlési biztosja: De csak akkor indítsuk az órát, amikor már mindenki benn van, addig én úgy adomázok. (*Derültség.*) Azt gondolom, hogy a nemzeti vidékstratégia jó helyen volt jó időben, tehát a világ ökológiai folyamatai, az ökológiai krízis pontosan ilyen változást, ilyen fogyasztásbeli és termelésbeli változásokat

követel meg a felelősen gondolkodó döntéshozóktól. Többen vagyunk itt, akik most már néhány éve, néhány évtizede figyeljük a környezettudomány fejlődését és híreit, és azt látjuk, hogy az utóbbi években gyökeres változás történt, eltűntek a szkeptikusok, meglehetősen egy hangon beszélnek az ENSZ szervezetei, a különféle független kutatócsoportok, nagy nyugati egyetemek, hogy néhány nevet is soroljak: a Millennium Assessment, a Global Environment Outlook, az IPCC-jelentések. Ezek periodikusan megismétlődnek, és egyre szigorúbb, tehát néhány év elteltével is érezhetően szigorúbb környezetállapot-értékelést adnak ezek a hivatalos, általában az ENSZ által kezdeményezett jelentések, de az egyes kormányok vagy a független jelentések közül is a STEM-jelentést vagy a Pentagon klímaelemzését is megemlíthetném. Zárójelben: rég rossz, ha már a katonák foglalkoznak a környezet ügyével, de ezt, ahogy Dennis Meadows szokta mondani, nem nagyon úszhatjuk meg, ez néhány év, legfeljebb évtized múlva mindenképpen biztonsági veszélyt jelent, illetve veszélyt most is jelent.

A legfontosabb talán, amit a tudományos közlemények közül mérföldkőként lehetne kiválasztani, az a Nature című folyóirat 2009. szeptember 24-ei számában megjelent, az úgynevezett Planetary Boundariesre, a Föld határait rámutató közleménye volt. Tucatnyi vezető nyugat-európai és észak-amerikai egyetem összefogásából született ez a mű, és azért nagyon lényeges, mert három olyan területet húz alá, mutat be, ahol az emberiség túllépett a visszafordíthatatlanság határán, tehát már inkább csak azon gondolkodhatunk a klíma és a biodiverzitás kérdéseiben, hogy hogyan tudjuk menteni a menthetőt, de teljesen meg nem történtté nem lehet tenni ezeket a katasztrófákat, hogy szinte hónapról hónapra látjuk a híradásokban: a tavaly nyári orosz tél, ősszel az ausztrál áradások, most pedig Japán, bár az már nyilván csak közvetetten függ össze a klímával.

Két tényezőt említettem, holott a Planetary Boundaries cikkben három visszafordíthatatlan környezeti katasztrófacsoport van, hiszen ezek mind rendszerben lépik meg az emberiséget. A harmadik csoport a termőföld, tehát éppen a termőföld nitrogénháztartásában történtek már a világban olyan visszafordíthatatlan változások, amelyeket a tudomány is elismer. Nem véletlen, hogy az említett Dennis Meadows által éppen 30 éve, Magyarországon alapított, ezért Balaton-csoportnak nevezett tudóscsoport a legutóbbi találkozóját Reykjavikban éppen a termőföld pusztulásáról tartotta, és kifejezetten visszafordíthatatlan folyamatokról és ijesztő mértékű pusztulásról beszéltek az úgynevezett zöldforradalmaknak köszönhetően. Nagyon sok ábrát közölnek, hogy a vegyszerek, a növényvédő szerek, a műtrágyák alkalmazása monoton nő, míg a terméseredmények ezt csak egy darabig, a '60-as, '70-es években követték, utána pedig elhagyták ezt a növekedést.

Magyarország vidékstratégiai koncepciója tehát pontosan mérte fel a helyzetet, és helyes válaszokat fogalmaz meg. Az én gondom jogászként, környezetjogászként az, hogy hogyan lehetne ezt a leghatékonyabban végrehajtani, hogyan lehetne ezt beilleszteni a meglévő jogi és intézményi keretekbe. Két szempontot szeretnék javasolni. Egyrészt a vidékstratégia alkotmányos pozícióját kellene kijelölnünk. Nem szabad kihagyni azt a lehetőséget, hogy pontról pontra horgonyozzuk le a legfontosabb stratégiai célkitűzéseket az alkotmánynak egyes rendelkezéseiben.

A környezetvédelem szempontjából kétféle alkotmányos-alaptörvényi rendelkezés van. Az egyik a generációk közötti igazságossággal és a jövő nemzedékek természeti kincseivel, természeti erőforrásaival foglalkozik; a másik pedig a hagyományos egészséges környezethez való jogokkal. Csak felsorolásként: a Nemzeti hitvallás elején a nyolcadik felhívásban már a természeti erőforrások és a jövő nemzedékek életfeltételei említésre kerülnek. Aztán pedig az Alapvetés, az első érdemi fejezet P) cikke részletezi is, hogy melyek azok a természeti erőforrások, amelyek a nemzet közös örökségét képezik, és az állam és mindenki kötelezettsége a megóvásuk, a termőföldé különösen. Nagyon fontos, hogy ezek nevesítve is vannak: termőföld, erdők, vízkészlet, biológiai sokféleség, honos növény- és

állatfajok. A délelőtti folyamán ezekről beszéltünk, és a stratégiában is ezekről esik a legtöbb szó, ezek között mozog. És hogy teljes legyen a rendszer, A közpénzek című fejezet 38. cikk (1) bekezdésében szintén megemlíti az alkotmányozó a természeti erőforrások megóvásának kötelezettségét.

A hagyományos, tehát a másik csoportot képező alkotmányos jogok között, hasonlóan a jelenleg még hatályos alkotmányhoz, kétfelé ágaznak a jogok. Egyrészt az egészséghez való jog, amely kibővült a genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, és az egészséges élelmiszerekhez, illetve az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával kell az egészséghez való jogot garantálni Magyarországon. Ez az, amiről a terv, a vidékfejlesztési stratégia szól. Az egészséges környezethez való jog pedig annyival bővült, hogy a „szennyező fizet” alapelve megjelenik, és ez láb az ajtórésben: a többi környezetvédelmi alapelv használatát is megemeli, nagyobb fontosságúvá teszi. Ez azért fontos, mert a vidékfejlesztési stratégia éppen a legalapvetőbb környezetvédelmi alapelvekkel indít, azokból is indul ki.

S akkor még az alkotmányos rendelkezéseknél megemlíteném, hogy a nemzetközi környezetvédelmi dimenziót is megnyitja az alaptörvény: az emberiség fenntartható fejlődése érdekében is kell az országnak tennie. *(Az elnök csenget.)* És ha ez a koncepció megvalósul, akkor az Magyarország egyik legfontosabb exportcikke lehet. *(Az elnök felé fordulva:)* Ez úgy tűnik, mintha már be akarnám fejezni, de még van egypár mondatom. *(Derültség.)*

A másik dolog, amiről még beszélni szeretnék, most már csak slágvortokban, a végrehajtás jogtechnikai garanciái. Ugye, azt mondjuk, hogy van egy kiváló célkitűzés, és a gyakorlat nem fog ennek megfelelni; vannak jó környezeti jogaink, és nincs jó környezetvédelmi gyakorlatunk. Én ilyenkor azt mondom, hogy azok a környezeti jogok sem igazán jók. A jogszabályokat három szinten, annak megfelelően, hogy akiket a későbbiekben ez érint, illetve akik ezt alkalmazni fogják, azok bevonásával kell megalkotni, és akkor, láss csodát, maradandóbb és hatékonyabb jogszabályok lesznek.

A témakörökkel, amelyeket említ a stratégia, teljesen egyetértek. Hiányolom a településrendezés jogát; az ingatlanspekulációról, a zöldterületek gátlástalan elfogyasztásáról sok szó esik, de nem szól arról egyelőre a stratégia, hogy a településrendezés és építés önkormányzati jogát is módosítani kellene. Igazából maguk a jogszabályok is olyan jogtechnikai vívmányokkal kell hogy rendelkezzenek, és ezeket már most elő kell vételezni, mint a megfelelő intézményi és eljárási feltételek, hatáskörök pontos meghatározása, határozattámogatás, ellenőrzés, szankciók.

Azzal indítottam és azzal is szeretném befejezni, hogy a termőföld elpusztítása az emberiségre leselkedő három nagy veszély közül a tudomány egybehangzó álláspontja szerint az egyik. Ezért alapvetően fontos, és ennek már a stratégiában meg kellene jelennie, hogy a föld elpusztítása, a termőfölddel való rablógazdálkodás, az externáliaként való kezelés és a körülötte levő élővilág veszélyeztetése folyamatos ellenőrzés alá kell hogy kerüljön, és nagyon komoly szankciókat kell kiszabni ezekre. Úgyhogy én úgy látom, ez a stratégia ebbe az irányba mutat, és ez mindenesetre optimizmussal tölthet el minket.

Köszönöm a figyelmet. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönjük szépen Fülöp Sándornak az előadását.

Most egy hosszú blokk következik. Matematikából nem voltam sosem igazán jó, de ha jól számolom, tíz előadónk lesz, és ezt 15 óra 45-ig kell lebonyolítsuk, s ha ezt beszorzom öttel – körülbelül ennyi ideje lesz egy-egy előadónak –, akkor tudunk jól gazdálkodni az idővel. Kérem tehát az előadóinktól, hogy 5 percen fejtsek ki a véleményüket, és ne vegyék tőlem zokon, ha 4 percnél én megkocogtatom a poharat; akkor tudni fogják, hogy még egy percük hátra van.

Három települési önkormányzati szövetség egy-egy képviselőjét fogjuk meghallgatni az első blokkban. Elsőként megadom a szót a Magyar Önkormányzatok Szövetségét képviselő dr. Fábián Zsoltnak.

További felkért hozzászólók

Fábián Zsolt (Magyar Önkormányzatok Szövetsége)

FÁBIÁN ZSOLT (Magyar Önkormányzatok Szövetsége): Tisztelt Elnök Úr! Hölgyeim és Uraim! Köszöntöm önöket a Magyar Önkormányzatok Szövetsége nevében.

Időben megkaptuk a vidékstratégia szövegét, végigtanulmányoztuk, ki is értékeltük. Ennek egy hosszabb változata elkészült, de most ennek egy rövidebb változatát fogom ismertetni önökkel. S miután én két percre készültem, be fogom tartani az öt percet; ez egy kellemes meglepetés. Ha megengedik, az írásomat fogom fölolvasni, mert úgy tudom tartani az időt.

A nemzeti vidékfejlesztési stratégia az elmúlt évtizedek vidékfejlesztési stratégiáitól alapvetően eltér, a magyar vidéket, a mezőgazdaságot teljesen új fejlődési pályára kívánja állítani. A Magyar Önkormányzatok Szövetsége egyetért azzal a megállapítással, hogy válsághelyzet alakult ki, fennáll a kistelepülések elnéptelenedésének veszélye. Egyetértünk azzal is, hogy a kormánynak a maga felelősségi körében mindent meg kell tenni a vidéken élő emberek helyzetének javítására, minden településen biztosítani kell a szükséges mértékű közszolgáltatás feltételeit; ebben a folyamatban az önkormányzatok az elsődleges partnerek.

Fontosnak tartjuk a vidék lakosságmegetartó erejének növelését, amelynek legfontosabb eleme a munkahelyteremtés, a magyar termékek forgalmának növelése, a magyar kis- és középvállalkozások támogatása. Mindezek tükrében a vidék felemelkedésének záloga a falu önfenntartó képességének fokozása, ennek eszköze többek között a hazai, ezen belül a helyi termékek részarányának növelése, a lánckereskedelem kiiktatása, az önfoglalkoztatás erősítése. Ennek elősegítésére a kormányzat az elmúlt évben már hozott számos intézkedést, ezt célszerű folytatni.

A Magyar Önkormányzatok Szövetsége úgy véli, hogy a stratégia csak az önkormányzatok bevonásával, hathatós segítségével valósítható meg. Ehhez erős önkormányzatok kellenek, s bár a stratégiának nem része az önkormányzati rendszer átalakítása, szükségesnek tartjuk annak hangsúlyozását, hogy a stratégia sikeréhez szükséges az önkormányzatok megerősítése, ami sajnos a néhány napja megjelent önkormányzati reformmal kapcsolatos koncepcióból hiányzik, sőt több helyen ezzel ellentétes folyamatokat generál. Ezért javasoljuk, hogy az önkormányzati törvény tervezett módosítása összhangba kerüljön a most tárgyalt, nemzetstratégiai célokat is kitűző vidékstratégiával.

Az előttünk lévő tervezetből kiemelten fontosnak tartjuk a genetikai sokszínűség megővésére vonatkozó elképzeléseket, amivel kihasználhatók az őshonos fajták előnyei; a hazai fajták és az ehhez illeszkedő hazai technológia alkalmazását; a most vita alatt álló energiastratégiával összhangban az energia-előállítás és -felhasználás kérdését, az energiatakarékos technológiák és a megújuló energia előállítására szolgáló módszerek alkalmazását; a jogszabályi feltételek módosítását, amely lehetővé teszi a gazdáknak saját ellátásukat és a falusi vendéglátást.

A fentiek megvalósítása érdekében támogatjuk, hogy a követelmények kialakításánál megkülönböztessék a termelők közvetlen értékesítését a kereskedelmi mennyiségű forgalmazáshoz kapcsolódó tevékenységtől - ez elsősorban az előírásokban nagyon fontos lenne -, hogy felülvizsgálják a nemzetközi szint által megkövetelt előírásokat a saját környezet számára szánt termékek előállításánál, hiszen nem ugyanannyi a termékárcsökkentésének az ideje, ami egy nagyon fontos dolog; hogy a szociális támogatási rendszer az

önkormányzatokon keresztül átmeneti időtartamra nyújtson indulósegítséget a saját ellátáshoz és az árvízi megelőző tevékenységhez - erre az elmúlt esztendő nagyon jó példákat mutatott; a segélyezés munkavégzéshez és képzéshez történő kapcsolódását; hogy az állam a termőföldeket használatra átadja az önkormányzatokon keresztül a földet megművelni kívánó rászoruló kisgazdáknak; végezetül pedig a külföldiek földszerzését szigorúbb feltételekhez kössék. Javasoljuk, hogy az önkormányzatok bekapcsolásával nyíljanak meg olyan pályázati források, amelyek elősegítik a települési szintű önellátást és önfoglalkoztatást, az oktatás és továbbképzés feltételeinek megteremtését. Nagyobb hangsúlyt javaslunk a közbiztonság erősítésére, az e-közigazgatás fejlesztésére a falugazda- és falugondnoki rendszer támogatása tekintetében.

Mindezen célok megvalósítása érdekében a Magyar Önkormányzatok Szövetsége továbbra is felajánlja aktív közreműködését a stratégia megvalósítása érdekében. Köszönöm szépen a figyelmet. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönjük szépen.

A következő előadónk képviselőtársam, Dancsó József lesz a Kisvárosi Önkormányzatok Országos Érdekszövetsége részéről.

Dancsó József (Kisvárosi Önkormányzatok Országos Érdekszövetsége)

DANCSÓ JÓZSEF (Kisvárosi Önkormányzatok Országos Érdekszövetsége): Jó napot kívánok valamennyiüknek! Tisztelt Elnök Úr! Képviselőtársaim! Tisztelt résztvevők, akik a konferenciát megtisztelték! Tisztelt Államtitkár Úr! A Kisvárosi Önkormányzatok Országos Érdekszövetségének elnökeként kaptam felkérést, meghívást a mai megbeszélésre, beszélgetésre. Örülök annak, hogy élhetek ezzel a lehetőséggel, illetve hogy önök gondoltak ránk.

Az előbb már elhangzott az, hogy az elkövetkezendő hetek, hónapok talán egyik legfontosabb feladata az, hogy azokat a koncepciókat, stratégiákat, amelyeket a kormányzat, a kormányzat szereplői elkészítenek, egy koherens egészévé tudjuk gyúrni. Ennek az egyik első és egyik legfontosabb eleme a nemzeti vidékstratégia. Természetesen szóba került itt már az előbb az önkormányzati törvénnyel, az új önkormányzati törvénnyel kapcsolatos koncepció kérdése is, én azért úgy látom, hogy megteremthető, és nagyon könnyen megteremthető, hiszen egy jó önkormányzati koncepció készült el a Belügyminisztérium részéről, a nemzeti vidékfejlesztési stratégia, illetve az önkormányzatokhoz kapcsolódó törvény, illetőleg a mostani koncepció. A kettő nem is szakadhat el egymástól, szoros szimbiózisban kell élniük, hiszen az a városhalmaz, amelyet én képviselek a Kisvárosi Önkormányzatok Országos Érdekszövetségén keresztül, teljes mértékben kapcsolódik a vidék problémáihoz, a vidék által megoldandó feladatokhoz, gyakorlatilag a megyei jogú városok alatti összes várost bele kell ebbe érteni, és itt kell tekinteni.

Miért mondom ezt? Azt látjuk, hogy az elmúlt években, évtizedekben a legnagyobb probléma az volt, hogy ez a településtípus elveszítette közigazgatási és helyi gazdaság-szervező erejét, kiürült, az értelmiség elhagyta, a fiatalok elhagyták, és ez nemcsak a kistelepüléseknél, a falusi településeknél figyelhető meg, hanem, ahogy említettem, sajnos a kisvárosok vonatkozásában is, holott a fő szervező erő, az éltető erő egy-egy térség vonatkozásában az elkövetkező időszakban a járási, térségi szervező erővel bíró kisvárosok kell hogy legyenek. E tekintetben én látom azt az erőfeszítést, amelyet a nemzeti vidékstratégiai megfogalmazás e tekintetben, és látom az önkormányzati törvény egybefolyását, és úgy gondolom, hogy a kettő, ahogy mondtam is, erősíteni fogja egymást az elkövetkezendőkben, és biztos vagyok benne, hogy az ősz folyamán valahol össze fognak ezek élni.

Ha megengedik, talán egy dolgot szeretnék még ebben a rövid időben kifejteni, ez pedig az, hogy hogyan lehet gazdaságszervező erővé tenni ezeket a településtípusokat. Talán önök előtt is ismert az, hogy a bankrendszernek van egy olyan ereje, amely transzmissziós erőnek is nevezhető, aminek az a lényege, hogy azokon a területeken, ahol depressziós, hátrányos helyzet figyelhető meg, ott az emberek kevésbé aktívak gazdaságilag, és ott a megtakarítások lényegesen magasabbak. Tehát van egy láthatatlan átcsoportosítása a forrásoknak, azaz a betétek átkerülnek azokra a helyekre, ahol gazdaságilag sokkal nagyobb aktivitást mutatnak. Gondolok én itt a fővárosra vagy nagy, megyei jogú városokra. Ez valójában persze nem baj, viszont az a gond, hogy az a kevés tőke, amely még ezeken a területeken megfigyelhető, gyakorlatilag láthatatlanul átvándorol a gazdaságilag aktív, sokkal aktívabb térségekbe.

Egy nagyon fontos feladat mind a vidékfejlesztési stratégiában, mind pedig más területeken, hogy ezt..., nem mondom, hogy meg lehet ezt akadályozni, hanem azt mondom, hogy törekedni kell arra, hogy ezeket a térségeket, amelyek ezt elszenvedik, és amelyeknek a lemaradása, leszakadása csak növekszik, hogyha nem avatkozunk be, speciális, erre a területre alkalmazandó gazdaságfejlesztési programokkal erősítsük meg az adókedvezményektől a foglalkoztatás bővítésének a lehetőségein keresztül. Úgy gondolom, hogy ez a legfontosabb feladat ahhoz, hogy ezek a térségek ismételten gazdaságilag aktívak legyenek. Minden olyan felsorolás, amely a nemzeti vidékstratégiában benne van, helyes és jó, de azt hiszem, hogy ezek ilyen értelemben való szervezettsége és ilyen értelemben való áttekintése nélkül nem tudjuk elérni azt, hogy ezek a települési formák, amelyek a kisvárost jelentik, és mind a múltban, mind - reményeim szerint - a jövőben egyfajta gazdaságszervező térségi erővé válhatnak, betöltsék a funkciójukat, mert gazdasági erő, gazdasági inspirációk és aktivitás nélkül nem lehet vidékstratégiát felépíteni.

A magam részéről partnerséget tudok felajánlani a kisvárosok szempontjából. Közösen oldjuk meg, valósítsuk meg a nemzeti vidékfejlesztési stratégiát annak érdekében, hogy valóban egy erőteljes inspiráló és gazdaságilag sokkal aktívabb vidéket tudjunk elérni. Bízom benne, hogy sok-sok partnerre fogunk lelni önökben is és másokban is. Köszönöm szépen, hogy szólhattam önökhöz. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönjük szépen.

Következő előadónak felkérem Szabó Gellértet, aki a Magyar Faluszövetséget képviseli. *(Közbeszólások: Nincs itt!)* Ő nincs itt? *(Közbeszólások: Nincs.)* Akkor nyertünk 5 percet. *(Derültség.)*

Akkor a következő előadónk Balogh József, a Magyarországi Tanyákon Élők Egyesületének az elnöke.

Balogh József (Magyarországi Tanyákon Élők Egyesülete)

BALOGH JÓZSEF (Magyarországi Tanyákon Élők Egyesülete): Köszönöm szépen, elnök úr. Tisztelt Államtitkár Úr! Kedves Hölgyeim és Uraim! Akkor ezt értelmezhetem úgy, hogy akkor nekem mintha 10 perc járt volna. Igazából úgy készültem, hogy másfél órában összefoglalom a mi mondanivalónkat *(Derültség.)*, ha már egy tanyasi ember eljut idáig, hogy a Vidékfejlesztési Minisztérium színháztermében megszólalhat, akkor én is kihasználom az alkalmat.

Engedjék meg, hogy a vidékfejlesztési stratégia tanyasi részéhez szóljak hozzá mint tanyasi ember! Nagyon örülök annak, hogy a nemzeti ügyek kormánya végre foglalkozik a magyar tanyákkal, és mint igazi tanyasi embereknek nekünk ki kell mondanunk azt, hogy ezt az országot mi magyar vidéki emberek évszázadokon keresztül elláttuk tiszta, egészséges élelmiszerrel, amire, azt gondolom, kis állami segítséggel most is képesek lennénk, és

képesek is leszünk. Valamikor államtitkár úr és miniszterelnök úr megkeresett engem, hogy tegyek javaslatot arra, hogyan látom én a tanyasi emberek talpra állítását, a tanyák megsegítését, fejlesztését. Én akkor elkészítettem egy hét pontból álló anyagot, amit, gondolom, másfél órában lehetne részletesen összefoglalni, de ennyire nincs idő.

Az 1. pont a tiszta ivóvízzel való ellátása a tanyákon élő embereknek, illetve a vizeiknek a megvizsgálása. Ma nem tudjuk azt, hogy Magyarországon a tanyákon élő emberek milyen vizet isznak: ásott kútból isszák-e még a vizet, vagy fúrt kútjuk van, vagy egyáltalán egészséges-e az a víz, amit ők fogyasztanak. Általában az a példa egyébként, hogy ha áldás jön a családhoz, születik egy csecsemő, el kell vinni a vizet megvizsgáltatni, ami több mint 30 ezer forintba kerül, és kiderül, hogy a víz emberi fogyasztásra alkalmatlan. A nemzeti ügyek kormánya gondolt erre is, hogy próbáljon segíteni a tanyasiakon ilyen szempontból is.

2. Aztán a tanyákra vezető dűlőutaknak a javítása, vagy mondhatjuk mezőgazdasági utaknak is, amikor megyünk a földjeinkre, megművelni a földeket. Ki kell mondani, hogy nyolc év alatt egy fillért sem kaptunk arra, hogy a dűlőútjainkat meg tudjuk javítani. Itt az ideje annak, hogy a dűlőutakat elkezdjük javítani! Javaslatot tettem arra, hogy ne pénzt adjunk arra, hogy most egy kilométert följavít az önkormányzat, hanem gépekre tudjon pályázni, olcsó gépekre, és azt meg tudja csinálni a szomszédos településen is és meg tudja csinálni magának is.

3. A térség közbiztonságának fejlesztése. Örülök neki, hogy szerepel a programban. Végre gondolnak arra, hogy a tanyasi embert is meg kell védeni a bűnözőktől! Ma oda jutott a vidék Magyarországa, hogy bűnözéssel sokkal fertőzöttebb, a helyzet sokkal rosszabb, mint itt Budapesten; korábban ez fordítva volt.

4. A tanyák energiaellátásának a kérdése. Nagyon sok olyan tanya van még Magyarországon, ahol nincs elektromos áram. 4-5 ezer tanyánk van még Magyarországon. Gazdálkodni szeretnének az emberek, meg szeretnének valahogy élni, gyerekeik vannak, iskolába járatják őket, és bizony a Pest megyei tanyavilágban, a Bács-Kiskun megyeiben, ahonnan én jöttem, nagyon sokan még gyertyafénnyel világítanak este, és elemes rádióval hallgatják a híreket, mert nincs elektromos áramuk.

5. A tanyafelújítás. Ez egy nagyon fontos kérdés. Ma nagyon lepusztult állapotban vannak a tanyáink, s ha már egyszer az első Orbán-kormány tudott hozni egy olyan rendelkezést, hogy a panelben élőket tudjuk segíteni – emlékeznek rá, ugye? panelprogram: egyharmad önerő, egyharmad állami segítség, egyharmad önkormányzati –, én mertem azt megálmodni, hogy akkor itt is próbáljunk valami ilyesmit kitalálni, hogy azok a lepusztult tanyák, amelyek öt év múlva lehet, hogy már összedől, de most még segíthetünk rajtuk, ezeket a családokat ilyen módon is a gazdaságba vissza tudjuk hozni. Elsősorban legyenek ezek a családok önellátóak, tehát ne a polgármesteri hivatalba kelljen jönni nekik segélyért, hanem meg tudják a mindennapi betevőt teremteni. Úgyhogy ez az 5. pont, amelyben van jó néhány millió forint, nagyon sok családon fog majd segíteni.

6. A tanyagondnokok megerősítése és a technikai eszközeik fejlesztése. Ez idős, elhagyatott családon legelőször a tanyagondnok tud segíteni, mert ő mindennap jár hozzá. Mint kistelepülési polgármester tudom, mert küldöm a tanyagondnokokat, küldöm az ebédet velük, küldjük a boltból a bevásárolmányt, tehát nekik tudják elpanaszolni legelőször azt, hogyha baj van. Tehát ezért ezt is erősíteni kell.

7. S mint amivel kezdtem, a magyar vidék évszázadokon keresztül képes volt arra, hogy ezt az országot ellássa tiszta, egészséges ételmiszerrel. Ezt nem csak ki kell mondanunk, hanem ezért nekünk tennünk is kell. És mint polgármester, megmondom őszintén önöknek, négy másik kollégámmal, öt önkormányzat együtt létrehoztunk egy nonprofit kft.-t, ennek az a neve, hogy Első Magyar Tanyasi Termék Nonprofit Kft. Meg fogjuk szervezi önkormányzati szinten a gazdálkodók integrálását, hogy mit termeljenek. Ebből a pénzből

nyilván szeretnék majd pályázni mi is kicsi feldolgozókra; nem szeretjük a nagyokat. Nekem a hátamon föláll a szőr, amikor több száz méter hosszú raktárt látok az út szélén, mert az nem nekünk szól, az a kereskedőknek szól. Kicsi feldolgozókat akarunk, és együttműködési megállapodást ajánlunk nagyvárosi önkormányzatoknak; olyan önkormányzatoknak, ahol több ezer emberre főznek, és mi azt szeretnénk, hogy ez a jó, egészséges, vidéki élelmiszer így bekerülhetne ezekre a piacokra. Előre tudnánk egy évre, hogy miből mennyi kell, mert ezek a konyhák ezt meg tudják mondani. Ezekre a konyhákra bizony még nem nagyon tudott bejutni senki, és itt látom a HANGYA, a MAGOSZ képviselőit; nekünk nagyon sok közös ügyünk lesz majd, azt gondolom, hogy be tudjunk törni erre a piacra. A multi uralja ezt is, ki kell mondani, sajnos. Tehát ezekre a konyhákra csak úgy tudunk eljutni, ha mindenféle áruval meg tudunk jelenni, mert az étolajtól kezdve a kristálycukorig ide mindent vinni kell. Tehát ezt nekünk közösen meg kell teremteni. Azt gondolom, ez a nemzeti tanyafejlesztési program erre is kínál lehetőséget, üdvözlendő, és nagyon örülök neki.

S még egyet zárszóként hadd mondjak el. Mint egy ezerfős település polgármestere látom azt, hogy a legszegényebb emberek vásárolják a legdrágább árut. Ma a kistelepüléseken arról szól a történet, hogy a kiskereskedő, mivelhogy nincs nagykereskedelmi egység Magyarországon, csak vannak nagy áruházak, multiplázák, ilyen-olyan nevűek, oda bemennek ezek a kisboltosok, megveszik az árut, hazahozzák, visszahozzák Fülöpházára, átárazza az árut, és egyharmadával többért adja. Na, most egy kistelepülésen, ahol az emberek nagy részének nincs személygépkocsija, nincs kerékpár, nincs motorkerékpár, mire kényszerül: a legdrágább árut kell hogy megvásárolja. Ezért azt javasoltam, és örülök, hogy befogadta a kormány, hogy ebből a támogatásból a kistelepülések önkormányzati boltokat nyithassanak, ahova viszont már a helyi árut is be tudjuk vinni, a helyben megtermelt árut elsősorban, és majd a felesleggel, együtt szervezve próbálunk a nagyvárosok konyháira elkerülni.

Köszönöm a nemzeti ügyek kormányának, államtitkár úr, nektek, hogy végre gondoltatok ránk, tanyasiakra is.

Köszönöm a figyelmeteket. *(Taps. – Kezet fog Ángyán Józseffel.)*

ELNÖK: A levezető elnök egy kicsit ellágyult – több időt engedtem Józsinak, mint ami jár egyébként. Úgyhogy a többiektől elnézést kérek, de azt gondolom, az ügy, amit ők képviselnek, megér egy-két perc pluszt. Köszönjük szépen.

A következő előadónk Csizmadia László, aki a Falusi és Agroturizmus Országos Szövetségének elnöke. Elnök úr, parancsoljon!

Csizmadia László (Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége):

CSIZMADIA LÁSZLÓ (Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége): Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Államtitkár Úr! Azt hiszem, „A vidék élni akar” szlogennél jobbat és jobban jellemzőt erre a stratégiára nem lehet mondani. Valóban ezt fejezi ki az egész.

Ha az ember végignézi ezt a koncepciót, és a mi szemszögünkből, a falusi és agroturizmusban tevékenykedők szemszögéből nézem, akkor a stratégiai területek közül legalább ötben érintettek vagyunk; a nemzeti stratégiai programokból is szinte – ikszelgettem itt – több mint 50 százaléka valamilyen módon hozzájárul ahhoz, hogy falun, vidéken a turizmus jól működhessen. Talán különösen ilyen a helyi gazdaságfejlesztés és nem kevésbé a vidéki szellemi-fizikai infrastruktúra, az életképes vidéki települések, helyi közösségek. Tehát mindegyik érintett, ez nagy öröömre szolgál, és köszönet érte, hogy a falusi, tanyasi vendéglátás programja is megjelenhet itt, és köszönjük, hogy elolvastva az itt leírtakat, azok teljes mértékben fedik azokat az igényeket, kéréseket, amit ehhez a területhez tenni kell.

Balogh úr utolsó gondolatához hozzátenném, pontosan a falusi turizmusban mindenütt a környező, nyugati országokban a Bauerladeneket lehet látni, ahol a helyi termékek megjelennek, és a falusi szállásszolgáltatók a saját termékeiket is viszik oda és adják el. Ennek én is nagy pártolója lennék.

Nos, kicsit a falusi turizmusról is közelebbről. Tulajdonképpen annak idején, a '29-30-as években szintén világválság váltotta ki, hogy itthon maradván annak a régi, ősi rendszere kialakult. Aztán '89-90-ben indul el, és tulajdonképpen országos szerveződésbe szervezetteren '93-ban hoztuk létre a FTOSZ-t - elnézést! -, akkor még az agráriumot nem vettük bele, aztán 2000-ben bevettük, és így van a Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége, azaz a FATOSZ.

Ha végignézem, elég jó fejlődésnek indult '93-tól, különböző módon különböző kormányok támogatták, a bevételeknek bizonyos összegig, 800 ezer forintig jövedelemadómentessége volt, persze ez nem jövedelem volt, csak bevétel. 2008-ban már 755 ezer vendégéjszakát jelzett a Statisztikai Hivatal, ez aztán valamit visszaesett, szemben a turizmus másik részével, ami egy nagyobb mértékű csökkenést hozott 722 ezerre. Mind e mögött olyan 7530-34 bejegyzett falusi szállásadó volt - mi magyarok azért nem vagyunk teljesen jogkövetők mindenben, tehát valószínűnek tartom, hogy ez a szám sokkal nagyobb. Külföldi-belföldi arányunk egyértelmű: 80 százalék belföldi, a többi külföldi.

Sok szó esett itt a város és a falu kapcsolatáról. Ha valami, akkor ez a terület pontosan ezt a dolgot jelzi. Munkahelyteremtés, önfoglalkoztatás vagy valami hasznos tevékenység lehetőségének a megteremtése.

Sajnos 2009-ben ez a bizonyos fűnyíróelv minket sem hagyott teljesen ki, elvonták mindazokat a lehetőségeket, sőt az európai uniós másik henger is elért bennünket, a magán szálláshelyek idegenforgalmi hasznosítását töröltük a szótárból, és az egész beépült egy úgynevezett kereskedelmi szálláshelyek kormányrendeletbe, amelynek az utolsó passzusa az egyéb szálláshelyek - ide sorolódott be a bed and breakfast, a fizető vendéglátás és a falusi turizmus. Itt egy nagyon értelmetlen fogalmazás jött létre, államigazgatási, lakosságszámtól függően, tehát nem a tevékenységtől, márpedig az életszerűség azt követeli meg, hogy a tevékenységtől függően legyen ez a fogalom megfogalmazva.

A falusi agroturizmus egy rendkívül komplex, sokoldalú tevékenység, egy úgynevezett - az oktatásban szoktuk használni ezt a szót, hogy: - termékhalmoz, különleges, természethez kapcsolódó különböző üdülési formák, az ökoturizmus, a természetjárás, a sziklamászás, a lovaglás, a kalandsport, a vadászat, a horgászat, a kulturális örökség, és folytathatnám tovább. Három nagy gyökere van: az egyik a vidéki természet, amit ad a természet, mert a turizmus mindig egy területen zajlik, és nem mindegy, hogy az a terület hogy működik, milyen módon alkalmas arra, hogy ott az emberek jól érezzék magukat, élményt kapjanak. A másik nagy terület a vidék tárgyi és szellemi öröksége, ami megint egy óriási dolog, és ebben, megint azt hiszem, mi magyarok nem vagyunk szegények. A harmadik terület pedig ahol az agráriumnak a különböző értékei, termékei kerülnek be, és mindezek különböző módon jutnak kifejezésre. Most éppen azon dolgozunk, a nemzeti tanúsító védjegyen, és itt is továbbmegyünk a minőség irányába; nemcsak az alapkritériumokra gondolok, hanem hogy az úgynevezett fakultatív szolgáltatások sorozatából lehet választani, és a három vagy négy napraforgós minősítést elérni, illetve egy szakosodást is szeretnék végrehajtani: ökoporta, egészségporta, mozgáskorlátozottak, fogyatékosok portája, bébi-, gyermekbarát porta, aktív üdülés, lovasudvar, üdülés a borosgazdánál, hagyományok portája, kézműves, népművészet, folklór, falusi vendégasztal - ez egy különösen fontos dolog, hogy a helyi termékeket ott rögtön, melegében az asztalra lehet varázsolni a helyi receptekkel - és a falusi életmód ifjúságotája.

Gyakorlatilag teljes mértékben mellette vagyunk tehát, hogy ez a stratégia megvalósuljon. Természetesen felajánljuk, hogy ebben a falusi, tanyasi vendéglátás

programban továbbra is mindenben együttműködünk, segítünk. És ha megnézem a térségkomplex vidékfejlesztési program 6 programját, az mint érinti ezt a területet. Az pedig fontos, hogy jól érezzük magunkat mi, akik városlakók odamegyünk üdülni, pihenni, és ez egyben a helyi lakosság életminőségét is növelni fogja. Köszönöm, hogy meghallgattak. (Taps.)

ELNÖK: Köszönjük szépen, elnök úr.

Következő előadónk a Falufejlesztési Társaság elnöke, Krizsán András lesz - remélem, jól mondtam, hogy elnök. És szeretnék még egy bejelentéssel élni: nekem sajnos el kell mennem - a levezető elnöki szerepet átadom az államtitkár úrnak -, és el fog kísérni engem Fülöp Sándor úr is. Úgyhogy ha megengedik, angolosan távoznánk. További jó szórakozást és tanácskozást kívánunk!

(A tanácskozás vezetését Ángyán József államtitkár veszi át.)

Krizsán András (Falufejlesztési Társaság)

KRIZSÁN ANDRÁS (Falufejlesztési Társaság): Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Minden mérnökember megtervezi a napját, ezért én is leírtam a mondanivalómat, hogy megpróbáljam tartani ezt a nagyon szűkre szabott, 5 perces időtartamot.

A Falufejlesztési Társaság üdvözlí a nemzeti vidékstratégia koncepcióját, és mivel nincs itt a miniszter úr, talán távollétében azt is hozzá merem tenni, hogy az utóbbi 60 vagy akár 100 évben ilyen vonzó, az országot felvirágoztatni szándékozó anyag miniszteri aláírással talán még sohasem készült. Ez egy olyan jövőképet bontakoztat ki 2020-ig, amit a Falufejlesztési Társaság már évtizedek óta tesz és szorgalmaz, miszerint a vidékfejlesztéshez nemcsak népességmegtartó képességre, hanem képességmegtartó népességre is szükség van. Ez a magyar vidék és a magyar nemzet felemelkedésének a záloga. Ezért fontos, hogy minden részletében mielőbb megvalósulhasson ez a nemzeti vidékstratégiai koncepció. Az országos várakozáshoz és a kormányalakításhoz képest már így is sokat kellett várnunk egy ilyen összefoglaló, területileg integrált vidékfejlesztési stratégia kidolgozására.

Mivel a nemzeti vidékstratégiai koncepció szövege az én szememben lényegileg teljes, inkább csak részletezhető, ezért hozzászólásomban nem a stratégia alapelveit és céljait kívánom méltatni, hanem mint gyakorló építész és egy alig több mint 200 fős, apró kis dunántúli település, Pula község főépítésze saját szakterületemből kiindulva egészíteném ki azt néhány gondolattal. Az első, hogy a rendszerváltást követő elmúlt 20 évben jelentősen ártértékelődött a magán- és a köztulajdon fogalma. A nyitott gazdaság és az örökölt köztulajdon privatizációja következtében a hangsúly a magánterületek fejlesztésére került, és számos esetben kedvezőtlenül ártértékelődött a közterületek minősége és szerepe - ezáltal a használata is. A közterületek fejlesztése sajnos szakágakra esett szét, jellemzően közműfejlesztéseket jelent, csatornaépítést, járdaépítést és útépítést, és a felszíni rendezés koherens koncepció nélkülivé vált. Háttérbe került a táj és az épített környezet egysége, minősége, a közösség identitását kifejező helyi örökség védelme. A vidék építészeti kultúrája, környezetének minősége leromlott és gazdátlaná vált. Megjelentek az élettől független, teoretikus gondolkodású, sematikus, lakókörnyezetet romboló építészeti példák, az eldobható építészet profitot és pénzt hajszoló példái, a kivagyiságot, a nemzetközi trendeket, a globális átlagosodást követő, különböző faluképromboló házak, porták és tanyák. Ezeknek az elkerülése érdekében javaslom a vidékstratégia kiegészítését az épített környezet értékeinek fokozott védelmével, a tájba illő, emberhez méltó, minőségi lakókörnyezet megteremtésének támogatásával.

Ma Magyarországon az 5 ezer fő alatti kistelepülések száma 2878. Ezeknek a kistelepüléseknek az összterülete 6,59 millió hektár, ami Magyarország összterületének 71 százaléka. A kistelepüléseken élők száma 3 millió körüli, ez az összlakosság 31 százaléka. Azonban mindössze a kistelepülések 5 százalékában, csak 152-ben van önkormányzati települési főépítész. Gyakorlatilag a kistelepülések összterületének 77 százaléka, vagyis körülbelül 5 millió hektáron folyó tevékenység fölött nincs olyan szakmai irányítás, amely az épített környezet minőségének, az egységes falukép megőrzésének, a helyi értékeknek a védelmében tevékenykedne. Tulajdonképpen csak az építésjogi követelmények betartása zajlik ezen a területen. Javasolom a főépítési hálózat támogatását kistelepüléseken, kistérségi vagy társult települési főépítési formában.

Javasolom a vidékstratégia kiegészítését a helyi közösség identitásának erősítésével, a hagyományalapú társadalom erősítése érdekében, a hagyomány és az innováció egyensúlyának szem előtt tartásával, hogy fokozott figyelmet és védelmet kapjanak a népi építészeti értékeink a vidékfejlesztés keretei között.

Nincs két egyforma város, ezért nincs két egyforma falu sem. Minden egyes település más és más, minden település éghajlatával, szépségével, környezetével, házaival, lakóival más és más érzéseket, emlékeket kelt bennünk. Megérezzük valamit akkor és ott, ami semmi mással fel nem cserélhető: a hely szellemét – vagyis az ember identitása megkívánja a helyek identitását.

Sajnos a vidéki épített környezet minősége szempontjából rendkívül fontos jogszabályi háttér, amely a helyi védelemre javasolt épületek támogatási rendszerét biztosítaná, jelenleg még kimunkálatlan. Elsőrendű feladat a gátlástalan gazdasági haszonszerzés ellenében megakadályozni az értékek eltorzítását vagy megsemmisítését, lebontását. A falukép és az egyedi értékek támogatása természetesen eltérő kell hogy legyen. De a népi műemlékek sorsa és léte gyakorlatilag személyekhez és családokhoz kötött. Ezeket a személyeket, emberi közösségeket kell támogatnunk és identitásukban megerősítenünk, akik a természetes életforma felértékelődését, hagyományaink fenntartását örömmel és sokszor áldozatok mellett felvállalják. Ezért javasolom a társadalmi párbeszéd érdekében olyan gyakorlati oktatás bevezetését, ahol a résztvevők nem csak megismerhetik lakókörnyezetük értékeit, hanem szakember irányítása mellett részt vehetnek a helyi védelemre javasolt épületek helyreállításában, megóvásában, újrahasznosításában. Ez a gondolkodás segíti egy-egy település közösségformálót, identitásukat meghatározó erejének növelését, az erről való igényes közgondolkodást. Ezek a helyi öntevékenységen alapuló, személyes kapcsolatépítésre is teret adnak és biztosítanak. A helyi védelemre javasolt épületek példaszerű felújítása ugyanis megerősíti a faluközösséget céljai elérésében. Ez a tájhoz simuló építészet legjobb iskolája, ahol megmarad valami, ami ellenáll az időnek.

Javasolom a nemzeti vidékstratégia kiegészítését a vidék szellemi és fizikai infrastruktúrájának, életképes vidéki települések rendszerszemléletének összehangolása érdekében olyan mikrotérségi obszervatóriumok, tájintézetek létrehozásával, ahol komplex, holisztikus módon, összefüggéseiben vizsgálják, modellezik és hangolják össze a vidékfejlesztés egy irányba mutató rendszerét. Ezek a területiség elve alapján olyan tanulmányokat, tervezési segédleteket, oktatási segédleteket, közterület-fejlesztési és építészeti arculati kézikönyveket vagy például az integrált városfejlesztési stratégiához hasonlóan integrált vidékfejlesztési stratégiát munkálnának ki, amelyek gyakorlati útmutatóként segítik az ott élőket.

Végül, de nem utolsósorban javasolom a természetességgel ellenkező, fogyasztásra kötelező, felelősséget áthárító jogszabályaink felülvizsgálatát, hogy ne születhessenek olyan törvények, jogszabályok Magyarországon, amelyek évszázados hagyományainkkal, építészeti értékeinkkel, kialakult olcsó és praktikus helyi gyakorlatainkkal ellentétesek. Hogy csak két példát mondjak most önöknek végül: ilyen például az égéstermékekre, azaz a kémények

esetében az égéstermék-elvezető rendszerre vonatkozó MSZ-845/210-es szabvány, amely előírja, hogy kémény csak rendszer jellegű lehet, és a hagyományos népi épületek, pláne a szabadkémények átalakításában csak a multinacionális cégek drága és ronda kéményfejezeteit engedni meg. De említhetném a már évek óta húzódó jogértelmezési problémát is a nem minősített rendszerű építőanyagok használatának tilalmáról, a 3/2003-as rendeletet.

Ebben kíván a Falufejlesztési Társaság segítségére lenni a kormánynak. Köszönöm szépen. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen, elnök úr. Jelezni szeretném, hogy szó szerinti jegyzőkönyv készül – nem tudom, ez közismert-e –, és egy kiadvány is készül a parlamenti nyílt napról. Remélem, ezek az ötletek, javaslatok, elképzelések, az ezekről szóló értékes hozzászólások ilyen formában megmaradnak. De ennek ellenére kérem a hozzászólókat, hogy írásban is juttassák el hozzánk a megjegyzéseiket, javaslataikat, így jobban tud hasznosulni.

Közben láttam bejönni Szabó Gellértet. Nem tudom, olyan állapotban vagy-e, Gellért, hogy most mindjárt ideszólíthatlak, vagy várjunk még egy felszólalást. Tudom, hogy egyéb elfoglaltságaid voltak, de vártunk rád. *(Jelzésre:)* Akkor a következő felszólalás lesz a tied; most inkább lépünk még egyet, addig Gellért fölkészül.

Kis Miklóst kérem a MAGOSZ képviselőjében, hogy mondja el felszólalását.

Kis Miklós (MAGOSZ)

KIS MIKLÓS (MAGOSZ): Tisztelt Államtitkár Úr! Kedves Képviselő Hölgyek és Urak! Kedves Meghívottak! Az első szó a köszöneté kell hogy legyen; köszönettel tartozunk a minisztériumnak és személy szerint államtitkár úrnak, hogy egy ilyen valóban részletes és kiváló stratégiai anyagot, koncepciót megalkotott. Azt hiszem, nem kell hangsúlyozni, mennyire időszerű volt ennek a stratégiának az elkészítése, és mennyire nélkülözhetetlen a magyar mezőgazdaságban, hogy végre kialakuljon egy olyan anyagát, amely a fundamentumát, az alapját képezheti a következő évek agrárpolitikájának is.

A Magyar Gazdakörök és Gazdaszövetkezetek Szövetsége a stratégiai célokkal, amelyek az életképes élelmiszer-termelés, természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás és a kiegyensúlyozott területfejlesztés, ezekkel természetesen egyetértünk.

Talán az egyik legfontosabb üzenete ennek a stratégiának, hogy helyre kell állítani azt a megbomlott egyensúlyt, amely a kis- és nagyüzemek között jött létre az elmúlt években, évtizedekben. Helyre kell állítani azt a megbomlott egyensúlyt is, amely a növénytermesztés és az állattenyésztés aránya között van, és helyre kell állítani a belső élelmiszerpiacon az import arányát is. Elfogadhatatlan, hogy az országba hatalmas mértékben áramlik be az import az agrártermékek esetében, zöldség-gyümölcs termékek esetében, ugyanakkor a saját termelőink pedig a piacon szinte ellehetetlenülnek.

Külön örültünk annak, hogy a családi gazdaságok fogalma így megfogalmazódik ebben a stratégiában. Azt hiszem, a vidék alapját kell képeznie a családi gazdaságoknak, és őket kell valóban úgy megerősíteni, hogy versenyképesek legyenek ebben a valóban felgyorsult nemcsak Európai Unióban, hanem a világban is.

A célok tehát adottak, az odavezető utat és annak eszközrendszerét pedig kiemelten fontosnak kell kezelni. Kiemelem néhány ilyen szempontot. A délelőtti előadások folyamán valószínűleg szó volt már ezekről, de megkerülhetetlen, hogy említsem őket, hiszen enélkül a stratégia is kevésbé lesz hatékony.

A legfontosabb talán a föld- és birtokpolitikai program. Azt hiszem, nem kell hangsúlyozni, hogy a föld a mezőgazdaság alapja, és ahhoz, hogy a magyar földet megtarthassuk a magyar gazdák kezében, valóban egy olyan programot kell létrehozunk, amely kiemelten kezeli ezt a témakört. Kaptunk három év lehetőséget, a földmoratóriumra

gondolok; és mindannyian biztosan tapasztalták, az alkotmányozás során bekerült a sarkalatos törvények közé is a nemzeti vagyon elidegenítésének feltételeiről és korlátairól szóló törvények, ezek kétharmados törvények lesznek. Tehát a földtörvényt szabályozni kell; azt hiszem, nem is kell ezt tovább hangsúlyoznom.

A következő szempont – talán a koromból is adódik – a generációváltás. Európában is azok a tendenciák érvényesülnek, amelyek Magyarországon is láthatóak. Egyre kevesebb fiatal vállal a mezőgazdaságban szerepet, otthagyják a falvakat, otthagyják a vidéket, előregednek a települések. Ezt meg kell akadályozni. Azt hiszem, ez Magyarországon, vidéken az egyik legsúlyosabb probléma, ezért is örültünk annak, amikor a stratégiában olvashattuk a miniszter úr által már korábban, épp egy MAGOSZ-kongresszuson meghirdetett életpályamodellt. Ezeknek a fiataloknak valóban lehetőséget kell adni a családi gazdaságok mellett arra, hogy életképes gazdaságokat hozzanak létre, maradjanak vidéken, hozzanak létre családokat, gyarapodjanak és szolgálják a hazát.

A következő, szintén kiemelt szempont a finanszírozás, az agrárfinanszírozás és a hitelezés köre. A kiváló stratégiai célokhoz finanszírozást is kell biztosítani. Mindannyian tudjuk, hogy az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programban bizony elég szűkösek a lehetőségek, azonban ezt a stratégia nemcsak néhány évre szól, hanem évekre, évtizedekre, ezért is kiemelendő majd, hogy a közös agrárpolitika 2013 utáni költségvetési lehetőségeivel összhangban legyen. És megkerülhetetlen lesz, ha már a finanszírozásnál tartunk, a vidék bankja. Ma Magyarországon a kereskedelmi bankok szinte kivétel nélkül csak a nagygazdaságokat hajlandóak finanszírozni, a kis- és közepes gazdaságokkal, a családi gazdaságokkal, az őstermelőkkel nem hajlandóak foglalkozni. Jó példa volt erre a vis maior-hitel. Sajnos a kormány szándékaival ellentétben ezek a kis- és közepes gazdaságok a mai napig nem jutnak hozzá ezekhez a hitelekhez. Elengedhetetlen lesz a vidék bankja, ezért is fontos, hogy a stratégiában a finanszírozásról is szóljunk.

S ha már pénzügyekről van szó, meg kell említenem az adópolitikát, a magas általános forgalmi adó kérdését. Sajnos azt mondhatjuk, hogy a feketegazdaság egyik melegágya a magas áfa kérdése Magyarországon. Egyre többen veszik ezt észre, és a minisztérium is pozitívan vette ezeket a visszajelzéseket. Igenis felül kell vizsgálni ezt az áfakérdést is, mert hiába a kiváló stratégia, hogyha a piacon nem tudjuk kifehériteni ezeket a szereplőket, és akik az áfát kihasználva, számla nélkül kereskednek, sokszor tönkreteszik a tisztességes termelőket, és itt kis- és közepes vagy akár nagygazdaságokat is lehet említeni. Egy a lényeg: rendet kell tenni ezen a területen is.

Ahol szintén rendet kell tenni, és nagyon fontos szempont, az a piacvédelem és az ellenőrzés szigorítása, gondolok elsősorban azokra az importárakra, amelyek mind a mai napig ellenőrizetlenül érkeznek hazánkba. Csak egy példát hadd mondjak: aki a Nagybani Piacon sűrűn megfordult - jómagam jó párszor eltöltöttem ott néhány éjszakát -, az tudja, milyen mennyiségben és milyen minőségben áramlanak be Magyarországra zöldség-, gyümölcs-termékek, és mennyire ellenőrizetlenül. *(Az elnök csenget.)*

Végül, de nem utolsósorban meg kell említssem a bürokrácia kérdését is. A bürokrácia az egyik olyan kerékkötője a magyar gazdáknak, amely bizony megnehezíti a sorsunkat. Ezt is rendezni kell a stratégiában, azt hiszem, ez megkerülhetetlen. Ne legyünk pápábbak a pápánál! Természetesen elfogadjuk az Európai Unió keretrendszerét, de azokat a szigorításokat, amelyek az előző években napvilágra kerültek, azokat nem. Hál' istennek a jelenlegi kormányzat az elmúlt egy évben megtette azokat a lépéseket, amelyek ez irányba hatnak - ezeket természetesen tovább kell folytatni ahhoz, hogy a stratégia valóban érvényesüljön.

Végezetül, utolsó mondatként hadd mondjam el, hogy örülünk annak, hogy a stratégiai koncepció valódi gazdasági és társadalompolitikai fordulatot említ. Valóban, egy értékváltásra, egy erkölcsi megújulásra is szükség van. Az új alkotmány ráadásul most

lehetőséget is teremt új törvények, új jogszabályok megalkotására - úgy érzem, ezek döntően meghatározzák majd az elkövetkezendő évek agrárpolitikáját, és befolyásolhatják majd a gazdasági, piaci körülményeket is. Köszönöm szépen, hogy meghallgattak. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen a hozzászólást.

Akkor most szólítom Szabó Gellértet, a Magyar Faluszövetség elnökét. Parancsolj!

Szabó Gellért (Magyar Faluszövetség)

SZABÓ GELLÉRT (Magyar Faluszövetség): Tisztelt Államtitkár Úr! Kedves Kollégák! Tisztelettel és barátsággal köszöntöm a hallgatóság minden tagját. A nemzeti vidékstratégia értékelésére kaptam felkérést, amit nagy tisztelettel ezúton is megköszönök. Azt, hogy a magyar falvak hogy kerülnek ide, a vidékstratégia értékelésébe, gondolom, igazolni, bizonyítani senkinek nem kell a teremben. A végén azonban mégis tartogatok egy olyan poént, amellyel érthetőbbé szeretném tenni az ittlétemet.

A magyart nemzeti vidékstratégiát én csak üdvözölni tudom, az elkészítőknél a munkáért, az alapos munkáért köszönetet és hálát mondani tudok, és szívből kívánom azt, hogy az az álom, amely ebben a munkában le van rajzolva, valósággá váljon. A mottója, az egyik mottója ennek a stratégiának úgy szól: „Az Úristen vette az embert, és édenkertjébe helyezte, hogy művelje és őrizze.”. Folytassuk ezt az idézetet! „Azt parancsolá az Úristen az embernek: a kert minden fájáról ehetsz, de a jó és gonosz tudásának fájáról ne egyél, mert azon a napon, amelyen eszel róla, meg kell halnod.”.

Tisztelt jelenlévők, a jó és a gonosz tudásának a fája. De jó az, hogy nem tudjuk előre, hogy tetteink jelentős része jó lesz-e vagy gonosz, mert a szabadságunkra vagyunk bízva, dolgoznunk, tennünk kell. Egyetlenegy, ami elvárható tőlünk, és egyetlenegy az, amit elvárnak tőlünk: hogy jó legyen a szándékunk. Ebben a vidékstratégiában a magam részéről a sandaságnak még csak a legapróbb jelét sem találtam. Igen gondos munka. Ami a legnagyobb értéke, az az, hogy együtt kezeli a vidéket, a tájat és a rajta, belőle, érte élő embert. Mértéktartó ez a mű, nincs benne semmi túlzás, minden megvalósítható, ami ebbe bele van írva. Nyilván nem egyik napról a másikra gondolták az alkotók ezt a bizonyos megvalósulást, nem véletlenül 2020 a célzott végső dátuma ennek a periódusnak.

Három dolgot szeretnék kiemelni az anyagból abban a minőségemben, amelyben itt vagyok, a Magyar Faluszövetség elnökeként. Azt mondtam, hogy a táj és rajta az ember. A „közösség” szó a kulcs. A tartalomjegyzékben 6-szor fordul elő ez a szó, ezek között van a „közösség államának visszaszerzése” is, és azon túl a munkában, a tágabb, bővebb terjedelemben 125 alkalommal fordul elő a „közösség” mint szó. Milyen jelzőkkel? Helyi közösség, falusi közösség, érdekközösség, termelői közösség, fogyasztói közösség - az Európai Közösséget mint közösséget én nem értem bele jelenleg ebbe a vidékstratégiába. Aztán szerepelnek még a „közösség” kapcsán ilyenek, hogy: közösségmegtartó intézmények, közösségi együttlét intézményei, a vidéki foglalkoztatás és helyi aktivitás bővítésének hiányzó szemléleti, anyagi és közösségi alapjairól beszél. A cigányság közösségének égető gondjairól, azt mondja, hogy: a környezeti károk orvoslásának költségeit a vállalkozók áthárítják a közösségre, az nem a termék árában van.

A második dolog: kiemelten fontos a „helyi társadalom felrázása” - idézet a szövegből. Tisztelt jelenlévők, önrendelkezés, öngazgatás, közösségi önrendelkezés, közösségi igazgatás, közigazgatás. A dia, amit látunk, Csatári Bálint professzornak köszönhető jelentős részben, én már csak hozzápiszkáltam egy kicsit.

Az a rendezvény, ahonnan én most jövök, Tibolddarócon volt, polgármesterek ültünk össze, a Faluszövetség polgármesterei, meghányi-vetni azt a munkaanyagot, amely a Belügyminisztérium önkormányzati államtitkárságáról – ezt külön szeretném hangsúlyozni:

tehát a Belügyminisztérium önkormányzati államtitkárságától, nem a Belügyminisztérium, nem a kormány állásfoglalásaként – jelenleg önkormányzati berkekben gyakran forgatott anyag. Ebben az elképzelésben az szerepel, hogy 2000 lakos alatt az önálló polgármesteri hivatalok megszűnnének, egészen pontosan: „Azokon a településeken, ahol a polgármesteri hivatalok egyesítésre kerülnek, az ügyintézés a testület mellett működő, a testület méretével arányos, párfős iroda közvetítésével, valamint a helyben működő informatikai hálózaton keresztül történne egy ügyintéző által, aki egy zárt informatikai rendszeren keresztül tud mindent továbbítani a megfelelő helyre.” – idézet a szövegből. Továbbá: „Az új rendszerben csupán a 2000 főt meghaladó lélekszámú települések önkormányzatai rendelkezhetnének önálló hivattalal.”

Ez a térkép a mi Magyarországunknak a térképe, bekékítve rajta a 2000 alatti lélekszámú állandó lakosú településeket. Az adatok, amelyek rajta vannak, jobbra fönt az a 2869 darab, ez a magyarországi összes községi jogállású önkormányzatot jelenti; alatta a 3 millió 247 ezer lélek az, aki községekben lakik, és ez lefedti az országnak 65 725 négyzetkilométerét; ha 100 ezerrel számolunk, körülbelül ki lehet számolni az arányt. Alul: 2379 azoknak a településeknek a száma, ahol nem haladja meg a 2000 főt az ott lakók száma. Ez összesen 1 millió 677 ezer lelket számlál. Ez a 2379 település az ország területéből 44 093 négyzetkilométert fed le, ami az összterületnek 47,4 százaléka. És fönt, még visszatérve az előző számsorhoz, a 82,9 százaléka a községeknek 2000 fő alatti; a 3 millió 247 ezer fős lakónépességnek az 1 millió 677 ezer 2000 lakos alatti településen élők az 51,6 százaléka; és a terület, amelyet a 2000 lakos alattiak fednek le, az az összes községi területnek 67,1 százaléka.

Tisztelt Jelenlévők! Kiemelten fontos a helyi társadalom felrázása; ennél a 2. pontnál tartok most: öngazgatás, önrendelkezés. Elképzelhető-e az, és ezt a legnagyobb barátsággal, felelősségérzettel, tárgyalókészséggel, jóhiszeműen kérdezem: elképzelhető-e az, hogy mindez a célkitűzés, ami ebben az anyagban van, megvalósulhat úgy, hogyha az ország 47,1 százaléknyi területén a polgárnak egy közös fönntartású polgármesteri hivatalba kell bemennie? Merthogy nem arról van szó, hogy a polgármesteri hivatalok megszűnnének, az ügyintézés ott megszűnne, hanem csak annyi, hogy közös fönntartás – az a bizonyos közös ló.

S még egy kitétel – és tudom, hogy már túlléptem az időmet, de azonnal befejezem –, a közigazgatás átszervezésének ez a munkaanyaga 200 járással, járási központtal számol, ami azt jelenti, hogy az összes államigazgatási hatáskör, ami jelenleg a községi jegyzők munkájának körülbelül háromnegyedét teszi ki, ezekben a járásokban volna intézve. Jelenleg, durván számolva körülbelül 2000 helyre mehetnek be a polgárok a jegyzőkhöz államigazgatási ügyet is intézni; ebben benne vannak a városházák is, de a községi polgármesteri hivatalok is. Ez a szám csökkenne 200-ra. Egyébként a tervezet szerint a polgármesteri hivatalok kizárólag az önkormányzati hatósági ügyekkel foglalkoznának.

A 3. és befejező pont: a közös munka, közös felelősség, ami az anyagból hangsúlyosan kiérződik, ezt már csak én teszem hozzá: a közös siker, tárcák, önkormányzatok, civil szervezetek, gazdák összefogásával.

És befejezem a mondandómat az előszóra lapozva, amiből egyetlen gondolatot olvasnék szinte: „A vidéki helyi közösségek sorra elveszítették szolgáltató és közösségmegtartó intézményeiket, iskoláikat, közösségi közlekedési lehetőségeiket, egészségügyi ellátó intézményeiket, hivatalaikat, postáikat, természet adta tevékenységüket, a környezethez alkalmazkodó mezőgazdálkodást, az élelmiszer-termelést, és mindezzel az ország és a magyar társadalom élelmezési, víz- és energiaellátási, foglalkoztatási, szociális kiszolgáltatottsága egyre katasztrófálisabbá vált. Mára a vidéki élet a magyar közgondolkodásban egyenlő lett a hátrányos helyzettel. Mindez valószínűsíti, hogy szándékos ország- és vidékrombolás történ...” – én a mondatot a „t” betűvel akarom befejezni.

Köszönöm a figyelmüket. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen. Elnézést kérek a többi előadótól, de valóban, az átalakulás gyürkőzéseire egy kiváló példa volt ez. Azt hiszem, sok tennivalónk van még, hogy valóban egy irányba álljanak a folyamatok. Köszönöm Gellértnek, hogy ezt a példát idehozta. Tereljük abba az irányba a folyamatokat közösen, amit a vidékstratégiában megfogalmaztunk; azt hiszem, ez a közös érdekünk. Köszönöm szépen.

Szólítom a következő hozzászólót: Szeremley Bélát, a HANGYA elnökét. Parancsolj!

Szeremley Béla (HANGYA)

SZEREMLEY BÉLA (HANGYA): Személyes mondandómat csatlakoztatva az előttem szólóhoz, szeretnék szólni arról a személyes közreműködésen alapuló gazdasági érdek- és értékközösségről, amit szövetkezetnek hívnak.

Mint ahogy sokan tudják, nemcsak Dániában, a gazdag parasztok országában, hanem Magyarországon is a HANGYA, a templom és az iskola mellett egy olyan megtartó közösségi intézmény volt, amelynek újjáépítése gazdasági érdekünk is és társadalmi érdekünk is.

Tisztelt Tanácskozás! A HANGYA szövetkezetek és termelői közösségek nevében köszöntöm a tanácskozásukat és kiemelten Ángyán József államtitkár urat és az Országgyűlés valamennyi megjelent képviselőjét.

Előjáróban arról szeretnék beszélni, hogy a magunk részéről, vagyis a HANGYA részéről megalakulásunk óta valljuk, hogy a hátrányos helyzetben levő kis- és középgazdaságok, családi vállalkozások együttműködésének szövetkezeti rendszere nélkül nincs esélye a vidék felemelkedésének. Versenyhátrányunk a hazai ellátásban abból is származik, hogy a fogyasztói piacot rendszerelvre építették, nemzetközi és hazai versenytársaink kiprivatizálták vagy tőkeerős zöldmezős beruházásokkal szereztek meg előlünk a piacot, a saját piacainkat. Ezért a helyi piacoknak a koncepcióban kiemelt jelentőségét is elismerve, az a véleményünk, hogy a terméklánc mentén felépített, termelői érdekeltségű országos rendszer kiépítését a stratégia kiemelt részévé kell tenni.

A múlt évi választások után összeülő magyar parlament első döntésével nagy többségben fogadta el a nemzeti együttműködés rendszeréről szóló határozatát. Ennek legfontosabb alapvetése a nemzeti önrendelkezés kérdése volt, erre épül az új alaptörvény, amelyben kiemelkedő és védendő értékeink között szerepel a föld, a víz és környezetünk, hagyományaink őrzése, valamint annak prioritása, hogy Magyarország gazdasága az értékteremtő munkán és a vállalkozás szabadságán alapszik. A felsorolt alapértékek jegyében született meg a minisztérium 10 éves stratégiája, amely számos régóta hiányolt, olyan kérdést karolt fel, mint az élelmiszer-önrendelkezés, a hazai élelmiszer-feldolgozás, a családi vállalkozások termékeinek piacra vitele, a gazdatársulások és ezen belül a HANGYA szövetkezés ügye.

Az 1945 óta tartó társadalmi méretű agymosás és társadalmi tudatvesztés áldozata lett minden idők legsikeresebb magyar gazdasági összefogása, a HANGYA, ugyanis - nem tudom, a jelenlévők tudják-e - 50 éven keresztül Közép-Európa legnagyobb vállalatcsoportja volt a HANGYA, többek között a Globus Konzervgyárat és sok mást sorolhatunk ennek körébe. Nem véletlen, hogy még az emlékéit is szerették volna kitörölni a HANGYÁ-nak, és a magyarított változatú kolhozokkal, szovhozokkal helyettesíteni a földjüktől megfosztott magyar gazdák szabad társulásait.

Ki kell végre mondani az igazságot, és rendbe kell tenni a szövetkezeti törvénykezést, hogy társadalmi közhaszna alapján az egyének önkéntes szövetkezeti együttműködése különös értéket képvisel. Mint ahogy beszéltünk róla, a globalizálódó Európai Unióban a relatív kicsinységek mellett csak akkor válhatunk nagygyá, ha szervezettek leszünk, ha a nyersanyaghoz adott értékteremtő munka jövedelmet, munkahelyeket, megélhetési piacot

biztosít. Ennek jegyében ajánlottunk fel közgyűlésünkön 100 ezer új munkahelyeket a miniszterelnök úr által ígért 1 millió teljesítéséhez.

Orbán Viktor azt mondta: Magyarország minden települését, minden négyzetméterét egyszerre kell felemelni, tehát nem lehet Szabolcsnak, Borsodnak vagy az ország középső régióinak külön-külön programokat alakítani, hogy az majd ráér, vagy később sorra kerül. Ezért egyfelől azt szeretnénk mondani, hogy erre a programra, amelyet a miniszterelnök úr meghirdetett, ma csak egy szövetkezeti hálózati rendszer, egy szövetkezeti franchise képes. Egyfelől ezért szövetkezetinek kell lenni, mert ez adja meg az egyéni gazdálkodó szabadságát és egyenlő esélyét a piacra jutáshoz, valamint az előbb említett személyes közreműködést. Másfelől hálózatnak kell lennie, el kell tudnunk érni egy kritikus tömeget, mert ez ad lehetőséget egyidejű lokális gondolkodásra és globális cselekvésre. És természetesen rendszernek, rendszerelvűnek kell lennie, mert a mai piacot főképp rendszerek, nota bene multinacionális rendszerek uralják, és rendszerek ellen a magányos harcosoknak nincs esélye.

Mi a HANGYA Szövetkezet intézményének hálózati kiépítésével készen állunk ebben hatékonyan közreműködni. Mindehhez teremtsen meg a kormány a feketegazdaság visszaszorításának szabályozási feltételrendszerét, mert ma ez az egyik legnagyobb ellenfelünk. Ehhez a nemzeti stratégiához kérjük a kormány partneri segítségét, hogy legyen végre üzletileg együttműködő és ezáltal közösségépítő, társulásokat segítő hálózat, és az e társulásokat segítő pályázatok és ezeket támogató hitelezés.

Tisztelt Tanácskozás! Azzal a kéréssel fordulok valamennyiükhöz, valamennyi szervezethez, amelyet képviselnek, hogy teremtsük meg együtt Magyarország kis- és családi vállalkozásai beszállítói rendszerét, amely nemcsak nálunk, hanem a Kárpát-medencében is a határokon átnyúló HANGYA szövetkezést jelentheti. Merjünk nagyok lenni! Köszönöm szépen megtisztelő figyelmüket. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen a hozzászólást.

Weisz Miklóst kérem fel az AGRYA képviselőként. Elnök úr, parancsolj!

Weisz Miklós (AGRYA)

WEISZ MIKLÓS (AGRYA): Tisztelt Államtitkár Úr! Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Először is szeretnénk megköszönni a lehetőséget, hogy az AGRYA Fiatalközvetítő Magyarországi Szövetsége nevében ezen a fórumon is kifejezhetjük álláspontunkat, véleményünket a nemzeti vidékstratégiai koncepcióval kapcsolatban. Nem készültem sok diával, csak néhány illusztrációval. *(Felszólalását vetítés kíséri.)*

Azt gondolom, hogy a legfontosabb kérdés, amit a stratégiai koncepció kapcsán fel kell tennünk magunknak, hogy kinek készült ez a stratégia, kinek készítjük ezt. 10 éves időtávban gondolkodunk, tele van a stratégia a jelenlegi kiemelt problémákkal, ezeket kívánná komplex módon megoldani, azonban ez a stratégia, a célok és az elérendő eredmények alapvetően fogják meghatározni a következő generáció mozgásterét és lehetőségeit.

A generációváltás kérdéséről hoztam egy ábrát, csak hogy európai közelítésből lássuk, mennyire égető ez a helyzet. A különböző tagállamokat, ahol egyre aggasztóbb a helyzet, tehát ahol 4-5-6 százalék alatt van a fiatal gazdálkodók aránya, sötétebb színnel jelöltük. Hogyha ez a tendencia folytatódik, és én 10 év múlva visszahoznám ezt az ábrát, akkor azt látnánk, hogy egyetlen tagállam, Lengyelország tudna 10 százalék fölötti fiatalgazdálkodó arányt felmutatni 10 év múlva. Tehát aggasztó a tendencia, még ha ezt jelenleg nem is érezzük.

A következő ábra a magyarországi helyzetet mutatja. Most ugye a következő 10 évről beszélünk. Az előző 10 évben mi történt? A fiatal gazdálkodók aránya 2 százalékponttal csökkent, a középkorú, a 35 és 55 év közötti gazdálkodók aránya 5 százalékponttal csökkent.

Nagy öröm volt olvasni a stratégiának a monitoringindikátorai között, hogy a tárca nemcsak lassítani, hanem megfordítani kívánja ezt a tendenciát, 9 százalékpontos javulás szerepel a fiatal gazdálkodók részarányát tekintve, ami nemes és támogatandó célkitűzés.

Ahhoz, hogy megtudjuk az ágazatba való belépés lehetőségeit, megkérdeztük a fiatal gazdálkodókat. Egy 200 fős, kérdőíves felmérést végeztünk most tavasszal, ennek az eredményét mutatja a következő ábra, hogy melyek azok a szempontok, amelyek akadályozzák az ő tevékenységüket, mik a legnagyobb hátráltatók. Messze, kimagaslóan a legtöbb válasz a földhöz jutással és a földdel kapcsolatos problémákra vonatkozott, a fiatal gazdálkodók közel fele ezt jelölte meg az egyik legfontosabb problémának. A következő szint a finanszírozás és a hitelek, a külső és az egyéb forrásokhoz jutás kérdése. És nem utolsó helyen szerepelt a bürokrácia és az adminisztrációs nehézségek. Alapvetően ha az ágazatba való belépés kritériumait nézzük, akkor a magas belépési küszöb, tehát a termelési eszközöknek az elérhetősége, az ágazat általános jövedelmezőségi viszonyai, illetve talán a társadalmi elfogadottság az, ami a három fő területként megjeleníthető, ami a fiatalok indulását a leginkább nehezíti.

Ma egyértelmű az, hogy a mezőgazdaság az egyik legkevésbé vonzó választási lehetőség a fiatalok előtt. A stratégiának a legfontosabb előnye vagy ami számunkra a legfontosabb mozzanat volt benne, az az, hogy ezt komplex módon próbálja kezelni. A vidék gerincét adó mezőgazdaság, ráépítve az élelmiszeripar, mindezt a vidék és a környezeti szempontok előtérbe helyezésével kívánja megoldani - ezt csak így lehet és így szabad megközelíteni. Ami kiemelendő, hogy a pályakezdő fiatal gazdálkodóknak a támogatása külön megjelent a föld-, illetve birtokpolitikai fejezetben, és néhány ösztönzőt is említ az anyag. Mi azt gondoljuk, hogy ez azonban várhatóan kevés lesz. Az európai tendenciák eddig is azt mutatták, hogy kizárólag a belépést segítő ösztönzőkkel nem megy. Tehát elindítani el lehet a fiatalot, de neki benn is kell maradnia az ágazatban 5-10-20 éven, egy egész életen keresztül. Tehát itt fontos a folyamatosság. Ehhez mi az európai szervezetünk részén egy állásfoglalást, egy javaslatcsomagot fogalmaztunk meg fiatalgazda-csomag néven, ami esetleg nyilván szóba jöhet majd - és ezt szívesen rendelkezésre is bocsátjuk természetesen - a részletes kidolgozásnál, az életpályamodellnél. Itt az ösztönzők komplexitásán van a hangsúly, tehát a fenntartásra, az innováció ösztönzésére, a hálózatosodásra, a fiatal gazdálkodók nyomon követésére, a farmgyakornoki programra, a képzések, az oktatás területére is ki kell hogy terjedjen ez, tehát csak ilyen komplex megközelítéssel tudunk ezeken a romló statisztikákon fordítani.

Ennyit röviden a generációváltásról.

Néhány általános észrevétel az anyaghoz. Nem tudunk talán olyan területet mondani, amely nem szerepel az anyagban, tehát a legtöbb területet lefedi. Néhány olyan gondolat van, amelynek véleményünk szerint talán hangsúlyosabban kellene megjelenie. Az egyik ilyen a teljes gazdasági és jogi környezet figyelembevétele. Tehát itt nem támogatásról szól alapvetően a kérdés, a jogi szabályozási keretrendszerrel legalább ekkora, ha nem nagyobb segítséget tudunk adni az ágazatba belépőknek és a már az ágazatban dolgozóknak. Ilyen a kárenyhítés, a kockázatkezelés kérdése, ami alapvetően összefügg és megoldható részben a diverzifikációval, tehát a gazdák többféle tevékenység felé nyitásának az ösztönzése önmagában az egyik legjobb kockázatkezelő mód tud lenni.

Oktatás, kutatás, agrár-felsőoktatás: véleményünk szerint hangsúlyosabban kellene szerepeltetni.

Termálvízre alapozott üvegházi hajtás: ha már a munkahelyteremtést állítottuk a középpontba, ez kitűnő munkahely-teremtési lehetőség.

És nagyon örülök, hogy elhangzott a mezőgazdasági utak szerepe. Hoztam megint egy statisztikát: az EU 15-ökben, a régi EU-s tagállamokban 90 százaléka ki van építve a

mezőgazdasági területfeltáró utaknak, Magyarországon ez 15-20 százalék. Nagyon nagy versenyhátrány.

Továbbra is csak néhány észrevétel: a keretek. Az a nemzetközi mozgáster, amiben vagyunk, nem tudjuk magunkat ettől függetleníteni. Az éppen zajló Közös Agrárpolitika reformja; nem ismerjük jelenleg a kimenetelét, de ez alapvetően fogja meghatározni a stratégia mozgásterét is. Ugyanígy a világpiac, tehát a WTO-s kitekintés véleményünk szerint kellene hogy szerepeljen az anyagban.

A családi kis- és középbirtokok kiemelt helyen szerepelnek támogatandóként az anyagban. Ha ezt csak a generációváltás szempontjából közelítem, tény, hogy a családi gazdálkodók, a családi gazdaságok átlagában a fiatal gazdálkodók nagyobb résszel szerepelnek még, mint az egyéni gazdálkodók átlagában is. Tehát ez tud igazán a generációváltás terepe lenni, ez az, ami a fiatal gazdálkodók számára egy valós működési lehetőséget teremt.

Végezetül pedig még egy ábrám van, ez pedig azt mutatja, hogy a jelenleg az ágazatban működő fiatal gazdálkodók hogyan gondolkodnak: újra elkezdenék-e, újra belevágnának-e a mezőgazdálkodásba? Nekünk ez ad igazából optimizmusra okot, hogy a nagy részük igen; senki nem mondta azt, hogy nem kezdené újra a gazdálkodást.

A saját értékeink között az anyagban kiemelten szerepel, hogy vannak még olyan fiatalok, akik a jövőjüket vidéken s a megélhetés lehetősége esetén a mezőgazdaságban, egyéb vidéki gazdasági tevékenységekben képzelik el. Mi úgy gondoljuk, hogy rájuk lehet és rájuk kell építeni.

Köszönöm szépen. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen. Természetesen számítunk a fiatal gazdáink javaslataira a stratégia továbbfejlesztésében.

A szünet előtt szólítom Tóth Istvánt, a MOSZ képviselőjét. Parancsolj!

Tóth István (MOSZ)

TÓTH ISTVÁN (MOSZ): Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Hölgyeim és Uraim! A Mezőgazdasági Termelők és Szövetkezők Országos Szövetsége nevében szeretném kifejtetni a koncepcióval vagy stratégiával kapcsolatos észrevételünket, illetve véleményünket.

Tanulmányoztuk az európai uniós dokumentumokat, amelyek az egész Európai Unió gazdaságára, mezőgazdaságára, a várható KAP-reformra vonatkoznak; tanulmányoztuk az európai gazdasági és szociális bizottság kiadott anyagait az európai gazdaság, ezen belül a mezőgazdaság fejlesztésével kapcsolatban; és komolyan figyelembe vettük és tanulmányoztuk a kormányprogramokat, amelyek kiegészültek a konvergenciaprogrammal. És figyelembe vettük azt, hogy a fenntartható fejlődés értelmezése nem szűkíthető le a természeti erőforrások felhasználására, a környezet- és természetvédelemre: a fenntartható fejlődés egy társadalomban, egy országban vagy egy nagyobb régióban nyilvánvalóan összefügg gazdasági, szociális és társadalmi vonatkozásokkal. Úgy ítéljük meg, hogy ilyen tekintetben ez a stratégia nem teljesen koherens, nem függ össze, nem látjuk az összefüggéseket a tekintetben, hogy hogyan illeszkednek egymáshoz. Ha semmi mást nem veszek figyelembe, csak azt, hogy a kormányprogram prioritásai között szerepel a foglalkoztatás, a termelés és a GDP növelésének az igénye, a gazdaság kifehérítése, az adók és járulékok mindenki számára kötelezően előírt teljesítése, a versenyképesség javítása, akkor bizony ebben a stratégiában ilyen tekintetben az illesztés nagyon nehezen történhet meg, vagy nem minden esetben történhet meg.

Az egész stratégiából hiányoljuk, hogy tulajdonképpen reális képet fessen az elkövetkezendő tíz évre a várható piaci folyamatokról és az ezek következtében kialakítható

akár mezőgazdasági, akár egyéb vidékgazdasági tevékenységek jövedelmezőségéről. Ugyanígy fontos és megkerülhetetlen téma, hogy milyen tőke áll rendelkezésre a jelenlegi vagy jövőbeni vállalkozásoknak ahhoz, hogy ezeknek a stratégiai céloknak a gazdasági részét megvalósítsák. Azt gondoljuk, hogy ilyen tekintetben erősíteni kell a stratégiát.

A másik kérdés, ami az árutermelő gazdaság szereplői számára zavaró, hogy a stratégiában nem egységes terminológiát használnak az üzemformára mezőgazdasági vonatkozásban. Többször szerepel kis-, közepes, nagybirtok megnevezés. Szerepel kis-, közepes méretű gazdaság megnevezés. Szerepel kis-, közepes, nagyüzem megnevezés. De szerepel úgy is, hogy tőkés társasági formában működő nagybirtok; most legújabban hallottunk államtitkár úrtól egy kifejezést arra vonatkozóan, hogy 180 tőkés társaság, és ezek között valószínűleg van olyan, amit ő is mondott, hogy nem nevezhető meg, hogy ki a tulajdonosa. Ezekről egy stratégiában világosan kell beszélni, jogilag értelmezhetően, körülbelül úgy, ahogy a stratégia beszél a vidékfejlesztésen belül az ipari szolgáltató tevékenységet végző vállalkozásokról, amit úgy fogalmaz meg, nagyon pontosan, a magyar és az európai jog szerint értelmezhetően: mikro-, kis- és középvállalkozások kívánatosak. Na, mi ezt szeretnénk, hogy ilyen egyértelmű legyen a mezőgazdasági vállalkozások megnevezése. Miért is? Azért, mert a magyarországi mezőgazdasági tevékenységet folytató társas vállalkozások szinte kivétel nélkül, legalábbis a mi ismereteink szerint magyar tulajdonúak, itt fizetik az adót Magyarországon, nem off-shore cégekben; magyar terméket állítanak elő, és a magyar vidéken meglévő foglalkoztatást biztosítják, részben önfoglalkoztatás keretén belül, részben pedig alkalmazotti keretek között, legalísan; nyugdíjjogosultságot szereznek az itt dolgozók, és egészségbiztosítási járulékot fizetnek. Ezt tehát fontosnak tartjuk tisztázni.

A harmadik kérdés a források biztosítására vonatkozik a stratégiában. Nem titok ez, csak legfeljebb nem ismert széles körben, hogy tulajdonképpen a vidékfejlesztés zöméhez az Európai Unió biztosítja a forrásokat az elkövetkezendő időszakban, 2020-ig. Ennek a formája és mértéke nem ismert. Fennáll a veszélye, hogy Magyarország az elkövetkezendő időszakban kevesebb támogatáshoz fog jutni; ez azt jelenti, függetlenül attól, hogy kik fogják igénybe venni ezt a támogatást, fennáll a veszély, hogy kevesebb lesz. Én a stratégia legfontosabb szempontjai közé tartozónak érzem, hogy e tekintetben egyértelmű megfogalmazás legyen, hogy a magyar kormány mindent elkövet annak érdekében, hogy reálértéken megőrizze a támogatási mértékeket. Mert azt hiszem, ebben a körben sem kell azt figyelmen kívül hagyni, hogy eltelik még néhány év úgy, hogy érdemi javulást a mezőgazdasági és vidékfejlesztési pénzekhez nagyobb mértékben a magyar költségvetés nem fog tudni biztosítani. Úgyhogy nagyon éssen kell lenni!

Ehhez a kérdéshez tartozik, ami egy rendkívül nem tetsző dolog, hogy a stratégia olyat fogalmaz meg, hogy a forrásokat bővíteni kell a földbérleti díjak emelésével, termékdíjak, illetékek, átalányok, bírságok bevezetésével, ezáltal forrást teremtve bizonyos preferált célokhoz biztosítandó eszközként. Nem vitatva, hogy bizonyos preferált célokhoz majd kellenek források, de azt gondolom, ezek nem csak ilyen tekintetben hatnak, hanem hatnak úgy is, hogy a mezőgazdasági termékek előállításának a költsége magasabb lesz, ezt meg kell fizetni, ezt a fogyasztók fogják megfizetni, ha megfizetik, és ha különösen a későbbiekben sem tud a kormány esetleg hathatós intézkedéseket tenni annak érdekében, hogy az import az alacsony keresetű vásárlók részére biztosítható legyen. Tehát ez, én azt gondolom, a mi részünkről mindenféleképpen kifogásolt.

Visszatérek a vidékfejlesztési részre, de nyilvánvaló, hogy a mezőgazdasági jellegzetesség itt, ebben a körben, ebben a szituációban hangsúlyozandó. Mit szeretne tulajdonképpen a magyar gazda ahhoz, hogy gazdája vagy motorja legyen, vagy hogy a gazdasága a vidék motorja legyen, legalábbis hozzájáruljon a vidékhez? Neki mindenféleképpen egy kiszámítható, harmonizált és egyszerű szabályozás kellene, amire építeni tudja a gazdasági elképzeléseit, tevékenységeit. Nagyon fontos ehhez, hogy olyan

kockázatkezelő rendszerek legyenek, amelyek segítséget nyújtanak a természeti csapások következményeinek elhárításához és a rendkívül hektikus, az utóbbi időben egyre jobban felerősödő szélsőséges piaci ármozgások elkerüléséhez. És azt is szeretnénk, hogy ha a társadalomnak ennek a stratégiának a szellemében szükséges egy mezőgazdasági tevékenységen felüli szolgáltatást nyújtani, amit nagyon sokféleképpen el lehet nevezni, akkor a piacon el nem ismert költségeinek az ellentételezésére megkapja azokat az elismeréseket, amelyekre szükség van.

Végezetül a vidékfejlesztéshez szeretnék néhány szót mondani, megpróbálok nagyon rövid lenni - a rövidség nyilvánvalóan azzal jár, hogy nem biztos, hogy mindenki számára eljut az az információ, ami kell. Lehet, hogy a rövidítéssel drasztikus is leszek, de azt gondoljuk, hogy a vidékfejlesztésnek az ebben a stratégiában felvázolt céljai messze túlmutatnak akár a tárca, akár az agrárpolitika vagy a tárca által kezelt agrárpolitikai források, jelen és jövő források lehetőségein. Olyan célokat is megfogalmaztak egyrészt a stratégiában, másrészt elhangzottak itt is, amelyeknek a forrásbiztosítása nem az Új Magyarország Vidékfejlesztési Tervben, nem az EMVÁ-ban, hanem más szakpolitikák mögött álló, nagy rendszerekben áll rendelkezésre. És ha nincs összhangban a megfogalmazott cél és a célok eléréséhez szükséges források fölött a rendelkezés, akkor kudarc következik. És mivel konkrétan le vannak írva a kitűzött célok, és ha ehhez nincs meg a forrás, vagy nem rendelhető hozzá, akkor ez nagyon komoly veszélyekkel jár. Két példát mondanék, és befejezem.

Én személyesen részt veszek a környezetvédelmi operatív program monitoringbizottságában. A víz itt nagyon sok vonatkozásban szóba került. Példaként elmondanám, hogy annak ellenére, hogy az Európai Unió eddig is biztosított forrásokat a magyarországi víz arzénmentesítésének a megoldására, az nem történt meg, nem került felhasználásra. Ez az önkormányzatok korábbi időszakban meglévő forráshiányára vezethető vissza részben, nem merem mondani, hogy alapvetően, de részben arra vezethető vissza. Tehát amikor egy mezőgazdasági termelőre rákényszerítik, hogy ivóvíz minőségű vizet biztosítson az állatainak, és milliókat kell beruháznia, nagyon sokak számára értetlenül ilyen célokra, az ő számára világosan értetlenül, mert egy fillér haszna nem lesz a beruházott értékből, mert többletbevétele ettől nincs, de bezárják, hogyha nem tudja ezt biztosítani, előfordulhat, hogy Magyarországon másfél millió ember iszik arzénes, magasabb arzéntartalmú vizet azért, mert más politikák a korábbi lehetőséget sem használták ki.

Vagy mondok még egy példát. Úgy tűnik, hogy én gazdasági vénájú, megközelítésű véleményeket mondok, de azt kell mondjam, hogy a középszintű szakoktatásban és a felsőfokú mezőgazdasági oktatásban olyan folyamatok zajlottak és fognak zajlani az elkövetkezendő időben, amelyek alapvetően rengetik meg a humán erőforrás minőségét... - felejtsek el a humán erőforrás minőségét! -, adott térségek személyiségfejlesztését, tudásfejlesztését, hogyha bezárnak karokat, egyetemeket, szakiskolákat, az alapvető feltételeit szüntetik meg azoknak a vidékeknek a fejlesztésénél.

Én azt gondolom, hogy nagyon nagy a felelősségük az anyag készítőinek. Mindemellett azok mellett a fenntartások mellett, amelyeket elmondtunk, azt szeretném, hogy az anyag készítői előre tudjanak haladni, hogy valóban minél szélesebb körben tudják biztosítani a vidék felemelkedését, és ehhez mi nyilván mindenkinek jó munkát kívánunk. Mi is részt tudunk ebben venni, abban az esetben, ha tisztázódnak azok a szerepek, amelyeket ez az agrárstratégia a jelenlegi mezőgazdasági termelők jövőjének szán. Köszönöm szépen a figyelmet. (Taps.)

ELNÖK: Köszönöm szépen. Egy megjegyzést ha megengednek, mert nagyon hasznos volt, ami elhangzott.

Köszönöm Tóth Istvánnak, hogy felhívta a figyelmet arra, hogy a fogalmakat pontosan kell használni. Ilyen kérdésekben kell majd valószínűleg tisztábban látnunk, hogy kinek a versenyképességéről beszélünk, amikor versenyképességről beszélünk, és akkor a stratégia is világosabb lesz, hogy amikor a foglalkoztatásról beszélünk, akkor abba vajon beleszámít-e az, ha a család magát foglalkoztatja. Továbbá arról is kell majd beszélünk valószínűleg a stratégia kapcsán még sokat, hogy ki is az a magyar gazda, mi a különbség a termelő és a gazda között, tehát ilyen alapfogalmakat valóban tisztáznunk kell. Köszönöm azt is, hogy felhívta a figyelmet arra, és ezzel segít nekünk, hogy nem egyszerűen egy tárca problémájáról van szó. Ez a törekvésünk, ha szabad a szünet előtt még ennyit elmondanunk, nem kis mértékben éppen ezért szólítottuk meg a tárcákat a fórumokon is, hogy a saját stratégiai kapcsolódási pontjainkat megkeressük.

Valóban, azt a problémahalmazt, ami a vidéken felhalmozódott, nem tudja egy tárca megoldani, még akkor sem, ha a területeket összevonjuk. Épp az tehát a célunk ezzel a vidékstratégiával, hogy miután az elsők között járunk a kormányzati stratégiai anyagok között, hogy egyfajta tempót diktáljunk, ahol a vidék végre a saját szempontjait különböző irányokba is meg tudja világítani. Köszönöm tehát, hogy ezekre a kérdésekre felhívta a figyelmet.

Azt hiszem, hogy az ilyen típusú fórumok éppen arra jók, hogy nem egy-egy zárt kör vitatja meg a saját körében a kérdést, hanem látják a többiek is, hogy kinek mi a véleménye - erről szól a történet. Nem nekünk kell tulajdonképpen itt a tárcánál elmondani, hanem egymásnak kell elmondani. Valószínűleg akkor lesz sikeres a stratégiánk, és akkor fogunk tudni világosan továbbítani, hogyha világossá tesszük, ki milyen érdekeket képvisel, ezt csak úgy tudjuk megtenni, ha a különböző érdekek itt, egy nyílt színi beszélgetésben ütközhetnek, és világosan felvázolják a saját törekvéseiket.

Köszönöm szépen, és akkor 10 perc szünetet tartanánk.

(Szünet: 16.28-tól 16.46-ig)

(Elnök: Ángyán József)

ELNÖK: Kedves Jelenlévők! Újabb felkért hozzászólók következnek. Szólítom is mindjárt Kőváriné Bartha Ágnes, a Bács-Kiskun Megyei Agrárkamara elnökét, legyen kedves hozzászólását elmondani.

Kőváriné Bartha Ágnes (Bács-Kiskun Megyei Agrárkamara)

KŐVÁRINÉ BARTHA ÁGNES (Bács-Kiskun Megyei Agrárkamara): Köszönöm szépen a figyelmet. Tisztelettel köszöntöm a nagyon kitartó kollégákat. Úgy gondolom, aki itt vidékfejlesztést fog csinálni, az mind itt van, és remélem, hogy néhányan vannak még igazoltan távol, s gondolom, van néhány olyan megfigyelő is jelen, aki még nem döntötte el, hogy fog-e vidéket fejleszteni, de legalább érdeklődik a téma iránt.

Hozzászoktunk ahhoz, úgy gondolom, itt az utolsó menetben, hogy szűk körben, baráti alapon lehet beszélni, ezért én is jelzem, hogy ha kicsit talán sarkosan fogalmazok, annak nem az a célja, hogy bárkit megbántsak, hanem talán így sokkal egyszerűbb és világosabb a beszéd.

A vidékfejlesztés témakörében azzal a néhány gondolattal szeretnék foglalkozni, amiben a Bács-Kiskun Megyei Agrárkamara évek óta dolgozik, és valamilyen tapasztalatot szereztünk.

A vidékfejlesztés nagyon nagy politikai felelősség, mert ez az a terület, amikor a politika nem magával, hanem az összes többivel foglalkozik elsősorban. Vagy úgy gondolom,

akkor dolgozik jól, ha ezt így teszi. Ez egy kicsit ellentmondás, ugye, mert az irányítóktól azt várjuk el, hogy adják át az irányítási jogosítványok egy részét, mert erről szól a vidékfejlesztés: az önrendelkezésről, öngazgatásról, és nagyjából azokról a témakörökről, amelyeket lehet, szabad, vagy csak a vidékfejlesztés, vagyis a lokalitás jegyében lehet csinálni egy egyébként jól szervezett államban. Van ebben némi látszólagos ellentmondás, de én úgy gondolom, ezt a látszólagosságot hangsúlyozni kell – nincs valódi ellentmondás. A stratégia megalkotása, a célok kitűzése, a távok ütemezése, az ehhez rendelt pénzeszköz abszolút az irányító politika játéktere, ő dönt róla, és úgy dönt róla, ahogy meggyőződése ebben vezeti. A szereplőknek pedig el szabad döntenet, hogy ez a meghirdetett irány, ez a politika neki tetszik, nem tetszik, és ha tetszik, akkor mennyiben kíván ebben részt venni. Abszolút mindenki a saját érdekében, szervezeti vezetők esetében lehet mondani, hogy a szervezethez tartozók érdekében ilyen döntéseket mindenki meghozhat. És úgy gondolom, hogy meg is kell hozzon.

Ez a vidékfejlesztési stratégiai vitaanyag, azt gondolom, minden olyan témát szerepeltet, rövidebben vagy hosszabban, kifejtve vagy csak jelzésértékűen, amely a vidékfejlesztéssel korábban is foglalkozóknak már nagyon hiányzott. Hiányoztak azok a megfogalmazott és meghirdetett célok, amelyeket eddig ilyen vidéki álomnak meg nem tudom milyen komolytalan dolognak ítélték egyébként komoly gazdasági emberek, gazdasági vezetők.

Én azt gondolom, hogy a vidékpolitika nem a kicsi, butácska és szegényke emberek felzárkóztatását célozza, hanem pontosan fordítva: az ország legnagyobb erőforrásainak összehangolt mozgatásáról van szó, vagy erről kellene hogy szó legyen. Tehát nem szabad elbogatellizálni ezt a dolgot csak azért, mert itt más is szóba kerül, mint az üzlet, sőt engem kifejezetten bánt és sért is, amikor a vidékfejlesztési stratégiában elhangzik a kérdés, hogy és akkor mitől lesz ez a valami - ami nagyon szép, meg szívet melengető, meg olyan érzelemdús - üzlet. Én azt gondolom, hogy a vidékfejlesztés nem úgy üzlet, hogy olyan extraprofit keletkezik, amelyet ketten-hárman-tizenhárman saját ízlésük szerint bármire költhetnek. A vidékfejlesztésben keletkező haszon társadalmi haszon, ha elismerjük, ha nem, ha megfizetjük az árát, ha nem, és az ebben közreműködő, közreműködésre hajlandó szereplőt pedig igenis nemcsak méltányolni, dicsérgetni kell, hanem meg kell fizetni. Tehát az a bizonyos externália, amiről itt már többször szó volt, pozitív és negatív értelemben egyszerre kell hogy beépüljön. Nem tudom elképzelni fenntartható gazdaságnak azt a gazdaságot, ahol használhatatlan és használatra nem is méltó árutömegek fillérekké kerülnek, holott már a létrejöttük pillanatában is szemétnek mondhatóak - és akkor ki lehetne ezt terjeszteni az élelmiszerek nevezett halmazra. Mégis csak elképesztő, hogy megkülönböztető jelzőkkel kell illetni azt az élelmiszert, amely valóban élelmiszer mindazokhoz a dolgokhoz képest, amit pedig annak fogyasztunk vagy sokan fogyasztanak, mert nem is tudják, hogy mit esznek. Úgy gondolom tehát, hogy a vidékfejlesztés olyan értelmű gazdaságfejlesztés, ami kifejezetten és egyértelműen a társadalmi egészséget és az emberi egészséget támogatja, vagy kell hogy támogassa. Tehát a közjóról beszélünk.

Mi lehet ennek a vidékfejlesztésnek a legfontosabb része? Engedjék meg, hogy elfogult legyek: a helyi gazdaságfejlesztés. Forrás nélkül tehát nincs mit elosztani, és ha nincs mit elosztani, akkor sem igazságos, sem igazságtalan elosztásról nem beszélhetünk tovább. Hogyha megengedjük magunknak azt a luxust, hogy a vidék lepusztulása tovább folytatódjék, eléri azt a kritikus határt, amikor már semmiféle felemelésről nem lehet szó, mert az egész társadalomnak egyetlen reakciója lesz: a legolcsóbb kifizetni a még létfenntartó segélyeket, mint megoldani a felgyülemelő, már kezelhetetlen problémátömeget. Nem szabad, hogy eddig eljussunk, én úgy gondolom. Ez a vidékfejlesztési koncepció az összes, egyébként megszívlelendő felvetés és probléma kibontása mellett és annak ellenére is ezt a célt, úgy tűnik, képviseli, be tudja tölteni. Tehát megélhetés kell a vidéknek, és nem biztos, hogy ennek

a megélhetőnek olyan alapokon kell létrejönnie, mit eddig. Paradigmaváltásról beszélünk, de utána elfelejtjük.

A versenyképesség nem jelenti azt, hogy fenntarthatóság, aki gazdasággal foglalkozik, ezt nagyon jól tudja. Éppen ezért ezeket a kurrens szavakat ki kellene iktatni a szótárunkból, hogy értsük egymást, amikor beszélgetünk.

A vidékfejlesztés ugyanolyan, mint a mezőgazdaság munkahelyteremtése: a legolcsóbb azt jól csinálni, és a legtöbbbe kerül, ha rosszul tesszük. Tehát a vidékfejlesztés az a műfaj, ami kevesebbe kerül, mint amennyit ér, mint amit előállítani értékben képes. Ezt a keveset kell odatenni. És nem az a kérdés, hogy mennyi pénzünk van vidékfejlesztésre, hanem az a kérdés, hogy mennyit akarunk elvesztegetni akkor, hogyha nem tesszük, amit megtehetnénk.

Közösségépítés. A vidékfejlesztés közösségi műfaj. Itt száz titán összezárva sem fog vidéket fejleszteni, bármily okos, bármily gazdag, nem megy. A közösség hiánya ma már kézzel tapintható a legtöbb településen, én azt gondolom, hogy ezt nagyon sokan nagyon jól ki tudják használni, a vidékről pedig minden megtermelt pénz egyre nagyobb százaléka áramlik ki, onnan, ahol annak egyébként forognia kellene, és ezzel létre kellene hoznia a fenntartható helyi gazdaságot. Látjuk a példákat, hogy ez egyáltalán nem reménytelen ügy. Mindenütt másképp csinálják, most már nekünk is ki kellene találnunk, hogy mi hogy akarjuk - nyilván nem egyformán az ország minden részében, és nem is egyforma szükségleteket és nem egyforma körülmények között kell létrehozni. Tehát nem egy egyenmegoldás az, ami üdvözítő lehet, hanem ebből a széles kínálatból, amit a vidékfejlesztési stratégia számunkra, én úgy érzem, felkínál, a helyben legalkalmasabb, legnagyobb közhasznot, közjót megteremteni tudókat kell, és nagyon bízom benne, hogy csak azokat lehet majd alkalmazni.

A közösség fejlesztése tehát egy borzasztó fontos dolog, de nem öncélú, ami azt jelenti, hogy a közösséget olyanná kell fejleszteni, hogy a maga lehetőségeit és képességeit együttműködésben kifejtteni képes legyen. Eddig kell eljutni. Ha ehhez műveltség kell, az kell, ha ehhez általános iskola kell, az kell, és ha ehhez más kell, akkor azt is ki lehet találni.

Záró mondatom az, hogy persze a negyedét sem tudtam elmondani annak, amit gondoltam (*Derültség.*), de mivel még sokan várnak szóra, ők biztos meg fogják ezt tenni. Azzal szeretném bezárni, hogy mindig a pénzről beszélünk, hogy mennyi pénz van erre, vagy mennyi pénz van arra. Számítalan olyan vidékfejlesztési kezdeményezés volt ebben az országban, és hozott hasznokat, és mutatta meg a közösségi együttműködés lehetőségeit, amelyek százszor bebizonyították, hogy ez a dolog nem egyenesen arányos a befordított pénzzel. Mivel egyenesen arányos? A stabil körülményekkel. Tehát a stratégiához, amit szívből üdvözlök, egy nagy kérés lenne, ha szabad ezt így mondani: ne legyen ciklusfüggő a fejlesztéspolitika. Most olyan alapokat kell lerakni, hogy ez a vidékfejlesztés húsz évig csak abba az irányba tudjon menni, különben egy fillért sem kell elkölteni, mert mind kárba fog menni. Tehát stabil körülmények kellene; nem olyan sok pénz, de nagyon átgondolt jogalkotás, amibe én a gazdasági ösztönzőket is beleértem, nemcsak a konkrét szakmai szabályokat.

Köszönöm a figyelmet. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen, Ágnes.

Kérem a következő hozzászólót, Wágenhoffer Zsombort a Magyar Állattenyésztők Szövetségétől. Parancsolj!

Wágenhoffer Zsombor (Magyar Állattenyésztők Szövetsége)

WÁGENHOFFER ZSOMBOR (Magyar Állattenyésztők Szövetsége): Tisztelt Államtitkár Úr! Tisztelt Hölgyeim és Uraim! A győztesnek nem igaz, hanem feladata van –

ez a mondat áll a kormányprogram bevezetőjében. S ha végignézünk a mezőgazdaságon, akkor látjuk, hogy feladat akad bőven, ezek között is kiemelkedik a magyar mezőgazdaság helyes fejlődési irányba állítása. A nemzeti vidékstratégia 2020 célja nem kevesebb, mint az, hogy a vidék társadalmi és gazdasági folyamataiba minden érintett számára érezhető javulás következzen be a következő évtizedben.

Engedjék meg, hogy mint a Magyar Állattenyésztők Szövetségének igazgatója, megköszönjem a meghívást, és néhány gondolatot elmondjak önöknek arról, hogy miért fontos nekünk ez a vidékstratégia, miért örülünk ennek a vidékstratégiának.

Fontos, mert már több mint húsz éve tart az állattenyésztés leépülése, és ez idő alatt nemcsak a külső, de a belső piacainkat is elveszítettük; erről már hallottunk néhány gondolatot az előbbi előadóktól. A második világháború után több haszonállatunk volt, mint ma; ez szegény. Az egykor és még ma is világhíres magyar tenyészállatok száma olyan mértékben lecsökkent, hogy egyre több fronton veszítünk a piacok megszerzéséért folytatott harcban. Kiszolgáltatottá váltunk nemcsak cukorból, kiszolgáltatottá váltunk a tenyészállatokból is. Miközben sokat beszélünk az importélelmiszerekről, soha nem látott méreteket ölt a külföldi genetika importja, más országok tenyészanyagának beáramlása, és – beszélünk erről is – a hízó- és vágóállatok is nagyon nagy mennyiségben kerülnek be az országba. Tejtermékből, sertéshúsból, tojásból nettó importőrök vagyunk évek óta, és ha így folytatjuk – reméljük, hogy nem így folytatjuk, és a vidékstratégia ebben segít, hogy ne így folytassuk, de ha így folytatjuk –, akkor baromfihúsból és marhahúsból is rövidesen importra fogunk szorulni.

Nem nézhetjük tétlenül az állattenyésztés leépülését. Horn Artúr professzor szavait idézem, aki azt mondta, hogy nem csak azért vagyunk felelősek, amit teszünk, hanem azért is felelősek vagyunk, amit elmulasztunk. A magyar mezőgazdaság és benne az állattenyésztés 15-18 millió ember táplálására nyújt lehetőséget, ezzel szemben ma nem vagyunk képesek 10 millió ember élelmezését sem ellátni.

Mik azok a távlatos célok, amelyek a vidékstratégiában benne kell legyenek? Nagyon sok minden már benne van, de mik azok, amiről úgy gondoljuk, hogy hangsúlyosabban benne kell legyenek az anyagban, annak érdekében, hogy a magyar állattenyésztést talpra tudjuk állítani, és végre méltó legyen régi nagy híréhez ez az ágazat?

Ki kell mondanunk és le kell írunk, ami szerepel is benne, de még határozottabban el kell mondanunk, hogy az élelmiszer-termelés, ideértve az állatiermék-előállítás is, messze nem egy szűk társadalmi réteg megélhetési forrása. Ez egy nemzetbiztonsági érdek és közös érdek. A víz, a termőföld, az erdő, a vadállomány védelme mellett nemzetbiztonsági kérdésként kell kezelni a honi tenyésztés eredményeinek megőrzését, helyzetének erősítését is. Ez vonatkozik valamennyi hazánkban tenyésztett állatra, tehát őshonosra, nem őshonosra egyaránt, hiszen ezeket mind magyar tenyésztők tenyésztik, és ezáltal egyedi magyar minőséget képviselnek és állítanak elő. Tehát nagyon fontos az, hogy visszaszerezzük belső piacainkat, és ezt mondjuk ki: újra önellátóvá kell válni állati termékekből. De nem szabad elveszítünk a kemény munkával megszerzett külpiacainkat sem.

Aztán nagyon fontos téma az, hogy a magyar állatiermék-előállításban – tej, hús, tojás – elsősorban hazai genetikára alapozzuk ezt a munkát. Ehhez nemzetközi viszonylatban is előremutató tenyésztésszervezeti rendszerünk van, csak nagyon erősen meggyengült, és nagyon erősen meggyengítették az elmúlt időszakban. Ha nem valósul meg ennek a tenyésztésszervezeti rendszernek a megerősítése, akkor semmibe vész a több száz éves tenyésztői munka, sok ezer család sorsa pecsételődik meg, és leigázott gyarmati sorba süllyedünk a tenyésztés és árutermelés területén.

Célként kell kitűzni a stratégiában, hogy az árutermelés minél nagyobb arányban magyar tenyésztő által előállított magyar termékekre alapozzon, és ne külföldre. Ezzel értékes munkahelyeket tartunk meg – azt hiszem, ezt nem kell ragozni –, új munkahelyeket

teremtünk; növeljük az ágazat termelési értékét, hozzáadott értékét; csökkentjük élelmiszer- és tenyészállat-függőségünket, mert már, ahogy elmondtam, függők vagyunk tenyészállatban is; továbbá egészséges és egyedi, különleges minőségű magyar terméket – csupa nagybetűvel: **MAGYAR TERMÉKET** – állítunk elő.

Nem hiányozhat a stratégiai célok közül a gyepre alapozott állattartás fejlesztése, vagy inkább megmentése, mert most már olyan szintre lecsökkent a gyepre alapozott állatállomány, hogy meg kell menteni. Erre szintén nemzeti programot kell kidolgozni.

Célként kell kitűzni a sertéságazat integrációjának erősítését is. Ezt is kicsit hangsúlyosabban kell a stratégiában kimondani. Hiszen tudjuk, hogy a magyar sertéságazat jövőjét elsősorban a sertésenyésztők és sertéstartók együttműködése, vagy amit nagyon gyakran látunk: nem együttműködése határozza meg, és az utóbbi időben – és ez most már nagyon sok évtized – inkább az utóbbi határozza meg ezt, tehát hogy nincs igazán jó együttműködés.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Az elmúlt ezer évben már sokszor bizonyítottuk, hogy egyedi és kiváló minőségű élelmiszert vagyunk képesek előállítani. Nem akarom itt ragozni, a világ legszebb lova, a világ legnagyobb arányban zsírt tartalmazó sertése, a 20-as, 30-as években a magyar tarka tehéntől fejték a világon a legtöbb tejet, s a többi, s a többi; tehát ragozhatnánk a dicső múltat, hogy hova tudunk visszanyúlni. Szóval, úgy gondolom, a vérünkben van őseinktől örökölt, különleges állattenyésztési képességünk; a sokszor nehézséget okozó individualista, kreatív gondolkodás a tenyésztésben ugyanakkor inkább előny, amelyet közös akarattal az ország javára tudnánk fordítani. Szóval, nekünk különleges, egyedi minőséget kell előállítani, és nem tömegtermelést kell megcéloznunk, és ezt is rögzítsük, és határozottan rögzítsük a stratégiában!

Arra kérjük a kormányt, hogy a céljaink megvalósításában legyen segítő partnerünk, és elmondhatjuk, hogy ebben számíthatnak ránk. S végül utolsó mondatként azt kérem mindenkitől, tegyünk együtt annak érdekében, hogy ne csak dicső múltja legyen az állattenyésztésnek, hanem dicső jövője is.

Köszönöm szépen a figyelmet. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen a hozzászólást.

Kérem Lomniczi Gergelyt az Országos Erdészeti Egyesület részéről hozzászólása megtartására. Parancsolj!

Lomniczi Gergely (Országos Erdészeti Egyesület)

LOMNICZI GERGELY (Országos Erdészeti Egyesület): Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Az erdőgazdálkodás maga a vidékfejlesztés – írta ezt tavaly az Országos Erdészeti Egyesület programjában az Erdészeti Egyesület elnöksége. Ma is úgy gondoljuk és ma is meggyőződésünk, hogy az erdőgazdálkodás ma is a vidékfejlesztés kiemelt területe, kiemelt területe kell hogy legyen. Pontosan ezért örömmel üdvözljük a koncepciót, örömmel üdvözljük ennek a stratégiának a létrejöttét, és nagy várakozással tekintünk a megalkotása és megvalósítása elé.

Az Erdészeti Egyesület egyetért az alapkoncepciókkal. Előremutatónak és megvalósítandónak találjuk a legfontosabb alapvetéseit ennek a stratégiának. Most azonban engedjék meg, hogy itt a rövid időben néhány kiegészítő javaslatot fogalmazzunk meg. Szándékosan mondom, hogy kiegészítő javaslat, hiszen általában nem a stratégiában foglaltak ellenében van véleményünk, hanem elsősorban azzal, ami nincs benne a stratégiában, vagy ami kevés a stratégiában.

Ha ránézünk a háttérképre mögöttünk, nekem erdészként kis hiányérzetem támad: egy fatáblát látok rajta összesen, ami az erdőre, a fatermékekre utal. Remélem, hogy talán a

stratégia végén, vagy lesz egy belső borítója, amelyen több zöld szerepel majd. *(Derűlttség.)* Az tehát a véleményünk, hogy az anyag a jelentőségéhez mérten méltatlanul keveset foglalkozik a magyar erdőkkel és az erdőgazdálkodás témakörével, és talán 2011-ben, az erdők évében ennek különösen, mondhatjuk úgy, hogy negatív üzenete van. Röviden összefoglalom, mi is indokolná véleményünk szerint az erdők és az erdőgazdálkodás szerepének hangsúlyozását.

Először is, mint ahogy ma már elhangzott, hazánk területének egyötödét és a termőterületnek az egynegyedét borítja erdőállomány. S ha elérjük azt a célt, amelyet Kardeván Endre államtitkár úr fogalmazott meg, hogy az ország területének 27 százalékát borítsa erdőterület, akkor bizony a termőterületnek már több mint az egyharmadát fogja borítani erdő.

Másodsorban az erdő a klímaváltozás hatásainak csökkentésében a legnagyobb szerepet játszó természeti erőforrásunk. Pontosan ezért tökéletesen jól látják a stratégia alkotói, hogy újabb erdőtelepítésekre, sőt a fatermékeknek, mondhatjuk, reneszánszára van szükség.

És harmadszor: az erdészeti egyértelműen a vidéki Magyarország jólétét segíti és támogatja, úgy, hogy közben ezen túlmenően az egész nemzet vagyónát gyarapítja. Tehát ne értékeljük le, nem értékeljük alul gazdasági szerepét, hiszen haszonvételeinek korlátozása vagy további korlátozása, úgy gondoljuk, a jelen gazdasági helyzetünkben megengedhetetlen. Hiszen a nagyon szegény lakosság meghatározó része a leginkább erdőszűlő, illetve az erdőszűlőre alkalmas, tehát erdőtelepítésekre váró térségekben él, így az erdőgazdálkodás megerősítése pontosan ott fokozza a vidék népességmegtartó erejét, ahol arra a legnagyobb szükség lenne, így az erdőgazdálkodás tehermentesíteni tudja a költségvetést. Ezért nemcsak a közel félmillió magyar erdőtulajdonosnak fontos az erdő jövedelemtermelő képessége, hanem mindannyiunknak. Ráadásul a csak a szűkebb értelemben vett erdőgazdálkodás mintegy 30-35 ezer főt foglalkoztat Magyarországon, és ez a létszám az erdőtelepítésekkel, közfoglalkoztatással még tovább növelhető lenne akár több tízezer fővel. Csak hogy egy idejű példát mondjak: a magán-erdőgazdálkodók idén 800 főt, az állami erdőgazdálkodók több mint 2200 főt foglalkoztatnak eddig közmunkaprogramok keretében, és további 9 ezer főnek a foglalkoztatása van napirenden éppen a mostani napokban.

Úgy gondoljuk tehát, hogy az erdőnek mindenképpen hangsúlyosabb szerepet lehetne, kellene adni a stratégiában. Hiszen hogyha végignézzük a hét stratégiai célkitűzést, gyakorlatilag mindegyikbe odaérthetjük az erdő valamelyik hasznát vagy valamelyik szolgáltatását, legyen szó talajvédelemről, legyen szó vízvisszatartásról, de akár menjünk a további stratégiai célok felé, és legyen szó a tudatos fogyasztói magatartásról vagy éppen a környezeti nevelésről és oktatásról.

Mindezek ellenére a mostani stratégiában a fenntartható agrárszerkezet és termeléspolitikai programjainak a sorában, úgy érzem, száműzve az utolsó helyre került a nemzeti erdőprogram kérdésköre. Ez az erdőprogram, az ott olvashatók egyébként csupa támogatható kezdeményezést és feladatot sorolnak fel, tehát ezzel nincsen semmilyen probléma. Érdekes azonban, hogy megjelenik benne számos részletkérdés, nekem leginkább a szarvasgomba-termesztés fejlesztése tetszett, viszont nagyon sok lényeges terület, úgy gondoljuk, kimaradt még ebből a stratégiából. Csak néhány példát hadd említsek meg! Ilyen például, ha az erdészeti közcélú feladatok támogatási rendszerének az átalakításáról beszélünk, de idesorolhatnánk a közfoglalkoztatás feltételeinek egyszerűsítését az erdőgazdálkodás területén, vagy például az úgynevezett zöldhő kiszámítható támogatását.

És akkor itt megint visszakanyarodnék egy pillanatra a fatáblához, mert úgy gondoljuk, hogy szükséges, hogy ez a koncepció illeszkedjen a fa alapú iparágak fejlesztési programjához, hiszen az erdőgazdálkodás kiegyensúlyozott működéséhez erős hazai piacokra, eredményes, versenyképes erdészeti iparra, faiparra van szükség. Mint ahogy tavaly október

8-án, az erdők hete alkalmából rendezett parlamenti nyílt napon is elhangzott, mindez abban segíthet bennünket, hogy hazánk ne egy nyersanyagexportőr, ne egy gyarmat legyen, amely a fa alapú késztermékeket, sőt az energiát is úgy vásárolja, sőt még az ezeknek a beszerzéséhez szükséges hiteleket is külföldről kell hogy beszerezze.

Sürgető feladatnak tartjuk a magyar erdőkre fordítható uniós és nemzeti támogatások hozzáférhetőségének, teljes hozzáférhetőségének a megteremtését mind a magán-, mind az állami erdőgazdálkodók szektorában. *(Az elnök csenget.)*

Még három gondolat röviden. A hozzáadott értéknövelés tekintetében fontos lenne az erdészeti termékláncok ösztönzése és a tudatos vásárló program kiterjesztése az erdészeti és faipari termékekre. A vendéglátásprogramban nemcsak a nemzeti parkok, hanem az erdőgazdaságok, magán-erdőgazdálkodók ökoturisztikai tevékenységére is figyelmet kellene fordítani. És az ismeretterjesztésben, a szemléletformálásban mindenképpen érdemes lenne foglalkozni az erdészeti, erdei iskolák eddig környezeti nevelési munkájával.

Utolsónak talán egy végső javaslat, amely össze is foglalja az eddig elmondottakat. A stratégia a megvalósítás alapfeltételei között felsorolja a magyar gazdaság védendő erőforrásait. Ezek között foglalkozik a termőfölddel mint barna állománnyal, a vízkészletekkel, a kék állománnyal, a szellemi tőkével mint szürkeállománnyal *(Derültség.)*, és ehhez javasoljuk tisztelettel a zöld állomány, az erdő felvételét mint védendő erőforrást. Így a vidékstratégia teljes összhangban lenne a magyar állam, Magyarország újonnan elfogadott és életbe lépő alkotmányával, amelyben az erdő mint kiemelt természeti erőforrás szerepel.

A vidékstratégia megalkotásához és megvalósításához az Erdészeti Egyesület nevében mindannyiuknak jó munkát, sok sikert és jó egészséget kívánok. Köszönöm a figyelmet. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen, én pedig kérem és felajánlom az együttműködést a stratégia továbbfejlesztésében az erdészeknek.

Szólítom Czeller Gábort, a Magyar Biokultúra Szövetség elnökét. Parancsoljon!

Czeller Gábor (Magyar Biokultúra Szövetség)

CZELLER GÁBOR (Magyar Biokultúra Szövetség): Tisztelt Államtitkár Úr! Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Szeretettel köszöntök mindenkit, és a Magyar Biokultúra Szövetség, illetve a biogazdálkodók nevében köszönöm, hogy itt lehetek. A szövetség vezetősége azzal a határozott céllal bocsátott utamra, hogy köszönjem meg azt, hogy ez a vidékfejlesztési stratégia megszületett, az ökogazdálkodás szempontjából köszönjem ezt meg, és külön köszönjem meg az államtitkár úrnak és csapatának az ez irányú tevékenységét. Ugyanis a szövetség, illetve valamikor még a Biokultúra Egyesület sok olyan rendezvényen vett részt az elmúlt 27 évben - a legelején nagyon ritkán, de a későbbiekben már gyakrabban -, én magam is az elmúlt 10 évben, amikor nagyon szép dolgokat lehetett mondani az ökogazdálkodásról, de a végén mindig kiderült, hogy vagy azért kellettünk, hogy kipipálják a létszámot, vagy azért, hogy bokréta legyünk a kalapon. Most úgy néz ki, hogy talán ezzel a vidékfejlesztési stratégiával egy egészen más rendszerbe léptünk, ugyanis minden, ami a kisvállalkozásokról, a helyi piacokról, a biztonságos élelmiszerről és a környezet állapotáról leírt célkitűzésekben itt megfogalmazódott, egybeesik a Magyar Biokultúra Szövetség, illetve a biogazdálkodás célkitűzéseivel.

Külön köszönöm azt, hogy a GMO-mentesség bekerült ebbe, egyben megköszöném azt is, hogy az alaptörvényünkbe is bekerült, ez egy nagyon-nagyon fontos dolog, és azt, hogy ebben konszenzus van.

Nagyon fontosnak tartom megjegyezni azt, hogy mi, az ökögazdálkodók ezt keretnek tekintjük. Nem sokan vagyunk, a terület 2-2,5 százaléka, de ha jól látom, itt 300-350 ezer hektárról lesz szó, ami azért már 2020-ban a terület 8-9 százalékát fogja kitenni. Most azt mondom, hogy ez elérhető cél. Ugyan ezelőtt 9 évvel hallottam én már egy másik államtitkár, egy másik kormány szájából 300 ezer hektárt - ez a gödöllői Gépmúzeum intézetében volt -, és ahogy az ott elhangzott, tavaszra el is felejtettük, mert minden más ellene hatott, minden más rendelkezés. Kérjük, hogy ezek a rendelkezések majd a jogszabályalkotásnál úgy kerüljenek be, hogy ez ne utópia legyen. Egyedül már csak az is nagyon-nagyon sokat jelentene, hogy a nemzeti parkok területén lévő művelés ökológiai lehet.

Ezen kívül szeretnénk még megköszönni azt az együttműködési készséget a Vidékfejlesztési Minisztérium részéről, amit eddig nem tapasztaltunk, és kérem, fogadják ezt úgy, hogy a továbbiakban, a jogszabályalkotásnál is számíthatnak ránk. Úgy véljük az ökögazdálkodás szempontjából - hangsúlyozom: az ökögazdálkodás szempontjából -, hogy az itt leírt vidékfejlesztési stratégia az utolsó lehetőség ennek a gazdálkodási formának. Amennyiben ez nem fog megvalósulni, és a jogszabályok nem úgy lesznek megalkotva, akkor az ökögazdálkodás 2020-ra eldől, mint maci a málnásban vidéken. Köszönöm szépen, ennyit szerettem volna elmondani. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen a hozzászólást.

Kérem Folláth Györgynét az Élelmiszer-feldolgozók Országos Szövetsége részéről hozzászólása megtartására. Tessék parancsolni!

Folláth Györgyné (Élelmiszer-feldolgozók Országos Szövetsége)

FOLLÁTH GYÖRGYNÉ (Élelmiszer-feldolgozók Országos Szövetsége): Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Köszöntöm önöket; külön köszöntöm államtitkár urat. Tegnap is majdnem az egész napot együtt töltöttük, a vidékfejlesztési stratégia jegyében elsősorban.

Azon gondolkoztam, hogy azt muszáj itt elmondanom, hogy én nem a vidékfejlesztési stratégiához kívánok hozzászólni, hanem az agrár-, élelmiszer-, környezet- és vidékfejlesztési stratégiához, mert ez a címe a stratégiának, és az előttem szólók többsége ténylegesen jogosan mondta, ön is, hogy a vidék fejlesztését ez szolgálja, és hogy a vidéken élők megélhetését elősegíti; ez valóban így van, és ezzel teljes mértékben egyetértek. Éppen ezért hangsúlyozom, hogy én nem arról kívánok beszélni, hogy mi az, amivel egyetértünk, mert az ember soha nem arról beszél, hanem azt szeretném elmondani önöknek, hogy mi az, amit az ÉFOSZ hiányol ebből a stratégiából. Elmondom természetesen azt is, hogy mi az, amivel teljes mértékben egyetértünk.

Az ÉFOSZ tehát üdvözli a nemzeti vidékfejlesztési stratégia elkészítését, egyetért a koncepcióval; egyetért azzal, hogy a vidéki térségek gazdaságának fejlesztése és az ott élők megélhetésének biztosítása az ország számára létkérdés. Támogatjuk, hogy a stratégia célként fogalmazza meg az ország élelmiszer-önellátottságának fejlesztését, valamint a gazdaságstratégiai szempontból indokolhatatlanul feldolgozott élelmiszerek importjának folyamatos növekedését. A belföldi piac visszaszerzését tűzik ki célul.

Ugyanakkor sajnálattal állapítottuk meg, hogy a koncepcióból teljes egészében kimaradt a jelenleg működő élelmiszer-ipari ágazat, amelynek azért a nemzetgazdasági súlyát nem lehet vitatni. Csak egy-két számot ha megengednek: durván 2000 milliárd forint termelési értéket állít elő; a belföldi piacon sajnálatos módon ma már csak 70 százalékkal van jelen. Az EU-csatlakozást követően egyébként a belföldi élelmiszer-előállítók belföldi értékesítése 25 százalékkal csökkent. Emellett az élelmiszeripar mérleg szerinti nyeresége az elmúlt években – egy évet kivéve – veszteséges volt. Egy évben tudott eredményt elérni, az durván 51 milliárd forint, ebből két szakágazat eredménye 31 milliárd forint volt. Ez az

eredmény egyébként a 2000-es évek elejéig 80-90-100 milliárd forint volt. Ezt csak úgy mellékesen megjegyeztem. Hiányoljuk tehát, hogy kimaradt a jelenleg működő élelmiszer-feldolgozóknak szánt szerep leírása is. Ezt azért is fájjaljuk, mert az elmúlt évben, amikor a kormány megalakult, a minisztérium vezetői számára eljuttattuk az általunk elkészített élelmiszer-ipari stratégiát, ami esetleg segítséget is jelenthetett volna az anyag elkészítéséhez, illetve kibővítéséhez.

A vidékfejlesztési stratégiában megfogalmazott és az élelmiszeripar által kitűzött célok lényegében azonosak: tehát meg kell állítani az élelmiszerimport térnyerését. Meg kell erősíteni az ágazat belföldi és exportpozícióját. Ugyanakkor a piac reális működésének törvényszerűségei alapján a versenyképesség javítása nélkül az élelmiszer-ipari termékek hozzáadott értékének és feldolgozottsági fokának növelése, az import visszaszorítása önmagában a mikro- és kisvállalkozások egyoldalú fejlesztésével nem lehetséges. Olyan stratégiát szükséges megalkotni, amelyben az összes szereplő, a kis-, a közepes és a nagyvállalat kiegyensúlyozott, egymás mellett, egyenkénti és összességében eredményes működése révén biztosítható a vidék felemelkedése és a vidék társadalmának szerves bekapcsolódása az ország és az Unió gazdasági vérkeringésébe.

Az élelmiszeripar, mint tudják, stratégiai ágazat, az Unió gazdaságába szorosan beágyazott és ahhoz sok szállal kötődő, hagyományosan versenyágazat. Ezt államtitkár úr is hangsúlyozta több alkalommal. Az általa kétségtelenül játszott szociális szerep közvetlenül durván 100 ezer embernek ad munkát, közvetve azonban, ha a mezőgazdasági termelőket, a gépjárműgyártókat, s a többi is beleszámítjuk, több százezer embernek ad munkát. Tehát a szociális szerep egyoldalú hangsúlyozása a piaci verseny által felállított keretek figyelmen kívül hagyásával teljes mértékben hibás és kártékony megközelítés is lehetne. Az élelmiszeripar, mint tudják önök is, vásárolja meg a hazai mezőgazdasági termékek jelentős részét, durván 70-80 százalékát. Ennek megfelelően az ágazat teljesítményének javulása nélkül a hazai mezőgazdaság sem lehet sikeres. Én is azt vallom az élelmiszeripar kapcsán, mint azt talán Jakab úr mondta hozzászólásában, hogy a főváros és a vidék egymásra van utalva; én azt vallom, hogy az élelmiszeripar, tehát a feldolgozó ágazat és a mezőgazdasági termelő egymásra van utalva, és csak együtt tudnak versenyképesen, hatékonyan működni, és együtt tudják a vidékfejlesztési stratégiában rögzített célokat elérni.

Mik az élelmiszeripar céljai? A fogyasztók reális, a termelési költségekkel arányos árú, jó minőségű, biztonságos élelmiszerekkel való ellátása, ami a hazai munkahelyek megtartását is elősegíti; a versenyképesség növelésén keresztül a belföldi piac részesedésének visszaszerzése, az import visszaszorítása; a termékek hozzáadott értékének és feldolgozottsági szintjének növelése. Ugyanezek a vidékfejlesztési stratégiai koncepció indikátorai között is megtalálhatók. Esetleg egy pontosítás szükséges, hogy az agrárexporton belül 50 százalékot kívánunk elérni, a feldolgozott export arányát 50 százalékra kívánjuk növelni; ez jelenleg 61 százalék, ez tehát csak egy apró pontosítás.

Egy-két számot elmondok önöknek, ami nagyon érdekes. Ugyanez a szám, tehát a feldolgozott élelmiszerek részaránya a teljes élelmiszer-gazdasági kivitelből Magyarországon, mint említettem, 61 százalék, Ausztriában 88,8 százalék. Tehát mennyire fontos a hozzáadott érték, mert az magyar munkaerő foglalkoztatását, s a többi, biztosítja! Csehországban 81,6 százalék, és Szlovákiában 78,9 százalék. Nem kívánok több számot mondani; az EU 15 tagállamában egyébként átlagban 75,8 százalék. Rövid leszek, mert biztosan már csak egy percem van.

Mit javasolnánk? Egyrészt javasoljuk kiegészíteni az elmondottakkal a stratégiát. Ezen túl harmonikus egyensúlyi állapotot kell biztosítani a kis és nagy élelmiszer-előállítók között. Az alapanyag-előállítás és -feldolgozás összehangolt, együttes fejlesztésére van szükség. A teljes ágazat kiegyensúlyozott versenyképességének biztosítása érdekében át kell alakítani a versenyképességet akadályozó, kedvezőtlen szabályozási és pénzügyi környezetet; ami már

elhangzott több esetben, az adminisztrációs terhek csökkentése, és hogy nagyon magas az élelmiszeráfa. Ezt el kell mondanom, hogy Magyarországon 25 százalék az élelmiszerek áfája, ilyen az EU-tagországok között talán még 1-2 százalék van. A feketekereskedelem térnyerését elősegíti a 25 százalékos áfa. Miért álltak le a vágóhidak? Mert azt mondták, hogy tőkehússal nem tudnak versenyezni, mert ez a 25 százalék olyan, mint ha egy 100 méteres futásban 25 méter előnyt kap valaki. Az nagyon sok! Úgyhogy ez nagyon fontos lenne.

Kiegyensúlyozott támogatáspolitikára van szükség; ez is elhangzott. S még egy dologra felhívom a figyelmet, és javaslom az anyagban is pontosítani, esetleg elhagyni, hogy forrást mindezen programokra többek között a környezetvédelmi termékdíjból kíván a stratégia teremteni, ami azt jelenti, hogy ezt az ipar fizeti meg, és a népegészségügyi termékdíjból, amit szintén az ipar fizet meg, mert ez azt jelentené – idézőjelben mondom –, hogy az „egészségtelenek” minősített élelmiszereket megadóztatjuk. De hát ha egészségtelen egy élelmiszertermék, akkor ki kell vonni a forgalomból, és nem különadót kivetni rá, ismerve a 25 százalékos áfát is!

Nem beszélek a kötelező kamarai tagdíjról, ami a jelenlegi tervezetben van. Bízunk benne, hogy az államtitkár úr meghallotta a sírásunkat, és ezen módosítani fognak. Ahogy ezt összeszámoltuk, ez az élelmiszeripart durván 100 milliárd forinttal terhelné. Ezt, azt hiszem, nem tudja kigazdálkodni az az ágazat, amely az elmúlt évek közül 2009-ben volt nyereséges, a mérleg szerinti nyeresége 51 milliárd - abból nehéz ezt kifizetni. És akkor megint jön az áremelés, mert tovább kell hárítani, a kereskedők nem fogadják be - nem ragozom.

Végül engedjenek meg még egy-két mondatot! Egy olyan vidékfejlesztési stratégiára van szükség, amelyben az összes szereplő - és ezt hangsúlyozom -, a kis, közepes és nagyvállalat kiegyensúlyozott, egymás melletti, egyenként és összességében eredményes működése révén biztosítható a vidék felemelkedése és a vidék társadalmának szerves bekapcsolódása az ország és az Unió gazdasági vérkeringésébe. Ennek érdekében, azt hiszem, teljességre törekvő szemléletet alkalmazva az egész termékpályát kell versenyképessé tenni, és egy olyan kiegyensúlyozott rendszert kell közösen kialakítani, ahol a piac adta keretek között a szereplők horizontális és vertikális együttműködése megvalósulhat, annak érdekében, hogy a termékpálya mentén keletkező jövedelmet igazságosan lehessen elosztani. És amire még felhívnanék a figyelmet, de ez az anyag tartalmazza, az az, hogy az integrációk megerősítése elengedhetetlen, és így, azt hiszem, a termelők, a feldolgozók alkuereje is növekedhet a koncentrált kiskereskedelmi láncokkal szemben. Köszönöm a figyelmüket, további jó munkát kívánok! (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen. Nagy örömmel hallgattuk. Azt hiszem, elhangzott néhány egészen új tételmondat a felszólalásban - szabad talán ehhez kapcsolódva két mondatot mégis mondanom. Nagyon egyetértek azzal, hogy az alapanyag-előállítás és -feldolgozás összehangolása - így volt szíves mondani. Én szeretném úgy értelmezni ezt a dolgot, hogy az élelmiszeripar felülvizsgálja a saját alapanyag-vásárlási stratégiáját, és egyetértve azzal, hogy az ipar húzza a mezőgazdaságot, a feldolgozóipar talán jobban a hazai állattenyésztés és a hazai mezőgazdaság termékeire koncentrálna, amikor az alapanyagait vásárolja. Úgyhogy ez, azt hiszem, egy áttörés jellegű felszólalás volt, nagyon köszönöm, és ezen az alapon elkezdhetünk tárgyalni. Köszönöm szépen.

Most pedig szólítom Farkas Istvánt a Magyar Természetvédők Szövetsége részéről. Parancsoljon!

Farkas István (Magyar Természetvédők Szövetsége)

FARKAS ISTVÁN (Magyar Természetvédők Szövetsége): Köszönöm szépen a szót, államtitkár úr. Köszöntök minden résztvevőt. A Magyar Természetvédők Szövetsége

ügyvezető elnökeként szólalok fel. Némely gondolatot az Országos Környezetvédelmi Tanács is osztja, amely már megtárgyalta ezt a stratégiát, és jelenleg alakítja ki az állásfoglalását.

Amikor a Magyar Természetvédők Szövetsége két héttel ezelőtt egy állásfoglalás-tervezetet készített a stratégiáról egy sajtónyilatkozathoz, akkor felmerült, hogy nevezzük mi ezt a stratégiát, ezt a koncepciót úgy, hogy a legjobb kormányzati dokumentum a rendszerváltás óta a fenntarthatóság szempontjából. Aztán megvitattuk, és tényleg, nemcsak a rendszerváltás óta, hanem lehetséges, hogy az Aranybulla óta a legjobb kormányzati dokumentum ez (*Derültség.*), amely leginkább magába integrálja a fenntarthatóság szempontjait. Miért gondoljuk ezt? Úgy gondoljuk, hogy hosszú távú megélhetést biztosít a vidéknek ez a stratégia, mert a természeti erőforrások megőrzésére törekszik, mert a szerves kultúrára alapozott társadalmi fejlődést teszi célul, mert fontos neki a helyi gazdaság megerősödése, az élelmiszer-önrendelkezés megteremtése és a vidék és a város kiegyensúlyozott együttműködésének a helyreállítása. Nagyon lényegesnek tartjuk, hogy ez a stratégia megvalósuljon.

Úgy gondoljuk, hogy ennek a stratégiának vannak azért erősítendő részei, mondok néhány ilyen tényezőt. Az egyik kormányzati hozzászóló azt mondta, hogy a természeti erőforrások úgy kerültek be most az alkotmányba, hogy a nemzeti vagyon részei. Én sajnos úgy emlékszem, hogy nem így kerültek bele az alkotmányba, hanem a nemzet közös örökségeként, ami egy nagyon jó és szép fogalom, illetve ez a stratégia is úgy kezeli a természeti erőforrásokat, hogy azokat nemzeti hatáskörben kell tartani. Mi azt javasoljuk, hogy legyenek csak a nemzeti vagyon részei a természeti erőforrások, a föld, a biológiai sokféleség, a víz, a levegő. Vissza kell állítani a helyi közösség ellenőrzését az erőforrások felett, hogy hosszú távra tudják biztosítani a megélhetést.

Hogyha a termőföld nemzeti hatáskörben való tartásáról gondolkodunk, akkor nagyon fontos - és ezt sokan elmondták már ma -, hogy a magyar termőföld nem kerülhet a külföldiek tulajdonába. Ezt biztosítani kellene, és egy szilárd, eltökélt politikai akaratot szeretnénk látni ezen a területen. Ma, holnap is fogják vásárolni az osztrákok a földeket a nyugati határszélen, most már találkozunk 100 ezer forint/aranykoronás árakkal is, strómanok mennek, és most is vásárolják fel a földet, a moratórium csak egy jó biztosíték arra, hogy még több zsebszerződés szülessen, és nem látni egy szilárd döntést, hogy fel fogják számolni a zsebszerződéseket. A stratégiában ez szerepel, jó lenne, ha meg is valósulna.

A másik kérdés a biomassza kérdésköre. Fülöp Sándor úr említette, hogy a talaj és a termőföld termőképessége egy kulcskérdése a jövőnek, és sokan említették, hogy a mostani energiastratégia, illetve a vidékstratégia, ez a stratégia összhangban van a biomassza kérdéskörével. Én azt mondhatom, hogy hál' istennek nincsen összhangban ez a két dokumentum, de legyenek szívesek, ezt ne árulják el, ha kimennek a teremből. (*Derültség.*) Én attól félek, hogy ezt a stratégiát fogja átírni a kormányzat. Ugyanis ez a vidékstratégia sokkal óvatosabban kezeli a biomassza kérdését, mint az energiastratégia. Az energiastratégia úgy tekint a multifunkcionális mezőgazdaságra, mint ami majd a piac igényei szerint egyszer élelmiszert, egyszer pedig majd energiát fog termelni, míg a mostani stratégia azért az élelmiszer célú termelést elsőrendűnek tekinti. Mi azt gondoljuk, hogy ezt végig kellene gondolni, a mennyiségi korlátokat, hogy mire használjuk a termőföldet. Ha a termőföldből több ételmezt szeretnénk - mert azt szeretnénk -, több energiát szeretnénk, több közlekedést szeretnénk, ahhoz agroüzemanyagokat, több anyagot szeretnék kivenni, mert megjelentek a természetes alapú műanyagok, tehát többet-többet, ez mind azt jelenti, hogy kevesebb jövőnk lesz. Nagyon át kell gondolni a mértékét, hogy hogyan nyúlunk hozzá a biomasszához, és például amikor az energiastratégia azt mondja, hogy 17 százalék lesz az agroüzemanyagok felhasználása Magyarországon 2030-ban, akkor azért talán meg is ijedhetünk.

A harmadik kérdés a fosszilis energia felhasználásának a kérdése. A miniszter úr említette, és ebben a stratégiában is szerepel, hogy a fosszilisenergia-felhasználást

csökkenteni kell a mezőgazdaságban. A Magyar Természetvédők Szövetsége kidolgozott egy éghajlatvédelmi törvényt, amely pont eszközöket tartalmaz arra, hogy az egész társadalom és benne a mezőgazdaság szervesen, lépésről lépésre tudja csökkenteni a fosszilisenergia-felhasználást. Mi javasoljuk, hogy ezt az eszközrendszert tartalmazza ez a stratégia, illetve ez a koncepció legalább utaljon erre. A mezőgazdaságnak és általában a vidéki lakosságnak is növelnie kell a megújulóknak használatát és az energiahatékonyságot, és általában a fosszilisenergia-felhasználást csökkentenünk kell.

Kényes kérdés még a stratégiával kapcsolatban a környezeti ügyek helyzete, a környezetvédelem szerepe. Úgy gondoljuk, hogy nem szerepel elég súllyal a környezeti ügy ebben a stratégiában. Lehet azt mondani, hogy ez a vidékről szól, de akkor a városi környezetről mikor lesz stratégiánk Magyarországon? Van egy Széchenyi-tervünk, van egy vidékstratégiánk, és valahogy ez a környezetügy úgy háttérbe került. A vidék szempontjából is lehetne erősíteni a stratégiát környezeti szempontból a környezetfejlesztés, a környezeti szemléletformálás ügyében, akár úgy is, hogy a Nemzeti Környezetvédelmi Program megfelelő részei hangsúlyozottabban szerepelnek ebben az ügyben. És fontosnak tartjuk, hogy a környezet- és a természetvédelem a kormányzat napi gyakorlatában is erősebben jelenjen meg. Tudjuk, hogy zároltak különböző összegeket Magyarországon, és emlékeztetnék mindenkit arra, hogy a nemzeti parkoknál az 44 százalékos, de a környezetvédelmi felügyelőségeknél is hasonló mértékű.

Nagyobb elkötelezettséget várunk a kormányzattól, hogy ne terhelje annyira ezt az ágazatot. Ha meg akarjuk óvni a természeti erőforrásainkat, az alkotmány is ezt szeretné, akkor a környezetvédelmi intézményrendszerre bizony nekünk összegeket kell fordítani.

S a végén a megvalósítás garanciájával kapcsolatosan néhány gondolat. Többen említették azt, hogy komoly erőfeszítések szükségesek ahhoz, hogy megvalósuljon ez a stratégia. És igen, ez a stratégia nem a Vidékfejlesztési Minisztérium stratégiája, látszik rajta, ez egy összkormányzati feladat. Nagyon jó lenne, ha az egész kormányzat felvállalná ennek a stratégiának a megvalósítását. Mindannyian tudjuk, hogy nem fog mindenkinek tetszeni ez a stratégia; új paradigmát tartalmaz, olyan szemlélete van, ami nem fog tetszeni azoknak, akik a földművelőt bérmunkásnak nézik, vagy a földre úgy tekintenek, mint a tőkére, vagy az agráriumra általában, mint a profitszerzésnek az alanyára. Ezért nagyon fontos, hogy amikor a stratégia megteremtődik, akkor a programokban ez a szellemiség, amely az eredeti koncepcióban szerepel, mindenhol úgy szerepeljen, ahogy a koncepcióban van, és később a jogszabályokba bizony beépüljön ez a paradigmaváltás, és ne történjen meg az utolsó pillanatban módosító javaslatokkal vagy egyéb módon az eltorzítása ezeknek a gondolatoknak. Mi tehát szeretnénk, hogy ennek a stratégiának az eredeti koncepciója hassa át általában a vidékfejlesztést és a minisztérium munkáját.

Köszönöm szépen a szót. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen, elnök úr.

Hívom Szabadkai Andreát, a Szövetség az Élő Tiszáért mozgalom vezetőjét. Parancsoljon!

Szabadkai Andrea (Szövetség az Élő Tiszáért)

SZABADKAI ANDREA (Szövetség az Élő Tiszáért): Köszönöm szépen. Szeretettel köszöntök mindenkit, és köszönöm, hogy elmondhatom a véleményem a stratégiáról, mert a stratégia kiváló, és igen komplex. Végre egy komplex anyag, amely tényleg nem csak a Vidékfejlesztési Minisztérium hatáskörét mutatja, hanem a vidék élhetőségének a lehetőségét mutatja meg egy komplex minisztériumi feladatkörbe ágyazva.

Az értékekről nem is nagyon beszélnek, merthogy elhangzottak, és az egész stratégia, mint mondtam volt, kiváló; egy pár elemét megjelenítettem itt a dián. Inkább arról beszélnek, amit én látok a gyakorlatban a kistermelői érdekképviselet, civil összefogás koordinátoraként is, és a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat elnökségi tagjaként is, a harmadik pillér képviselőjeként.

Hogy a stratégia mennyire komplex, azt a kistermelői rendelet kapcsán tudom bemutatni. A kistermelői rendelet módosításának sikere, ennek a kommunikációja bejárta a sajtót, és már az előző kormány megfelelő és igen jó szakembereivel is ezen az úton haladtunk előre, és a mostani kormány igen jó szakembereivel ezt tovább tudta fejleszteni. De az elért módosításokból szinte egyetlenegy sem életképes. Nem életképes, ugyanis a kistermelői rendelet módosításának a hatását a nem Vidékfejlesztési Minisztérium hatáskörébe tartozó magasabb vagy más minisztériumi rendeletek mind-mind blokkolják, az összeset szinte. A Nemzetgazdasági Minisztérium, a Nemzeti Erőforrás Minisztérium, kormányrendeletek sokasága. Hadd kérdezzem meg, hány más minisztérium képviselője van még a teremben. *(Nincs jelentkező.)* Köszönöm. Merthogy a Vidékfejlesztési Minisztérium már ismeri ezeket az érveket, igen jól, és igen jól lehet velük dolgozni.

A következő: az akadályok. Elhangzottak több oldalról, például a 25 százalékos élelmiszeráfa. Valamelyik előadó elmondta, hogy ha a közvetítő átveszi és egyharmad árat rápakol, akkor már hol tartunk. Az az egyharmad nem egyharmad! Csak a 25 százalék már egynegyed, és akkor még a haszna, meg a kereskedő haszna, és ott tartunk, hogy nagyjából 200 százalékon áll meg egy termék ára. Soha nem lesz a magyar termék, a magyar kézműves, magas beltartalmú termék versenyképes ezen az áron, ezzel az áfával! És nem arról van szó, hogy a fogyasztó olcsóbban kapja-e meg, mert erről szólt a kommunikáció. Nem fogja olcsóbban megkapni, mert olyan magas előállítási költségek rakódnak rá, de ha alacsonyabb lenne az áfa, akkor bekerülne a kiskereskedelmi rendszerbe. Mert így nem tud bekerülni, mert ennek a 25 százaléknak a rápakolása plusz a rezsiköltség, plusz a munkabér és minden, megöli ennek a gazdaságosságát.

A közigazgatási reformokról Szabó Gellért nagyon szépen szólt, ennek a visszásságairól. Ennek az előkészítése most folyik. Ha a hivatalokat összevonják, akkor hogyan valósítható meg a vidékfejlesztési stratégia? Nagyjából sehogy. Érdemes kitérni majd akkor arra, ha már szövegszerű jegyzőkönyv van, hogy ha összevonások következnek, akkor ugyan a kistelepülések, az 5000 fő alatti kistelepülések eljutnak-e oda, hogy majd összevonják a nagyobb városokkal, településekkel, és akkor megszűnnek 5000 fő alatti kistelepülésnek lenni, és így az összes vidékfejlesztési forrásból ki fognak szorulni. Lásd, Csongrád-Bokros esete vagy Nyíregyháza és a bokrok esete: egyetlen vidékfejlesztési támogatásra nem jogosultak, merthogy nagyobb városhoz vannak kapcsolva.

Továbbgondolásra érdemes a közétkeztetés kérdése. Azt gondolom, a hazai termék, a minőségi termék, legyen az nagyipari vagy kisipari termék, ha minőségi, igen, népegészségügyi, szociológiai és társadalmi oka is van, hogy el kellene jutni a gyerekek asztalára. Igen ám, de ha a közoktatási reform terve, ami most forog, hogy állami kézbe helyezik az oktatást, akkor könyörgök, hogyan fogják a közétkeztetést megcsinálni? Hogyan fogják a közbeszerzést megcsinálni? Merthogy nekem már nem egy megyei jogú város és kisváros küldözgeti a levelet, hogy hiába a közbeszerzési törvénynek a módosítása, hiába a kistermelői rendeletnek a módosítása, az EU-s közösségi beszerzési értékhatár miatt, illetve az egybeszámítási szabályok miatt nem tudnak élni vele; ugye, látták az előző ábrát. Ezeket érdemes lenne végiggondolni, és nem biztos, hogy csak a Vidékfejlesztési Minisztériumnak.

A honlapunkon megtalálhatnak egy jogsegély menüpontot, ahol esettanulmányokat sorolok fel, amit most nem tudok ebben az öt percben elmondani. De a legújabb esettanulmányom az államilag támogatott agrárhitelezés vagy -hitegetés. Merthogy nincs ilyen, hogy államilag támogatott agrárhitel, legalábbis az őstermelők számára. Ez a 22-es

csapdája. Le van írva, a bankok neve föl van sorolva, azoknak a nevében, amit név nélkül, azonosítás nélkül, de fölteszek ezekre az esettanulmányokra. Érdemes elolvasni. Merthogy a stratégiának a hitelekhez való hozzájárás is része, kérdés, hogy milyen konstrukcióban és milyen feltételekkel.

Kistermelő, családi gazdálkodó, kisvállalkozó, családi, közösségi kisvállalkozás fogalma. Már most is kicsit kaotikus ezeknek a használata, illetve azt gondolom, hogy egy nem uszító jellegű fogalom meghatározás kellene. Jelenleg a kistermelő, a vállalkozó és a kisüzem kategória meghatározása uszítja egymás ellen ezeket a szereplőket. Ezt más országokban úgy oldják meg, hogy vagy mennyiségi, vagy éves értékhatár alapján definiálják a könnyítésekkel támogatott vagy adókonstrukciókkal támogatott csoportokat, és nem jogi forma szerint. Ugyanazzal a bajjal küszködik jelen pillanatban a kisvállalkozás, mint a kistermelő, és ha azt gondolják, hogy a civil szervezetek vagy én csak a kistermelőért küzdünk, az nem igaz. Mert ugyanaz a problémájuk, sőt, jelenleg nincs is elég termék megtermelő; akkor lenne elég, ha a kisvállalkozásokat is beleérténék a kistermelő kategóriába. És hogy ezt hogyan alakítjuk ki, ez még egy jövőbeni feladat.

A hatósági fizetések, hogy mennyit kapnak a hatósági szakemberek, hogy mennyit kap a hatóság mint olyan a működésére – ez szoros összefüggésben van a hatósági díjakkal, a hatósági büntetésekkel, amit nem tud felvállalni a magyar termelői réteg, a kistermelők sem és a kisipari szegmens sem. Településenként más-más elvárást állítanak fel a hatóságok. Egy példa: falusi vendéglátó szolgáltató egy hónappal ezelőtt írta, hogy az ő megyei engedélyező szerve HACCP-t szeretne, hozzávaló infrastruktúrával természetesen. A másiknál ez szóba sem jön, segítőkészek, megmondják, sőt javasolják a megoldásokat.

Azt gondolom tehát - és akkor mehetünk tovább a diával -, hogy amit Lengyelországban, Kielcében láttam a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat elnökségi tagjaként, hogy a nénikék nemzeti ruhában, énekelve krémes süteményeket kínálnak az országos agroexpón adományért, természetesen mindezt jogszerűen, két lengyel pénzbe kerül egy ilyen süti... *(Közbeszólások: Zloty! - Derültség.)* ..., átszámolják, ennyi egy cukrászati süteménynek az ára, és mindezt adományként megkapják teljesen legálisan. Amit alatta látnak, mondom, azok alkoholos italok, szintén adhatják, aromából, cukorból és spiritusból készültek, és ez teljesen rendben van ott náluk. Amikor kérdeztem, hogy árulhatják-e, akkor mondták, hogy mindenki árulhatja otthon, mert mindenki csinálja. *(Derültség.)* Nem folytatom, inkább csak a következő diát szeretném kérni.

Nem kérjük a spiritusz, a cukor és az aroma használatával előállított termékeket, de koccintsunk erre a stratégiára igazi, jó, 100 százalékban gyümölcsből készült pálinkával legalább. Köszönöm szépen. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen. Annyit engedjete meg, hogy mindenkitől kérjem azokat a blokkoló pontokat, amelyekkel találkozok, amelyek akadályozzák, hogy ezt megtegyük, hogy a változás végbemenjen. Ez egy komoly csata, itt rendszerváltás zajlik - ha szabad így mondanom - annak minden nehézségével. Kérem szeretettel, adjátok meg azokat a pontokat, ahol módosítani kellene, és ami akadályozza a vidékfejlesztési stratégia megvalósulását, ott mindenképpen együtt akciózunk ebbe az irányba. Köszönöm szépen.

Ezek után kérem Bagi Bélát, most éppen a Kecskeméti Fogyasztó- és Vidékvédő Egyesület elnökeként. Parancsolj, Béla!

Bagi Béla (Kecskeméti Fogyasztó- és Vidékvédő Egyesület)

BAGI BÉLA (Kecskeméti Fogyasztó- és Vidékvédő Egyesület): Köszönöm szépen a lehetőséget, hogy ezt elmondhatom egy, azt hiszem, többek számára merőben új civil szerveződés megközelítéséből. Ilyen néven tudtommal Magyarországon még nem jegyezték

be egyesületet. Mi azért hívjuk így, mert mélységesen meg vagyunk győződve arról, hogy a magyar mezőgazdálkodót, a magyar gazdát a magyar fogyasztó mentheti meg, különösen a kicsit és különösen a helyit. De nem erre az egyesületre pazarolom ezt a pár percet, amit kaptam, és ezt a szűkös időkeretet a méltatás helyett másra fordítanám. Annyit azért el kell mondani, hogy 21 évvel a rendszerváltás után éppen ideje, hogy elkészült. Ahogy hallottuk, van, aki ennek a szükségességét vagy időszerűségét egészen az Aranybulláig vezeti vissza, mindenesetre aktuális volt.

Megfelelőnek tartjuk ezt az anyagot arra, hogy kijelölje a magyar vidék felemelkedéséhez vezető nyomvonalat. Érték kritikák ezt az anyagot több oldalról is, de ez mindenféleképpen alkalmas erre, és mint ahogy most tanúi vagyunk, ez még formálódni is fog. Elöljáróban szeretnék hangsúlyozni néhány gondolatot, jóformán csak úgy címszavakban, mielőtt konkrétan a 6.3.6. pontra, a helyi gazdaságfejlesztésre térnék rá. Meggyőződésünk szerint csak komplex programok kidolgozásával és azok következetes végrehajtásával lehet elérni tartós eredményt, még abban az esetben is, ha a jelenlegi EU-támogatási rendszerek ezt nem támogatják, sőt sok esetben ezt lehetetlenné is teszik. A magyar kormányunk erősen tudjuk javasolni, hogy lépjen fel proaktívan Brüsszelben ezek ellen, mert tarthatatlan ez a csíkokra szabdaltságot támogató rendszer. Itt valami mindig elfogy, mint az egyszerű parasztyereknél, mikor kaszál.

Még egy dolgot szeretnék lerögzíteni, illetve támogatólag kijelenteni: közpénzeket véleményünk szerint is csak közcélokra szabadon fordítani. Olyan vállalkozásokat kell elsősorban támogatni, amelyek a közjavak előállításában közösségi célokat szolgálnak. Ha ezt az elvet nem tartjuk, akkor tulajdonképpen a gazdagokat még gazdagabbá tesszük, a szegények relatíve szegények maradnak, aki nem fejlődik, az lemarad, és lényegében a felzárkózás helyett a társadalmi különbségeket növeljük azzal a tudattal, hogy most mi felzárkóztatunk, pedig pont nem.

Még egy dolgot szeretnék előrebocsátani: a vidéki közösségek számára hasznos, a közösséget felemelő helyi gazdaságfejlesztés elképzelhetetlen az önkormányzatok eddiginél aktívabb és kreatívabb szerepvállalása nélkül. Ezt tovább nem szeretném fejtegetni, délután már hallottunk erről eleget, sajnós azt is, hogy a készülő közigazgatási törvény mint hogyha nem ebbe az irányba hatna. De hátha még azon is lehet változtatni! Ezúton szeretnék az ő figyelmükbe is ajánlani, hogy talán még egyszer végig kellene ezt gondolni.

Ezek után rákanyarodva a helyi gazdaságfejlesztésre, hölgyem és uraim, úgy gondoljuk, hogy a magyar vidéknek egyetlen és talán utolsó esélye a felzárkózásra, ha a területén meglévő erőforrásokat saját maga aknázza ki, és elsősorban fejlesztési célra használja fel. Ellenkező esetben lényegében befejezettnek tekinthetjük a magyar vidék kifosztását, ha a vidéken élni kényszerülők némi munkabérért profitorientált tőkeérdekeknek kiszolgáltatva tengetik az életüket még egy darabig, és ezzel a magyar vidék sorsa megpecsételődik. Ez egy negatív verzió, én inkább a pozitívról szeretnék beszélni.

A vidék - sok egyéb mellett - legfontosabb erőforrása a helyben képződő, megújuló módon folyamatosan rendelkezésre álló biomassza, és ennek hosszú távon és ésszerű és okszerű hasznosítását megoldó emberi elme. E kétkomponenses erőforrásnak a második eleme sajnálatos módon egyre kevesebb helyen áll rendelkezésre. A helyi gazdaságfejlesztés a helyi műszaki értelmiség nélkül éppen olyan illúzió, mint az értelmiségi nélküli falvak fennmaradása már akár középtávon is. Tehát a helyi gazdaságfejlesztést leghatékonyabban úgy mozdíthatja elő az állam, ha a stratégiaileg fontos elemeket fejleszti, és ezzel fejt ki multiplikátor hatást. Az államnak a megújuló energiaforrások közül azt kell támogatnia - vita folyik arról, hogy mi itt a nyerő -, amelyik elsősorban a mezőgazdasági melléktermékekre és kommunális szerves anyagokra alapozva a legtöbb olyan tartós munkahelyet teremt, ahol a segédmunkára, a szakmunkára és a diplomásra is szükség van. A szabályozáson keresztül pedig el kell érnie, hogy a helyben előállított megújuló energia elsősorban helyi fejlesztési

célokra kerüljön felhasználásra - Bencsik államtitkár úr is célzott erre. Ezzel több legyet is üthet a kormány egy csapásra. Ha a vidék visszaszerzi, illetve helyben tartja a falu jövője szempontjából fontos műszaki értelmiséget és szakmunkásokat, olyan anyagokból nyer energiát, amelyek „eltüntetésére” eddig pénzt kellett fordítani, illetve a környezetet terheltek. Reményeink szerint a piacinál olcsóbban előállított energia előmozdítja a feldolgozó tevékenységeket, a helyi feldolgozó tevékenységet, és más ipari tevékenységek visszatelepülését is, és előmozdítja a mezőgazdasági tevékenységek sokszínű vertikális fejlődését. Az előnyök kiaknázása céljából a szereplők között várhatóan jelentősen javulni fog a sokak által hiányolt együttműködési készség. Nem utolsósorban csökkenti az ország külső energiafüggését és elősegíti az ország megújuló energiatermelési kötelezettségeinek megvalósítását fenntartható módon – mint erről is délelőtt hallottunk. Ott bizonyos megújulónak mondott kötelezettségünkkel kapcsolatban vannak aggályaink, de most erre nem térnék ki.

Végző soron a helyben előállított megújuló energia helyben történő felhasználásának favorizálásával olyan gazdasági és szellemi erőforrás keletkezik, ami lehetővé teszi, hogy az érintett települések saját erejükből induljanak fejlődésnek, és azon a pályán rajta is maradjanak.

A helyi gazdaságfejlesztés csak úgy lehet sikeres, ha az előállított termékek piacra jutását is képesek leszünk megoldani. Azon túl, hogy a helyi termékeknek jó minőségűeknek kell lennie – ebből engedni nem lehet, ellenkezőleg, egy rossz üzenetet küldenénk a termelők felé –, az árversenyt is állniuk kell. Ehhez a fentiekén túl jelentős segítséget nyújthatna az állam egy speciális, csak a helyi termékek helyben történő forgalmazására kialakított adózási formával. Más országokban látunk erre példát. Ezzel az a stratégiai megállapítás, miszerint a legfontosabb piac a hazai piac, ezt is hallottuk ma már, a helyi termékek esetében többszörösen válik igazgá. A helyi termék mint adózási kategória bevezetése biztosítaná a helyi pénz bevezetésétől remélt előnyöket is. Azt hiszem, ennek kifejtésére már nincs lehetőségem, talán egy más alkalommal.

Köszönöm, hogy meghallgattak. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen a hozzászólást. Ezek után kérem Karakai Tamást a Védegylet részéről hozzászólása megtartására.

Karakai Tamás (Védegylet)

KARAKAI TAMÁS (Védegylet): Köszönöm szépen. Üdvözlöm a tisztelt vitafórumot. Fáradtak vagyunk, én is fáradt vagyok, nem leszek hosszú.

Előljáróban szeretném kinyilvánítani, hogy ez egy ünnep számunkra, hogy sikerült idáig eljutnia a magyar kormányzatok sorának, hogy végre egy ilyen stratégia elkészült. Mi egyes részeit szintén már korábban szorgalmaztuk, más részeit is üdvözljük. Nem szeretnék végigmenni a dicséreten, merthogy sok időt igényelne; inkább három olyan témát vetnék föl, ami talán továbbgondolásra érdemes.

Az egyik a víz kérdése, ami véleményem szerint egy tudathasadásos állapotot okoz. Sokszor arról van szó, hogy takarékoskodni kell a vízzel, mert az éghajlatváltozás nyomán ez egy stratégiai kincs lesz, s a többi. Ugyanakkor egyáltalán nem mindegy, hogy milyen vízzel, honnan és mikor veszünk ki vizet, és mikor takarékoskodunk és mikor nem takarékoskodunk, hiszen azok a vizek, amelyek a folyóinkon érkeznek, gyakorlatilag ha benne hagyjuk a mederben őket, sőt minél több vizet odatuszkolunk, akkor a legteljesebb elpazarlását visszük végbe, hiszen azok lefolynak a tengerbe, és a nagy földi vízkörzésben egyáltalán nem úgy hasznosulnak újra, mint ha itt tudjuk tartani a tájban. Ezzel szemben, ha minél több vizet fel tudunk használni, akár öntözésre, akár őseinkhez hasonlóan – ha lehet hinni például

Andrásfalvy professzor úrnak, és miért ne lehetne –, őseink a vízrendezések előtt tudták, hogy mire használják az árvizeket, akkor akár ökológiai gyümölcsösöket, egyéb természeti rendszerekhez közel álló tájhasznosítási formákat tudnánk öntözni ezzel a vízzel. S tudom, hogy részben meg is jelenik a stratégiában, de nagyon fontos lenne, hogy a különböző részletes jogszabályok és árképzési rendszerek is támogassák az olyan vízhasználatot, ami olyan vízből ered, ami egyébként csak elveszne, így viszont a táj egésze számára gazdasági előnyt jelent, és még a mezoklímát is javítja a legújabb kutatások szerint. De egyszerű paraszti ésszel is belátható, hogy ha minél nagyobb területen párologtatunk el vizet, természeti rendszerek segítségével vagy akár féltermészetes gazdasági rendszerek segítségével, az a klímát is fogja javítani abban a térségben.

Az viszont nagyon fontos lenne ehhez, hogy a vízügyi jogszabályok is úgy változzanak meg, hogy a mindenáron való technokrata vízlevezetést felválthassa valami olyan, vízzel együttműködő tájgazdálkodás, ami a vizet értéknek tekinti újra, és nem pusztán károkozó tényezőnek. Ezzel persze az árvízvédelmet is tudnánk szolgálni, hiszen olyan helyeken tudnánk vizet betározni, vízügyi szemmel nézve, ami számunkra haszonként jelentkezne.

A második téma, amelyet szeretnék felvillantani, ez a földhöz jutás kérdése. Mi ezt nagyon üdvözljük, hogy fiatal gazdák juthassanak földhöz vidéken. De egy olyan kiegészítést szeretnénk tenni, hogy ne csak azok a 35 év alatti, három gyereket aláíró párok kaphassanak kedvezményes területet, akik már egyébként is abban a faluban laknak, hiszen egyre több olyan mozgalom és közösség van akár a városokból eredően is, akik szellemi úton jutottak el oda, hogy valamifajta biológiai gazdálkodást vagy fenntartható közösséget, gazdaságot szeretnének létrehozni, akár ártéri tájgazdálkodással, akár ökológiai alapú gyümölcsgazdálkodással, ne adj' isten, száraló erdőgazdálkodással szeretnének kis területen, magángazdálkodóként foglalkozni. Akkor pár hektárt vagy pár tíz hektárt a kezdéshez vagy akár élelmiszer esetében az önellátáshoz valamilyen nagyon kedvező feltételekkel megkaphassanak. És nem hitelre gondolok, hiszen tudjuk, hogy a hitel mennyire kétélű dolog, hanem valami olyan segítségre, ami a kár a Nemzeti Földalap felnyitásából eredne. Biztos vagyok benne, hogy a kormányzat jogászai meg tudják oldani azt a problémát, hogy ezzel visszaélni ne lehessen a multik vagy akár a több ezer hektárra vágyó emberek részéről.

A harmadik téma a vadászati jog kérdése, ami elsikkad, tulajdonképpen tabunak számít '96 óta, sőt azelőtt is az volt. Mi nem is igazán csodálkoztunk, hogy ez a stratégia nem tudta felvállalni ezt a kérdést, ugyanakkor nagyon fontosnak tartjuk, hogy kerüljön újra szóba az, hogy nincs semmi valós alapja annak, hogy a néhány hektáros földtulajdonosok nem rendelkezhetnek a valóságban a vadászati joggal. Gyakorlatilag ez ma úgy néz ki '96 óta, hogy elméletben a földtulajdonhoz kapcsolódik a vadászati jog, de megoldották egy ügyes húzással azt, hogy néhány hektáros tulajdonosokat a jegyzők képviseltek annak idején; nem akarok ebbe belemenni, sokan ülünk itt, akik tudjuk, hogyan volt ez. Hangsúlyozom, nem azon a párton állok, hogy mindenki vegyen puskát a kezébe, nem is erről van szó, hanem hogy egy föltulajdonos eldönthesse azt, hogy ő tényleg fel akarja-e etetni a kukoricáját a vadászatra jogosulttal, vagy esetleg egy reális bérletet akar érte kérni; ne adj' isten, akar ő maga vadászni, ha egyébként jogszabályilag ő erre alkalmas. Úgy gondoljuk, hogy ha ezek a kérdések a valós földtulajdonhoz kötődő vadászati jog rendbetételével rendeződnének, akkor számos olyan magánerdőnek a természeti kárai is megszűnnének, ahol jogszabály szerint és a tulajdonos szándéka szerint nem is kerülhetne szóba az a fajta vadkár, ami ma előfordul.

Annyit még kiegészítésképpen hadd tegyek hozzá, nem mindenki tudja talán, hogy vannak olyan helyek Magyarországon, ahol a természetes szintnek több mint tízszeresére duzzasztott vaddisznó- és szarvasállomány található. S igazából nagyon megosztanak az érdekeltségek annak a tekintetében, hogy ki akarja és ki tudja felvállalni, hogy ezt a problémát kezelje.

Köszönöm szépen. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen, az új szempontok fölvetését is.

Kérem ezek után Beliczay Erzsébetet a Levegő Munkacsoport részéről. Parancsoljon!

Beliczay Erzsébet (Levegő Munkacsoport)

BELICZAY ERZSÉBET (Levegő Munkacsoport): Üdvözlöm a hallgatóságot, és köszönöm a lehetőséget. Mi is üdvözljük ezt a stratégiát egyértelműen, de az idő rövidege miatt csak három gondolatot mondanék el, dicsérek helyett.

A stratégia egy ökoszociális rendszert ígér, és itt sokszor elhangzott, hogy mit értenek alatta: a környezet védelmét, a munkahelyteremtést, a gazdaság és az egyéb területek harmonikus együttműködését és fejlesztését. Ehhez véleményünk szerint az ökológiai adórendszernek, egyfajta ökológiai adórendszernek az átgondolására lenne szükség. Szinte minden hozzászóló megemlítette a 25 százalékos áfa problémáját és általában azt, hogy gazdasági ösztönzők nélkül, megfelelő gazdasági ösztönzők nélkül nem lehet sikeres ez a stratégia. Dánia - amely egyfajta ökológiai adórendszert vezetett be - példája mutatja, hogy az Európai Unióban a legmagasabb a foglalkoztatása, nagyon erős a gazdasága, és ezzel szemben a 10 legboldogabb országok egyike, amiben, mint tudjuk, nem a gazdasági haladás volt a legfontosabb tényező. Ebben a Levegő Munkacsoport nagyon sokat tett 1992 óta, de ma már szerencsére egyre több szervezet, egyetem és egyebek dolgozik ebben, úgyhogy felajánljuk ezt a közös tudást.

A másik gondolat szintén nagyon sokszor elhangzott, ez az Európai Unióval kapcsolatos törvények és rendeletek problémája. Szerintünk a jogszabályok egy része úgy kerül át ide Magyarországra, hogy csak a szektorok vizsgálják, és nem általánosan, tehát erős benne a szektorális szemlélet, sokszor sietség, túlbuzgóság, és - ne tagadjuk! - csoportérdekek is bekerülhetnek ebbe. Ezzel a kérdéssel most nem akarok foglalkozni, mert elhangzott Ángyán professzor úr részéről itt, hogy várja ezeket a figyelemfelhívó észrevételeket.

De van egy másik része, amely az Európai Unió félreértésein alapszik. A régi tagállamok általában azok, amelyek sokkal intenzívebben és sokkal több erőbedobással foglalkoznak a jogszabályok kialakításával, és sokszor érezzük azt, hogy fogalmuk sincs arról, hogy ennek a régióknak mik a problémái, sajátosságai, kulturális és egyéb hagyományai. Én azt hiszem, hogy az európai Duna-régió, amelyről most elég sok szó esett, példázza is azt, amit én az előbb mondtam, nevezetesen azt, hogy a 11 prioritása közé nem került be a mezőgazdaság és a vidékfejlesztés az első menetben. Most már ezt korrigálták, úgyhogy valószínűleg a felülvizsgálatánál be fog kerülni, de jellemző, hogy ez úgy, ahogy van, kimaradt, holott az ebbe a régióba tartozó országok alapvetően, hagyományaik alapján a mezőgazdasághoz nagyon szorosan kötődnek. És ebből jön az az ötlet is, hogy mivel ezeknek az országoknak, akár európai uniós tagállam, akár még nem az, hasonlóak a problémáik, hasonlóak az érdekeik, ezért lépünk fel együtt és közösen az Unióban, hogy a jogszabályokat úgy változtassák meg, hogy ez ennek a régióknak és ennek a vidékstratégiának az érdekeit is szolgálja.

Végül, harmadikként egy óriási nagy terület picike kis részéről beszélnék, nevezetesen a társadalmi tőkéről. 100 év alatt három óriási pofont kapott a vidék és a mezőgazdaság: akkor, amikor összeomlott a monarchia, és az első világháború után, tudjuk, milyen problémák voltak; másodsor az erőszakos téveszesítés és az '50-es éveknek megint csak a nagy problémáival; harmadszor pedig, sajnos azt kell hogy mondjam, hogy a rendszerváltás után is pofonokat kapott 20 évig ez a terület. Ugyanakkor fel kell állni, és hogy mennyire erős az, ami mégis..., tehát hogy ennek ellenére mennyire erős és mennyire klassz dolog az egész vidék kérdése, azt, azt hiszem, mindannyian érezzük. Ugyanis sokszor elhangzott, hogy a

társadalmi tőkét nagyon megtépták, ugyanakkor rendelkezésre áll az a tudás, amely akár gazdasági szakpolitikai, akár konkrétan gyakorlati tudás, csak éppen nem eléggé van elosztva, és nincs mindenkinek a kezében. Mi tehát azt mondjuk, hogy ahogy egy gyerek számára, hogyha söpröget, vagy segít az anyukájának mondjuk kalácsot sütni, az az ő számára játék, így nagyon sok olyan ember van, aki merő önkéntes alapon, egyszerűen lelkesedésből és hitből is hajlandó - hogy úgy mondjam - társadalmi munkát végezni. Ez egészen biztos, hogy így van, csak éppen nemrég hangzott el egy beszélgetésen - és ezt szeretném idézni -, hogy ahhoz, hogy ez a sok-sok önkéntes munka, amit akár úgy végeznek, hogy valaki nem csak a megfizetett 40 órájában dolgozik, hanem 60-at, 70-et is, merő lelkesedésből, mert érdekli az a téma, mert neki az is egy jutalom, egy ellenszolgáltatás, hogy az sikeres lesz, az is valahol egy értékteremtés, anélkül, hogy ez forintosítva lenne, vagy pedig az olyan nyugdíjasok vagy nem nyugdíjasok, akik a szabadidejüket szeretnék akár tanításra, akár egyebekre felhasználni, ezeknek a becsatornázása, megszervezése, hogy ezek a tudások eljussanak a megfelelő hely is egy fontos koordinációs és előkészítő munkát igényel. Tehát ahhoz, hogy mi visszkapjuk ezt az óriási nagy, most virtuális értéket, ahhoz szervezni kell, ebben a közigazgatásnak, a civil szervezeteknek, a szakmai szervezeteknek, az oktatási intézményeknek is nagy szerepük van, és valamennyi pénzbe is kerül, de erre mindenképpen gondolni kellene, és ezt visszkapja mindenki, aki ebben részt vesz, és ezt segíti. Köszönöm szépen. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen Beliczay Erzsébet hozzászólását.

Kérem Graczka Sylviát a Hulladék MunkaSzövetség részéről, tartsa meg hozzászólását. Parancsoljon!

Graczka Sylvia (Hulladék MunkaSzövetség)

GRACZKA SYLVIA (Hulladék MunkaSzövetség): Köszöntök mindenkit! Igyekszem rövid lenni, az államtitkár úrnak pedig köszönjük szépen a Humusz nevében a véleménynyilvánítási lehetőséget.

A rövideg jegyében, azt hiszem, én is a méltatáson fogok húzni (*Derültség.*), de ez nem azt jelenti, hogy nem becsüljük nagyra ezt az elkészült munkát. Már csak a szemléletéből adódóan is azt gondoljuk, hogy példaértékű, illetve az a fajta egyeztetés, ami ezt övezi, úgy gondoljuk, akár csak a mi kaptafánknál is, a hulladékgazdálkodás területén is követendő példa lehetne.

A probléma alapvetően, azt hiszem, a hulladékos vonatkozásokban abban rejlik, hogy Magyarországon tulajdonképpen nincs hulladékgazdálkodási szabályozás. Tudjuk azt, hogy 2008 óta, 2008 vége óta nem készült újabb országos hulladékgazdálkodási terv, és a tavaly decemberi határidővel sem történt meg az európai hulladékos keretirányelv hazai jogrendbe történő átültetése. Tehát lógunk a levegőben - fogalmazhatunk így. Úgyhogy sajnos azt kell mondjuk, hogy ez a vidékstratégiára is rossz hatással lehet, van, merthogy a későbbiek folyamán, hogyha lesznek változások, nyilván ehhez kell igazítani.

Mindazonáltal, azt hiszem, a méltatásnak egyébként a mi részünkről a netovábbja, hogy azt gondoljuk, hogy a 2013-ban esedékes nemzeti megelőzési programhoz, amely a hulladékmegelőzésről szól, ez egy kiváló kiindulópont lesz, és tulajdonképpen megalapozza azt. Mégis úgy érezzük, hogy a vidékstratégiában az úgynevezett hulladékos hierarchiának az alkalmazása némileg bizonytalanul történt meg. Próbáltuk áttekinteni azt, hogy maga a megelőzés, ami az abszolút prioritás a keretirányelvben, és egyébként a jelenleg is hatályos és remélhetőleg a jövőben is hatályba kerülő új hulladékgazdálkodási törvényben is így van, hol jelenik meg. Azt gondolom, hogy a szemléletéből adódóan a stratégiában a megelőzés megjelenik - lásd cserekörök, ami például az újrahasználtra egy nagyon jó gyakorlati módszer, és számtalan ilyen ágában látjuk visszaköszönni -, de úgy konkrétan manifestálva a

hulladékgazdálkodási programban találtuk meg leírva és kifejtve, hogy mi az, hogy megelőzés, és hogy az egy prioritás. Mi azt gondoljuk, hogy tekintve, hogy itt beszélünk termelésről, itt beszélünk fogyasztásról, ez a megelőzés helye, itt a beavatkozási pont a hulladékmegelőzésbe. Úgyhogy én nagyon szépen kérem azt, hogy ezt a fajta koncepciót, megközelítést vegyék figyelembe majd a döntéshozatal során.

A prioritások közül a második az újrahasználat, amiről szintén úgy gondoljuk, hogy viszonylag kevés helyen jelenik meg. Ez azért is lenne fontos, mert nagyon sokszor azt érezzük, látjuk, olyan visszajelzéseket kapunk, hogy az újrahasználat az érvényben lévő rendeletek, jogszabályok, minőségbiztosítási előírások miatt például lehetetlenné válik, és ezáltal az egyutas csomagolások kerülnek például előtérbe. Szorgalmazzuk azt, hogy legyenek például újrahasználati központok, ami munkahelyeket is tud teremteni. S akkor itt kitérnék arra, amit hallhattunk már, hogy a környezetvédelem területe valóban kicsit haloványan jelenik meg, tehát picit hangsúlyosabbnak kellene lennie. Hiszen ez egy komplett szolgáltató szektor, amely a környezetvédelem területén aktív, és hatalmas potenciál van benne, mind az újrahasználat, mind az újrahasznosítás területén. Ezzel, úgy érzem, egyáltalán nem számol a vidékstratégia. Meghatározza azt, hogy a szelektív gyűjtés borzasztóan fontos, és hogy annak meg fog történni a bevezetése, ugyanakkor a végén a külön gyűjtött hulladék sorsáról nem esik szó. A jelenlegi gyakorlat az, hogy a tulajdonképpen tisztított, granulált hulladékot vagy bálázott hulladékot lényegében exportra viszik nagyrészt. Azt tehát, hogy a hulladék mint másodlagos nyersanyag nem jelenik meg egyáltalán, tehát ez a kifejezés nem jelenik meg a vidékstratégiában, mi ezt nagyon hiányoljuk, és úgy gondoljuk, bőven van fejlesztési, fejlődési lehetőség. Tehát törekednünk kell arra, hogy a hulladékunk ne menjen ki, értem ezt akár a mezőgazdasági, akár az élelmiszer-ipari hulladéokra. Természetesen ez csak a megelőzés, vagyis a hulladék keletkezésének csökkentése után lehet prioritás.

Egyébként az újrahasználatra egy rövid kiegészítést tennénk, mert úgy gondoljuk, hogy a helyi közösségekben folyó termelés és fogyasztás a legjobb terepe annak, hogy egy zárt betétdíjas rendszer a csomagolások terén bevezetésre kerülhessen. Tehát ha valahol, akkor itt van szerintünk létjogosultsága ennek.

Amivel abszolút nem értünk egyet, az a termikus hasznosítása a hulladékoknak, tehát az, hogy a kommunális hulladékot elégezzék, hiszen modellezhetetlen, hogy az együttégetés során milyen vegyi folyamatok zajlanak le. Tengernyi tanulmány van arról, hogy ezek milyen szinten károsítják a környezetet és az egészséget. Ennek jegyében mi azt mondjuk, hogy nem épülhet egy felelős vidékstratégia arra, hogy az energiaellátást a kommunális hulladékból oldja meg. Fennáll ez a veszély sajnos, merthogy az Európai Unió is támogatja ezt, és bizonyos értelemben megújuló erőforrásnak tartják a hulladékot, amivel szintén nem érthetünk egyet. Megújuló annyiban, hogy a jelenlegi fogyasztási és termelési minták alapján, tehát a túlfogyasztásra való ösztönzés miatt keletkezik a hulladék, tehát addig megújuló, amíg ez a fogyasztói társadalom így önmagában működőképes. És ez kicsit azért ellentmondásos, mert azt olvasom ki ebből a vidékstratégiából, hogy ez tulajdonképpen pontosan ez ellen megy szemléletében, tehát hogy ne a túlfogyasztásról szóljon ez a világ.

Röviden kitérek még a komposztálás kérdésére, ami megjelenik a hulladékgazdálkodási programban. Ott azt láttuk, hogy a házi komposztálás és az ipari komposztálás között sincs igazán meghatározva a sorrend, amire mi azt a javaslatot tennénk, hogy nyilvánvalóan ipari keretek között, tehát termelés, nagy mennyiségű hulladék esetében az ipari komposztáló üzemek indokoltak. Viszont meg kell határozni azt, hogy a házi komposztálás a lakossági vonalon pedig hangsúlyosabb kell hogy legyen. *(Az elnök csenget.)*

Úgy gondolom, ami még egy szót érdemel a vidékstratégiában, az az illegális lerakás problémája. Egy szó sem esik arról, hogy illegális hulladéklerakás történik Magyarországon, holott én pont azt gondolom, hogy ha valakinek, akkor éppen a gazdálkodóknak, az

erdőgazdálkodóknak jelent komoly problémát és tetemes költségeket. Úgyhogy ezt én javaslom bevenni a stratégiába.

Az utolsó gondolat pedig az, hogy a termékdíj témájával kapcsolatban kicsit meglepődve láttam visszaköszönni azt, hogy ezt is a termékdíjból tervezi fedezni a kormány, mert eddig már a legtöbb fórumon ezt hallottunk, hogy a termékdíjból szinte mindent fedezni tervezi a kormány. Úgy legyen! Mi drukkolunk ehhez, de azért egy kis óvatosságra intenek.

Záró gondolatként arra hívnám fel a figyelmet, hogy beszélünk termelésről, fogyasztásról – be kell zárunk a kört a hulladékkal. Tehát vissza kell forgatni, amit lehet, a melléktermékeket is vissza kell forgatni, azt sem elégetni célszerű.

Köszönöm szépen. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen. Ezek után kérem Halmos Gergőt a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület részéről. Parancsoljon!

Halmos Gergő (Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület)

HALMOS GERGŐ (Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület): Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Elnök Úr! Köszönöm szépen a lehetőséget a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület nevében, hogy a vidékstratégia kapcsán elmondhatjuk a véleményünket. Elsősorban természetvédelmi szempontból, biológiai sokféleség-védelmi szempontból szeretnék néhány megjegyzést, javaslatot hozzátenni majd a dokumentumhoz. Előtte azonban mindenképpen szeretném elmondani, hogy az egyesületünk üdvözli ennek a vidékstratégiának, ennek a koncepciónak a létrejöttét. Mindenképpen nagyon fontosnak tartjuk, ami már többször elhangzott a mai nap folyamán, azt a szemléletváltást, ami megjelenik ebben a dokumentumban, ami a természetvédelem szempontjából nagyon fontos.

Miért is fontos ez a természetvédelem szempontjából, madárvédelem szempontjából számunkra? Azt mondták nekem a szünetben, hogy ezen a késői órán viccet mondjak, mert különben nem fognak rám már figyelni a kollégák. Igazából gondolkoztam vicceken vidékkel és madárral kapcsolatosan, de sajnos nem vagyok annyira jó ebben (*Derültség.*), úgyhogy ezt ki kell hagynom. Viszont nagyon sok közmondás, mese, történet, legenda jutott eszembe; ugye, van tűzok, van veréb, van kerecsensólyom, van gólya. És ez azt mutatja, hogy amikor ezek a közmondások, legendák keletkeztek, akkor volt egy olyan összhang a magyar vidéken, amikor ezek a madarak mind élhettek, és úgy élhettek, hogy mindenki tudta, miről van szó. Ma már azért nem egészen ez a helyzet. A XX. század második felére igen kritikusan lecsökkent nagyon sok madárfaj állománya, és nagyon nagy csökkenést tapasztalhatunk a biológiai sokféleségben. A szervezett természetvédelem ebben bizonyos eredményeket föl tudott mutatni, ez a jó hír; ritka fajok állományát föl tudta hozni, hogy madarakkal színesítem a példát: a kerecsensólyom vagy a parlagi sas állománya mára örvendtesen megnövekedett. De a rossz hír a történetben az, hogy emellett a gyakori fajok, amelyek azt mutatják, hogy a szélesebb vidék környezeti állapota milyen, folyamatosan csökkennek; tűnnek el a fecskék, és sorolhatnánk nagyon sok olyan fajt, amely régebben sokkal gyakoribb volt. Ez azt mutatja, hogy valamilyen jelentős probléma van a vidékkel.

A szemléletváltás azért is fontos, és úgy gondoljuk, hogy időszerű – időszerű lett volna már ezelőtt is, de most különösen az – abból a szempontból, hogy Magyarországnak nem kellene azokat a példákat, azokat a rossz példákat lekopírozni, amelyek Nyugat-Európában megtörténtek. A Közös Agrárpolitika reformfolyamata nyilván ebben egy kulcskérdés, és majd egy gondolat erejéig visszatérnék a stratégiával kapcsolatban konkrétan is erre. Nyugat-Európában nemhogy a mesékben van csak tűzok, de veréb sincs már nagyon sok helyen; olyan mértékben intenzívvé vált a mezőgazdaság, aminek a példáját Magyarországon nem kellene megismételni. Ezért úgy gondolom, ez a stratégia a komplex

megközelítéssel és a biológiai sokféleség mint egyik fontos tényező beemelésével valóban sokat tehet abban az ügyben, hogy a természetvédelem szempontjából a rezervátumokon kívüli természetvédelem megvalósulhasson. Mert ez a legnagyobb kihívás ma nemzetközi szinten és Magyarországon is, hogy rezervátumokban egy-egy fajra koncentrálni meg tudunk őrizni értékeket, de a szélesebb környezetünkben ezt egyelőre ezekkel az eszközökkel nem tudjuk megtenni, ezért mindenképpen összefogásra van szükség.

Mindenképpen üdvözljük azt, hogy a dokumentum rendszerszerűen kezeli ezeket a problémákat és a megoldás irányait. Arra is sokan felhívták ma a figyelmet, hogy ez viszont azt is jelenti, hogy a koncepció jelentősen túlmutat a Vidékfejlesztési Minisztérium hatáskörén, ezért nagyon fontosnak gondoljuk azt, hogy azok a módszerek belekerüljenek ebbe a folyamatba, ahogy az egész kormányzat a magáévá tudja tenni a dokumentumot, különben eredményekre nagyon sok helyen nem lehet számítani.

Szintén egy fontos elem a dokumentumban, amit mi is nagyon fontosnak tartunk, a közösségfejlesztés. Itt mindenképpen még talán erősebben érdemes megjeleníteni az innovációt, tehát hogy új ötletre van szükség ahhoz, hogy a közösségfejlesztés valójában tudja szolgálni a további célokat, amelyek megjelennek a stratégiában. Néhány olyan ötletet mi is kidolgoztunk, amelyek ebben esetleg hasznosíthatóak, madárbarát irányból, a madarak irányából megközelítve, de igazából ez csak a vivő területe a kérdésnek: madárbarát településfejlesztés koncepciót dolgoztunk ki, madárbarát kert- és madárbarát gazdálkodó koncepciót dolgoztunk ki, amelyek elsősorban igazából a közösségfejlesztés, a közös ügy érzése irányába próbálnak valamiféle javaslatokat megfogalmazni.

Amit mindenképpen szeretnék megemlíteni a dokumentum kapcsán, az az, hogy általában a vidékfejlesztésben az elmúlt időszakban nagyon jelentős problémának láttuk azt, hogy a különböző intézkedések úgy vannak, ahogy ki vannak találva, és igazából soha nincs egy visszacsatolás, hogy az elért eredmények valójában a kitűzött célokhoz képest mit jelentenek, és azok alapján mit kell változtatni az eredeti intézkedéseken. Valamiféle indikátorcsomag már bekerült ebbe a koncepcióba - mi azt javasoljuk, hogy ezen egy kicsit még tovább kellene dolgozni. Itt elsősorban eredményindikátorok vannak, ami jellemző egyébként a statisztikai felmérésekre Magyarországon, tehát hogy elsősorban eredményindikátorokkal dolgoznak, mondjuk hogy mennyi erdőt telepítettünk, de az erdők minőségét már nem veszi figyelembe. A biológiai sokféleség védelme szempontjából mindenképpen javasoljuk, hogy kerüljenek bele a már eddig meglévő módszerekbe akár igazított módszerek is, egy valamiféle vidékfejlesztési monitoringrendszerben, és elsősorban a hatásindikátorok oldalán erősödjön ez a kérdés - és a visszacsatolás is kerüljön bele valahogy ezekbe a dokumentumokba.

A következő pont, amit szeretnék kiemelni, a gyepekkel kapcsolatos. Hazánkban a gyepterületek körülbelül 1 millió hektár kiterjedésűek, de ezeknek a mennyisége és a minősége jelentősen romlott az elmúlt évtizedekben. Ez természetvédelmi szempontból is egy kiemelt kérdés, egy olyan ügy, amelyben a természetvédelem és a gazdálkodás integrált kezelése mindenképpen szükségeltetik, az állattartással és egyéb gyephasznosítással közösen. Természetvédelmi szempontból jelenleg nem csak a gyepek esetleges túlhasználata vagy feltörése probléma, emellett a felhagyása is egy igen jelentős problémaként jelenik meg, és ez nemcsak Magyarországon, hanem egész Európában egy olyan trend, amivel valamit kezdeni kell. Hogyha az élőhelyek állapotáról szóló jelentéseket megnézzük, kiemelten megjelenik a gyepek rossz természeti állapota, és az, hogy valamiféle intézkedéseket kell tenni. Ezért mi úgy gondoljuk, hogy itt, a stratégiában belül mindenképpen egy külön fejezetnek, egy külön programnak kellene foglalkoznia a gyepegzálkodással egy nemzeti gyepegzálkodási program vagy stratégia keretében, amihez felajánljuk a segítségünket. Az elmúlt időszakban különböző természetvédelmi programok kapcsán elég sokat foglalkoztunk a gyepek kérdésével, és kidolgozott helyzetfeltáró dokumentumok, stratégiai javaslatok is

rendelkezésre állnak. Megpróbálom most már nagyon rövidre fogni, mert a viccem nem volt elég hatásos. *(Derültség.)*

A dokumentum utalást tesz rá, de nem igazán látható egyértelműen az a működési mechanizmus, ahogy ez a koncepció utána valóra válik, és az, hogy pontosan milyen finanszírozási irányból válhat ez valóra. Mi azt gondoljuk - ez is sokszor elhangzott már -, hogy a következő időszakban, 2012 folyamán elsősorban az a nagy lehetőség, hogy a 2013-2020-as európai uniós költségvetési periódus programjait áthangolni ebben a szemléletben. Ez Európai Unió meghatároz bizonyos kereteket, de úgy gondolom, elég nagy a mozgástér ahhoz, hogy ha okosan használjuk ezeket a kereteket, akkor megfelelően lehessen finanszírozni a feladatokat a vidékfejlesztési programok irányából is, de itt ez túlmutat a Vidékfejlesztési Minisztérium hatáskörén, mert nyilván az operatív programok, a regionális operatív programok, a környezeti operatív program és nagyon sok már irányból is a megfelelő tervezési módszerrel hozzá lehetne rendelni a forrásokat a vidékstratégiához.

Egy hosszabb megjegyzésemet nagyon röviden mondom el: az az érzésem a dokumentummal kapcsolatban, hogy nagyon erősnek, nagyon jónak tartjuk a dokumentum helyzetfeltáró, stratégiai célkitűző részét, de egy kicsit törést érzünk a dokumentumban a programok irányában, tehát a programokban már sokkal kevésbé jelenik meg hangsúlyosan az az összhang, ami a stratégiai célkitűzéseknél megvan, tehát a társadalmi, gazdasági, környezeti szempontok összhangja. Egyrészt a programokon belül is, másrészt a programok strukturálásában azt látjuk egy kicsit, hogy a régi ágazati szemléletbe tér vissza az egész stratégia, és a programokban... Például a természetvédelem nyilván nem kell, hogy hatalmas programként jelenjen meg, bár azt gondolom, hogy ami most benne szerepel, az a szerepéhez képest kicsit kevés, kevésbé kidolgozott is, meg igazából mint hogyha kilógna a szerkezetből, másrészt az összes többi területen a környezeti, biológiai sokféleség-védelmi szempontok integrálása kevésnek tűnik, és a dokumentumban egyetlen utalást sem találunk a nemzeti természetvédelmi alap tervre, ami egy kidolgozott koncepció, amelynek az elemeit, úgy gondolom, jól be lehetne építeni.

Egy olyan megjegyzést tennék még ezzel kapcsolatban, hogy a gyepgazdálkodásra javasoltunk egy programot, és úgy gondolom, érdemes megfontolni azt, hogy az Európai Unió természetvédelmi hálózatának a működtetésével kapcsolatban mi jó ideje szorgalmazzuk azt, hogy a Natura 200-hálózat mintegy természetvédelmi, vidékfejlesztési integrált programkonceptió jelenhessen meg. Jelenleg ez egy természetvédelmi programként jelenik meg, ami nagyon sokak számára problémaként érződik, miközben a valódi lényege egy integrálás lenne, ahogy a természetvédelmet, a gazdálkodást, a helyi gazdaságot egységes rendszerben lehet kezelni. A mi javaslatunk tehát az, hogy jelenjen meg egy kifejezetten Natura 2000 természetvédelmi, vidékfejlesztési program a rendszerben, ami területi alapon egy jó mintaterületként a legfontosabb, a természetvédelmi szempontból legfontosabb területeken be tudná vezetni ezt az integrált szemléletet, és olyan programokon keresztül tudna előremutató lehetőségeket feltárni, amelyek megfelelnek az Unió elvárásainak meg a mi elvárásainknak is.

A programok során, reméljük, további részletes munkacsoporti bekapcsolódásra lesz lehetőség, mert úgy gondolom, ott még nyilván nagyon sok részlet kidolgozása erősítheti azokat, amiket most problémaként esetleg felvetettünk. Köszönöm szépen. *(Taps.)*

ELNÖK: Köszönöm szépen a hozzászólást.

A felkért hozzászólók sorában végül, de nem utolsósorban kérem Kerpely Klárát a WWF Magyarország részéről, hogy hozzászólását tartsa meg. Parancsoljon!

Kerpely Klára (WWF Magyarország)

KERPELY KLÁRA (WWF Magyarország): Tisztelt Államtitkár Úr! Tisztelt Egybegyűlteket! Mi is nagyon köszönjük, én is a WWF Magyarország nevében a véleménynyilvánítás lehetőségét, és köszönöm mindazoknak, akik ilyen sokáig kitartottak, és ma délután még az utolsó hozzászólókat is meghallgatják. Ritkán szoktam ilyen nyilvánosság előtt beszélni, ezért elnézést kérek, hogyha emiatt egy kicsit akadozok vagy nem olyan élvezetes az előadásom - és viccel sem készültem. *(Derültség.)*

Nagyon sokan elmondták már a mai napon, hogy üdvözlik és régen várták ezt a stratégiát, de talán nem felesleges hozzátenni, hogy a WWF Magyarország is hasonlóképpen nagy várakozással fordult az új Vidékfejlesztési Minisztérium felé - szól a mikrofon? *(Közbeszólások: Igen.)* -, és mi is vártuk ennek a stratégiának a megszületését. Nagyon nagy örömmel látjuk, hogy az a fajta paradigmaváltás, amelyet a zöldszervezetek, köztük mi is régóta szorgalmazunk, megjelenik ebben a stratégiában.

A kitűzött célokkal mi is többségében egyetértünk, és csupán néhány elemnek a nagyobb hangsúllyal való megjelenítését szorgalmaznánk, illetve arra hívnánk fel a figyelmet, hogy a megvalósítás mindazon buktatóira nagyon figyeljen nem csak a minisztérium, hanem minden ágazat és minden érintett, a központi kormányzatban és máshol, a közigazgatásban, illetve a civil szervezetekben és a vállalkozói szférában is, amelyek megakadályozhatják azt, hogy sikerre jusson ez a stratégia. A méltatást itt abbahagynám, és igyekszem rövidre fogni a mondandómat.

Az a néhány terület, amire szeretnék most kitérni, ez a biodiverzitás, védett területek kérdése, az erdők, a fenntartható gazdálkodás, a vízgazdálkodás témaköre.

Mindjárt kezdeném a védett területekkel, illetve a nemzeti parkok szerepével. Megjelennek ebben a vidékstratégiában, de elsősorban mint gazdálkodók, területkezelők, illetve az őshonos állatfajták megőrzésében vállalt szerepük kapcsán. Ugyanakkor mi azt gondoljuk, hogy a nemzeti parkoknak a védett területek kezelésében az eszköze az őshonos állatfajták tartása. De elsősorban nem gazdálkodó szervezetekről van itt szó. A nemzeti parkoknak az elsődleges célja a természet, a biodiverzitás megőrzése, és nem szabad, hogy a források szűkössége, a jelenleg is tapasztalt nagyarányú megvonás arra kényszerítse őket, hogy a rájuk bízott vagyonnal gazdálkodjanak, illetve a gazdálkodási érdekek, a jövedelemtermelési kényszernek alá kelljen rendelniük a természetvédelmi célt. Tehát a források megeremtését a nemzeti parkok működéséhez nagyon fontosnak tartjuk. Idekapcsolódik a természetvédelmi őrszolgálat helyzete is: ez téma volt az elmúlt körülbelül egy évben, és bizonytalanság övezi. Ezt szükséges volna tisztázni, és megerősíteni ezt a szervezetet véleményünk szerint.

A magyarországi nemzeti parkokban jelenleg nincs kijelölve a nemzetközileg elfogadott zónarendszer, ami pedig a természetvédelmi törvényben is szerepel mint elvárás. Ezeknek a zónáknak a kijelölése lehetővé tenné azt is, hogy a védelemre, tehát gazdálkodással nem érintett területeknek kijelölt zónákban valóban ne háborítsa semmilyen gazdálkodás a természet fennmaradását. Különösen fontos ez a védett erdők tekintetében, hiszen jelenleg is a védett erdeink nagy részében vágásos erdőgazdálkodás zajlik.

Át is térek ezzel az erdőkre, amivel kapcsolatban a stratégiában megfogalmazott cél, hogy az erdők területe növekedjék, továbbnövekedjék, mert hiszen most is már 20 százalék körüli. Ez valóban fontos. Azonban ennél fontosabb célnak gondoljuk, hogy az őshonos fajokból álló állományok, erdők aránya növekedjen az erdők összes területén belül. Tehát nem csupán az erdészeti tájba illő fajok, hanem kifejezetten őshonos, a Kárpát-medencében őshonos fajoknak az előnyben részesítését szorgalmazzuk, és azt gondoljuk, hogy ehhez hatékony ösztönzőrendszereket kellene kidolgozni és bevezetni.

Az erdők kapcsán a következő a vadgazdálkodás kérdése. A Védegyelet szakértője már elmondta, hogy ez elég kényes kérdés. Ugyanakkor az ezzel foglalkozó szakemberek között

mindenhol ismert tény, hogy a magyarországi vadállomány a természetes eltartó képességhez képest sokszorosára felduzzasztott sűrűségű. Ezt ez a stratégia is megfogalmazza problémaként. Mi azt szeretnénk, ha elindulna egy olyan folyamat valamennyi érintett ágazat bevonásával, ami egy arra irányuló stratégia kidolgozásához tudna vezetni, hogy hogyan lehetne összhangba hozni a vadgazdálkodást az erdőgazdálkodással és a természetvédelmi érdekekkel.

Áttérve a fenntartható és a természeti tőkét nem kizsákmányoló mezőgazdaság kérdésére, ami ennek a stratégiának is az alapja, és mindenhol ez jelenik meg a koncepcióban, nagyon fontosnak gondoljuk, illetve egy jó eszközként javasoljuk, hogy kerüljön kidolgozásra, kialakításra egy természetvédelmi-környezetvédelmi szaktanácsadó hálózat, amely segíteni tudná a gazdálkodói döntéseket, hogy valóban az ökológiai gazdálkodás vagy a tájfenntartó vagy az extenzív gazdálkodás irányába tudjanak elmozdulni. Tehát ahol megvan ez a szaktudás, azt szét kellene teríteni a magyar vidéken. Erre a szaktanácsadó hálózatra az osztrák példát javasoljuk áttekinteni és esetleg átvenni egyes részeit.

Idekapcsolódik az is, ami ugyancsak sokszor elhangzott: a közösségek megerősítése és a civil társadalom támogatása. Az eddigi kormányzati intézkedések némelyike sajnos az ellenkező irányba mutat, a mindenféle civil szervezetek számára elérhető támogatások inkább csökkennek, mint növekednek. Ennek a tendenciának a megfordítását szeretnénk, ha ez a stratégia is elősegítené, hiszen a civil szervezetek komoly szerepet tudnak vállalni a vidék fejlesztésében és akár például egy ilyen szaktanácsadó hálózatnak a kialakításában is.

Áttérvén úgymond a pénzügyekre, a támogatási rendszerrel és a Közös Agrárpolitikából származó forrásokkal kapcsolatban szeretnénk néhány gondolatot elmondani. Gondolom, itt ugyancsak nem újdonság senkinek, és ez a vidékstratégia is ebbe az irányba mutat, csak ráerősíteni szeretnénk, hogy nagyon fontos lenne, hogy Magyarország is azt képviselje a KAP reformját célzó tárgyalásokon, hogy ezek a források a vidékfejlesztés irányába toldódnak el a közvetlen termelési támogatások felől. Ideálisnak körülbelül az 50-50 százalékos megoszlást tartanánk. Különösen lényeges, hogy ezeknél a támogatásoknál, ahogy tulajdonképpen minden támogatásnál, a közpénz közjóra fordításának elve tudna érvényesülni. Azt hiszem, ezt nem kell tovább magyaráznom.

Emellett egy másik elv szintén közismert: a szennyező, vagy máshogy fordítva, a „használó fizet” elve. Ezt ugyancsak egy gazdaságszervező, illetve a támogatásokban megjelenítendő elvnek gondoljuk a természeti erőforrások, például a víz szempontjából is. Akkor ezt most már tényleg nagyon röviden mondom el, hiszen... (*Derültség.*) Ne mondjam?

ELNÖK: De, mondja, nyugodtan, persze! Csak azt kérem, hogy ha megtenné, hogy egy percben összefoglalja.

KERPELY KLÁRA (WWF Magyarország): Egy percben... Hálás dolog utolsó felszólalónak lenni (*Derültség.*), és tudom, hogy vannak még a közönség soraiban is, akik készültek.

A vizekkel kapcsolatban ugyancsak Karakai Tamáshoz tudnék csatlakozni. A vizek visszatartása, a csapadékvíz is és a folyókon érkező árvíz vagy víztöbblet visszatartása, hasznosítása számunkra is nagyon fontos, régóta szorgalmazzuk, és üdvözljük, hogy ebben a stratégiában most megjelent.

Egy dolgot emelnék még ki: örültem, hogy a vízgyűjtő gazdálkodási terv is több helyen megemlítésre került, és a megvalósítását célul tűzték ki. Annyit tennék hozzá, hogy nemcsak a mennyiségi és minőségi jó állapot az, ami ebben a tervben szerepel, hanem a vizek ökológiai állapotának a javítása, a jó ökológiai állapot elérése is. Ezt azért fontos kiemelni, mert korábban sem szerepelt a vízgazdálkodásban az ökológiai szempont, éppen ez az, ami úgymond forradalmi a vízgyűjtő-gazdálkodási tervben. És szeretnénk, hogyha ebben a víz

ebben a vidékstratégiában sem csak mint öntözővíz, ivóvíz és más erőforrás jelennek meg, hanem arra is figyelmet tudnánk fordítani, hogy a vizes élőhelyek ugyancsak a természet részei, mint ökoszisztémák fenntartandók, és számos további ökoszisztéma-szolgáltatást tudnak így nyújtani nekünk.

Nagyon köszönöm a türelmet, én akkor tovább nem is húzom az időt... (*Taps, derültség.*) Köszönöm szépen.

Írásban jelentkezett hozzászólók

ELNÖK: Köszönjük szépen. Láthatóan nagyon sok ötlet halmozódott fel, amelyet nyilván mindenki szeretne elmondani.

Most az írásban előre jelentkezett hozzászólók következnenek. Minden tisztelem azoké, akik egy ilyen hosszú nap után még mindig itt vannak a teremben, de tisztelettel arra szeretném kérni most már az írásban jelentkezett hozzászólókat, hogy a program szerint 2-2 perces hozzászólások legyenek. Mi a parlamentben már megtanultuk, hogy ez mit jelent. Én nem szeretnék lecsöngetni senkit, mint a parlamentben, azt kérem tehát, hogy amennyire lehetséges, röviden foglaljátok össze azt a mondandót, amit ideszántatok.

Elsőként Patay Vilmos országgyűlési képviselőt kérem. (*Patay Vilmos: Ne mondjam el inkább holnap?*) Holnap, Szekszárdon? (*Patay Vilmos: Igen.*) Jó. A társaság nem ugyanaz lesz, de áttehetjük Szekszárdra.

Bagi Béla jelentkezett, de már elmondta.

Mathiász Gábort kérem, itt van-e még? Láttam napközben. (*Mathiász Gábor jelzésére:*) Gábor, parancsolj! (*Mathiász Gábor: Én nem akartam hozzászólni. - Derültség, taps.*) Köszönjük szépen, akkor ezt majd külön megbeszéljük. Azt hiszem, egy ilyen késői órán ez egy külön pluszpont.

Hubai Imre - nem tudom, hogy az ifjabb vagy az idősebb Hubai Imre... (*Nincs jelzés.*) Nincs itt, egyik sincs itt. Gyorsan haladunk.

Trencsényi Gizella. (*Trencsényi Gizella: Már nagyon késő van, köszönöm. - Taps.*) Ő is köszöni, de most már nagyon késő van. Írásban kérjük majd, amit elmondott volna, jó?

Balázs Bálint. (*Nincs jelzés.*) Én azért végigmegyek itt a névsoron.

Labanc Györgyi. ...Vagy már nem mer jelentkezni (*Derültség.*), mert ezek után már olyan a várakozás, hogy nehogy felálljon valaki. (*Derültség, közbeszólások.*) Igen, ha nincs itt, akkor...

Hahn László. (*Hahn László szólásra emelkedik.*) Parancsolj! ...Azért jól haladtunk, vagy 15 percet máris előrementünk. Parancsolj, két percre!

Hahn László

HAHN LÁSZLÓ (Györkönyi Gazdakör): Megpróbálom a helyemről, hátha így megy. (*Közbeszólások.*)

ELNÖK: Gyere ki ide, ez a mikrofon talán működik. Ki lehet ide jönni.

HAHN LÁSZLÓ (Györkönyi Gazdakör): Én annyival gondoltam egy kicsit lazítani ezt az utolsó pillanatot, amikor még együtt van a csapat, hogy nagyon sok okos vélemény, illetve javaslat hangzott el ehhez a programhoz. Én azt az egyet kérdezném meg a társaságtól, hogy hajlandó-e felállni az, aki odahaza tyúkot tart. (*Közbeszólások.*) Tollasat természetesen. (*Derültség. - Közbeszólások: Miért?*) Hogy ne aludjunk el, mondjuk. Lehet más állat is, baromfi meg egyéb ilyesmi. Baromfiam nekem is van otthon. ...Megdöbbenve látom azt,

hogy vagy nem mer felállni az, aki még tart... (*Hárman felállnak.*) Én azt javaslom, hogy tapsoljuk meg őket a következő apropóból: én úgy érzem, hogy védett faj lett a józan paraszt.

A '90-es évek közepén azt mondtam a rezedaszagú kiskfalumban, Györkönyben, hogy meg fogjuk élni azt, hogy úgy fogunk végigmenni a főutcán, hogy a német rokonoknak azt fogjuk mondani: no... (*Nem érteni.*) Ezt azt jelenti magyarul, hogy úgy fogjuk keresni a gazdaembert, a parasztot a faluban, hogy mutogatni fogjuk, mint az állatkertben az oroszánt vagy a páviánt. (*Közbeszólás: Tamásiban is!*) Tamási hasonló, Tolna megye... Ez alapvetően azt jelenti, hogy én Dunaföldváron voltam a hétvégén, vásár volt, és ott összefutottam egy ismerősömmel, akitől kérdeztem, hogy: Ernő, mi újság van, hogy megy az élet. Azt mondta: miért, mire vagy kíváncsi? Mondom: régebben tartottál 20-25 darab disznót, amit a saját szükségleteid fölött le szoktál adni, és gazdálkodszt, vagy mit csinálszt? Azt mondja: Laci, disznót? Azt mondja: már tyúkomsincs.

Valamikor Györkönyben az volt egy mondás vagy átok, hogy verje fel a gaz az udvarodat. Ez azt jelentette, hogy akinek az udvara nem volt szombaton vagy vasárnap délelőtt felseperve, az vagy beteg volt, vagy valahol annyira lesüllyedt a társadalomnak az aljára, hogy komoly gondjai támadtak az életben. Nem nagy távolságban, még jó apám is, illetve a nagypapa is mesélte azt, hogy a boltba nem volt érdemes burgonyát, hagymát hozni, mert nem tudták eladni. (*Közbeszólások.*) Mára eljutottunk oda, hogy önmagát képtelen ellátni a falusi ember.

Vidékstratégiáról beszélünk, nagyon sok okos és szép dolgot hallottunk, azonban fel kellene támasztani azt az embert, aki még hajlandó dolgozni. Megint azt mondom, hogy egy sváb faluból jöttem, nálunk volt olyan, hogy Nachbarschaft - ez azt jelenti, hogy szomszédság. Akkor, amikor nálunk ellett a tehen, akkor apám átszólt a szomszédba, hogy, figyelj, ha este zörgetek, akkor azért jövök, mert elletni kellene segíteni a tehenet. Ma a gazdák egy nagy része azon van, hogy hogyan lehet eltaposni a másikat. Nem sikerült megmozgatni a társaságot, így nem is mondok többet a gondolatról, csak azt, hogy útravalóként hazafelé érdemes elgondolkodni mindezen. Köszönöm. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönjük. Ebből nyilván nem következik az, hogy ez jól van így - épp ezért jöttünk össze. De a tényekkel és azzal a helyzettel, amit a Laci elmondott, számolni kell.

Horváth Jenőt szólítom. Parancsolj!

Horváth Jenő

HORVÁTH JENŐ (Füzér polgármestere): Tisztelt Tanácskozás! Ily késői órán... Korán kellett felkeljek ahhoz, hogy én itt legyek még most, mert én Füzerről jöttem, Zemplénből, és azt hiszem, önök közül talán én fogok legkésőbb hazaérni, de lehet, hogy vannak... (*Közbeszólások.*) 280 kilométer innen. (*Közbeszólások: Akkor te nyertél! - Derűtség.*) Röviden szólnék.

A hajnali időben, amikor Zemplén falvain keresztüljöttem, látva a kiüresedő falvainkat - mindig ez merül fel bennem - és a hajnali napkeltét, azon gondolkodtam, hogy vajon hány hajnalt kell még megélnünk, hogy ez a stratégia, az alapvetései megvalósuljanak: ezret, kétezret, háromezret? És arra jutottam, hogy a számát bizony nem tudom megmondani, nem tudom megbecsülni, mindenesetre a kormánzatnak sikert kívánok hozzá, és jelzem, hogy mi is hozzáteszünk mindent vidéken, hogy ez megvalósuljon. Én magam polgármesterkedem és egyúttal gazdálkodom is főállásban. Tehát benne vagyok a rendszerben és a diverzifikált gazdaságban, gyepgazdálkodással, állattartással, gyümölcsössel, takarmánnyal, szántóval, erdészeti csemetekerttel, erdővel - talán már nem is lehetne több mindennel foglalkozni. Egypár embert foglalkoztatok még emellett, mert egyedül nem győzném, és a család is ezzel foglalkozik.

Ahogy jöttem a zempléni tájon, hogy miért ürülnek ki a falvak, és miért van, ahogy az előttem szóló itt megfogalmazta, a gazda már védett állatként jegyezve. Az elmúlt nyolc év azért nagyon sokat hozzátett ehhez, ezt be kell vallani. Ez az ÚMVP nem mondható egy sikertörténetnek; itt volt egy-két dicsérő szó róla, de én mint Leader Plusz gesztor 2002-től, tapasztalhattam, mi az a bürokrácia, ami rátelepül. Utána körzetesítették a Leadert, el is vették tőlünk, nem is menedzseltük. Amit mi menedzseltünk, a tejtermeléstől kezdve, mézeskalács, kosárfonó, és a többi, hál' istennek a mai napig működnek, és gesztoráljuk a mai napig. Viszont az elmúlt nyolc év alatt kialakult jogi környezet már nem ezt takarja. Én tehát annak örülök – ezt Sárospatakon is elmondtam –, hogy új jogi alapra kell helyezni, és az új jogszabályrendszert is meg kell alkotni e mögé a koncepció, stratégia mögé, mert egyébként ebből nem lesz sajnos semmi. Elnézést, kicsit talán sarkítok, de így tudom érzékeltetni, és rövid az idő, nem szeretném senkinek az idejét húzni.

Ezen a fórumon kell elmondanom, hogy például mi a Natura 2000-et hogyan éltük meg. Ez a mai napig alkotmányosértő, nyugalomba vonult alkotmányunkat is sértő rendszer. Az Alkotmánybíróság 33/2006. (VII.13.) számú határozata ezt kimondja, hogy a Natura 2000 bejegyző rendelkezése ellen fellebbezési jogot nem biztosított a rendelet, és ezért ez alkotmányosértő, tehát a földhivatali bejegyzés ellen. Mi ekkor tiltakoztunk. Szerencsém volt – Halmos úr itt van az Madártani Egyesülettől –, volt nálunk egyeztetés, ők voltak az egyik szakértők; hát, jelzem most ezúttal innen, hogy nem valami jól sikerült ez a rendszer. Mondok egy példát rá, hogy miért nincsenek gazdák, és miért ürülnek ki a lakások Natura 2000 vonatkozásában. A faluban főállású őstermelő, hatgyerekes családnya legkisebb fia malactartással akart volna foglalkozni. El is indult a mangalicatartás, őshonos állat, megkérte rá a jártatási engedélyt a védett, beerdősült gyepterületen, kiderült, hogy nem jogosult itt mangalicát tartani, támogatást sem kap rá, sem területalapút, sem Natura 2000-es kompenzációt; meg is büntették 500 ezer forintra, mert egy fél hektáron megkezdte a jártatást. A gyerek erre kiment Dániába, és most ott tanulja a malactartás korszerű viszonyait. Röviden egy élő példa. Ez nálunk megtörtént a faluban; ha valaki kíváncsi, átküldöm, kétszáz oldalas dokumentációnk van, mindenféle levelezések, a másodfokot megjárta, egyebek. Tehát ez így nem vihető tovább, ezzel a jogszabályi háttérrel.

A Natura 2000 másik vonatkozása, hogy a korlátozásért nem kártalanítás jár, hanem a gyepeknél csak támogatási lehetőség jár, kompenzációként. Ez megint a magántulajdonhoz való jognak a sértése, és én azt kérem, a következő koncepcióban ne ez legyen az alap, tehát új alapokra kellene ezt helyezni. Azt hiszem, ez Nyugat-Európában érthető, ha ott korlátozás van, kártalanítást fizetnek. Mondok egy példát. A kaszálásomat korlátozzák a jószágok tartásánál, mert a haris ott fészkel. Mire augusztusban kaszálhatok, addigra elmegy a takarmány. Tavaly ezt lekorlátozta a nemzeti park, a mai napig egy fillér kártalanítást nem kaptam. Megnéztem a kártalanítási rendeletet: fizikai képtelenség kivasalni kártalanítást a jogszabályi rendelkezés alapján. Nem tudom, kapott-e valaki ilyesmit, van-e gazdálkodó, aki ebben próbált kártalanítást kapni? (*Nincs jelentkező.*) Lehet, hogy nem az a kör ül itt, de hogy nagyon kevesen élhettek azzal, az biztos. Tehát ha korlátozás van, akkor kártalanítás legyen.

Rövidre fogva, azért javaslatokat is hoztam, nemcsak kritikát. Az erdőtelepítési programról esett szó. A koncepció 7.4.1. pontja kapcsán röviden annyit javaslok – erdőszáz az alapvégzettségem –, hogy a hagyományos erdőtelepítési program újjáélesztésénél és támogatási rendszerének megerősítésénél, tehát egyrészt a területre eső támogatást lesz szükséges növelni, másrészt pedig az másik tárca ugyan, de a szén-dioxid-kvóta értékesítéséből külön támogatással kellene ezt megtámogatni. Ugyanis ez köti meg hosszabb távon a legjobban a szén-dioxidot.

A második a faalapú zöldenergia-program. Itt a 10-20 éves vágásfordulójú energiaerdő-faültetvények, tehát akác, nemes nyár telepítésének javaslata van, szintén szén-dioxid-kvótából, mert ez pufferozza a szén-dioxidot. És itt már az önkormányzati

közmunkaprogram, gazdálkodók, erdőgazdaságok bevonása is lehetséges, és állami földalapok bevonása ezen célra. Valamint a demográfiai földprogramnál is javaslom ezt figyelembe venni, mivel kis területen viszonylag nagy értéket termel.

A Natura 2000 felülvizsgálata; erről már szoltam. Ezt a gyakorlatban szerencsés lenne megtenni, és ahogy ezt a sárospataki konzultáción miniszter úr is jelezte, például talán Hollandiában is éppen ezen gondolkodnak. Úgyhogy lehet, hogy más országokban is gondot jelent ennek a megvalósítása.

A következő az erdőgazdálkodás támogatása. Az állami erdőkhöz kapcsolódóan – itt az Erdészeti Egyesület előadójával egyetértek – az állami erdőkhöz is kellene területalapú támogatást nyújtani, és ennek a támogatásnak gyakorlatilag címkézetten, vidékfejlesztési és közjóléti programok forrásaként kellene a helyi önkormányzatokkal közös programban realizálódni. Ugyanis ezekre az állami erdőterületekre, például Zemplénben több ezer hektárra, semmilyen támogatás nem jár, gazdálkodók arra nem igényelhetnek, úgyhogy kimarad a területekből.

Most már tényleg csak röviden, talán egy percben – egy-két hozzászólót megspóroltunk, azért merek még beszélni (*Derűltég.*) – a Védegyelet javaslatához kapcsolódnék én is, ahol elhangzott az erdők hasznosítása a demográfiai földprogramban. Én itt akár a teljes nemzeti parkok által kezelt, gazdálkodott területet bevonnám ebbe, ugyanis a nemzeti park szakmailag tudja a gazdálkodót ellenőrizni – van annyi jogszabály, hogy az bőven elég, mint ahogy említettem, sok is. Ezen a 300 ezer hektáron, Rákóczi fejedelmünknek volt ennyi birtoka, ha 100 hektáronként van egy család, akkor ez 3 ezer család demográfiai földprogramját segítené elő. Érdeemes végiggondolni. Nem a fokozottan védett területekre gondolok, ahol gazdálkodási korlátozás van, hanem csak a hagyományos tájvédelmi körzetes, Natura 2000-es területekre.

A természetvédelem társadalmasításához egy gondolat. Az őrhálózat létrehozását én is javaslom, viszont a természetvédelmi feladatokba be kell vonni a vidéken gazdálkodó szervezetek, önkormányzatok, erdőgazdaságok, vadgazdálkodással, halászattal foglalkozó közösségek humán erőforrását. Vagyis az ország egész területe le van fedve mezőőrrel, erdősszel, vadőrrel, halőrrel, ezeket át kell képezni, kiképezni, és részükre megbízást adni. Nem kell fölszerelni őket, mert mindenkinek van fegyvere, telefonja, ruházata. Be kell vonni, társadalmasítani kell a természetvédelmet, mert egy külön kasztnak tűnik az említett személyek részére, a jelenlegi természetvédelmi őrszolgálatok praktikusán nem tartják a kapcsolatot a velük.

S még egy gondolat, és ezzel lezárom: a natúrparkok kérdése, ami nem jelent meg az előterjesztésben. Nemzeti értékeinket, így természeti, kulturális, épített örökségeket bemutató, nemzeti jelleget kiemelten hangsúlyozó natúrparkok hálózatát javaslom jogszabályi szinten megalapozni. A natúrparkok a fenntartható vidékfejlesztés szervezeti keretei és eszközei lehetnek, elősegítve az értékek bemutatását és az adottságok gazdasági és turisztikai hasznosításából a vidéken élőknek jövedelemhez jutását. Németország példáját mondanám: Németországban több mint száz natúrpark van, lefedik Németország területének 25 százalékát.

S még egy fél percet ha kérhetek – köszönöm – egy-egy reagálásra az elhangzottakra.

Önkormányzati boltok, Balogh József felvetése – nagyon jó. Maximálisan tudnánk támogatni, mert ezer fő alatti lakosságú településeken a boltok már nem bírnak megélni. A multik elvonták a forrásokat, és mindenki odamegy vásárolni. Egy önkormányzati, nonprofit jellegű volt kezdésnek a helyi termékek befogadására alkalmas.

Faluképi arculat, Krizsán András. Nagyszerű gondolat. Mi ugyanezt a gyakorlatban végezzük, és mindenkinek ajánlom.

Tóth István a MOSZ részéről említette, hogy a víz arzénmentesítésére nem volt lehetőség. Volt, aki ügyes volt, az lebonyolíthatta. Én a saját példámat mondom: 14 falut

koordináltam le, egy 1 milliárdos beruházás, 14 hegyvidéki falunak az arzénmentesítését 2002-től 2005-ig előkészítettük, utána 3 év alatt megvalósítottuk, most van a harmadik éve a fenntartásnak, és megvalósult. Meg lehetett csinálni. Biztos, hogy sok munkával járt, de át kellett rágnia magát az embernek rajta.

Graczka Sylviának a Hulladék Munkaszövetségtől egy gondolat. Azt mondta, hogy a 2002-2011. években jelentős termékdíjak maradtak el, állításuk szerint 100 milliárdos nagyságrend. Utánanézték-e ők ennek, hogy ezek hol vannak? Mert ha ezek bevonhatók lennének, akkor ez jelentős forrást biztosítana. Lehet, hogy 5 évre még azért utána lehet menni... (*Graczka Sylvia: Van törekvés.*) Van törekvés. Köszönöm. Ezt onnan vidékről, Zemplénből javasolnám.

Azt hiszem, válaszoltam mindenkinek. (*Taps.*) ...Demográfiai földprogram... (*Taps.*) Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen.

HORVÁTH JENŐ (Füzér polgármestere): Köszönöm, hogy ily késői órán meghallgattak. A feleségemnek azért elviszem ennek a tapsnak a hangulatát. (*Derültség.*) Nem fogja megköszönni a hazaérkezésem éjfél körül, az biztos. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönjük szépen.

Hat név szerepel még nálam - csak biztatásul mondom. (*Derültség.*)

Kárpátiné Györffy Katalin, parancsoljon!

Kárpátiné Györffy Katalin

KÁRPÁTINÉ GYÖRFFY KATALIN (Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara): Tisztelt Államtitkár Úr! Tisztelt kitartó Kollégák! Amiért ezen a késői órán is váraoztam, az nem más, mint ahogy Font Sándor elnök úr mondta, hogy tiszta agrárkörnyezetünk van, ahol tiszta élelmiszert tudunk előállítani, és ez stratégiai kérdés, és ezt meg kell őriznünk. Ne felejtjük el és nagyon sajnálom, hogy Nagy Bálint professzor úr már nincs a körünkbe, ezt ő kezdte el, ő volt az, aki a világon elsőként megkezdte a klórozott szénhidrogének, a DDT kivonását, illetve felsőfokú végzettséghez kötötte a növényvédő szerek felhasználását, valamint elsőként szabályozta az atrazin felhasználását a különböző szőlőben, illetve kukoricában. Ez az egyik kérdés, amit nagyon szerettem volna elmondani.

A másik kérdés, és megint szeretném hangsúlyozni, hogy ma, napjainkban a növényvédelem, a növények védelme nem egyenlő a növényvédő szerek felhasználásával. Megfelelő mennyiségű növényvédőszer-maradéktól, nehézfémektől, biológiai szennyeződésektől mentes, frissfogyasztású élelmiszert, friss zöldséget, takarmány-alapanyagot csak környezetkímélő, integrált termesztés esetében, integrált növényvédelemmel tudunk biztosítani. A gazdálkodó felelőssége, a termelő felelőssége - mondhatnak bármit - a biztonságos élelmiszer előállítása, azé, aki megfelelő szaktudással vagy szaktanácsadó segítségével betartja az egészséges élelmiszer termesztésének és termelésének szabályait. Nagyon fontos lenne a magyar termelők piacra jutását segíteni az integrált termék védjegy bevezetésével, de erről Sáringer kolléga már beszélt.

A biológiai sokféleség, a tájfajta megőrzése, a biztonságos termelés csak akkor lehetséges, ha megfelelő az ország növény-egészségügyi biztonsága. Nem csak állat-egészségügyi biztonság létezik. A károsítók nem ismerik az országhatárt, a kereskedelem globalizálásával, az áruk szabad mozgásával új kártevők jelennek meg - kukoricabogár, paradicsommoly, díszfáinkat - a környezetvédelemhez, a szép környezetünkhöz kapcsolódóan - a mediterráneumból jött vadgesztenye-levélaknázó moly, az amerikai lepkebabóca károsítja.

Annak érdekében, hogy elkerüljük a különösen nagy gazdasági kárral fenyegető és nem utolsósorban génkészleteinket veszélyeztető kórokozók és kártevők elszaporodását, nagyon fontos lenne a növény-egészségügyi felügyelőrendszer megerősítése, ehhez a Magyar Növényvédelmi Mérnöki és Növényorvosi Kamara minden segítséget megad, amennyiben bevonják.

Egy másik nagyon-nagyon fontos dolog ebben a kérdésben, hogy 2014-től az Európai Unióban kötelező az integrált termesztés bevezetése, amire fel kell készítenünk a gazdálkodóinkat, úgyszintén megfelelő, szakmailag felkészült szaktanácsadókkal. Igen, ebben mi szerepet szeretnénk vállalni, mindent megteszünk.

A következő nagyon fontos kérdés, hogy a peszticidek fenntartható használatának elérését célzó rendelet értelmében el kell készíteni egy cselekvési tervet, és nagyon-nagyon hasznos lenne, ha e cselekvési tervben megfogalmazottak összhangban lennének a nemzeti cselekvési tervvel ebben a vonatkozásban. És ebben az úgynevezett nemzeti cselekvési tervben van lehetőségünk arra, hogy a növényvédelem területén elért eredményeinket megőrizzük, továbbfejlesszük, és gátat szabjunk a fogyasztók biztonságát veszélyeztető termékek beáramlásának.

Nagyon kérem a törvényhozókat, hogy a magyar jogszabályokat legalábbis a növényvédelem területén ne butítsák le az európai jogszabályok színvonalára. És hogy mondjak egy viccet is a szakmámhoz kapcsolódva (*Derültség.*): mi különbség van a levelezőn végzett növényorvos, illetve a nappalin végzett növényorvos között? Hasonlóan semmi, látszólag, mint a pacsirta és a veréb között; csak az a különbség, hogy a pacsirta rendesen végezte el a zeneakadémiát, a veréb pedig levelezőn. (*Derültség.*) Ezért kérem, hogy ezt vegyék figyelembe. Köszönöm. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen.

Nagy Sándort szólítom, ha itt van, aki Vértesszőlős polgármestere. (*Nincs jelzés.*)
Nincs.

Fodor Albin elnök, OKSI Alapítvány. (*Nincs jelzés.*) Nincs.

Csáky Csaba, parancsoljon, elnök úr!

Csáky Csaba

CSÁKY CSABA (Magyar Falusi-Tanyai Vendégfogadók Szövetsége): Tisztelt Államtitkár Úr! Kedves Hölgyek és Urak! Én tulajdonképpen elálltam volna a szótól, (*Hahn Lászlónak:*) ha te ezt az ötletes kérdést nem teszed fel, hogy ki tart állatot, de ebből adódik egy gondolatom: hogy a saját falumban a jegyző, akivel jó barátságban vagyok, megmutatta nekem, hogy milyen rendelet alapján miért nem lehet különböző állatokat tartani a faluban, és ezt helyenként még hőstettnek is elmondták. Én tehát javasolnék egy jelszót: mi, akik még itt vagyunk, mondjuk ki, hogy falun is lehet állatot tartani. (*Derültség, taps.*) Ez volna az egyik.

A másik, hogy szeretnék egy születésnapi ajándékot kérni a részemre. Én voltam az, aki a falusi vendégfogadás adómentességének a háttérszövegét 22 éve megírta. A törvény 20. születésnapjára valakik eltörölték azt - máig kutatom, hogy kik voltak azok. Mivel ezt már megtalálni nem tudom, ezért azt javaslom, hogy ebben is fogjunk össze, és ezt állítsuk vissza, mert a Nyugat nem törölte el az adómentességet, és a versenyképesség súlyos hátrányait viseljük emiatt, mert az árat ki fizetné meg? A városi ember, a vevő, ha odamenne, meg a könyvelő költségét, és így tovább, csak az a probléma, hogy a városi ember ilyen árviszonyok mellett, hogy drágábbak vagyunk Szabolcsban, mint amilyenek Ausztriában, és már nem megy oda.

A miniszter úr említette az öko- és a gyógyturizmust. Azt gondolom, hogy ennek nagy része érinti a falut, úgy is, mint ahol ezek a források, fürdők vannak. Én azt gondolom, hogy

ez egy határterület, és ha lehet, megfelelő módon, hogy ez egyensúlyos legyen, próbáljuk ide beépíteni. Mert itt van például Mátraderecske, Magyarország egyetlen természetesen feláramló gyógygáza. Ezzel évente 2-3 ezer lábamputációt meg lehetne akadályozni, egyfelől ha az orvosok tudnák, ha a betegek tudnák, és ha a társadalombiztosítás megtenné hozzá a megfelelő lépéseket.

Köszönöm. Én is gratulálok. Én most már mást nem tudok kívánni, mint egy kis pihenést azoknak, akik írták az anyagot. Köszönöm. *(Taps.)*

ELNÖK: Még egy név van nálam: Csikay Miklós. Parancsolj!

P. Csikay Miklós

P. CSIKAY MIKLÓS: Tisztelt kitartó Honfitársak! Csikay Miklós vagyok, a nemzethez kötődő, nemzet iránt elkötelezett ember, aki a negyvenes évektől kezdve diákként, tanárként, közéleti emberként tettem a dolgomat, amire a hetvenes években egy magas rangú párttitkár azt mondta: Miklós, ne akard te a világot megváltani, mert az a Krisztusnak sem sikerült. Mire én: ha mindenki a maga helyén, a maga módján, a maga lehetőségei szerint teszi a dolgát, máris egy jobb, szebb világban élünk.

Én nemcsak most, húsz évvel ezelőtt is, Antall Józsefnek, akivel együtt tanítottam, elmondtam: össze kell fogni mindazokkal, akik tisztességgel tették a dolgukat. Az volt a válasza: Miklós, igazad van – de mit szól az ellenzék? Hát, mit szolt? *(Derültség.)*

Kedves Barátaim! Befejezésül, nekem az a véleményem, hogy emberre szabott nemzetstratégiára van szükség, amelybe minden ember, minden alkotni, dolgozni akaró ember beletartozik, minden település, minden régió.

A visegrádi négyek minisztereinek találkozásán felszólaltam, és mondtam, hogy büszkék vagyunk a hungarikumokra, de legyünk büszkék a kárpátikumokra is. Mire a bolgár miniszter megkérdezte: uram, mi mire legyünk büszkék? Mondom: a bulgarikumokra. *(Derültség.)*

Kedves jó Barátaim! Befejezésül mindössze annyit kívánok mondani: olyan nemzetstratégiát akarunk, amelyben minden állampolgár, gyermek, diák, aktív dolgozó, nyugdíjas otthon érzi magát, de jól érzik magukat azok is, akik idejönnek tanulni, urambocsá! esetleg dolgozni, üdülni, élményt szerezni. Adja Isten, hogy így legyen! *(Taps.)*

A helyszínen jelentkező hozzászólók

ELNÖK: Köszönöm szépen.

Majdnem zárszónak is jó lett volna, de tudom, hogy még tart egy kicsit a programunk. Egyrészt van még egy jelentkezőnk – őt az előbb még nem láttam, mert nem a listán szerepel –, Tömöri Balázs, parancsolj! És azután még néhány kérdésre is lehetőség van, egyperces, úgymond azonnali kérdésekre.

Parancsolj!

Tömöri Balázs

TÖMÖRI BALÁZS: Jó estét kívánok! Tömöri Balázs vagyok, nagyon szépen köszönöm. Két mondatot mondanék csak, azon túl, hogy gratulálok a stratégia szellemiségéhez, és kívánom, hogy a Közös Agrárpolitika reformjánál is hasonló szellemben sikerüljön a magyar álláspontot kialakítani.

Az egyik észrevételem az élelmiszer-hulladékokkal kapcsolatos. A FAO aktuális jelentése szerint az észak-atlanti térségben megtermelt élelmiszer egyharmada hulladékká

válik. Évente ebben a térségben fejenként 95-113 kiló élelmiszer-hulladékot termelünk, és annyira komoly probléma a globális népesség élelmezése, hogy azt gondom, egy ilyen tíz évre szóló, tehát hosszú távú vidékstratégiában talán érdemes a magyar élelmiszer-hulladékok kérdésére is valahogy kitérni.

A másik pedig, hogy örömmel láttam a növényifehérje-programot, és hogy az alkotmányba bekerült a GMO-mentesség is. A GMO-mentes élelmiszerekkel akarta első szándékban a kormány az emberek egészségi állapotát biztosítani, de aztán ez módosult, és GMO-mentes mezőgazdaság lett belőle. Értem, hogy ez miért történt, de azt gondolom, csökkenthetnénk a GMO-s élelmiszereknek a mennyiségét, ha a takarmány-önellátás nagyon hangsúlyosan szerepelne ebben a programban. Megkockáztatom, hogy talán még fontosabb lenne, mint az agroüzemanyag, lényegesen; tehát ha nem élelmiszer célú természetesre használjuk a földet, akkor az legyen takarmánytermelési célú.

Ezt a két észrevételt kívántam tenni, és sok sikert kívánok a megvalósításhoz. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen. Az írásban jelentkezett felszólalók listájának a végére értünk.

Most megkérdezem – félve kicsit (*Derűtség.*) –, hányan szándékoznak még hozzászólni. Legyetek kedvesek, jelezzétek, hogy lássuk a perspektíváját a mai napnak. (*Jelzésre:*) Hárman; akkor három egyperces kérdés-felelet. Parancsoljon! A nevet is kérem majd bemondani.

Olasz Krisztina

OLASZ KRISZTINA: Szeretettel köszöntöm a megjelenteket. Olasz Krisztina vagyok, családi gazdálkodó, Bács-Kiskun Megyei MAGOSZ Ifjúgazda Tagozatának elnöke. Két megjegyzésem lenne.

Én is gratulálok a vidékstratégiához. Viszont a felkért hozzászólók közül hiányolom a banki szférát, nem jelent meg, aki igazából a mezőgazdaságot képviselné, felkarolná. Ehhez lenne javaslatom, kedvező kamatozású, állami garanciavállalás mellett felvett hitelkonstrukció kidolgozását javasolom, amelyet előre kellene hogy megfinanszírozzon. Ezzel is segítenék a fiatal gazdálkodókat, helyzetbe lehetne hozni őket, és ez az agrárgazdaság ütemes fejlődését tenné lehetővé, illetve segítené a munkahelyek megteremtését is. Nem utolsó szempont az sem, hogy időt nyernénk, hiszen ez is egy jelentős tényező, ha egy beruházás egy évvel korábban tud megvalósulni. Ez az egyik.

A másik pedig: szintén a felkért hozzászólók között szívesen hallgattam volna a vagyonvédelemmel kapcsolatosan a rendőrség elképzelését. Hiszen mi, gazdálkodók is kérjük megvédeni értékeinket, amit állami, illetve EU-s támogatásokból valósítottunk meg. Hiszen munkahelyeket teremtünk, és eközben kirabolnak bennünket, elviszik a gépeinket, ellopják az értékeinket, megkárosítanak bennünket. Ezt gyakorlatilag fokozott ellenőrzéssel lehetne kivédeni. Ehhez a rendőrségnek biztosítsanak anyagi hátteret, pénzügyi hátteret, hogy éjszaka is tudjanak járőrözni. A biztonság szerintem egy alapvető feltétel. (*Egy közbeszólásra:*) Ez a rendőrség feladata, éppen ezért a rendőrséget emeltem ki. Úgyhogy szeretném, hogy a vagyonvédelem kiemelten szerepeljen ebben a stratégiában.

Köszönöm. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen. Parancsolj!

Zichy László

ZICHY LÁSZLÓ: Szép jó estét mindenkinek! Zichy Lászlónak hívnak, Nágocsi Zichy Kastély Kft., ez Észak-Somogyban van; rögtön kiderül, hogy miért hívják így.

Nekem az alapvető kérdésem, amiről nagyon keveset beszéltünk ma, hogy ki csinálja a vidékfejlesztést, és ki határozza meg a vidékfejlesztés célját. A hanyatló salgótarjáni iparmedencében el lehetett kezdeni ezen gondolkozni és dolgozni, mert a szocializmus már nem tudta ellátni a vidékfejlesztési feladatokat. Föntről ne fejlesszék olyan nagyon a vidéket, mert negyven évig azt csinálták, és negyven évig fogjuk nyögni az eredményét! Ha alulról várnánk az egészet, akkor feltehetően nincs tudás hozzá. Ha meg szakértő csinálja, egész konkrét példa: megjelent egy nagyon jó szakértők által írt tanulmány, csak éppen a helyi erőforrásokat nem vették észre, mert többet kellett összerakni, és azt nem tudják összerakni.

A Népjóléti Minisztériumban '90-ben volt egy csapatunk, amely vidékfejlesztéssel foglalkozott, sikerült egy háttérintézményt alakítani a két salgótarjáni pártszékházból, és ott lett egy vidékfejlesztési szakirány, a gödöllői egyetemmel együtt egy kihelyezett vidékfejlesztési képzést is megvalósítottunk. Írtunk egy kormányprogramot, amely szerencsénkre vagy pechünkre a Boross-kormány utolsó ülésére került be, és látva, hogy itt egy egészen más irányú politika következik be, visszavonattam a kormányüléstről - azóta is nagyon büszke vagyok erre. De úgy döntöttem, hogy nem adom fel. Egyrészt PHARE-programokat sikerült csinálni, ebből van növényház, sok munkahely, s a többi, elő-Sapard programok. Megtanultam igazán összerakni a vidék tervezését. Pokorni idején furcsa módon tanárokkal lehetett foglalkozni tanárok között, egy adott kistérségben össze lehetett szedni a tanárokat, és velük együtt lehetett gondolkodni.

A történetről annyit, hogy én végigcsináltam egy hároméves amerikai tanfolyamot Franciaországban - nem magam vagyok, többen vagyunk -, és elkezdtük azt a pszichológiai módszertant kifejezetten helyi közösségépítésre alkalmazni. Már a '80-as évek végén - részben a Pozsgay-időszakban létrejött Vezetőképző Intézet keretében - elkezdtünk vidéki gondolkodócsapatokat létrehozni. Én azt gondolom, hogy ha én valahol egy járásban - és ezt találtuk optimális célterületnek - elkezdek vidékfejlesztést csinálni, akkor az a legfontosabb, hogy a helyben meglévő különböző tudásokat összerakjam egy egységbe. Erre van egy nagyon speciális forгатókönyvünk, sikerült egyben tartanom a csapatot, amely ezt csinálta, viszonylag gyorsan tudunk tovább építkezni, el tudunk vállalni járásnyi nagyságrendű területeket.

Én egy kicsit fejest ugrottam az előbb nevezett nágocsi épületbe, átvettem egy műemléképületet az államtól, kifejezetten arra a célra, hogy egy társadalmi innovációs és vidékfejlesztési intézetet hozzak létre. Hát, most már inkább 40 millió forintnál vagy a fölött tartunk belerakott magánpénzből. Ez azt jelenti, hogy ott megvannak a régi anyagaink, megvan a régi csapatunk, amelyet le tudunk hozni, a legkülönbözőbb módokon csináljuk a település fejlesztését, beleértve a népszínművet, a helyi naptárnak a nyomtatását, a helyi újság kiadását, és így tovább. A háttérben körülbelül 20 olyan trénerünk van, aki európai színvonalat tud biztosítani. Ezzel gyakorlatilag sikerült visszaállítani annak a lehetőségét, hogy valamit csináljunk ebben az országban, mert ezt az országot..., szóval újra kell építenünk ezt a hazát. Egyszerűen ennyi.

A kulturális kormányzattal sikerült meglehetősen jól együttműködnöm, leadtam meglehetősen sok anyagot. Az egyik a kultúrára épített gazdaság, a másik pedig tematikus utaknak a kialakítása, ami után azonnal jöhetne a falusi építkezés.

Elnézést, az egy percet messze túlléptem. Köszönöm. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen. (*Jelzésre:.*) Parancsolj, itt láttam még egy kezét!

Petró Tibor

PETRÓ TIBOR: Tisztelt Hallgatóság! Valóban elnézést kérek, hogy még én is szót kértem. Fenntartható vidékfejlesztéssel foglalkozó mérnök-közgazdász vagyok, és Ángyán úrnak még nem sikerült átadnunk egy anyagot, de meg fogjuk tenni. Igazából egy szlogent is szeretnék javasolni a vidékfejlesztési stratégiához...

ELNÖK: A neved légy kedves!

PETRÓ TIBOR: Petró Tibor vagyok.

ELNÖK: Köszönöm szépen.

PETRÓ TIBOR: Van egy indián mondás - szerintem sokan ismerik -: a földet nem az apáinktól örököltük, hanem az unokáinktól kaptuk kölcsön. Én nagyon drukkolok, hogy ez a vidékfejlesztési stratégia ezt a célt szolgálja, mert nagyon nagy veszélyben van a föld, a magyar föld és a bolygónk földje is. Azt szeretném kérni Ángyán professzor úrtól, államtitkár úrtól, hogy az ökológiai gazdálkodás még nagyobb súllyal vegyen részt ebben a stratégiában. Van egy olyan program - lehet, hogy néhányan meg fognak döbbsenni, és vitatkozni fognak velem -, hogy 100 hektár területen, ami... Nem tudom, tudjuk-e, hogy a földeknek az intenzív mezőgazdaság után, most Magyarországon vagy akárhol a világon hány százalék a humusztartalma? Biztos vannak itt mezőgazdászok. Mennyi volt 60 évvel ezelőtt, és mennyi most? 60 évvel ezelőtt 60 és 90 százalék között volt, ma 2 százalék alatt van, tehát halottak a földjeink itt Magyarországon is. Tehát ha mi egészséges nemzetet akarunk, akkor ennek a vidékfejlesztési stratégiának a föld humusztartalmát helyre kell állítania. Ehhez természetesen az állattenyésztés kérdését is meg kell oldani, illetve az erdősítettséget is. Ehhez a 100 hektár területhez, amire elvégeztük ezt a tanulmányt, 500 hektár erdőt kell telepíteni. 700 hektár mintagazdaságban, ahol 100 hektár magas munkai igényű kertészeti tevékenység folyik, 10 év alatt 6,2 milliárd forint nettó jelenértéket lehet előállítani. Egy gramm vegyszert nem használunk, semmilyen növényvédő szert nem használunk. Ennek a megtérülési rátája 26 százalék. Nincs ma Magyarországon olyan ipari tevékenység, amellyel ilyen jövedelmezőséget lehet elérni, és ez ökológiai gazdálkodás. Köszönöm szépen. *(Taps.)*

Elnöki zárszó

ELNÖK: Köszönöm szépen.

Még egyszer körbenézek, van-e valaki, aki még hozzá szeretne szólni. *(Senki nem jelentkezik.)* Nincs. Egy-két mondatral hadd zárjam le a mai napot!

Mindenekelőtt szeretném megköszönni mindenkinek a kitartást. Érdekes ugyanarról a kérdéstről együtt, egy közös térben meghallgatni a különböző nézőpontokat. Azt hiszem, hogy ez a fajta kibeszélés, hogy ki-ki világosan elmondja, mit is gondol a dolgokról, ki-ki világosan meghatározza, hogy az ő helyzetéből hogy látszanak az ügyek, ez vezethet csak oda, hogy egy közös stratégiát ki tudjunk alakítani. Ez nem történt meg Magyarországon, a rendszerváltáskor sem, és azt követően sem. Szóval azt gondolom, eljött az ideje a rendszerváltásnak, ehhez viszont az a fajta nyilvánosság kell, amilyen nyilvánosan kell megvitassuk ezeket a közös dolgainkat. Ehhez az itt elhangzottak és a korábbi fórumokon elhangzottak, valamint a bejövő vélemények nagyon-nagyon sokat segítenek.

Jogosan kérdezik persze azok, akik felvetik, hogy mi esélyünk van arra, hogy ezt megvalósítsuk. Valóban, a politikai terep nem mindig úgy működik, mint ahogy azt az ember elképzelné - én ilyen időszakai munkásként ezen a terepen, máshonnan jövőn tanulom, hogy hogyan működik -, de az az érzésem, hogy ha egy nagy nyilvánosság előtt egy világos közös

stratégiát meg tudunk fogalmazni, amivel kapcsolatban a politika is érzi, hogy komoly támogatottsága van, azt keresztül fogjuk tudni vinni ezen a terepen. A politika nagyon érzékeny arra, hogy az emberek mit is gondolnak a dolgokról, merthogy ezen múlik a mindenkori hatalom túlélése vagy a lehetőségei. Szóval azt szeretném kérni, hogy a lehető legnagyobb nyilvánosság elé vigyük a gondolatainkat.

Máté evangéliumából van itt egy kis idézet a végére: félelem nélkül kellene ezt csinálni. Nem véletlenül záródik úgy a stratégia, hogy hit és bátorság is kell ahhoz, hogy ezt végigvigyük. Ezt úgy szeretném mondani, hogy mindenkinek a bátorságára is szükség van, és persze a hitére is. Mindannyiunknak megvan a saját helyünkön, a környezetünkben a magunk trógerai - szabad talán így mondani. Meg kell vívni ezeket a csatákat egyenként, a saját köreinkben meg kell vívni, és nem kell félni a véleményünket elmondani. Az a tapasztalatom egyébiránt, hogy ha elkezdjük elmondani a véleményünket, akkor egyre többen csatlakoznak ehhez. Tehát maga ez a megtisztító nyilvánosság is kell ahhoz, hogy világos irányokat tudjunk megfogalmazni.

Azt is szeretném elmondani, hogy egyfajta versenyfutás zajlik itt az idővel. Miközben egy romjaiban heverő mezőgazdaság és vidék meg Magyarország, magyar társadalom van itt, tehát a tűzoltással is foglalkoznunk kell, azonközben kell előrenézni. A fórumoknak egy nagyon nagy tanulsága egyébiránt, hogy még annak ellenére is, hogy ezek akarva-akaratlanul panaszforumokká is válnak, ahogy az ember az országot járja, merthogy valóban súlyos a helyzet, azonközben is az emberek, ha összejövünk, hajlandóak azon gondolkodni, hogy merre is menjünk tovább. És hogyha hitet tudunk adni az embereknek, hogy elhiggyék, hogy változtatni tudunk, jó esélyünk van arra, hogy ez a változás be is következzen.

A stratégiaalkotás nehézségei jól látszanak ezen a stratégián is, talán úgy is lehet mondani, hogy a stratégiaalkotás egyfajta állatorvosi lova is bizonyos értelemben ez a stratégia. Olyan értelemben is versenyt futunk az idővel, hogy valóban nem egyszerűen arról szól a történet, hogy egy tárcának a koncepcióját gondoljuk letenni. Ez látszik. Jelezni tudja talán a stratégia, vagy jelezte, hogy milyen irányokba kellene hogy kitekintsen, és milyen területeken kellene változást elérni. Szeretnék remélni, hogy ez – talán kicsit megelőzve az egyéb stratégiákat is –, még a fenntartható fejlődési stratégiát vagy a nemzetstratégiát is megelőzve időben, komoly hatással lehet azokra is. Talán nagyobb az esélyünk akkor, ha ez kerül legelőször vagy a legelső között oda, hogy erről hozunk döntést, és a többi területnek a stratégiája, mindazokkal az ellentmondásokkal, amiket látunk – talán az a szerencsénk, itt Szabó Gellérttel beszélgettünk, hogy azok az elképzelések, stratégiák még talán nincsenek olyan állapotban, mint ez a koncepció, amit itt letettünk –, szóval meg tudjuk előzni azokat a szándékokat, amelyek egészen más irányba terelnék a magyar társadalmat. Tehát ha ebben a stratégiában egyetértésre tudunk jutni, akkor ez lehet akár, bármilyen furcsán hangzik, egy vezérstratégiája a nemzetstratégiának. Én egyébként hiszek is abban, hogy mindig is a vidék volt az, ahonnan a magyar társadalom meg tudott újulni. Tehát akkor van esélyünk egy valóban fenntartható, a jövő magyarsága számára is perspektívát kínáló stratégia megalkotására, ha a vidékstratégia megfelelő lesz, ha a vidéket sikerül talpra állítani. Mindig innen újult meg a magyar társadalom. Alapkérdés, hogy mi történik a vidékkel, a vidéki településekkel, a vidéki közösségekkel.

Tehát nem kicsi az az ambíció, amelyet magára vállal a társaság, és talán sokan azt is mondják – mint ahogy korábban is megtörtént már velem –, hogy ezek reménytelen vállalkozásoknak tűnnek. Illúzió, amiről beszél – ezt nem először kapom. Először persze minden dolog ilyen illuzórikusnak tűnik, először mindenki kisebbségben van a saját véleményével, ha valami olyasmit próbál meg, ami korábban nem úgy volt. De meggyőződésem az, hogy jó esélyünk van az ilyen reménytelennek tűnő helyzetekben is a változtatásra. Jó példa erre a GMO-csatánk, amit immár hat éve folytatunk, nem akármilyen erővel szemben a világon. És nem tudtak bejönni. És nem tudtak bejönni, annak ellenére,

hogy amikor ez a parlamentben zajlott – ez a példa itt van előttem –, akkor nem egy kollégám azt mondta, hogy te nem vagy normális, hát tudod te, hogy kivel akarsz, kikkel akarsz szembefordulni? Hát esélyed nincs! Próbáljuk meg... Az ilyen példák adnak aztán erőt ahhoz, hogy olyan dolgokban, amelyek adott esetben nagyon nehéznek tűnnek vagy szinte keresztülvihetetlenek, ne csak szurkolók legyünk ebben a csatában, hanem valóban meg is valósítsuk.

Meggyőződésem, hogy ha az erő, ami itt megmutatkozott ma, mindazok a csoportok, amelyek ma azért többségében inkább szurkolói ennek a stratégiának, és kinyilvánították, hogy ők maguk is igyekeznek hozzátenni mindazt, amire szükség van; ha mindez az erő nyilvánosan megjelenik, megnyilvánul, ha szabad így mondanom, nincs az a politika, amely képes legyen megállítani, hogy ebbe az irányba menjen a változás, és ne más irányok uralják el a jövőt.

A menetrendünkre vonatkozóan annyit talán még szeretnék elmondani. hogy ha júniusban a kormány reményeink szerint elfogadja ezeket az alapelveket, alapirányokat, akkor a nyár folyamán dolgozunk a programokon. Sok olyan kérdés fölmerült, ami majd a programoknak kell hogy a részét képezze; az eszközökre, a forrásokra vonatkozóan, a programelemekre, a teendőkre vonatkozóan sok minden ott fog megjelenni ezekben a programokban.

Szeretettel hívunk és várunk mindenkit, az itt lévőket és az itt nem lévőket, és mindazokat, akik úgy gondolják, hogy tenni szeretnének a vidék Magyarországáért, vegyenek részt ebben a programalkotási folyamatban is. Ha az iránytűnk megvan, utána dolgozzunk együtt ezeken a programokon! A nyár nagyrészt ezzel fog telni. Ezek már, hogy úgy mondjam, „kiscsoportos” foglalkozások lesznek, tehát az adott nemzeti programok mentén hívjuk össze azokat, akik tenni akarnak azon az adott területen, illetve nem kis tapasztalattal is rendelkeznek már ahhoz, hogy valóban ki is tudjuk dolgozni ezeket a programokat.

Köszönöm még egyszer mindenkinek, aki ma részt vett ezen a fórumon, kinyilvánította a véleményét, vagy egyszerűen a jelenlétével demonstrált egy változás mellett, egy új vidékstratégia irányában, amely nem egyszerűen szűk csoportok tőkeérdekeit tartja szem előtt, hanem valóban a vidéki közösség, a vidéki gazdaság megerősítését tartja feladatának. Ezen múlik, hogy képes lesz-e megmaradni a magyarság itt a Kárpát-medencében, és képes lesz-e közömbösíteni azokat a kedvezőtlen folyamatokat, amelyek körülvesznek bennünket. Nem vagyunk ebben esélytelenek, nemcsak itthon, hanem Európában sem. Jó néhány olyan dolog történt már Európában, amelyben aktívan részt vettünk, és sikerült a folyamatokat befolyásolni.

Úgyhogy azt kérem, hogy segítsenek egyrészt a stratégia elfogadtatásában is. Ezen a terepen szükség van a társadalom támogatására ahhoz, hogy ezt valóban egy elfogadott stratégia rangjára emeljük, és még inkább segítsenek majd a programok kidolgozásában és azok végrehajtásában, hogy ezek a változások valóban bekövetkezzenek.

Köszönöm a mai részvételt, és külön köszönöm azoknak, akik ilyen hosszan kitartottak. Remélem, nem volt hiábavaló ez a mai napunk – folytatjuk. Köszönöm szépen.
(Taps.)

(Az ülés befejezésének időpontja: 19 óra 46 perc)

Az ülés levezető elnökei:

Jávor Benedek

Font Sándor

Nagy Andor

Ángyán József

Jegyzőkönyvvezetők: Molnár Emese és Prin Andrea